

Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**DOLNY
ŚLĄSK**

Załącznik nr 1 do Uchwały nr 204/26

KM RPO WD 2014-2020

z dnia 15 lipca 2026 r.

Ewaluacja podsumowująca postęp rzeczowy i rezultaty RPO WD 2014-2020

Raport końcowy

Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**DOLNY
ŚLĄSK**

Zamawiający:

Województwo Dolnośląskie – Urząd Marszałkowski

Województwa Dolnośląskiego

Wybrzeże J. Słowackiego 12-14

50-411 Wrocław

www.umwd.dolnyslask.pl

**DOLNY
ŚLĄSK**

Wykonawca:

EU-CONSULT Sp. z o.o.

ul. Toruńska 18C, lokal D

80-747 Gdańsk

www.eu-consult.pl

Opracował Zespół Badawczy w składzie:

Krzysztof Gutta

Katarzyna Gutta

Dr hab. Joanna Hołub-Iwan

Emilia Karewicz

Gdańsk 2026

Spis treści

1. Streszczenie	4
2. Summary	11
3. Słowniczek	18
4. Syntetyczny opis koncepcji i metodyki badania	19
4.1. Przedmiot badania	19
4.2. Cel badania	24
4.3. Zakres badania	25
4.4. Kryteria ewaluacyjne	26
4.5. Metodyka badania	26
5. Stan wdrażania RPO WD 2014-2020	28
6. Analiza wyników realizacji badania	30
6.1. Identyfikacja osiągniętego postępu rzeczowego i uzyskanych rezultatów w zakresie realizacji celów RPO WD 2014-2020	30
6.2. Ocena zagrożeń (czynników) w osiągnięciu założonych celów RPO WD 2014-2020	135
6.3. Ocena wpływu realizacji RPO WD 2014-2020 na rozwój społeczno-gospodarczy województwa, w tym w kontekście realizacji Strategii Europa 2020	156
6.4. Ocena systemu podejścia terytorialnego w ramach RPO WD 2014-2020	182
6.5. Ocena efektywności i trwałości osiągniętych rezultatów w ramach RPO WD 2014-2020 ..	189
6.6. Identyfikacja dobrych praktyk dotyczących wdrażania RPO WD 2014-2020	204
7. Wnioski i rekomendacje z badania	206
8. Spis tabel, wykresów i schematów	212
9. Wykaz skrótów użytych w raporcie	221
10. Bibliografia	223

1. Streszczenie

RPO WD 2014-2020, jako program zarządzany przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego, był w perspektywie 2014-2020 głównym narzędziem realizacji Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego.

Cel i metodyka badania

Głównym celem Programu był wzrost konkurencyjności Dolnego Śląska zapewniający poprawę poziomu życia mieszkańców przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Priorytetem było zwiększenie konkurencyjności gospodarki, a co za tym idzie m.in. zmniejszenie bezrobocia. Fundusze Europejskie na Dolnym Śląsku zostały zainwestowane także m.in. w nowe drogi, nowoczesne, odnawialne źródła energii oraz w działania prospołeczne: edukację i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

W ramach niniejszego badania dokonano podsumowania dotychczasowych efektów realizacji RPO WD 2014-2020. Zakres oceny obejmował:

- identyfikację osiągniętego postępu rzeczowego i uzyskanych rezultatów w zakresie realizacji celów RPO WD 2014-2020;
- ocenę zagrożeń (czynników) w osiągnięciu założonych celów RPO WD 2014-2020;
- ocenę wpływu realizacji RPO WD 2014-2020 na rozwój społeczno-gospodarczy województwa, w tym w kontekście realizacji Strategii Europa 2020;
- ocenę systemu podejścia terytorialnego w ramach RPO WD 2014-2020;
- ocenę efektywności i trwałości osiągniętych rezultatów w ramach RPO WD 2014-2020;
- identyfikację dobrych praktyk dotyczących wdrażania RPO WD 2014-2020.

W celu kompleksowej oceny efektów realizacji RPO WD 2014-2020 zastosowano szereg metod badawczych i wykorzystano wiele źródeł danych. Przede wszystkim były to ankiety wśród wnioskodawców, których wnioski odrzucono w ramach prowadzonych naborów (1 101 wywiadów), oraz beneficjentów (1 931 wywiadów). Ważnym źródłem informacji były dane zastane przeanalizowane w ramach metody desk research, wywiady pogłębione z szerokim gronem podmiotów (łącznie 39 wywiadów) oraz wywiady grupowe (4 wywiady FGI z beneficjentami Programu oraz panel ekspertów). Przeprowadzono również studium przypadku 24 projektów zrealizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 oraz benchmarking z województwami: małopolskim, mazowieckim i warmińsko-mazurskim.

Stan realizacji RPO WD 2014-2020

Poziom realizacji RPO WD 2014-2020 to efekt 455 naborów wniosków o dofinansowanie, zarówno w trybie konkursowym jak i pozakonkursowym. W ich wyniku zrealizowano 6 808 projektów na łączną kwotę dofinansowania środkami UE wynoszącą ponad 10 mld zł. W ramach EFRR zrealizowano 5 003 projekty z łącznym dofinansowaniem UE na poziomie 7,3 mld zł, zaś 1 805 projektów o wartości dofinansowania UE 2,8 mld zł w ramach EFS.

Skuteczność realizacji celów

Realizacja poszczególnych osi priorytetowych oraz priorytetów inwestycyjnych w ramach RPO WD 2014-2020 wykazała się wysoką skutecznością, rozumianą jako poziom osiągnięcia założonych celów

finansowych i rzeczowych. Wysoka była również efektywność realizacji poszczególnych celów Programu, zdefiniowana w badaniu jako poziom realizacji wartości docelowej wskaźników w stosunku do wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na ich realizację. Alokacja przeznaczona na realizację Programu, w każdej osi priorytetowej wykorzystana została w 100% lub blisko w 100%. Najmniejszy poziom realizacji celu finansowego, tj. 97,2% dostępnej alokacji, wystąpił w osi priorytetowej IX Włączenie społeczne.

Ogółem w całym RPO WD 2014-2020 zrealizowane projekty wykorzystały dostępne środki w 99,5%. Taki poziom finansowej realizacji Programu, przy zmiennym kursie wymiany walut z euro na złotówki, można uznać za optymalny. Zostało to wypracowane dzięki zastosowaniu odpowiednich narzędzi i rozwiązań. Było to np. określenie limitów środków możliwych do zakontraktowania, które pozwalały odpowiednio dostosować proces kontraktacji środków do aktualnej alokacji poszczególnych Priorytetów Programu. Stosowanie list rezerwowych projektów, jeżeli zainteresowanie naborami to umożliwia, pozwalało dofinansowywać kolejne projekty w sytuacji powstających oszczędności bądź zwiększenia alokacji w wyniku wzrostu kursu wymiany walut. W sposób elastyczny przesuwano środki pomiędzy poszczególnymi działaniami Programu. Dokonywano również zwiększania dofinansowania w realizowanych projektach, głównie w ramach EFS, oczywiście przy jednoczesnym zwiększeniu produktów i rezultatów projektu oraz założeniu, że zwiększone środki zostaną wydatkowane zgodnie z wszelkimi uregulowaniami i wytycznymi.

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowych potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez beneficjentów, będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na poświadczenie Komisji Europejskiej ponad 100% środków UE w każdej osi priorytetowej. Ich poziom waha się od 104,8% do 115,4% dostępnej alokacji.

Analogicznie wysoko należy ocenić poziom realizacji celów rzeczowych określonych w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych. Spośród wszystkich celów aż 88%, tj. 155 celów, wykazało się skutecznością 100% i więcej. Co ważne w przypadku 98 celów ich poziom realizacji przekroczył 150% zakładanej wartości. W przypadku sześciu osi priorytetowych wszystkie zaplanowane cele wykazały się wysoką skutecznością.

Czynnikiem takiego sukcesu niewątpliwie było „oddolne” określanie potrzeb rozwojowych województwa, bezpośrednio na poziomie poszczególnych lokalnych samorządów i lokalnych społeczności oraz elastyczność na potrzeby ewentualnych zmian w wytyczonych ścieżkach rozwoju. Przekłada się to na realne korzyści dla województwa dolnośląskiego i jego mieszkańców.

Wysoką skuteczność realizacji celów Programu potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 94%.

Podstawą powodzenia w osiągnięciu założonych celów projektu było to jak przeprowadzony został proces planowania. Kluczowym czynnikiem było prawidłowe zdefiniowanie celów projektu i produktów, jakie w wyniku jego realizacji powinny powstać. Uważa tak prawie 53% beneficjentów. Do tego należy jeszcze dodać odpowiednio sporządzony plan i harmonogram realizacji poszczególnych zadań projektowych (27,7% beneficjentów). O prawidłowym procesie planowania projektów w ramach RPO WD 2014-2020 po części świadczy to, że zaledwie 4,1% beneficjentów w trakcie realizacji swojego projektu identyfikowało zagrożenie w nieosiągnięciu celów projektu mierzonych wskaźnikami.

Oprócz planu, niezmiernie ważny jest dobór zespołu, który będzie uczestniczył przy realizacji projektu, odpowiednia wiedza i doświadczenie były kluczowe dla ponad 46% beneficjentów oraz właściwy podział obowiązków pomiędzy członkami zespołu (25% beneficjentów) i prawidłowa komunikacja pomiędzy nimi (16,4% beneficjentów).

Pomimo wysokiej oceny skuteczności realizacji celów RPO WD 2014-2020, nie wszystkie z nich udało się osiągnąć. Spośród wszystkich celów jedynie 12%, tj. 21 celów, wykazało się niską skutecznością. Najwięcej zidentyfikowano zostało w obszarze rynku pracy (10 celów) oraz wsparcia na rzecz przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 (3 cele).

Trudności w realizacji celów projektów dosięgnęły ok. 60% beneficjentów. W największym stopniu wynikało to ze wzrostu kosztów realizacji projektu w trakcie jego trwania (wskazuje na to 18% beneficjentów Programu). Panująca wysoka inflacja często powodowała, że musieli oni zapewnić dużo większy wkład własny, co było sporym wyzwaniem. Konsekwencją tego często był problem z wyborem wykonawców usług objętych projektem (12,3% beneficjentów). W ramach przetargów nieraz oferowane kwoty znacznie przekraczały dostępny dla beneficjenta budżet.

Problemy z uzyskaniem odpowiedniego poziomu realizacji celu to niekiedy konsekwencja braku odpowiednich projektów składanych w odpowiedzi na konkursy lub ich niska jakość skutkująca odrzuceniem projektu.

W RPO WD 2014-2020, jak w każdym programie operacyjnym, określone zostały ramy wykonania. Ich brak realizacji w danej osi priorytetowej mógł skutkować nałożeniem korekty netto. Badanie pokazało, że realizacja Programu zakończyła się w tym zakresie sukcesem. Cele końcowe ram wykonania zostały osiągnięte w każdej osi priorytetowej.

Wpływ pandemii COVID-19 oraz wojny na Ukrainie na realizację RPO WD 2014-2020

Na realizację celów RPO WD 2014-2020 niewątpliwie wpływ miała pandemia COVID-19. Uważa tak prawie co piąty beneficjent (23,7%). Wpływ pandemii COVID-19 głównie dotyczył opóźnień w realizacji poszczególnych projektów, a nie rezygnacji z ich realizacji bądź też ograniczenia założonych celów. Na konieczność wydłużenia terminów realizacji poszczególnych etapów projektu wskazywało ponad 48% beneficjentów identyfikujących wpływ pandemii COVID-19. Natomiast konieczność ograniczenia zakresu rzeczowego lub jego zmiany dotyczyła już zdecydowanie mniejszego odsetka beneficjentów – odpowiednio 9,6% oraz 7%.

Niewątpliwie jednym z głównych negatywnych skutków pandemii był wzrost kosztów realizacji projektów. Pandemia była jednym z czynników zewnętrznych, który wpłynął na wysoki wzrost cen usług i materiałów. W konsekwencji generowało to dodatkowe koszty realizacji projektów. Wskazuje tak ponad 42% beneficjentów identyfikujących wpływ pandemii COVID-19.

Należy zauważyć, że pandemia oprócz wpływu negatywnego przynosiła też pozytywne skutki. Przede wszystkim dotyczyło to rozwoju cyfryzacji i e-usług.

Inwazja Rosji na Ukrainę nie wywarła większego wpływu na realizację Programu niż pandemia COVID-19, głównie dlatego, że rozpoczęła się w ostatniej fazie realizacji RPO WD 2014-2020. W konsekwencji zaledwie niecałe 7% beneficjentów uważa, że wojna na Ukrainie miała wpływ na realizację ich projektów.

Wojna przede wszystkim pogłębiła panującą inflację. Nagły skok cen energii i materiałów budowlanych sprawił, że budżety wielu projektów z perspektywy 2014-2020 przestały być aktualne. Beneficjenci musieli mierzyć się z ogromnym ryzykiem finansowym, żeby dokończyć inwestycje. Na problem ten wskazało aż ponad 63% beneficjentów identyfikujących wpływ wojny na Ukrainie.

Wojna to jednak napływ dodatkowych migrantów, przede wszystkim kobiet i dzieci. Dodatkowe osoby w postaci migrantów, to szansa na ich wykorzystanie jako uczestników projektów w realizowanych projektach. Wskazało na to prawie 7% beneficjentów identyfikujących wpływ wojny na Ukrainie.

Dostosowanie wsparcia RPO WD 2014-2020 do potrzeb beneficjentów

Badanie pokazało, że w przypadku RPO WD 2014-2020 udało się bardzo dobrze dostosować wsparcie do potrzeb i oczekiwań. Beneficjenci realizujący projekty wskazują na to, że zakres realizowanych przez nich projektów odpowiadał na ich potrzeby prawie w 94%. Wysoki stopień dostosowania zakresu wsparcia do potrzeb jego beneficjentów występuje we wszystkich osiach priorytetowych Programu. Badanie wykazało, że udało się wybrać projekty w większym stopniu dostosowane do potrzeb inwestycyjnych regionu, niż te, dla których wnioski o dofinansowanie zostały odrzucone.

Czynnikiem obniżającym nieznacznie dostosowanie zakresu wsparcia w realizowanych projektach do potrzeb danych grup objętych wsparciem może być długi czas od określania założeń projektu i składania wniosku o dofinansowanie do momentu wyboru do dofinansowania i rozpoczęcia realizacji projektu. Im większy jest to okres tym większe zagrożenie, że zaadresowane w projekcie potrzeby mogą się w jakimś stopniu zdevaluować bądź też zostać już zaspokojone. Dlatego należy dążyć do maksymalnego skracania czasów oceny wniosków o dofinansowanie i wyboru projektów do dofinansowania.

Dbanie o jak największe dostosowanie zakresu wsparcia wymaga również systematycznego śledzenia trendów zachodzących w województwie. Zmiana trendu lub jego nasilenie może wpływać na to, że dane potrzeby są już nieaktualne, albo pojawiają się nowe.

Badanie pokazało, że w przypadku RPO WD 2014-2020 osiągnięte efekty i rezultaty projektów trafiły wprost w oczekiwania i potrzeby zdiagnozowane w regionie. Zdaniem beneficjentów dostosowanie to występuje w ok. 94%. Pokazało również, że udało się wybrać projekty, których efekty są w większym stopniu dostosowane do potrzeb województwa dolnośląskiego lub osiągnięte efekty są większe niż wydawało się przed realizacją projektów.

Wpływ RPO WD 2014-2020 na realizację celów Strategii Rozwoju Województwa

Najważniejszym dokumentem strategicznym regionu jest strategii rozwoju województwa. W momencie tworzenia RPO WD 2014-2020 obowiązująca była Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020. Program regionalny stanowił główny instrument realizacji tej Strategii. Wobec czego, zarówno przesłanki interwencji, wyzwania, które stoją przed województwem dolnośląskim jak zakres wsparcia są zdeterminowane zapisami Strategii. Wysoko, tj. na poziomie 88,8% oceniono stopień, w jakim założenia i realizacja projektów przez beneficjentów wpisują się w cele zawarte w Strategii. W przypadku wnioskodawców, których wnioski nie otrzymały dofinansowania odsetek ten wyniósł 84,8%.

Najwięcej środków programu wydatkowanych zostało na cel 4 Strategii „Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa

poziomu bezpieczeństwa”, tj. ponad 3,9 mld zł. Wysoka wartość wykorzystanych środków dotyczy również celu 6 „Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników” (2,8 mld zł) oraz celów 1 „Rozwój gospodarki opartej na wiedzy”, 2 „Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej” i 3 „Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP” (po ok. 2,1 mld zł).

Wpływ RPO WD 2014-2020 na realizację celów Strategii Europa 2020

Realizacja Programu wpłynęła na realizację przez województwo dolnośląskie i Polskę celów określonych w Strategii Europa 2020. Wymierne efekty powstały w zakresie zatrudnienia (wzrostu wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat), zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania energii (redukcji emisji gazów cieplarnianych, wzrostu udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w kraju, poziomu zużycia energii pierwotnej), edukacji (udziału osób z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie osób w wieku 30-34 lat) oraz walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym (spadek liczby osób zagrożonych ubóstwem po uwzględnieniu transferów społecznych oraz wskaźnika zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu transferów społecznych). Cele określone w Strategii Europa 2020 dla ww. wskaźników zostały osiągnięte, na co wkład swój miała również realizacja RPO WD 2014-2020. Znaczący był wkład Programu również w przypadku pozostałych wskaźników, których cele nie zostały w pełni osiągnięte, tj. nakłady na B+R w relacji do PKB oraz udział młodzieży niekontynuującej nauki w ogólnej liczbie osób młodocianych.

Zastosowanie w RPO WD 2014-2020 instrumentu ZIT

W ramach RPO WD 2014-2020 zastosowano nowe narzędzie podejścia terytorialnego, w postaci ZIT. Wdrażanie instrumentu ZIT niewątpliwie przyniosło efekty pozytywne w postaci wzmocnienia partnerstwa, zarówno tego międzygminnego w ramach ZIT, ale również współpracy pomiędzy poszczególnymi Związkami ZIT oraz pomiędzy Związkami ZIT a instytucjami zarządzającymi i wdrażającymi RPO WD 2014-2020. Partnerstwo to wzmacniało wspólne konsensusy w zakresie identyfikacji projektów, które mogłyby zostać objęte instrumentami ZIT czy też wspólne decyzje podejmowane przy tworzeniu kryteriów, wyboru projektów. Dawało to Związkom ZIT poczucie sprawczości co do realizacji RPO WD 2014-2020 na terenie objętym danym ZIT-em.

Można uznać, że wpływ instrumentu ZIT na realizację celów RPO WD 2014-2020 był wysoki. W obszarach wsparcia, w których został on zastosowany, średni poziom realizacji wartości docelowych wskaźników wyniósł 221,3%. Nie było to jednak decydujące o ostatecznym powodzeniu w realizacji Programu. W obszarach wsparcia, w których nie zdecydowano się zastosować instrumentu ZIT, średni poziom realizacji wartości docelowych wskaźników był nawet wyższy i wyniósł 224,8%.

Dzięki instrumentowi ZIT samorządy z tych obszarów nie muszą konkurować z innymi w województwie dolnośląskim o możliwość pozyskania wsparcia. Dlatego te z nich, które dysponują mniejszym potencjałem mają większe szanse na uzyskanie dofinansowania. Pozwoliło to na bardziej zrównoważony rozwój obszaru, niż w sytuacji gdyby te pieniądze trafiały tylko do gmin największych, najbogatszych, o największym potencjale.

Patrząc z drugiej strony, sztywny podział alokacji na poszczególne ZIT-y oraz w ramach ZIT-ów na poszczególne samorządy, skutkowało brakiem konkurencji z innymi projektami, a to z kolei powodowało dłuższy czas na przygotowanie projektu do złożenia wniosku o dofinansowanie, a następnie realizacji inwestycji. Mając zagwarantowane środki na dany projekt, beneficjent nie musiał spieszyć się z przygotowaniem wniosku o dofinansowanie.

Pomimo tego, idea ZIT powinna być kontynuowana. Tego rodzaju instrumenty terytorialne są dobre, ponieważ bardziej są zorientowane na cele konkretnego obszaru. Przedstawiciele Związków ZIT lepiej znają problemy na swoim obszarze bardziej czują i wiedzą jakiego rodzaju inwestycje są niezbędne. Konieczna jest jednak praca z beneficjentami, tak aby w jak największym stopniu byli oni przygotowani do aplikowania o środki oraz realizacji projektów. Kluczowym do skutecznego wdrożenia instrumentu ZIT jest identyfikacja projektów w ramach Strategii ZIT, których przygotowanie i realizacja jest możliwa w danej perspektywie finansowej UE. Warto również przemyśleć wprowadzenie restrykcji utraty środków przez dany ZIT w sytuacji niespełnienia określonych wymagań (np. nie złożenia wniosków o dofinansowania na określoną kwotę w odpowiedzi na np. dwukrotnie ogłaszany nabór). Elementy konsekwencji dla beneficjentów muszą ich zmotywować do sprawnego przygotowania wniosku o dofinansowanie, a następnie realizacji projektu.

Trwałość realizacji projektów RPO WD 2014-2020

Na wysokim poziomie należy ocenić trwałość projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020. Zaledwie 0,5% beneficjentów wskazuje na brak możliwości utrzymania trwałości nawet w obowiązującym w umowie o dofinansowanie terminie. Ponadto 67% beneficjentów utrzyma efekty projektu w dłuższym, niż to wynika z zawartej umowy o dofinansowanie, horyzoncie czasowym.

W kontekście trwałości należy zwrócić uwagę, że we wrześniu 2024 roku Dolny Śląsk nawiedziła niszczycielska powódź, która dosięgnęła również inwestycji sfinansowanych w ramach RPO WD 2014-2020. Skala tego zjawiska nie jest jednak duża. Negatywny wpływ na efekty zidentyfikowano jedynie w przypadku 6,5% projektów RPO WD 2014-2020, z czego zaledwie 0,1 pkt. proc. to całkowite zniszczenie efektów projektu, a kolejny 1 pkt. proc. to sytuacja w której powódź w znacznym stopniu naruszyła efekty projektu. Jak pokazało badanie, w przypadku co czwartego takiego projektu (23,8%) jego zniszczone efekty zostały całkowicie odtworzone, a dla co drugiego projektu (52,4%) częściowo odtworzone.

Niewielki wpływ na osiągnięte efekty ich projektów odnotowano również w przypadku pandemii COVID-19. Taką sytuację identyfikuje jedynie 6,8% beneficjentów, z czego zaledwie 2,7 pkt. proc. wskazuje, że pandemia całkowicie lub w znacznym stopniu zaburzyła efekty. Skutki pandemii COVID-19 spowodowały wzrost kosztów utrzymania efektów. Wyższe ceny prądu czy ogrzewania to realne obciążenie dla wybudowanych obiektów (np. basenów czy domów kultury). To może być największym testem dla trwałości tych projektów w najbliższym czasie.

Jeszcze mniejsza jest skala wpływu wojny na Ukrainie na efekty projektów RPO WD 2014-2020. Taką sytuację identyfikuje jedynie 3,5% beneficjentów, z czego zaledwie 0,8 pkt. proc. wskazuje, że pandemia całkowicie lub w znacznym stopniu zaburzyła efekty.

Wybór formy finansowania projektów RPO WD 2014-2020

Jedynie nieznaczna część beneficjentów (3,2%) oraz wnioskodawców nieskutecznych (7,2%) uważa, że osiągnięte efekty projektu (lub zakładane w przypadku gdy projekt nie został zrealizowany) można było wypracować przy użyciu innych instrumentów finansowania.

Głównym czynnikiem decydującym o wyborze formy finansowania zamierzeń inwestycyjnych są warunki na jakich można otrzymać wsparcie. Wskazuje na to prawie 76% beneficjentów RPO WD 2014-2020 oraz prawie 63% podmiotów, które nieskutecznie aplikowały do Programu. Często wskazywanymi czynnikami wyboru formy finansowania są aktualna dostępność źródeł finansowania

oraz zakres inwestycji na jaki można otrzymać dofinansowanie. Posiadając potrzeby rozwojowe, dany podmiot decyduje się na formę, która aktualnie jest dostępna do pozyskania (ponad 70% beneficjentów oraz prawie 28% nieskutecznych wnioskodawców) lub też wybiera tę formę, co do której jego zamierzenia inwestycyjne się wpisują (prawie 65% beneficjentów oraz ponad 23% nieskutecznych wnioskodawców). Pokazuje to, że znaczna część potencjalnych beneficjentów nie oczekuje koniecznie pozyskania dotacji, a korzysta z tych źródeł, które umożliwią mu w danym czasie zrealizować swoje zamierzenia i plany.

W jeszcze mniejszym stopniu zarówno beneficjenci (0,9%) jak i nieskuteczni wnioskodawcy (1%) uważają, że osiągnięte efekty projektu (lub zakładane w przypadku gdy projekt nie został zrealizowany) można było wypracować przy przeznaczeniu niższych nakładów finansowych na ten cel. Można zatem powiedzieć, że efektywność realizacji RPO WD 2014-2020 była bardzo wysoka. Przy racjonalnych środkach osiągnięte zostały zakładane i oczekiwane efekty.

2. Summary

The Regional Operational Programme for Dolnośląskie Voivodeship 2014–2020 (ROP DV 2014–2020), managed by the Self-Government of Dolnośląskie Voivodeship, constituted the main instrument for implementing the Dolnośląskie Voivodeship Development Strategy during the 2014–2020 programming period.

Objective and methodology of the evaluation

The main objective of the Programme was to increase the competitiveness of Lower Silesia while improving the quality of life of its inhabitants, in line with the principles of sustainable development. A key priority was to enhance the competitiveness of the economy, including, inter alia, reducing unemployment. European Funds in Lower Silesia were also invested in new roads, modern renewable energy sources, and social initiatives, including education and measures to prevent social exclusion.

This evaluation summarised the effects achieved to date under the implementation of ROP DV 2014–2020. The scope of the assessment included:

- identification of physical progress and results achieved in relation to the objectives of ROP DV 2014–2020;
- assessment of risks (factors) affecting the achievement of Programme objectives;
- assessment of the Programme's impact on the socio-economic development of the region, including in the context of the Europe 2020 Strategy;
- assessment of the territorial approach system implemented under ROP DV 2014–2020;
- assessment of the efficiency and sustainability of achieved results;
- identification of good practices related to Programme implementation.

In order to ensure a comprehensive assessment, a wide range of research methods and data sources were used. These included surveys among unsuccessful applicants (1,101 interviews) and beneficiaries (1,931 interviews). Important sources of information also included desk research, in-depth interviews with various stakeholders (39 interviews), and group interviews (4 focus group interviews with Programme beneficiaries and an expert panel). In addition, 24 case studies of projects implemented under ROP DV 2014–2020 were conducted, as well as benchmarking against Małopolskie, Mazowieckie, and Warmińsko-Mazurskie Voivodeships.

State of implementation of ROP DV 2014–2020

The level of implementation of ROP DV 2014–2020 resulted from 455 calls for proposals, both competitive and non-competitive. As a result, 6,808 projects were implemented with total EU co-financing exceeding PLN 10 billion. Under the European Regional Development Fund (ERDF), 5,003 projects were implemented with total EU co-financing of PLN 7.3 billion, while 1,805 projects with EU co-financing of PLN 2.8 billion were implemented under the European Social Fund (ESF).

Effectiveness in achieving Programme objectives

The implementation of individual priority axes and investment priorities under ROP DV 2014–2020 demonstrated high effectiveness, understood as the degree to which the planned financial and

physical objectives were achieved. The efficiency of achieving the Programme's specific objectives was also high, defined in the evaluation as the level of achievement of target indicator values relative to the financial allocation used for their implementation. The allocation earmarked for Programme implementation was utilised in full or nearly in full in each priority axis. The lowest level of financial implementation, amounting to 97.2% of the available allocation, was recorded under Priority Axis IX Social Inclusion.

Overall, projects implemented under ROP DV 2014–2020 utilised 99.5% of the available funds. Considering exchange rate fluctuations between the euro and the Polish złoty, this level of financial implementation may be regarded as optimal. This result was achieved through the application of appropriate mechanisms and solutions. These included, for example, setting limits on the volume of funds available for contracting, which allowed the contracting process to be aligned with the current allocation of individual Programme priorities. The use of reserve project lists, where interest in calls permitted, made it possible to finance additional projects in cases where savings were generated or where allocation increased due to favourable exchange rate movements. Funds were also reallocated flexibly between individual Programme measures. In addition, co-financing levels were increased for ongoing projects, primarily under the ESF, while ensuring a corresponding increase in project outputs and results and compliance with all applicable regulations and guidelines.

The high effectiveness of the utilisation of available allocations is also confirmed by the level of expenditure certified to the European Commission. Total eligible expenditure incurred by beneficiaries, forming the basis for certification, indicates that more than 100% of EU funds were certified in each priority axis, ranging from 104.8% to 115.4% of the available allocation.

Similarly, the level of achievement of physical objectives defined under individual investment priorities should be assessed as high. As many as 88% of all objectives (155 objectives) achieved at least 100% of their target value. Importantly, in the case of 98 objectives, achievement exceeded 150% of the planned value. In six priority axes, all planned objectives were achieved at a high level.

This success was undoubtedly supported by the bottom-up identification of development needs, carried out directly at the level of local governments and local communities, as well as flexibility in responding to potential changes in development pathways. This translated into tangible benefits for Dolnośląskie Voivodeship and its residents.

The high effectiveness of ROP DV 2014–2020 is also confirmed by project beneficiaries, who estimated that 94% of their project objectives were achieved.

The key determinant of success in achieving project objectives was the quality of the planning process. The proper definition of project objectives and outputs was identified as the most important factor by nearly 53% of beneficiaries. This was followed by the preparation of an appropriate implementation plan and schedule (27.7%). The soundness of project planning is also reflected in the fact that only 4.1% of beneficiaries identified a risk of failing to achieve their project objectives during implementation.

In addition to planning, the selection of an appropriate project team was also crucial. The knowledge and experience of team members were identified as key success factors by more than 46% of

beneficiaries, followed by the proper division of responsibilities (25%) and effective communication within the team (16.4%).

Despite the overall high effectiveness of ROP DV 2014–2020, not all objectives were fully achieved. Only 12% of objectives (21 objectives) demonstrated low effectiveness. The largest number of such cases was identified in the labour market area (10 objectives) and in measures addressing the effects of the COVID-19 pandemic (3 objectives).

Difficulties in achieving project objectives were reported by approximately 60% of beneficiaries. These difficulties were primarily related to increased project implementation costs (18%). High inflation often required beneficiaries to provide significantly higher own contributions, which constituted a major challenge. This, in turn, resulted in difficulties in selecting contractors (12.3%), as bids submitted in procurement procedures often exceeded available budgets.

In some cases, lower levels of objective achievement resulted from a lack of sufficiently mature or high-quality project applications submitted under calls for proposals.

As in any operational programme, a performance framework was established under ROP DV 2014–2020, and failure to achieve its targets could have resulted in the application of a net financial correction. The evaluation showed that Programme implementation was successful in this regard, as performance framework targets were achieved in all priority axes.

Impact of the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine on the implementation of ROP DV 2014–2020

The COVID-19 pandemic undoubtedly affected the achievement of the objectives of ROP DV 2014–2020, as indicated by nearly one in five beneficiaries (23.7%). The impact of the pandemic primarily concerned delays in project implementation rather than project cancellation or reduction of planned objectives. More than 48% of beneficiaries who identified the impact of COVID-19 indicated the need to extend the timelines for individual stages of project implementation. In contrast, the need to reduce or modify the project scope was reported by a significantly smaller proportion of beneficiaries—9.6% and 7%, respectively.

One of the main negative effects of the pandemic was the increase in project implementation costs. The pandemic constituted an external factor contributing to a substantial rise in the prices of services and materials, thereby generating additional costs. This was indicated by more than 42% of beneficiaries who identified the impact of COVID-19.

It should also be noted that, alongside its negative effects, the pandemic generated certain positive outcomes, particularly in accelerating digitalisation and the development of e-services.

Russia's invasion of Ukraine had a more limited impact on the implementation of ROP DV 2014–2020 than the COVID-19 pandemic, mainly because it occurred in the final phase of Programme implementation. As a result, fewer than 7% of beneficiaries reported that the war had affected their projects.

The war primarily contributed to increased inflation. The sudden rise in energy and construction material prices rendered many project budgets developed under the 2014–2020 perspective no longer adequate. Beneficiaries were therefore exposed to significant financial risks in completing

their investments. This issue was identified by more than 63% of beneficiaries who reported an impact of the war.

At the same time, the war resulted in an inflow of additional migrants, primarily women and children. This created opportunities to involve these individuals as participants in projects, as indicated by nearly 7% of beneficiaries who reported an impact of the war in Ukraine.

Alignment of ROP DV 2014–2020 support with beneficiaries' needs

The evaluation showed that, under ROP DV 2014–2020, support was very well aligned with beneficiaries' needs and expectations. Beneficiaries indicated that the scope of their projects responded to their needs in nearly 94% of cases. A high level of alignment between the scope of support and beneficiaries' needs was observed across all priority axes of the Programme. The evaluation also demonstrated that the selected projects were better aligned with the region's investment needs than those whose applications were rejected.

One factor slightly reducing the level of alignment between the scope of support and the needs of target groups was the long period between defining project assumptions and submitting the application, and the selection of the project for funding and the start of its implementation. The longer this period, the greater the risk that the needs addressed by the project may become partially outdated or already satisfied. Therefore, efforts should be made to shorten as much as possible the time required for the assessment of applications and the selection of projects for funding.

Ensuring a high level of alignment between support and needs also requires systematic monitoring of trends occurring in the voivodeship. Changes in trends, or their intensification, may result in previously identified needs becoming outdated or in the emergence of new needs.

The evaluation further showed that the outputs and results achieved under ROP DV 2014–2020 directly addressed the needs and expectations identified in the region. According to beneficiaries, this alignment was observed in approximately 94% of cases. The evaluation also confirmed that the selected projects delivered results that were better aligned with the needs of Dolnośląskie Voivodeship or exceeded initial expectations formulated prior to project implementation.

Impact of ROP DV 2014–2020 on the achievement of the objectives of the Voivodeship Development Strategy

The key strategic document for the region is the voivodeship development strategy. At the time of the preparation of ROP DV 2014–2020, the applicable document was the Dolnośląskie Voivodeship Development Strategy 2020. The regional programme constituted the main instrument for the implementation of this Strategy. Consequently, both the rationale for intervention, the development challenges faced by Dolnośląskie Voivodeship, and the scope of support were determined by the provisions of the Strategy. The degree to which project assumptions and their implementation by beneficiaries were aligned with the Strategy's objectives was assessed at a high level, i.e. 88.8%. In the case of applicants whose proposals were not selected for funding, this share amounted to 84.8%.

The largest share of Programme funding was allocated to Strategic Objective 4, "Environmental protection, efficient use of resources, climate change adaptation, and improvement of safety", amounting to over PLN 3.9 billion. A high level of expenditure was also recorded for Objective 6, "Increasing employment and labour mobility" (PLN 2.8 billion), as well as Objective 1, "Development of a knowledge-based economy", Objective 2, "Sustainable transport and improved transport

accessibility”, and Objective 3, “Enhancing the competitiveness of enterprises, in particular SMEs”, each receiving approximately PLN 2.1 billion.

Impact of ROP DV 2014–2020 on the achievement of the Europe 2020 Strategy objectives

The implementation of the Programme contributed to the achievement of the Europe 2020 Strategy objectives by Dolnośląskie Voivodeship and Poland. Measurable effects were observed in the areas of employment (increase in the employment rate of people aged 20–64), climate change and sustainable energy use (reduction of greenhouse gas emissions, increase in the share of renewable energy in gross final energy consumption, and the level of primary energy consumption), education (increase in the share of people aged 30–34 with tertiary education), and combating poverty and social exclusion (reduction in the number of people at risk of poverty after social transfers and reduction in the at-risk-of-poverty rate after social transfers).

The targets set under the Europe 2020 Strategy for the above indicators were achieved, to which the implementation of ROP DV 2014–2020 also contributed. The Programme also made a significant contribution in relation to other indicators whose targets were not fully achieved, namely expenditure on research and development as a percentage of GDP and the share of early school leavers in the total population of young people.

Application of the ITI instrument under ROP DV 2014–2020

Under ROP DV 2014–2020, a new territorial approach instrument was applied in the form of Integrated Territorial Investments (ITI). The implementation of the ITI instrument undoubtedly produced positive effects, particularly by strengthening partnerships both at the inter-municipal level within ITI areas and in terms of cooperation between individual ITI associations, as well as between ITI associations and the institutions responsible for managing and implementing ROP DV 2014–2020. This partnership fostered joint consensus on the identification of projects to be supported under ITI and facilitated joint decision-making regarding the development of selection criteria and project selection. It also gave ITI associations a sense of ownership and influence over the implementation of ROP DV 2014–2020 within their respective territories.

The impact of the ITI instrument on the achievement of ROP DV 2014–2020 objectives may be considered high. In areas where ITI was applied, the average level of achievement of target indicator values reached 221.3%. However, this was not the determining factor in the overall success of the Programme. In areas where the ITI instrument was not applied, the average level of target achievement was even higher, reaching 224.8%.

Thanks to the ITI instrument, local governments within ITI areas did not have to compete with other municipalities in Dolnośląskie Voivodeship for access to funding. As a result, municipalities with lower institutional or financial capacity had greater opportunities to obtain support. This contributed to more balanced territorial development than would have been the case if funding had been concentrated solely in the largest and most resource-rich municipalities.

On the other hand, the fixed allocation of funds to individual ITI areas and to specific municipalities within ITI areas reduced competition between projects. This, in turn, contributed to longer preparation periods for submitting funding applications and for project implementation. With funding effectively guaranteed, beneficiaries faced less pressure to prepare applications and launch project implementation promptly.

Despite these limitations, the ITI concept should be continued. Territorial instruments of this type are beneficial because they are more closely aligned with the specific needs of functional areas. Representatives of ITI associations have a better understanding of local challenges and are better positioned to identify necessary investments. However, continued efforts are needed to support beneficiaries in preparing for funding applications and project implementation. A key condition for the effective implementation of ITI is the identification, within ITI strategies, of projects that are realistically feasible within a given EU financial perspective. It is also worth considering the introduction of mechanisms resulting in the loss of allocated funds by a given ITI area in cases where specified requirements are not met, such as failure to submit funding applications for a defined amount in response to calls for proposals. Such mechanisms could provide incentives for beneficiaries to prepare funding applications efficiently and implement projects in a timely manner.

Sustainability of projects implemented under ROP DV 2014–2020

The sustainability of projects implemented under ROP DV 2014–2020 should be assessed as high. Only 0.5% of beneficiaries indicated that they were unable to maintain project sustainability even within the period specified in the grant agreement. Moreover, 67% of beneficiaries declared that they would maintain project results beyond the period required under the agreement.

In the context of sustainability, it should be noted that in September 2024 Dolnośląskie Voivodeship was affected by a destructive flood, which also impacted investments financed under ROP DV 2014–2020. However, the scale of this impact was limited. Negative effects were identified in only 6.5% of projects, including just 0.1 percentage points where project results were completely destroyed and a further 1 percentage point where the flood significantly damaged project results. The evaluation showed that, in the case of approximately one in four affected projects (23.8%), the damaged results were fully restored, and in the case of about half of the projects (52.4%), they were partially restored.

A limited impact on achieved project results was also observed in relation to the COVID-19 pandemic. Such an impact was identified by only 6.8% of beneficiaries, of whom just 2.7 percentage points indicated that the pandemic had completely or significantly disrupted project results. However, the pandemic contributed to increased costs of maintaining project results. Higher electricity and heating prices constitute a tangible financial burden for newly constructed infrastructure, such as swimming pools or cultural centres. This may represent the most significant test of the sustainability of these projects in the near future.

An even smaller impact on project results was observed in relation to the war in Ukraine. Such an impact was identified by only 3.5% of beneficiaries, including just 0.8 percentage points who indicated that the war had completely or significantly disrupted project results.

Selection of the form of financing for projects under ROP DV 2014–2020

Only a small proportion of beneficiaries (3.2%) and unsuccessful applicants (7.2%) believe that the achieved project results (or the planned results in cases where the project was not implemented) could have been achieved using other financing instruments.

The main factor determining the choice of financing form for investment projects is the conditions under which support can be obtained. This was indicated by nearly 76% of ROP DV 2014–2020 beneficiaries and almost 63% of entities whose applications were not successful. Other frequently indicated factors included the current availability of financing sources and the scope of investments

eligible for support. Entities with identified development needs tend to select financing that is available at a given time (over 70% of beneficiaries and nearly 28% of unsuccessful applicants) or financing instruments aligned with their planned investment scope (nearly 65% of beneficiaries and over 23% of unsuccessful applicants). This demonstrates that a significant proportion of potential beneficiaries do not necessarily expect grant funding but instead make use of financing sources that enable them to implement their plans and investment intentions at a given time.

An even smaller proportion of beneficiaries (0.9%) and unsuccessful applicants (1%) believe that the achieved project results (or planned results) could have been delivered with lower financial expenditure. It can therefore be concluded that the efficiency of ROP DV 2014–2020 implementation was very high, as the intended and expected results were achieved with an appropriate and justified level of financial resources.

3. Słowniczek

Alokacja środków – przeznaczona wysokość środków UE

Beneficjent – osoba lub podmiot, która otrzymała dofinansowanie, dotację lub inną formę wsparcia finansowego (np. z funduszy UE, budżetu krajowego) na podstawie umowy. Jest podmiotem odpowiedzialnym za realizację projektu, osiągnięcie wskaźników i rozliczenie środków.

Certyfikacja środków – etap rozliczania inwestycji z Komisją Europejską, polegający na poświadczaniu i refundacji poniesionych wydatków

COVID-19 – zakaźna choroba układu oddechowego wywoływana przez wirusa SARS-CoV-2

Deinstytucjonalizacja – proces zastępowania całodobowej opieki instytucjonalnej (np. domy pomocy społecznej, domy dziecka) zindywidualizowanymi usługami świadczonymi w lokalnym środowisku, bliżej rodziny i domu

Dotacja – nieodpłatna i bezzwrotna pomoc finansowa udzielana podmiotom na realizację ich zadań

Instrumenty finansowe UE – formy zwrotnego wsparcia (pożyczki, gwarancje, kapitał) oferowane przedsiębiorcom na preferencyjnych warunkach. Służą one realizacji celów polityki UE, m.in. w zakresie innowacji, cyfryzacji, zrównoważonego rozwoju, a także bezpieczeństwa. W przeciwieństwie do dotacji, środki te muszą zostać spłacone, co umożliwia ich ponowne wykorzystanie

Fluktuacja kadr (rotacja pracowników) – zjawisko polegające na wymianie personelu w organizacji, obejmujące odejścia pracowników (dobrowolne lub zwolnienia) oraz zatrudnianie nowych

Nieskuteczny wnioskodawca – osoba lub podmiot, która aplikowała o środki RPO WD 2014-2020, ale wsparcia nie otrzymała

Outplacement – proces wsparcia oferowany przez pracodawcę pracownikom zwalnianym z przyczyn niedotyczących pracowników.

Priorytet inwestycyjny – kluczowy obszar wsparcia w ramach funduszy unijnych, wskazujący cele nakierowane na rozwój, takie jak np. zatrudnienie osób młodych, rozwój przedsiębiorczości, czy innowacje

REACT-EU – to plan Komisji Europejskiej w celu ograniczenia społecznych i gospodarczych skutków pandemii COVID-19 (z j. ang. Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe)

Relatywna Liczba Mieszkańców – jednostka miary stosowana w gospodarce wodno-ściekowej do określania ładunku zanieczyszczeń organicznych, a nie fizycznej liczby ludzi zamieszkujących dany teren

Rewitalizacja – kompleksowy, wieloletni proces wyprowadzania zdegradowanych obszarów (miejskich, wiejskich, przemysłowych) ze stanu kryzysowego

Strategia Europa 2020 – program rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej na lata 2010 – 2020

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – instrument polityki spójności UE, umożliwiający miastom i otaczającym je gminom (miejskie obszary funkcjonalne) wspólne planowanie i finansowanie projektów z funduszy europejskich

Usługi on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 3 – zaawansowane e-usługi publiczne, umożliwiające dwustronną interakcję (poziom 3) lub pełną transakcję (poziom 4), w tym autentykację, płatności i finalizację sprawy

4. Syntetyczny opis koncepcji i metodyki badania

4.1. Przedmiot badania

Przedmiotem badania ewaluacyjnego był postęp rzeczowy i rezultaty RPO WD 2014-2020.

Głównym celem tego Programu był wzrost konkurencyjności Dolnego Śląska, zapewniający poprawę poziomu życia mieszkańców przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Priorytetem było zwiększenie konkurencyjności gospodarki, a co za tym idzie m.in. zmniejszenie bezrobocia. Środki zostały zainwestowane także m.in. w nowe drogi, nowoczesne, odnawialne źródła energii oraz w działania prospołeczne: edukację i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

W RPO WD 2014-2020 wdrażano następujące Osie Priorytetowe:

1. Przedsiębiorstwa i innowacje;
2. Technologie Informacyjno-komunikacyjne;
3. Gospodarka niskoemisyjna;
4. Środowisko i zasoby;
5. Transport;
6. Infrastruktura spójności społecznej;
7. Infrastruktura edukacyjna;
8. Rynek pracy;
9. Włączenie społeczne;
10. Edukacja;
11. Pomoc techniczna;
12. REACT-EU;
13. Pomoc techniczna REACT-EU.

Badanie objęło swoim zakresem wszystkie osie priorytetowe RPO WD 2014-2020 wraz z działaniami i poddziałaniami, zgodnie z poniższą tabelą.

Tabela 1. Struktura osi priorytetowych, działań i poddziałań RPO WD 2014-2020

Numer i nazwa osi priorytetowej	Numer i nazwa działania	Numer i nazwa poddziałania
1. Przedsiębiorstwa i innowacje	1.1 Wzmacnianie potencjału B+R i wdrożeniowego uczelni i jednostek naukowych	Nie dotyczy
	1.2 Innowacyjne przedsiębiorstwa	1.2.1 Innowacyjne przedsiębiorstwa – konkursy horyzontalne
		1.2.2 Innowacyjne przedsiębiorstwa – ZIT WROF
	1.3 Rozwój przedsiębiorczości	1.3.1 Rozwój przedsiębiorczości – konkursy horyzontalne
		1.3.2 Rozwój przedsiębiorczości – ZIT WROF
		1.3.3 Rozwój przedsiębiorczości – ZIT AJ

Numer i nazwa osi priorytetowej	Numer i nazwa działania	Numer i nazwa poddziałania
	1.4 Internacjonalizacja przedsiębiorstw	1.3.4 Rozwój przedsiębiorczości – ZIT AW
		1.4.1 Internacjonalizacja przedsiębiorstw – konkursy horyzontalne
	1.5 Rozwój produktów i usług w MŚP	1.4.2 Internacjonalizacja przedsiębiorstw – ZIT WROF
		1.5.1 Rozwój produktów i usług w MŚP – konkursy horyzontalne
		1.5.2 Rozwój produktów i usług w MŚP – ZIT AW
2. Technologie Informacyjno-komunikacyjne	2.1 E-usługi publiczne	2.1.1 E-usługi publiczne – konkursy horyzontalne
		2.1.2 E-usługi publiczne – ZIT WROF
		2.1.3 E-usługi publiczne – ZIT AJ
		2.1.4 E-usługi publiczne – ZIT AW
3. Gospodarka niskoemisyjna	3.1 Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych	Nie dotyczy
	3.2 Efektywność energetyczna w MŚP	Nie dotyczy
	3.3 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym	3.3.1 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym – konkursy horyzontalne
		3.3.2 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym – ZIT WROF
		3.3.3 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym – ZIT AJ
		3.3.4 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym – ZIT AW
	3.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych	3.4.1 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych – konkursy horyzontalne
		3.4.2 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych – ZIT WROF
		3.4.3 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych – ZIT AJ
		3.4.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych – ZIT AW
	3.5 Wysokosprawna kogeneracja	Nie dotyczy
4. Środowisko i zasoby	4.1 Gospodarka odpadami	Nie dotyczy
	4.2 Gospodarka wodno-ściekowa	4.2.1 Gospodarka wodno-ściekowa – konkursy horyzontalne
		4.2.2 Gospodarka wodno-ściekowa – ZIT WROF

Numer i nazwa osi priorytetowej	Numer i nazwa działania	Numer i nazwa poddziałania
		4.2.3 Gospodarka wodno-ściekowa – ZIT AJ
		4.2.4 Gospodarka wodno-ściekowa – ZIT AW
	4.3 Dziedzictwo kulturowe	4.3.1 Dziedzictwo kulturowe – konkursy horyzontalne
		4.3.2 Dziedzictwo kulturowe – ZIT WROF
		4.3.3 Dziedzictwo kulturowe – ZIT AJ
		4.3.4 Dziedzictwo kulturowe – ZIT AW
	4.4 Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych	4.4.1 Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych – konkursy horyzontalne
		4.4.2 Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych – ZIT WROF
		4.4.3 Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych – ZIT AJ
		4.4.4 Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych – ZIT AW
	4.5 Bezpieczeństwo	4.5.1 Bezpieczeństwo – konkursy horyzontalne
		4.5.2 Bezpieczeństwo – ZIT WROF
5. Transport	5.1 Drogowa dostępność transportowa	5.1.1 Drogowa dostępność transportowa – konkursy horyzontalne
		5.1.2 Drogowa dostępność transportowa – ZIT WROF
		5.1.3 Drogowa dostępność transportowa – ZIT AJ
		5.1.4 Drogowa dostępność transportowa – ZIT AW
	5.2 System transportu kolejowego	5.2.1 System transportu kolejowego – konkursy horyzontalne
		5.2.2 System transportu kolejowego – ZIT WROF
		5.2.3 System transportu kolejowego – ZIT AJ
		5.2.4 System transportu kolejowego – ZIT AW
6. Infrastruktura spójności społecznej	6.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną	6.1.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną- konkursy horyzontalne
		6.1.2 Inwestycje w infrastrukturę społeczną- ZIT WROF
		6.1.3 Inwestycje w infrastrukturę społeczną- ZIT AJ
		6.1.4 Inwestycje w infrastrukturę społeczną – ZIT AW
	6.2 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną	Nie dotyczy
	6.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów	6.3.1 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów- konkursy horyzontalne

Numer i nazwa osi priorytetowej	Numer i nazwa działania	Numer i nazwa poddziałania
7. Infrastruktura edukacyjna		6.3.2 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów- ZIT WROF
		6.3.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów - ZIT AJ
		6.3.4 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów - ZIT AW
	7.1 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną	7.1.1 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną – konkursy horyzontalne
		7.1.2 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną – ZIT WROF
		7.1.3 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną – ZIT AJ
		7.1.4 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną – ZIT AW
	7.2 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową	7.2.1 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową – konkursy horyzontalne
		7.2.2 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową – ZIT WROF
		7.2.3 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową – ZIT AJ
		7.2.4 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową – ZIT AW
8. Rynek pracy	8.1 Projekty powiatowych urzędów pracy	Nie dotyczy
	8.2 Wsparcie osób poszukujących pracy	Nie dotyczy
	8.3 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	Nie dotyczy
	8.4 Godzenie życia zawodowego i prywatnego	8.4.1 Godzenie życia zawodowego i prywatnego – konkursy horyzontalne
		8.4.2 Godzenie życia zawodowego i prywatnego – ZIT WROF
		8.4.3 Godzenie życia zawodowego i prywatnego – ZIT AJ
		8.4.4 Godzenie życia zawodowego i prywatnego – ZIT AW
	8.5 Przystosowanie do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych	Nie dotyczy

Numer i nazwa osi priorytetowej	Numer i nazwa działania	Numer i nazwa poddziałania
	8.6 Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MMŚP	Nie dotyczy
	8.7 Aktywne i zdrowe starzenie się	Nie dotyczy
9. Włączenie społeczne	9.1 Aktywna integracja	9.1.1 Aktywna integracja – konkursy horyzontalne
		9.1.2 Aktywna integracja – ZIT WROF
		9.1.3 Aktywna integracja – ZIT AJ
		9.1.4 Aktywna integracja – ZIT AW
	9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych	9.2.1 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych – konkursy horyzontalne
		9.2.2 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych – ZIT WROF
		9.2.3 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych – ZIT AJ
		9.2.4 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych – ZIT AW
	9.3 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych	Nie dotyczy
	9.4 Wspieranie gospodarki społecznej	Nie dotyczy
10. Edukacja	10.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej	10.1.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej – konkursy horyzontalne
		10.1.2 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej – ZIT WROF
		10.1.3 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej – ZIT AJ
		10.1.4 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej – ZIT AW
	10.2 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej	10.2.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej – konkursy horyzontalne
		10.2.2 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej – ZIT WROF
		10.2.3 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej – ZIT AJ

Numer i nazwa osi priorytetowej	Numer i nazwa działania	Numer i nazwa poddziałania
		10.2.4 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej – ZIT AW
	10.3 Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie	Nie dotyczy
	10.4 Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy	10.4.1 Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy – konkursy horyzontalne
		10.4.2 Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy – ZIT WROF
		10.4.3 Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy - ZIT AJ
		10.4.4 Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy – ZIT AW
11. Pomoc techniczna	11.1 Pomoc techniczna	Nie dotyczy
12. REACT-EU	12.1 Zwiększenie jakości i dostępności usług zdrowotnych w walce z pandemią COVID-19	Nie dotyczy
	12.2 Inwestycje przyczyniające się do ograniczania niskiej emisji	Nie dotyczy
	12.3 Inwestycje wzmacniające MŚP z wychodzenia z pandemii COVID-19	Nie dotyczy
	12.4 Inwestycje społeczne – długoterminowa integracja	Nie dotyczy
13. Pomoc techniczna REACT-EU	13.1 Pomoc techniczna REACT-EU	Nie dotyczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie SZOOP RPO WD 2014-2020

4.2. Cel badania

Celem badania było dokonanie podsumowania dotychczasowych efektów realizacji RPO WD 2014-2020.

Cel główny zrealizowany został poprzez następujące cele szczegółowe:

- I. identyfikacja osiągniętego postępu rzeczowego i uzyskanych rezultatów w zakresie realizacji celów RPO WD 2014-2020;

- II. ocena zagrożeń (czynników) w osiągnięciu założonych celów RPO WD 2014-2020;
- III. ocena wpływu realizacji RPO WD 2014-2020 na rozwój społeczno-gospodarczy województwa, w tym w kontekście realizacji Strategii Europa 2020;
- IV. ocena systemu podejścia terytorialnego w ramach RPO WD 2014-2020;
- V. ocena efektywności i trwałości osiągniętych rezultatów w ramach RPO WD 2014-2020;
- VI. identyfikacja dobrych praktyk dotyczących wdrażania RPO WD 2014-2020.

4.3. Zakres badania

Zakres czasowy badania

Badanie swoim zakresem objęło okres od zatwierdzenia RPO WD 2014-2020 (tj. 18.12.2014 r.) do momentu rozpoczęcia realizacji badania (tj. 27.10.2025 r.).

Zakres przestrzenny badania

Badanie objęło swym zakresem obszar województwa dolnośląskiego.

Zakres podmiotowy badania

Zakres podmiotowy badania objął następujące grupy podmiotów:

- beneficjenci RPO WD 2014-2020;
- wnioskodawcy, którzy ubiegali się o dofinansowanie projektów w ramach działań RPO WD 2014-2020 i nie otrzymali wsparcia;
- członkowie KM RPO WD 2014-2020;
- przedstawiciele instytucji zaangażowanych w realizację i wdrażanie RPO WD 2014-2020;
- przedstawiciele IZ/IP innych regionalnych programów operacyjnych;
- eksperci zewnętrzni z danego obszaru tematycznego RPO WD 2014-2020 – oceniający wnioski.

Zakres tematyczny badania

Realizacja celu głównego badania oraz celów szczegółowych nastąpiła w ramach następujących obszarów badawczych:

Obszar I - Identyfikacja osiągniętego postępu rzeczowego i uzyskanych rezultatów w zakresie realizacji celów RPO WD 2014-2020

Obszar II - Ocena zagrożeń (czynników) w osiągnięciu założonych celów RPO WD 2014-2020

Obszar III - Ocena wpływu realizacji RPO WD 2014-2020 na rozwój społeczno-gospodarczy województwa, w tym w kontekście realizacji Strategii Europa 2020

Obszar IV - Ocena systemu podejścia terytorialnego w ramach RPO WD 2014-2020

Obszar V - Ocena efektywności i trwałości osiągniętych rezultatów w ramach RPO WD 2014-2020

Obszar VI - Identyfikacja dobrych praktyk dotyczących wdrażania RPO WD 2014-2020

W ramach poszczególnych obszarów postawiony został szereg pytań badawczych.

4.4. Kryteria ewaluacyjne

Przy realizacji celów badania oraz jego zakresu tematycznego Wykonawca posłużył się następującymi kryteriami ewaluacyjnymi:

- Trafność – kryterium to pozwoliło ocenić adekwatność udzielonego wsparcia względem zidentyfikowanych wcześniej problemów i wyzwań oraz zamierzonych celów i rezultatów.
- Skuteczność – kryterium to pozwoliło ocenić, w jakim stopniu oferowane wsparcie przyczynia się do osiągnięcia celów interwencji (działań i poddziałań programu).
- Efektywność – kryterium to pozwoliło ocenić relację między nakładami, kosztami, zasobami, (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a osiągniętymi efektami interwencji (uzyskane produkty, rezultaty, oddziaływania).
- Użyteczność – kryterium to pozwoliło ocenić efekty wsparcia w odniesieniu do pierwotnie zdiagnozowanych potrzeb grup objętych wsparciem.
- Trwałość – kryterium to pozwoliło ocenić ciągłość efektów interwencji w średnio- i długookresowej perspektywie oraz odpowiedzieć na pytanie, w jakim stopniu efekty interwencji oddziałują nadal po jej zakończeniu.

4.5. Metodyka badania

W celu kompleksowej oceny Wykonawca posłużył się szerokim wachlarzem metod, technik i narzędzi badawczych, zarówno zbierania danych, jak i ich analizy.

Wykonawca zastosował zasadę triangulacji na trzech poziomach:

- źródeł danych – polegającą na analizie dokumentów zastanych oraz danych wywołanych,
- metod badawczych – polegającą na połączeniu różnych metod badawczych podczas badania tych samych zagadnień, w celu obserwacji różnych aspektów badanego przedmiotu,
- perspektyw badawczych – polegającą na zaangażowaniu w ewaluację zespołu badaczy (nie jednej osoby), co pozwoliło na uzyskanie bogatszego i bardziej wiarygodnego obrazu badanego przedmiotu.

W procesie tworzenia wyników zastosowano następujące metody:

1. **Analizę desk research** obejmującą:
  - akty prawne,
  - dokumenty strategiczne,
  - dokumenty programowe,
  - badania ewaluacyjne,
  - dane monitoringowe dotyczące realizowanych projektów,
  - dane statystyki publicznej,
  - źródła internetowe.
2. **Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)** z przedstawicielami:
  - Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014-2020 – 4 efektywne wywiady,
  - Dolnośląskiej Instytucji Pośredniczącej RPO WD 2014-2020 – 2 efektywne wywiady,

- Wojewódzkiego Urzędu Pracy we Wrocławiu – 2 efektywne wywiady,
  - Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego – 2 efektywne wywiady,
  - Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Wałbrzyskiej – 1 efektywny wywiad w formie diady¹,
  - Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Jeleniogórskiej – 2 efektywne wywiady,
  - Komitetu Monitorującego RPO WD 2014-2020 – 2 efektywne wywiady,
  - Ekspertami zewnętrznymi oceniającymi wnioski – 24 efektywne wywiady,
3. **Badanie ankietowe CATI / CAWI** wśród:
- beneficjentów RPO WD 2014-2020 – 1 931 efektywnych wywiadów,
  - wnioskodawców RPO WD 2014-2020 nieskutecznie aplikujących o środki – 1 101 efektywnych wywiadów,
4. **Studium Przypadku (Case Study) projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020.**
Łącznie przeprowadzono 24 studia przypadku.
5. **Grupowe wywiady zogniskowane (FGI)** wśród:
- beneficjentów RPO WD 2014-2020 – 4 efektywne wywiady,
6. **Benchmarking**, w celu zidentyfikowanie wartościowych, niestosowanych w ramach RPO WD 2014-2020 rozwiązań wpływających pozytywnie na postęp rzeczowy i rezultaty, co pozwoli na wykorzystanie ich w przyszłości w województwie dolnośląskim. Przeprowadzono benchmarking z województwami: małopolskim, mazowieckim i warmińsko-mazurskim.
7. **Panel ekspertów** przeprowadzony w celu omówienia wyników badań oraz wstępnych wniosków i rekomendacji.

---

¹ Z uwagi na preferencję respondentów przeprowadzony został jeden wywiad w formie diady, a nie dwa wywiady indywidualne.

5. Stan wdrażania RPO WD 2014-2020

W ramach całej perspektywy finansowej 2014-2020 ogłoszono i przeprowadzono 455 naborów wniosków o dofinansowanie, zarówno w trybie konkursowym jak i pozakonkursowym. Większa ich część, tj. ok. 62% (281 naborów), dotyczy obszaru wsparcia EFRR, zaś w zakresie EFS przeprowadzono ok. 38% (174 nabory).

W odpowiedzi na ogłoszone nabory złożonych zostało 10 091 wniosków o dofinansowanie, o łącznej wnioskowanej wartości dofinansowania środkami UE w wysokości prawie 14,2 mld zł. Stanowi to ok. 146,2% alokacji RPO WD 2014-2020. Większa część wniosków (ok. 69%) oraz wnioskowanej kwoty dofinansowania (ok. 67%) dotyczy EFRR.

Tabela 2. Podsumowanie naborów ogłoszonych w ramach RPO WD 2014-2020

Oś priorytetowa	Alokacja (zł)	Ogłoszone nabory		Złożone wnioski		Zainteresowanie (% alokacji osi priorytetowej)
		Liczba	Alokacja (zł)	Liczba	Wartość dofinansowania UE (zł)	
1. Przedsiębiorstwa i innowacje	1 486 460 490	68	2 467 338 519	4 896	2 535 880 810	170,6%
2. Technologie Informacyjno-komunikacyjne	244 935 116	7	290 936 780	199	420 608 507	171,7%
3. Gospodarka niskoemisyjna	1 883 756 980	54	2 096 841 306	717	2 347 711 006	124,6%
4. Środowisko i zasoby	744 722 840	40	968 175 262	293	1 068 472 695	143,5%
5. Transport	1 445 958 665	41	1 480 759 257	50	1 507 640 808	104,3%
6. Infrastruktura spójności społecznej	800 984 109	27	729 997 450	602	1 074 540 318	134,2%
7. Infrastruktura edukacyjna	265 480 670	24	309 538 160	206	387 939 559	146,1%
8. Rynek pracy	1 104 219 465	40	1 138 207 970	1 106	2 162 170 627	195,8%
9. Włączenie społeczne	565 402 833	51	848 523 401	750	1 095 476 200	193,8%
10. Edukacja	652 522 102	73	937 340 905	1 178	1 051 130 180	161,1%
11. Pomoc techniczna	367 617 000	10	407 125 127	51	406 143 562	110,5%
12. REACT-EU	145 991 595	18	145 087 350	41	131 082 114	89,8%
13. Pomoc techniczna REACT-EU	849 000	2	1 250 250	2	1 250 250	147,3%
EFRR	7 019 139 465	281	8 489 924 334	7 006	9 475 126 066	135,0%
EFS	2 689 761 400	174	3 331 197 403	3 085	4 714 920 570	175,3%
RPO WD 2014-2020	9 708 900 865	455	11 821 121 737	10 091	14 190 046 635	146,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Największy poziom zainteresowania ogłoszonymi naborami, w porównaniu do dostępnych środków, wystąpił w osi priorytetowej VIII Rynek pracy (wartość dofinansowania złożonych wniosków stanowi 195,8% dostępnej alokacji osi) oraz IX Włączenie społeczne (193,8%). Pod względem liczby złożonych wniosków wyróżnia się oś priorytetowa I Przedsiębiorstwa i innowacje, w ramach której złożono prawie 4,9 tys. wniosków, co stanowi prawie 49% wszystkich wniosków złożonych w ramach RPO WD 2014-2020.

W ramach całego programu operacyjnego zrealizowano 6 808 projektów na łączną kwotę dofinansowania środkami UE wynoszącą ponad 10 mld zł. Ponad 73% z wszystkich projektów, finansowane było w ramach EFRR (5 003 projekty). Ich wartość dofinansowania środkami UE (ponad 7,2 mld zł) stanowi ok. 72% wartości wszystkich projektów.

Tabela 3. Podsumowanie projektów zrealizowanych w ramach RPO WD 2014-2020

Oś priorytetowa	Alokacja (zł)	Zrealizowane projekty		Wykorzystanie alokacji (% alokacji osi priorytetowej)
		Liczba	Wartość dofinansowania UE (zł)	
1. Przedsiębiorstwa i innowacje	1 486 460 490 zł	3 517	1 466 101 283 zł	98,6%
2. Technologie Informacyjno-komunikacyjne	244 935 116 zł	130	247 795 898 zł	101,2%
3. Gospodarka niskoemisyjna	1 883 756 980 zł	538	1 974 591 602 zł	104,8%
4. Środowisko i zasoby	744 722 840 zł	188	763 676 866 zł	102,6%
5. Transport	1 445 958 665 zł	42	1 538 536 442 zł	106,4%
6. Infrastruktura spójności społecznej	800 984 109 zł	404	824 131 545 zł	102,9%
7. Infrastruktura edukacyjna	265 480 670 zł	146	268 826 527 zł	101,3%
8. Rynek pracy	1 104 219 465 zł	508	1 120 174 518 zł	101,4%
9. Włączenie społeczne	565 402 833 zł	417	593 443 644 zł	105,0%
10. Edukacja	652 522 102 zł	829	670 787 315 zł	102,8%
11. Pomoc techniczna	367 617 000 zł	51	389 870 900 zł	106,1%
12. REACT-EU	145 991 595 zł	36	151 579 037 zł	103,8%
13. Pomoc techniczna REACT-EU	849 000 zł	2	900 203 zł	106,0%
EFRR	7 019 139 465 zł	5 003	7 236 139 402 zł	103,1%
EFS	2 689 761 400 zł	1 805	2 774 276 378 zł	103,1%
RPO WD 2014-2020	9 708 900 865 zł	6 808	10 010 415 780 zł	103,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Największa łączna wartość dofinansowania środkami UE wystąpiła w osi priorytetowej III Gospodarka niskoemisyjna (ok. 2 mld zł), V Transport (ponad 1,5 mld zł) oraz I Przedsiębiorstwa i innowacje (ponad 1,5 mld zł). Pod względem ilości realizowanych projektów, zdecydowanie wyróżnia się oś priorytetowa I Przedsiębiorstwa i innowacje, w ramach której zrealizowano ok. 52% wszystkich projektów zrealizowanych w ramach RPO WD 2014-2020.

6. Analiza wyników realizacji badania

6.1. Identyfikacja osiągniętego postępu rzeczowego i uzyskanych rezultatów w zakresie realizacji celów RPO WD 2014-2020

Jaka jest skuteczność i efektywność interwencji w zakresie realizacji założonych w programie celów?

Poniżej scharakteryzowana została skuteczność i efektywność realizacji poszczególnych osi priorytetowych RPO WD 2014-2020 w zakresie celów finansowych oraz rzeczowych według stanu na koniec realizacji Programu. Efektywność realizacji poszczególnych celów Programu zdefiniowana została w badaniu jako poziom realizacji wartości docelowej wskaźnika w stosunku do wykorzystania alokacji finansowej przeznaczanej na jego realizację.

OŚ PRIORYTETOWA I PRZEDSIĘBIORSTWA I INNOWACJE

Oś priorytetowa koncentruje się na:

- rozwoju infrastruktury badawczo-rozwojowej w publicznych jednostkach naukowych oraz w uczelniach / szkołach wyższych – w ramach działania 1.1 „Wzmacnianie potencjału B+R i wdrożeniowego uczelni i jednostek naukowych”,
- realizacji przez przedsiębiorstwa projektów badawczych samodzielnie bądź we współpracy z zewnętrznymi podmiotami (m.in.: jednostkami naukowymi, szkołami wyższymi, IOB lub podmiotami leczniczymi) oraz zakupie i wdrożeniu wyników prac B+R oraz praw własności intelektualnej (m.in. patentów, licencji, know-how lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej) – w ramach działania 1.2 „Innowacyjne przedsiębiorstwa”,
- rozwoju terenów inwestycyjnych, stref aktywności gospodarczej, parków biznesu, inkubatorów przedsiębiorczości – w ramach działania 1.3 „Rozwój przedsiębiorczości”,
- zwiększeniu międzynarodowej ekspansji MŚP poprzez tworzenie nowych modeli biznesowych dla MŚP (np. stworzenie bądź rozwój strategii działań międzynarodowych, dostosowanie produktu/usług do wymogów zagranicznych rynków, otwieranie nowych kanałów biznesowych, rozbudowa łańcucha dostaw, dywersyfikacja geograficzna i sektorowa) oraz promocji przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych i promocji gospodarczej regionu w celu przyciągnięcia nowych inwestorów – w ramach działania 1.4 „Internacjonalizacja przedsiębiorstw”,
- rozwoju MŚP poprzez wsparcie inwestycyjne (dotacyjne) prowadzące do wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług, oraz innowacyjność procesową przedsiębiorstw (dokonywanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub sposobu świadczenia usług) oraz instrumenty finansowe obejmujące rozwój/rozbudowę istniejącego przedsiębiorstwa, inwestycje w sprzęt produkcyjny, nowoczesne maszyny i urządzenia prowadzące do zwiększenia skali działalności firmy lub wzrostu zasięgu oferty firmy – w ramach działania 1.5 „Rozwój produktów i usług w MŚP”.

Realizacja osi priorytetowej wykazała się wysoką skutecznością. Ponad 3,5 tys. rozliczonych projektów wykorzystało w ok. 99% zaplanowaną alokację osi priorytetowej, tj. w wysokości niespełna 1,5 mld zł.

Biorąc pod uwagę wysokość alokacji poszczególnych działań, największą skutecznością wykazały się działania 1.1 (104,4% wykorzystania dostępnych środków) oraz działanie 1.4 (103,3%).

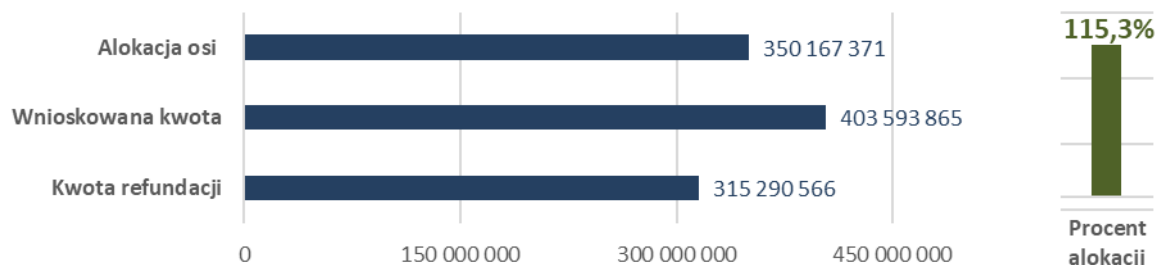
Tabela 4. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej I

PI	Działanie	Dostępna alokacja	Projekty rozliczone			
			Liczba projektów	Wartość całkowita	Dofinansowanie UE	% alokacji
1a	1.1	158 032 894 zł	4	277 890 731 zł	164 957 008 zł	104,4%
1b	1.2	248 891 677 zł	153	397 754 534 zł	223 537 556 zł	89,8%
3a	1.3	302 178 920 zł	50	490 672 588 zł	288 827 254 zł	95,6%
3b	1.4	38 620 955 zł	266	52 942 309 zł	39 899 826 zł	103,3%
3c	1.5	738 736 044 zł	3 044	1 300 880 861 zł	748 879 639 zł	101,4%
Ogółem Oś I		1 486 460 490 zł	3 517	2 520 141 023 zł	1 466 101 283 zł	98,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowej potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez beneficjentów i zapłacone do 31.12.2023 r., będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na poświadczenie Komisji Europejskiej ponad 115% środków EFRR. Do 25 listopada 2025 roku poziom refundacji wydatków wyniósł 90% dostępnej alokacji.

Wykres 1. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej I (w euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Priorytet inwestycyjny 1a

Inwestycje w infrastrukturę naukowo-badawczą powinny przyczynić się do wzrostu potencjału innowacyjnego na Dolnym Śląsku. Realizacja projektów przyczyniła się do tego celu. Wsparcie w zakresie badań i rozwoju otrzymały trzy jednostki naukowo-badawcze z województwa dolnośląskiego, a w obiektach objętych wsparciem pracowało 218,5 naukowców w przeliczeniu na pełen etat pracy. Ponadto wygenerowane zostały dodatkowe inwestycje prywatne w zakresie innowacji lub badań i rozwoju o wartości prawie 12,8 mln euro.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 127% aż do 224,3%.

Tabela 5. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej I – priorytet inwestycyjny 1a

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba jednostek naukowych ponoszących nakłady inwestycyjne na działalność B+R (szt.)	2	3	150,0%	104,4%	143,7%
Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej (Ekwiwalent Pełnego Czasu)	172	218,5	127,0%	104,4%	121,6%
Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla projektów w zakresie innowacji lub badań i rozwoju (Euro)	5 700 000	12 782 045	224,3%	104,4%	214,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

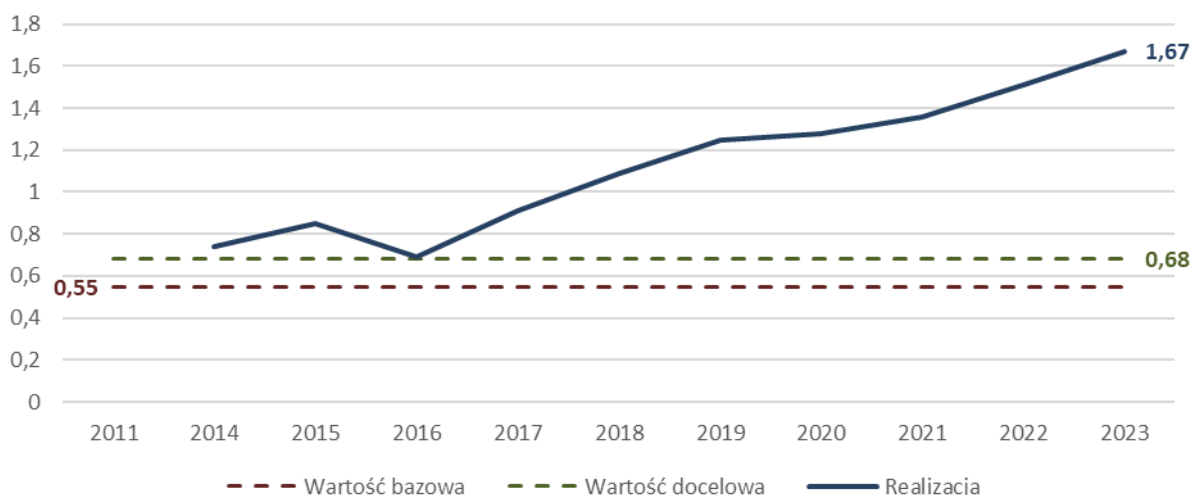
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 1a potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w pełni (w 100%).

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 1a. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne dla projektów w zakresie innowacji lub badań i rozwoju - realizacja wartości docelowej jest ponad dwukrotnie większa niż odsetek wykorzystanych środków finansowych.

Zgodnie z przyjętą teorią Programu realizacja projektów w ramach priorytetu inwestycyjnego 1a powinna podnieść jakość i stopień wykorzystania badań naukowych prowadzonych w województwie dolnośląskim. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 przyniósł spodziewany wzrost nakładów na działalność B+R w relacji do PKB. Z zakładanych 0,13 pkt. proc. nastąpił wzrost aż o 1,12 pkt. proc., tj. aż o 862% założonego celu. W okresie 2011-2023 nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w województwie dolnośląskim zwiększyły się o 204%, co pokazuje istotny wzrost zainteresowania działalnością badawczo-rozwojową.

Wykres 2. Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w województwie dolnośląskim (w %)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Priorytet inwestycyjny 1b

Istotnym rezultatem interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego 1b powinna być większa aktywność przedsiębiorstw w zakresie prowadzenia badań B+R oraz zwiększenie nakładów na działalność B+R w przedsiębiorstwach. Wsparcie powinno przełożyć się również na wzrost dostępności proinnowacyjnych usług IOB, odpowiadającym zdiagnozowanym potrzebom przedsiębiorstw.

Dzięki realizacji projektów wsparcie finansowe otrzymały 503 przedsiębiorstwa, zaś 984 przedsiębiorstwa skorzystały ze wsparcia niefinansowego. W ramach projektów aż 444 przedsiębiorstwa nawiązały współpracę z ośrodkami badawczymi. Ponadto wygenerowane zostały dodatkowe inwestycje prywatne w wysokości ponad 39,5 mln euro.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 118,1% do 153,5%.

Tabela 6. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej I – priorytet inwestycyjny 1b

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (szt.)	641	984	153,5%	89,8%	170,9%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (szt.)	426	503	118,1%	89,8%	131,5%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe (szt.)	524	788	150,4%	89,8%	167,5%

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi (szt.)	374	444	118,7%	89,8%	132,2%
Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (euro)	32 345 311	39 532 111	122,2%	89,8%	136,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

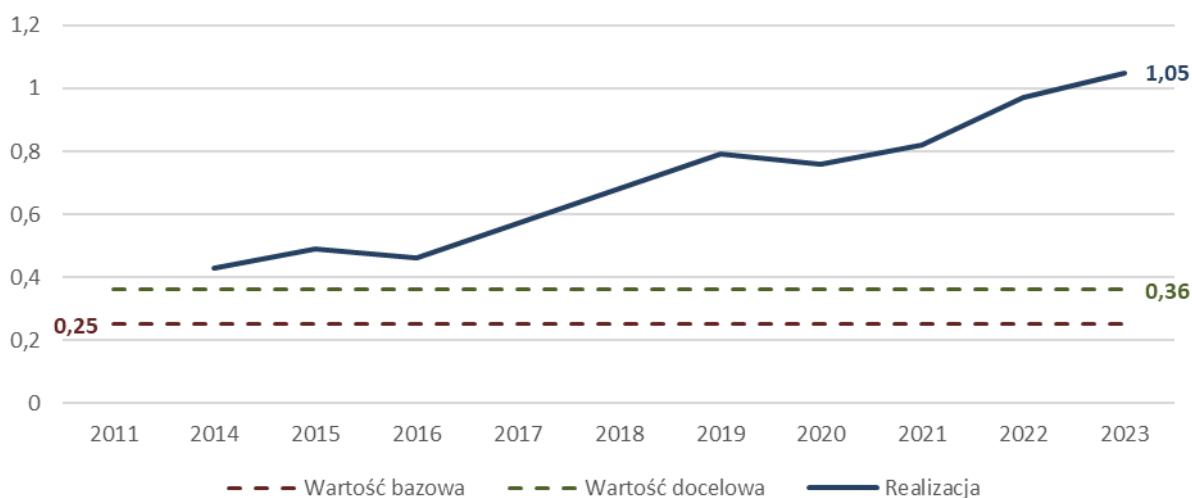
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 1b potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 93,5%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 1b. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku liczby przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie, tj. ok. 171%.

W momencie tworzenia Programu obserwowany był niski udział przedsiębiorstw prowadzących prace badawczo-rozwojowe, a także przedsiębiorstw korzystających z dostępnych wyników badań. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 przyniósł spodziewany wzrost nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB. Z zakładanych 0,11 pkt. proc. nastąpił wzrost aż o 0,8 pkt. proc., tj. aż o 727% założonego celu. W okresie 2011-2023 nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB w województwie dolnośląskim zwiększyły się o 320%, co pokazuje istotny wzrost zainteresowania dolnośląskich przedsiębiorstw działalnością badawczo-rozwojową.

Wykres 3. Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (BERD) (w %)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Priorytet inwestycyjny 3a

Priorytet inwestycyjny 3a ukierunkowany był na tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, poprawę dostępności i jakości usług umożliwiających inkubację przedsiębiorstw oraz terenów inwestycyjnych dla przedsiębiorstw. Realizacja projektów pozwoliła objąć wsparciem 20 inkubatorów przedsiębiorczości, które udzieliły wsparcia dla 1 444 przedsiębiorstw. Ponadto przygotowanych zostało 117,5 ha nowych terenów inwestycyjnych.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 109,8% aż do 222,2%.

Tabela 7. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej I – priorytet inwestycyjny 3a

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości (szt.)	9	20	222,2%	95,6%	232,4%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (szt.)	1 150	1 557	135,4%	95,6%	141,6%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe (szt.)	1 150	1 444	125,6%	95,6%	131,4%
Powierzchnia wspartych (przygotowanych) terenów inwestycyjnych (ha)	107	117,49	109,8%	95,6%	114,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 3a potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 93,5%.

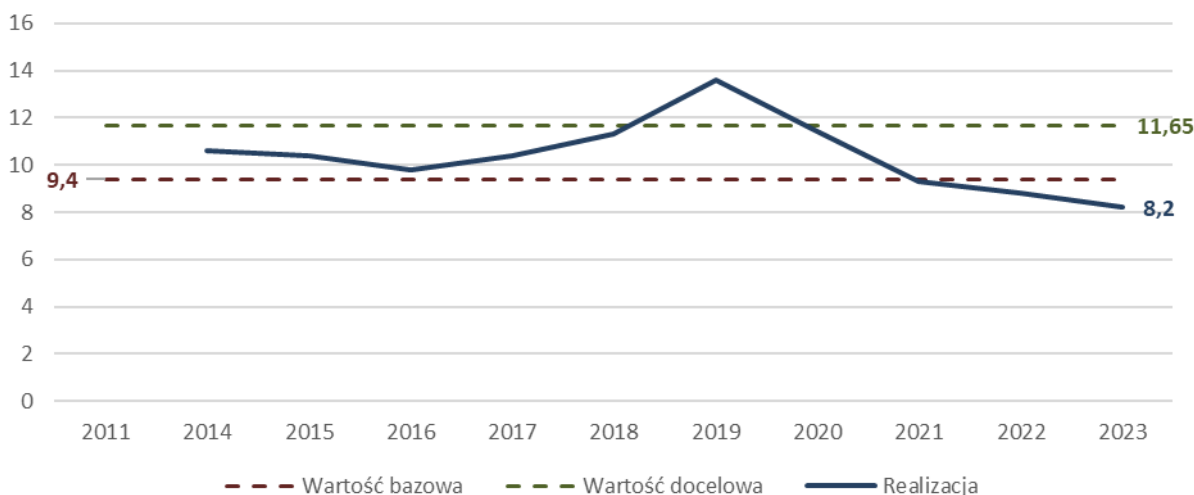

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 3a. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku wspartych inkubatorów przedsiębiorczości, tj. 232,4%.

Oczekiwanym efektem realizacji priorytetu inwestycyjnego 3a był wzrost poziomu inwestycji w MŚP oraz poprawa warunków dla rozwoju przedsiębiorstw (również nowych w początkowej fazie rozwoju). Jak pokazuje poniższy wykres, okres realizacji RPO WD 2014-2020 nie przyniósł spodziewanego wzrostu poziomu nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w relacji do PKB. Z zakładanych 2,3 pkt. proc nastąpił wręcz spadek o 1,2 pkt. proc. W okresie 2011-2023 nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB zmniejszyły się o 13%. Widać jednak odpowiednią tendencję wartości wskaźnika aż do roku 2019, w którym została przekroczona już wartość docelowa o 1,95 pkt. proc. Niestety pandemia COVID-19, w tym wprowadzony w 2020 r. lockdown, spowodował

zawieszenie działalności przedsiębiorstw i wpływał na niepewność inwestycji. Do końca 2023 roku trwała negatywna tendencja spadkowa wartości inwestycji podejmowanych przez przedsiębiorstwa z Dolnego Śląska.

Wykres 4. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (w %)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Priorytet inwestycyjny 3b

Priorytet inwestycyjny 3b ukierunkowany był na zwiększenie umiędzynarodowienia działalności MŚP poprzez m.in. tworzenie nowych modeli biznesowych dla MŚP, działania w zakresie nawiązywania kontaktów gospodarczych oraz tworzenia lub wzmacniania powiązań sieciowych i kooperacyjnych pomiędzy przedsiębiorstwami. Realizacja RPO WD 2014-2020 pozwoliła udzielić wsparcia w tym zakresie 236 przedsiębiorstwom, z czego 53 z nich wprowadziły zmiany organizacyjno-procesowe w swojej działalności.

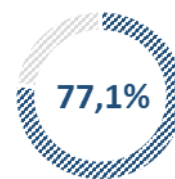
Wartości te pokazują wysoką skuteczność w realizacji celów. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 106% do 154,3%.

Tabela 8. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej I – priorytet inwestycyjny 3b

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (szt.)	153	236	154,3%	103,3%	149,4%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (szt.)	153	222	145,1%	103,3%	140,5%
Liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły zmiany organizacyjno-procesowe (szt.)	50	53	106,0%	103,3%	102,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

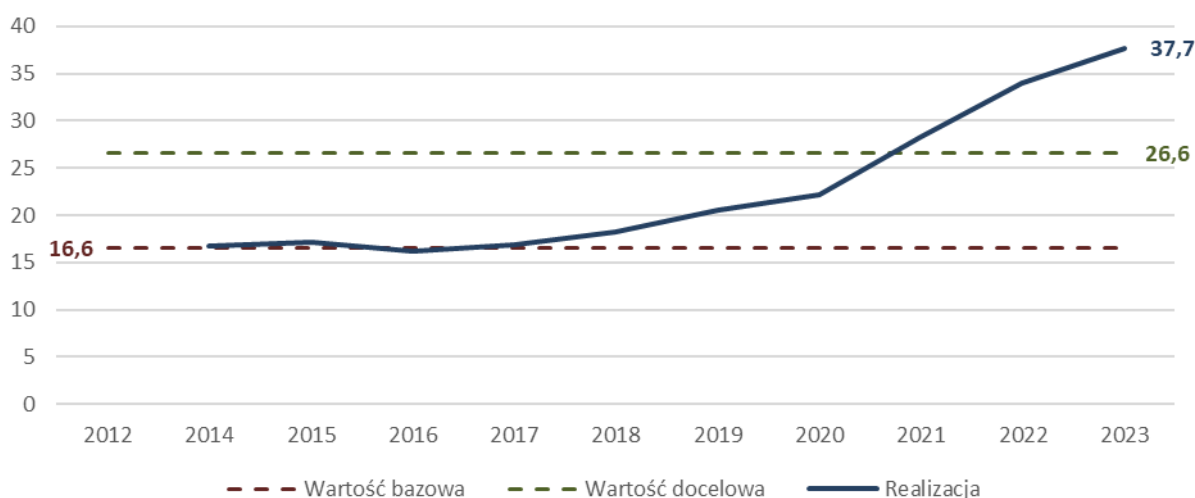
Skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 3b potwierdzona przez beneficjentów projektów jest mniejsza niż wynika to z analizy realizacji wskaźników. Beneficjenci uważają, że cele ich projektów udało się zrealizować w 77,1%.

Odpowiednia była również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 3b. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku wspartych przedsiębiorstw, tj. 149,4%.

Oczekiwanym efektem realizacji priorytetu inwestycyjnego 3b było zwiększenie zdolności MŚP do lepszego konkurowania na rynkach zagranicznych, a w konsekwencji zwiększenie poziomu eksportu. Jak pokazuje poniższy wykres, okres realizacji RPO WD 2014-2020 przyniósł spodziewany wzrost eksportu. Z zakładanych 10 mld euro nastąpił wzrost aż o 21,1 mld euro, tj. 211% założonego celu. W okresie 2012-2023 wartość eksportu ogółem w województwie dolnośląskim zwiększyła się w sposób istotny, o 127%.

Wykres 5. Wartość eksportu ogółem (w mld euro)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Priorytet inwestycyjny 3c

Inwestycje w ramach priorytetu inwestycyjnego 3c poprzez wprowadzanie na rynek nowych produktów i usług oraz nowych technologii produkcyjnych powinny przyczynić się do dynamicznego wzrostu przedsiębiorstw i ich zaawansowania technologicznego. W wyniku realizacji priorytetu inwestycyjnego objęto wsparciem ponad 5 tys. przedsiębiorstw, z których 888 wprowadziło nowe produkty w skali swojej firmy, a 311 nowe produkty na rynku, na którym funkcjonują. Dzięki realizacji projektów powstało ponad 692 nowych etatów pracy. Ponadto wygenerowane zostały dodatkowe inwestycje prywatne w wysokości prawie ponad 144 mln euro.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 108% aż do 752,5%.

Tabela 9. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej I – priorytet inwestycyjny 3c

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (szt.)	3 092	5 014	162,2%	101,4%	160,0%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (szt.)	2 539	2 741	108,0%	101,4%	106,5%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje (szt.)	897	2 446	272,7%	101,4%	269,0%
Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy (szt.)	118	888	752,5%	101,4%	742,1%
Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku (szt.)	172	311	180,8%	101,4%	178,3%
Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach (Ekwiwalent Pełnego Czasu)	620	692,58	111,7%	101,4%	110,2%
Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (euro)	94 704 281	113 538 438	119,9%	101,4%	118,2%
Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje) (euro)	14 855 714	30 527 719	205,5%	101,4%	202,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 3c potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 91,7%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 3c. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy - realizacja wartości docelowej jest ponad siedmiokrotnie większa niż odsetek wykorzystanych środków finansowych.

Oczekiwanym rezultatem wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 3c powinno być podniesienie konkurencyjności i produktywności oraz zaawansowania technologiczno-organizacyjnego MŚP. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 przyniósł spodziewany wzrost udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych. Z zakładanych 2,8 pkt. proc. nastąpił wzrost aż o 11,1 pkt. proc., tj. 396% założonego celu. W okresie 2012-2023 odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych w województwie dolnośląskim zwiększyła się w sposób istotny, o 54%, co pokazuje istotny wzrost poziomu innowacyjności przedsiębiorstw w województwie dolnośląskim.

Wykres 6. Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych (w %)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Podsumowując skuteczność realizacji osi priorytetowej I „Przedsiębiorstwa i innowacje” należy wskazać, że zdaniem beneficjentów założone cele ich projektów zostały zrealizowane w 91,3%.

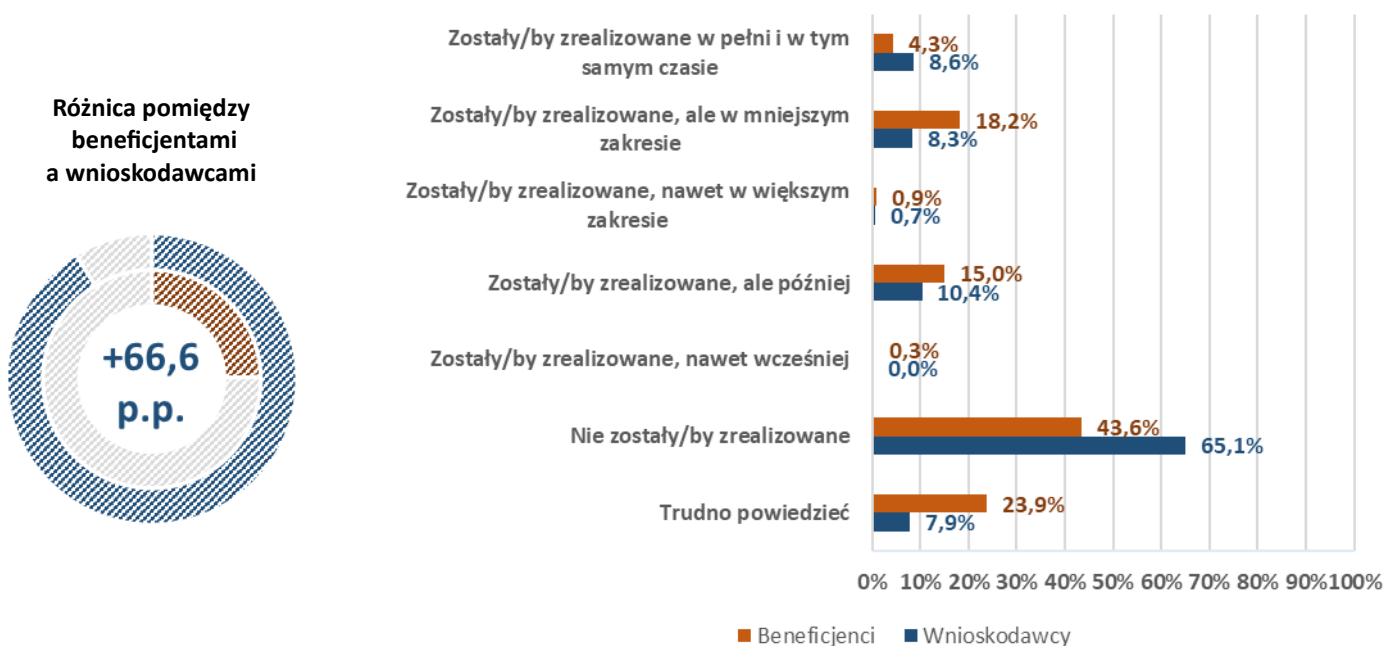
Wśród podmiotów, które aplikowały o wsparcie, ale jego nie otrzymały, realizacja celów nastąpiła w 24,7%, tj. aż o 66,6 pkt. proc. mniej niż w sytuacji otrzymania wsparcia z RPO WD 2014-2020.

Wynika to z tego, iż jedynie 27% projektów, na które wnioskodawcy nie otrzymali dofinansowania z programu regionalnego, było w jakimś stopniu realizowane, z czego 8,6 pkt. proc. to sytuacja, w której zaplanowana inwestycja została zrealizowana w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Wyniki te potwierdzają deklaracje beneficjentów. Jedynie 32,6% z nich deklaruje, że bez wsparcia z RPO WD 2014-2020 realizowaliby daną inwestycję, z czego jedynie 4,3 pkt. proc. uważa, że zrobiłoby to w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Pokazuje to jak duże znaczenie miało wsparcie w ramach osi priorytetowej I RPO WD 2014-2020. Bez niego większość inwestycji w ogóle nie doszłaby do skutku. Jedynie część byłaby realizowana, ale w większości w ograniczonym stopniu oraz później.

Wykres 7. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej I (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 ($n = 654$) oraz nieskutecznych wnioskodawców ($n = 278$)

OŚ PRIORYTETOWA II TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE

Oś priorytetowa koncentruje się na rozwoju e-usług publicznych oraz wsparciu tworzenia otwartych zasobów publicznych, w tym dostępu do informacji publicznej oraz zwiększeniu uczestnictwa mieszkańców w procesach podejmowania decyzji w gminach, powiatach i regionie. Realizowane w ramach działania 2.1 „E-usługi publiczne” projekty zakładające rozwój elektronicznych usług publicznych szczebla regionalnego i lokalnego dotyczą zakresu e-administracji, e-zdrowia, e-kultury.

Realizacja osi priorytetowej wykazała się wysoką skutecznością, 130 rozliczonych projektów wykorzystało w ok. 101% zaplanowaną alokację osi priorytetowej, tj. w wysokości blisko 248 mln zł.

Tabela 10. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej II

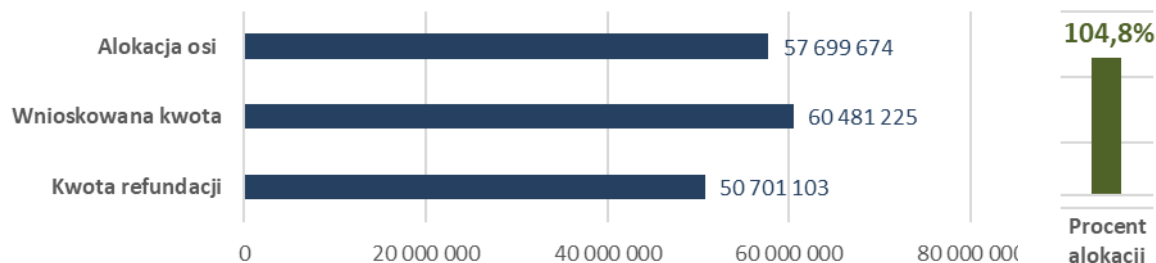
PI	Działanie	Dostępna alokacja	Projekty rozliczone			
			Liczba projektów	Wartość całkowita	Dofinansowanie UE	% alokacji
2c	2.1	244 935 116 zł	130	308 799 256 zł	247 795 898 zł	101,2%
Ogółem Oś II		244 935 116 zł	130	308 799 256 zł	247 795 898 zł	101,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowej potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez

beneficjentów i zapłacone do 31.12.2023 r., będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na poświadczenie Komisji Europejskiej ok. 104,8% środków EFRR. Do 25 listopada 2025 roku poziom refundacji wydatków wyniósł 88% dostępnej alokacji.

Wykres 8. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej II (w euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Priorytet inwestycyjny 2c

Inwestycje w rozbudowę i dalszą cyfryzację usług publicznych świadczonych przez administrację (priorytet inwestycyjny 2c) powinny przełożyć się na budowę przyjaznego obywatelowi i przedsiębiorcy otwartego państwa oraz zwiększenie poziomu dostępności i wykorzystania publicznych usług cyfrowych w regionie. Otrzymane wsparcie umożliwiło stworzenie 1 845 nowych usług publicznych o stopniu dojrzałości co najmniej 3 (szt.). Ponadto, 62 podmioty, dzięki otrzymanemu wsparciu, udostępniały on-line informacje sektora publicznego oraz wdrożyły katalog rekomendacji dotyczących awansu cyfrowego.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 111,8% aż do 300%.

Tabela 11. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej II – priorytet inwestycyjny 2c

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 3 (szt.)	1 651	1 845	111,8%	101,2%	110,5%
Liczba podmiotów, które udostępniły on-line informacje sektora publicznego (szt.)	54	62	300,0%	101,2%	296,4%
Liczba urzędów, które wdrożyły katalog rekomendacji dotyczących awansu cyfrowego (szt.)	33	62	187,9%	101,2%	185,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

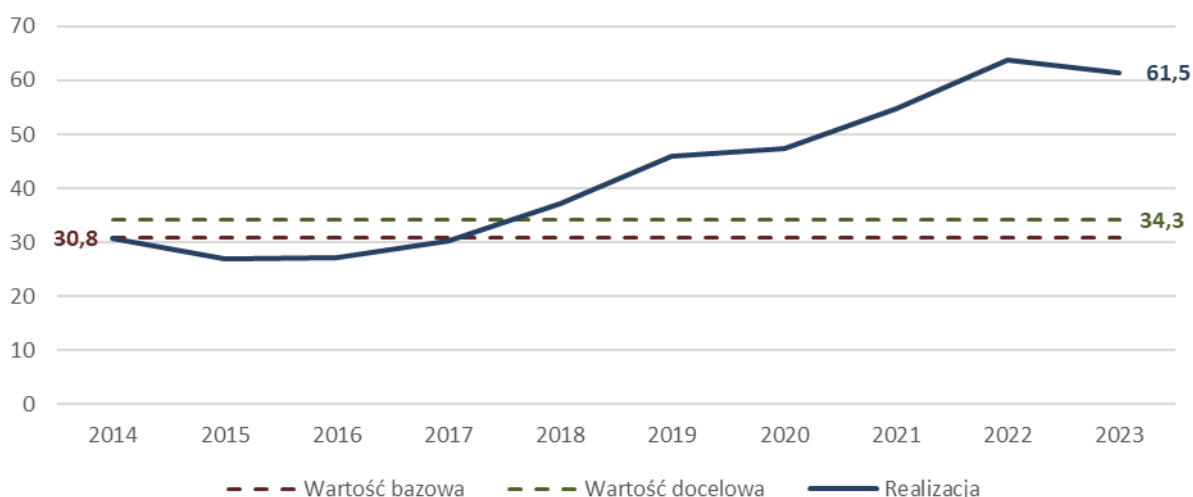
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 2c potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 92,4%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 2c. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku podmiotów, które udostępniły on-line informacje sektora publicznego - realizacja wartości docelowej jest trzykrotnie większa niż odsetek wykorzystanych środków finansowych.

Zgodnie z przyjętą teorią Programu realizacja projektów w ramach priorytetu inwestycyjnego 2c powinna zwiększyć uczestnictwo obywateli w życiu publicznym poprzez poprawę dostępności informacji i zasobów publicznych. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 przyniósł spodziewany wzrost odsetka obywateli korzystających z e-administracji. Z zakładanych 3,5 pkt. proc. nastąpił wzrost aż o 30,7 pkt. proc., tj. 877% założonego celu. W okresie 2014-2023 odsetek obywateli korzystających z e-administracji w województwie dolnośląskim zwiększyła się w sposób istotny, o 100%, co pokazuje istotny wzrost zainteresowania obywateli korzystania z usług publicznych przy wykorzystaniu formy internetowej.

Wykres 9. Odsetek obywateli korzystających z e-administracji (w %)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Podsumowując skuteczność realizacji osi priorytetowej II „Technologie informacyjno-komunikacyjne” należy wskazać, że zdaniem beneficjentów założone cele ich projektów zostały zrealizowane w 92,4%.

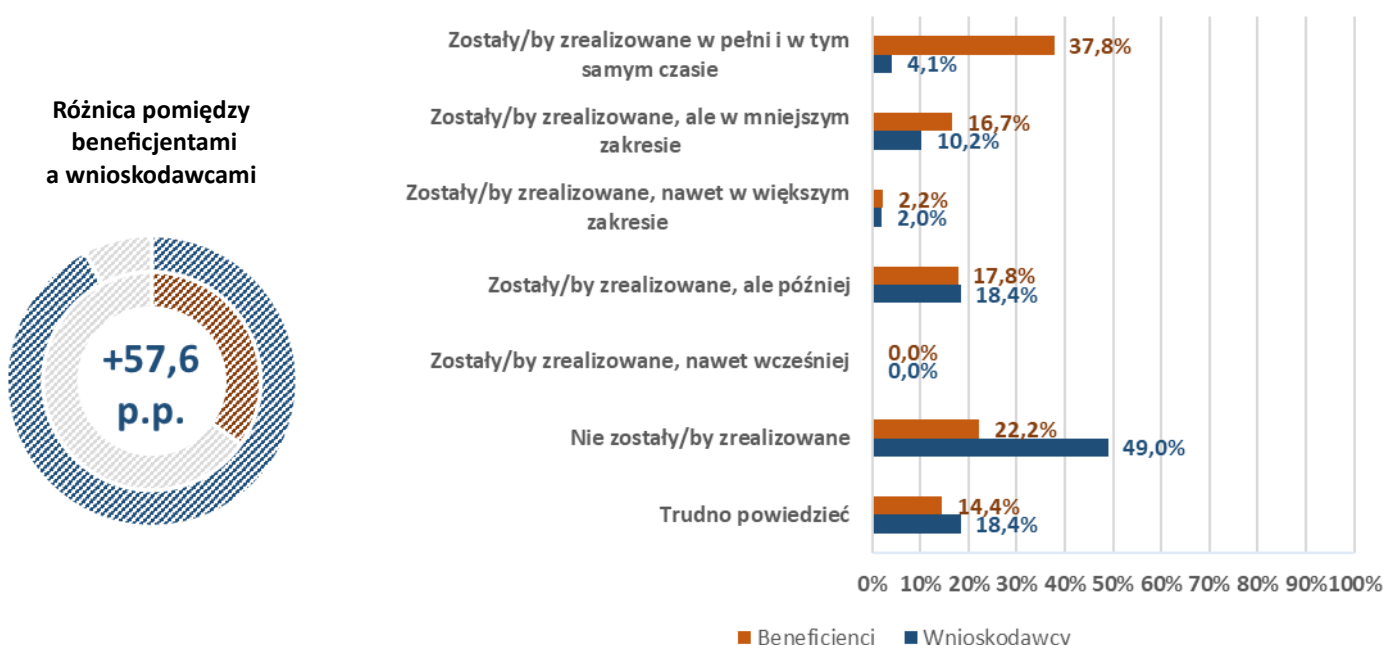
Wśród podmiotów, które aplikowały o wsparcie, ale jego nie otrzymały, realizacja celów nastąpiła w 34,8%, tj. aż o 57,6 pkt. proc. mniej niż w sytuacji otrzymania wsparcia z RPO WD 2014-2020.

Wynika to z tego, iż jedynie niecałe 33% projektów, na które wnioskodawcy nie otrzymali dofinansowania z programu regionalnego, były w jakimś stopniu realizowane, z czego 4,1 pkt. proc. to sytuacja, w której zaplanowana inwestycja została zrealizowana w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Deklaracje beneficjentów są nieco bardziej optymistyczne, aż 63,3% z nich deklaruje, że bez wsparcia z RPO WD 2014-2020 realizowaliby daną inwestycję, z czego 37,8 pkt. proc. uważa, że zrobiłoby to w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Znaczenie otrzymania wsparcia w ramach osi priorytetowej II RPO WD 2014-2020 jest jednak istotne. Bez niego znaczna część inwestycji w ogóle nie doszłaby do skutku, a jeżeli następowałaby realizacja, to w większości w ograniczonym stopniu oraz później.

Wykres 10. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej II (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 ($n = 90$) oraz nieskutecznych wnioskodawców ($n = 49$)

OŚ PRIORYTETOWA III GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

Oś priorytetowa koncentruje się na:

- budowie oraz modernizacji infrastruktury służącej wytwarzaniu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych oraz budowie i modernizacji sieci elektroenergetycznej umożliwiającej przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do systemów dystrybucyjnych i Krajowego Systemu Elektroenergetycznego – w ramach działania 3.1 „Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych”,

- głębokiej modernizacji energetycznej obiektów MŚP, w tym wymiany lub modernizacji źródła energii, mające na celu zwiększenie efektywności energetycznej poprzez zmniejszenie strat ciepła oraz zmniejszenie zużycia energii elektrycznej z ewentualnym uwzględnieniem OZE – w ramach działania 3.2 „Efektywność energetyczna w MŚP”,
- modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych w zakresie ocieplenia obiektów, modernizacji systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła, systemów wentylacji i klimatyzacji, oraz instalacji OZE – w ramach działania 3.3 „Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym”,
- inwestycjach w transport miejski przyczyniających się do osiągnięcia niskoemisyjnej i zrównoważonej mobilności w miastach – w ramach działania 3.4 „Wdrażanie strategii niskoemisyjnych”,
- budowie lub przebudowie jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji (również wykorzystujące OZE) wraz z niezbędnymi przyłączeniami oraz na działaniach mających na celu zastąpienie istniejących jednostek wytwarzania energii, jednostkami w wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji – w ramach działania 3.5 „Wysokosprawna kogeneracja”.

Realizacja osi priorytetowej wykazała się wysoką skutecznością. Ponad 0,5 tys. rozliczonych projektów wykorzystało w ok. 105% zaplanowaną alokację osi priorytetowej, tj. w wysokości blisko 2,0 mld zł. Biorąc pod uwagę wysokość alokacji poszczególnych działań, największą skutecznością wykazało się działanie 3.3 (105,1% wykorzystania dostępnych środków).

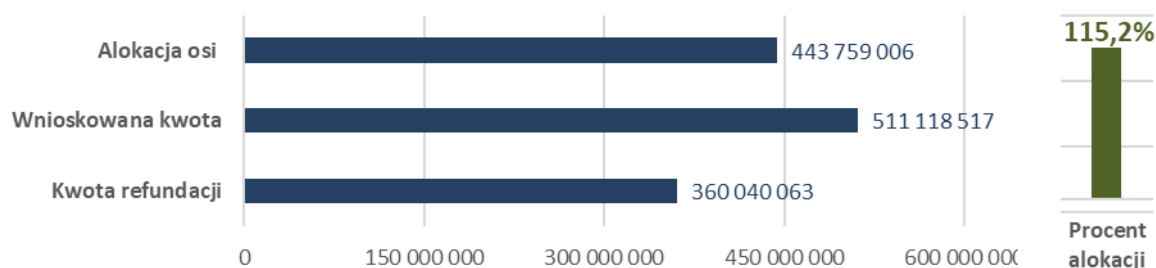
Tabela 12. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej III

PI	Działanie	Dostępna alokacja	Projekty rozliczone			
			Liczba projektów	Wartość całkowita	Dofinansowanie UE	% alokacji
4a	3.1	201 006 897 zł	51	317 545 214 zł	209 529 257 zł	104,2%
4b	3.2	89 977 147 zł	48	140 803 010 zł	94 351 667 zł	104,9%
4c	3.3	911 419 681 zł	353	1 478 595 252 zł	958 245 896 zł	105,1%
4e	3.4	644 633 742 zł	73	957 717 622 zł	674 213 338 zł	104,6%
4g	3.5	36 719 513 zł	13	79 401 424 zł	38 251 444 zł	104,2%
Ogółem Oś III		1 883 756 980 zł	538	2 974 062 522 zł	1 974 591 602 zł	104,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowej potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez beneficjentów i zapłacone do 31.12.2023 r., będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na poświadczenie Komisji Europejskiej ponad 115% środków EFRR. Do 25 listopada 2025 roku poziom refundacji wydatków wyniósł 81% dostępnej alokacji.

Wykres 11. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej III (w euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Priorytet inwestycyjny 4a

Inwestycje w infrastrukturę wywarzania energii odnawialnej (priorytet inwestycyjny 4a) powinny przyczynić się do rozwoju nowych, ingerujących w mniejszym stopniu w środowisko, prooszczędnościowych i proefektywnościowych technologii, a tym samym budowy bezpieczeństwa energetycznego regionu. Realizacja projektów przyczyniła się do tego celu. Na Dolnym Śląsku powstało ponad 1,9 tys. nowych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE oraz prawie 0,6 tys. nowych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE. Ich łączna zdolność wytwarzania energii z OZE wyniosła ponad 44 MW. Zakłada się, że w skali roku, dzięki realizacji projektów nastąpi spadek emisji gazów cieplarnianych o ponad 32 tys. ton równoważnika CO₂.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 173,7% aż do 342,1%.

Tabela 13. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej III – priorytet inwestycyjny 4a

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE (szt.)	824	1 910	231,8%	104,2%	222,5%
Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE (szt.)	315	584	185,4%	104,2%	177,9%
Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (MW)	25,44	44,20	173,7%	104,2%	166,7%
Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tony równoważnika CO ₂)	9 410	32 194	342,1%	104,2%	328,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

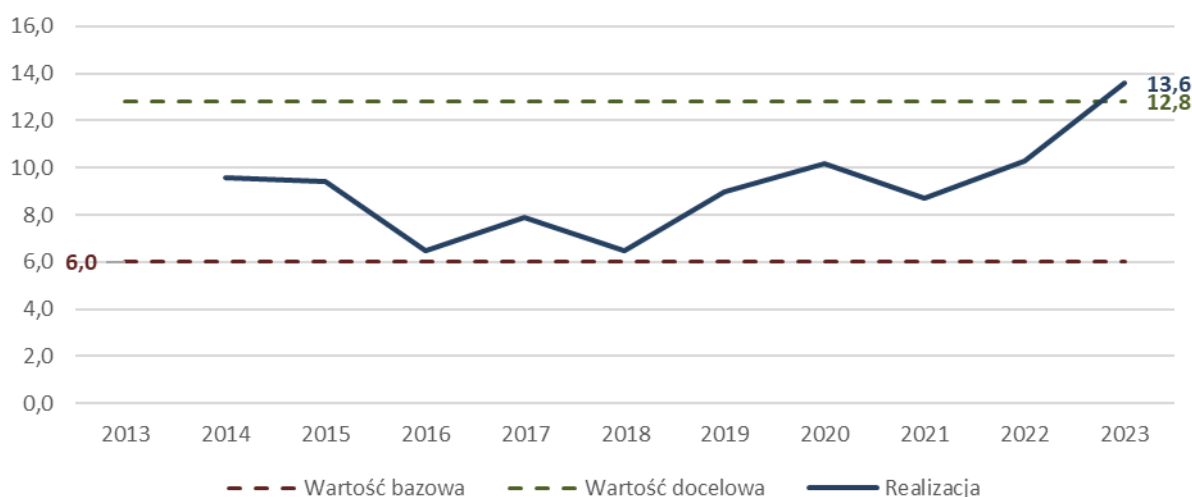
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 4a potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 95,5%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 4a. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w zakresie szacowanego rocznego spadku emisji gazów cieplarnianych - realizacja wartości docelowej jest prawie trzy i pół krotnie większa niż odsetek wykorzystanych środków finansowych.

Zgodnie z przyjętą teorią Programu rezultatem realizacji projektów w ramach priorytetu inwestycyjnego 4a powinno być zwiększenie produkcji energii z OZE oraz zwiększenie potencjału sieci dystrybucyjnej do odbioru tak wyprodukowanej energii, jak również jej bezawaryjne przesyłanie do odbiorców końcowych. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 przyniósł spodziewany wzrost udziału energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem. Z zakładanych 6,8 pkt. proc. nastąpił wzrost o 7,6 pkt. proc., tj. 112% założonego celu. W okresie 2013-2023 udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie dolnośląskim zwiększył się w sposób istotny, o 127%.

Wykres 12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem (w %)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Priorytet inwestycyjny 4b

Istotnym rezultatem interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego 4b powinno być podniesienie efektywności energetycznej przedsiębiorstw poprzez zmiany w procesach technologiczno-produkcyjnych, termomodernizacje mocno zdekapitalizowanych, starych i bardzo energochłonnych obiektów, będących zapleczem działalności przedsiębiorstw w województwie oraz wykorzystanie OZE.

Dzięki realizacji projektów wsparcie inwestycyjne otrzymało 115 przedsiębiorstw, które poddały termomodernizacji obiekty o powierzchni użytkowych prawie 147,5 tys. m². Zakłada się, że w skali roku, dzięki realizacji projektów nastąpi spadek emisji gazów cieplarnianych o ponad 12,5 tys. ton równoważnika CO₂.

W wyniku realizacji Programu nie udało się objąć wsparciem zakładanej liczby przedsiębiorstw. Wartość docelową wskaźnika zrealizowano na poziomie 87,1%. Jest to wynikiem tego, iż obiekty poddawane termomodernizacji miały znacznie większą powierzchnię użytkową niż zakładano.

Skuteczność w tym zakresie to aż 158,5%. Dlatego w opinii ewaluatora cele realizacji priorytetu inwestycyjnego 4b można uznać za osiągnięte. Zdecydowanie istotniejsza jest termomodernizacja określonej powierzchni budynków niż to, do ilu przedsiębiorców te obiekty należą. Tym bardziej, że spadek emisji gazów cieplarnianych przekroczył ponad sześciokrotnie zakładany poziom.

Tabela 14. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej III – priorytet inwestycyjny 4b

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (szt.)	132	115	87,1%	104,9%	83,0%
Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji (m ²)	93 128	147 423	158,3%	104,9%	150,9%
Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tony równoważnika CO ₂)	1 980	12 566	634,7%	104,9%	605,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

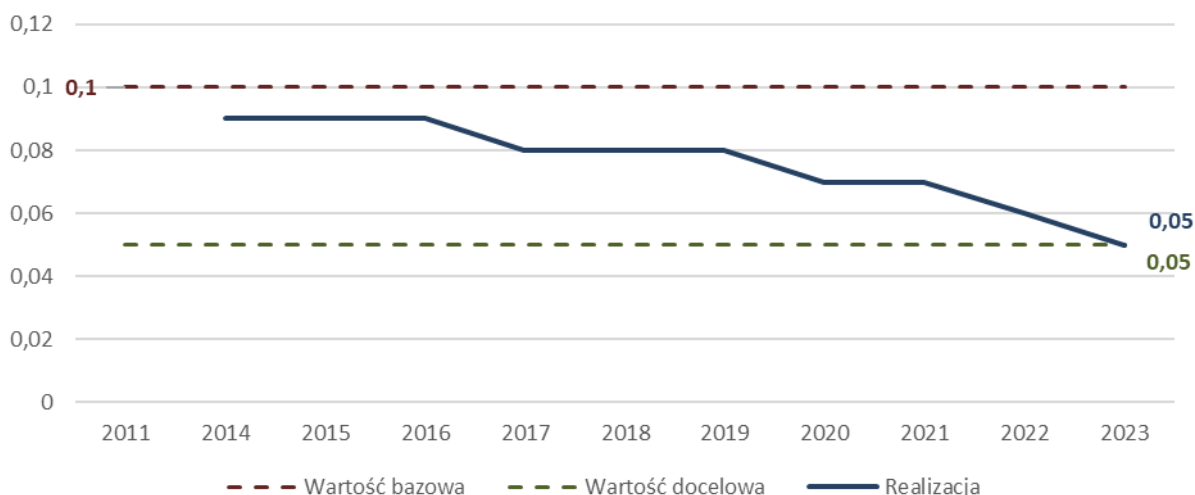
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 4b potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 98,8%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 4b. Poza wspomnianą liczbą przedsiębiorstw, w przypadku wszystkich pozostałych wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku szacowanego rocznego spadku emisji gazów cieplarnianych, tj. 605,1%.

Zakładanym efektem realizacji Programu w tym obszarze był spadek zapotrzebowania na energię konwencjonalną w sektorze MŚP oraz zmniejszenie zużycia energii elektrycznej w procesach produkcyjnych. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 przyniósł spodziewany spadek zużycia energii elektrycznej na 1 mln zł PKB. Z zakładanych 0,05 GWh/zł nastąpił spadek o 0,05 GWh/zł, tj. 100% założonego celu. W okresie 2011-2023 zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB w województwie dolnośląskim zmniejszyło się w sposób istotny, o 50%, co pokazuje spodziewany spadek zużycia energii elektrycznej w procesach produkcyjnych.

Wykres 13. Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB (w GWh/zł)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Priorytet inwestycyjny 4c

W momencie tworzenia Programu prognozowany był wzrost zapotrzebowania na energię w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym. Priorytet inwestycyjny 4c ukierunkowany był na łagodzenie wzrostu zapotrzebowania na energię poprzez poprawę efektywności wykorzystania energii. Realizacja projektów pozwoliła poddać termomodernizacji ok. 1,4 mln m² budynków oraz modernizację ponad 11 tys. źródeł ciepła. Lepszą klasę energii dysponować będzie ponad 12 tys. gospodarstw domowych. Zakłada się, że w skali roku, dzięki realizacji projektów nastąpi zmniejszenie o prawie 142,5 mln kWh/rok zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych oraz spadek emisji gazów cieplarnianych o ponad 112 tys. ton równoważnika CO₂.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 138,6% aż do 798,5%.

Tabela 15. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej III – priorytet inwestycyjny 4c

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji (m ²)	992 239	1 374 860	138,6%	105,1%	131,9%
Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii (szt.)	6 565	12 026	183,2%	105,1%	174,3%
Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła (szt.)	1 420	11 339	798,5%	105,1%	759,8%
Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (kWh/rok)	75 471 865	142 460 351	188,8%	105,1%	179,6%

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tony równoważnika CO ₂)	25 813	112 336	435,2%	105,1%	414,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

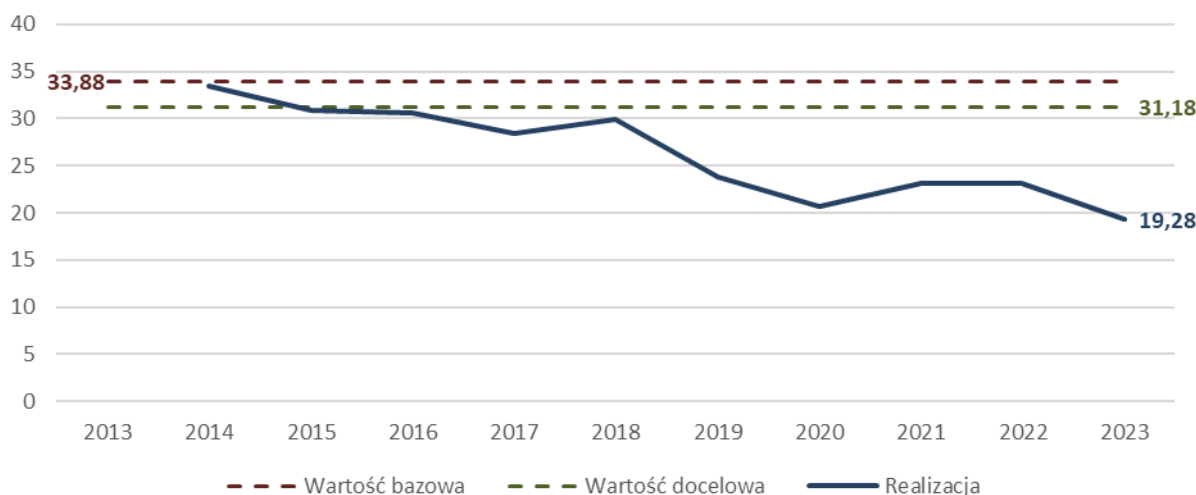
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 4c potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 97,1%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 4c. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczanej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku zmodernizowanych źródeł ciepła, tj. 759,8%.

Oczekiwanym efektem realizacji priorytetu inwestycyjnego 4c była poprawa jakości powietrza dzięki zmniejszeniu emisji substancji szkodliwych, oraz zmniejszenie energochłonności w sektorze mieszkaniowym oraz publicznym. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 przyniósł spodziewany spadek średniorocznego stężenia pyłu PM₁₀. Z zakładanych 2,7 µg/m³ nastąpił spadek aż o 14,6 µg/m³, tj. 541% założonego celu. W okresie 2013-2023 średnioroczne stężenie pyłu PM₁₀ w województwie dolnośląskim zmniejszyło się w sposób istotny, o 43%, co pokazuje spodziewaną poprawę jakości powietrza.

Wykres 14. Średnioroczne stężenie pyłu PM₁₀ w województwie dolnośląskim (w µg/m³)

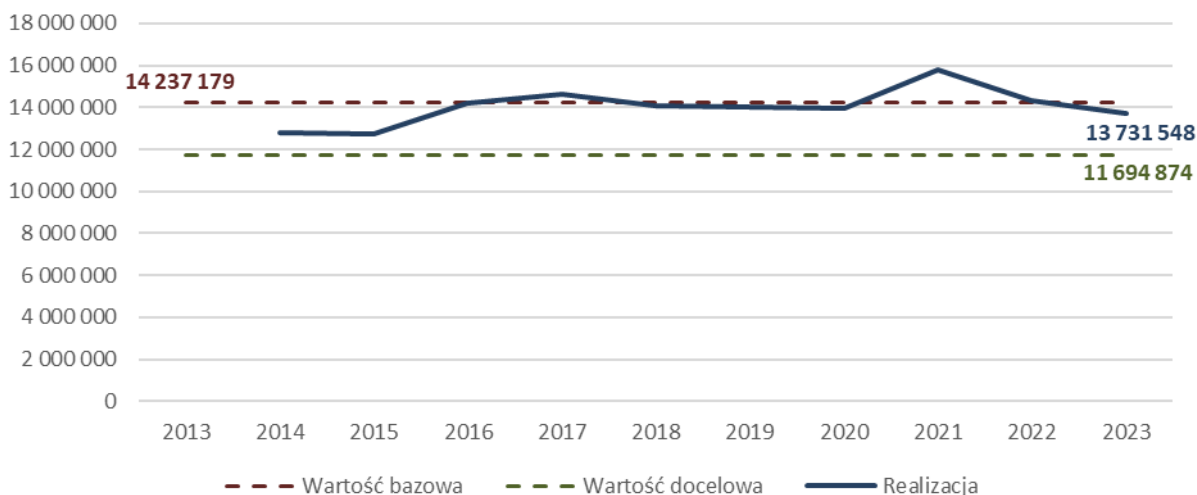

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 nie przyniósł spodziewanego spadku sprzedaży energii cieplnej na cele komunalno-bytowe. Z zakładanych 2,5 mld GJ nastąpił spadek

zaledwie o 0,5 mld GJ osoby, tj. 20% założonego celu. W okresie 2013-2023 sprzedaż energii ciepłej na cele komunalno-bytowe w województwie dolnośląskim zmniejszyła się zaledwie o 4%.

Wykres 15. Sprzedaż energii ciepłej na cele komunalno-bytowe (w GJ)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Priorytet inwestycyjny 4e

Priorytet inwestycyjny 4e ukierunkowany był na rozwój nieszkodliwego, pro-ekologicznego, zrównoważonego transportu publicznego, pieszego i rowerowego. W tym zakresie, realizacja RPO WD 2014-2020 pozwoliła zakupić oraz zmodernizować 199 jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej oraz wybudować 70 obiektów „parkuj i jedź”.

Województwo dolnośląskie uzyskało ponad 222 km nowej infrastruktury rowerowej. Zakłada się, że w skali roku, dzięki realizacji projektów wystąpi oszczędność energii elektrycznej o prawie 17,5 tys. MWh oraz spadek emisji gazów cieplarnianych o ponad 25,5 tys. ton równoważnika CO₂.

Wartości te pokazują wysoką skuteczność w realizacji celów. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 161,5% do aż 2 369%.

Tabela 16. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej III – priorytet inwestycyjny 4e

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej (szt.)	82	199	242,7%	104,6%	232,0%
Długość wspartej infrastruktury rowerowej (km)	138	222,89	161,5%	104,6%	154,4%

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź” (szt.)	16	70	437,5%	104,6%	418,3%
Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej (MWh/rok)	738	17 482,87	2 369,0%	104,6%	2 264,8%
Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tony równoważnika CO ₂)	6 514,4	25 555,88	392,3%	104,6%	375,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

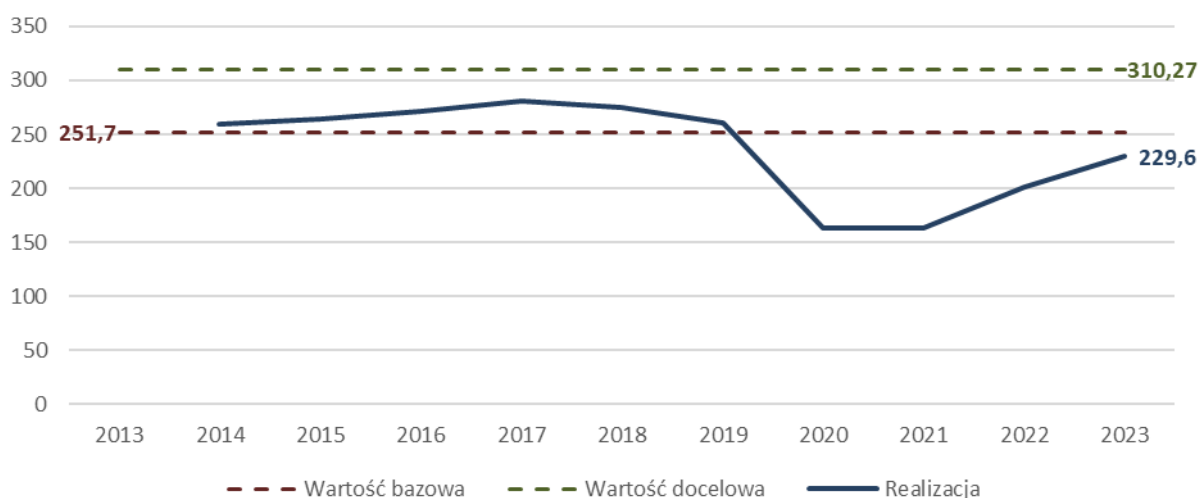
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 4e potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 97,9%.

Odpowiednia była również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 4e. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku zaoszczędzonej energii elektrycznej, tj. prawie dwadzieścia trzy krotnie.

Oczekiwanym efektem realizacji priorytetu inwestycyjnego 4e było zwiększenie dostępności do niskoemisyjnego transportu publicznego. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 nie przyniósł spodziewanego wzrostu pasażerskich przewozów komunikacją miejską. Zakładano wzrost o 58,6 mln osób, natomiast okres 2013-2023 to spadek o 22,1 mln osób, tj. o 9%.

Wykres 16. Przewozy pasażerskie komunikacją miejską (w mln osób)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Należy jednak zwrócić uwagę, że w okresie 2013-2017 liczba przewozów pasażerskich komunikacją miejską wykazywała się tendencją rosnącą, zbliżając się do założonej wartości docelowej. Pandemia COVID-19 diametralnie ograniczyła korzystanie z komunikacji miejskiej co bezpośrednio przełożyło się na znaczący spadek liczby przewozów w latach 2020-2021. Okres 2022-2023 to ponowny wzrost korzystania z komunikacji miejskiej, pomimo to nie udało się odbudować popytu sprzed pandemii COVID-19.

Priorytet inwestycyjny 4g

Inwestycje w instalacje wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w skojarzeniu (w ramach priorytetu inwestycyjnego 4g) pozwolą osiągnąć znaczącą oszczędność paliwa pierwotnego, co z kolei spowoduje niższą emisję zanieczyszczeń do atmosfery zarówno pyłowych jak i gazowych. W ramach realizacji priorytetu inwestycyjnego objęto wsparciem 10 przedsiębiorstw, w wyniku czego powstało 6 jednostek wytwarzania energii ciepłej i elektrycznej w skojarzeniu. Ich dodatkowa zdolność produkcji energii elektrycznej i ciepłej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji wynosi 4,08 MW.

Realizacja Programu w sposób skuteczny doprowadziła do osiągnięcia celów w zakresie liczby wspartych przedsiębiorstw oraz jednostek wytwarzania energii. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 120% aż do 333,3%. Mniejsza skuteczność wystąpiła w przypadku zwiększenia zdolności produkcji energii w skojarzeniu. Wartość docelowa została osiągnięta na poziomie 92,3%.

Tabela 17. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej III – priorytet inwestycyjny 4g

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba jednostek wytwarzania energii ciepłej i elektrycznej w ramach kogeneracji (szt.)	5	6	120,0%	104,2%	115,2%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (szt.)	3	10	333,3%	104,2%	320,0%
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (szt.)	3	10	333,3%	104,2%	320,0%
Dodatkowa zdolność produkcji energii elektrycznej i ciepłej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji (MW)	4,42	4,08	92,3%	104,2%	88,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

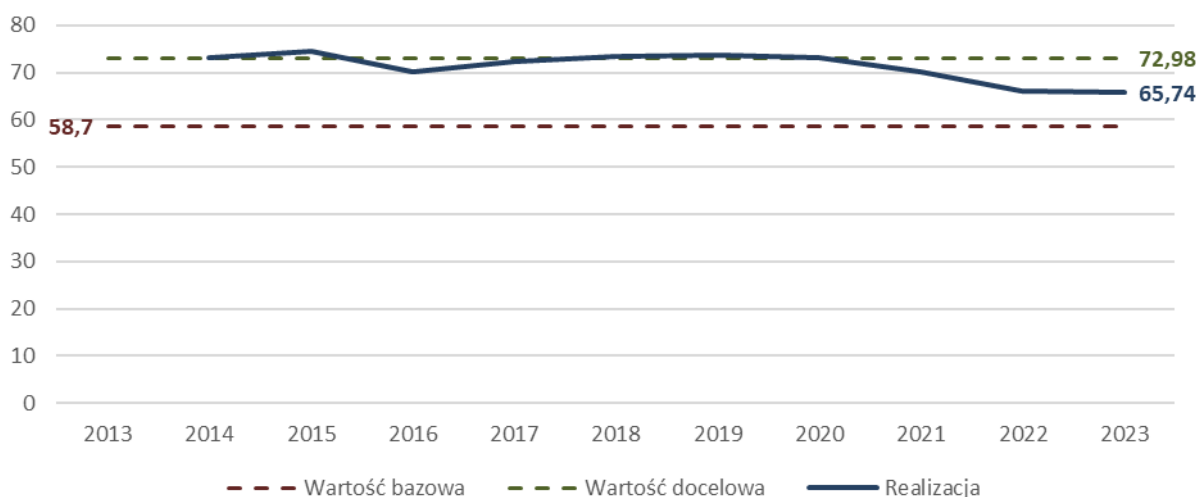
Skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 4g potwierdzona przez beneficjenci projektów jest mniejsza niż wynika to z analizy realizacji wskaźników. Beneficjenci uważają, że cele ich projektów udało się zrealizować w 75%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 4g. Poza wspomnianą dodatkową zdolnością produkcji energii, w przypadku wszystkich pozostałych wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku wspartych przedsiębiorstw, tj. 320%.

Oczekiwanym rezultatem wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 4g powinno być zmniejszenie emisji i zwiększenie elastyczności produkcji ciepła poprzez zwiększenie wykorzystania energii z kogeneracji w pokryciu zapotrzebowania energetycznego w regionie. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 nie przyniósł w pełni spodziewanego wzrostu odsetka energii cieplnej produkowanej w skojarzeniu. Z zakładanych 14,3 pkt. proc nastąpił wzrost jedynie o 7 pkt. proc, tj. 49% założonego celu. W okresie 2012-2023 odsetek energii cieplnej produkowanej w skojarzeniu w województwie dolnośląskim zwiększył się zaledwie o 12%. Przez lata 2013-2020 realizacja wskaźnika oscylowała wokół założonej wartości docelowej. Natomiast lata 2021-2023 przyniosły systematyczny spadek produkcji energii w kogeneracji.

Wykres 17. Odsetek energii cieplnej produkowanej w skojarzeniu (kogeneracja) (w %)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Podsumowując skuteczność realizacji osi priorytetowej III „Gospodarka niskoemisyjna” należy wskazać, że zdaniem beneficjentów założone cele ich projektów zostały zrealizowane w 96,8%.

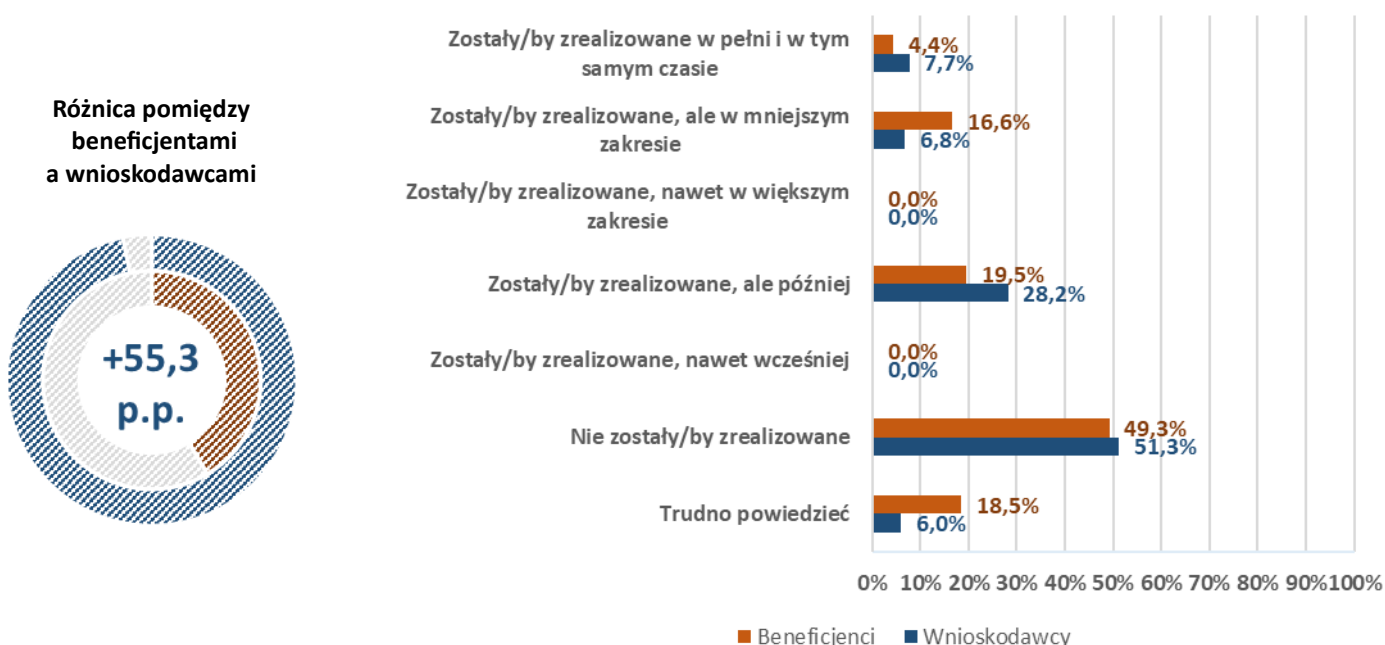
Wśród podmiotów, które aplikowały o wsparcie, ale jego nie otrzymały, realizacja celów nastąpiła w 41,5%, tj. aż o 55,3 pkt. proc. mniej niż w sytuacji otrzymania wsparcia z RPO WD 2014-2020.

Wynika to z tego, iż jedynie 42,7% projektów, na które wnioskodawcy nie otrzymali dofinansowania z programu regionalnego, były w jakimś stopniu realizowane, z czego 7,7 pkt. proc. to sytuacja, w której zaplanowana inwestycja została zrealizowana w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Wyniki te potwierdzają deklaracje beneficjentów. Jedynie 32,2% z nich deklaruje, że bez wsparcia z RPO WD 2014-2020 realizowaliby daną inwestycję, z czego jedynie 4,4 pkt. proc. uważa, że zrobiłoby to w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Pokazuje to jak duże znaczenie miało wsparcie w ramach osi priorytetowej III RPO WD 2014-2020. Bez niego większość inwestycji w ogóle nie doszła by do skutku. Jedynie część byłaby realizowana, ale w większości w ograniczonym stopniu oraz później.

Wykres 18. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej III (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 205) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 117)

OŚ PRIORYTETOWA IV ŚRODOWISKO I ZASOBY

Oś priorytetowa koncentruje się na:

- infrastrukturze niezbędnej do zapewnienia kompleksowej gospodarki odpadami w regionie – w ramach działania 4.1 „Gospodarka odpadami”,
- budowie lub rozbudowie zbiorczych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracjach od 2 do 10 tys. RLM – w ramach działania 4.2 „Gospodarka wodno-ściekowa”,
- przedsięwzięciach z zakresu ochrony, rozwoju i udostępniania zasobów dziedzictwa kulturowego przynoszących trwały efekt socjoekonomiczny w dłuższej perspektywie czasowej – w ramach działania 4.3 „Dziedzictwo kulturowe”,

- tworzeniu centrów ochrony różnorodności biologicznej przede wszystkim w oparciu o gatunki rodzime oraz zapewnieniu niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną siedlisk przyrodniczych i gatunków – w ramach działania 4.4 „Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych”,
- budowie lub rozbudowie systemów i urządzeń małej retencji oraz inwestycje przeciwpowodziowe mające na celu ochronę obszarów ze średnim ryzykiem powodziowym – w ramach działania 4.5 „Bezpieczeństwo”.

Realizacja osi priorytetowej wykazała się wysoką skutecznością. 188 rozliczonych projektów wykorzystało w ok. 103% zaplanowaną alokację osi priorytetowej, tj. w wysokości ponad 763 mln zł. Biorąc pod uwagę wysokość alokacji poszczególnych działań, poniższa tabela pokazuje, że wszystkie z nich wykazały się skutecznością na poziomie ponad 100% dostępnych środków, oprócz działania 4.1.

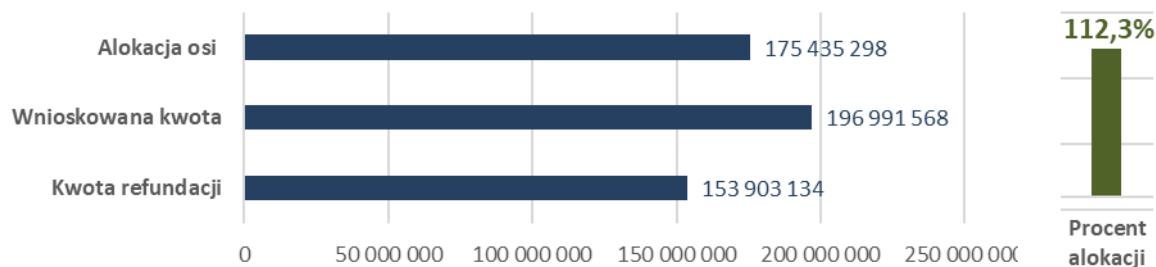
Tabela 18. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej IV

PI	Działanie	Dostępna alokacja	Projekty rozliczone			
			Liczba projektów	Wartość całkowita	Dofinansowanie UE	% alokacji
6a	4.1	117 754 390 zł	16	207 590 296 zł	110 252 450 zł	93,6%
6b	4.2	229 674 430 zł	42	393 798 316 zł	238 382 466 zł	103,8%
6c	4.3	140 699 273 zł	55	232 499 366 zł	146 891 113 zł	104,4%
6d	4.4	142 903 909 zł	45	211 929 396 zł	148 732 532 zł	104,1%
5b	4.5	113 690 838 zł	30	197 700 007 zł	119 418 304 zł	105,0%
Ogółem Oś IV		744 722 840 zł	188	1 243 517 381 zł	763 676 866 zł	102,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowej potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez beneficjentów i zapłacone do 31.12.2023 r., będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na poświadczenie Komisji Europejskiej ponad 112% środków EFRR. Do 25 listopada 2025 roku poziom refundacji wydatków wyniósł 88% dostępnej alokacji.

Wykres 19. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej IV (w euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Priorytet inwestycyjny 6a

Inwestycje w infrastrukturę niezbędną do zapewnienia kompleksowej gospodarki odpadami (priorytet inwestycyjny 6a) powinny przyczynić się do stworzenia efektywnego systemu gospodarowania odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju i opartego na hierarchii sposobów postępowania z odpadami (kolejno: zapobieganie powstawaniu odpadów, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne procesy odzysku oraz unieszkodliwianie). Realizacja projektów przyczyniła się do tego celu. Na Dolnym Śląsku wsparcie otrzymało 7 zakładów zagospodarowania odpadami, w wyniku czego moce przerobowe w zakresie recyklingu odpadów wzrosły o ponad 91 tys. ton rocznie.

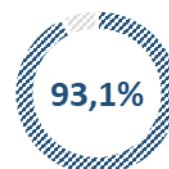
Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 100% aż do 922,8%.

Tabela 19. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IV – priorytet inwestycyjny 6a

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadów (szt.)	7	7	100,0%	93,6%	96,5%
Dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów (tony/rok.)	9 880	91 173	922,8%	93,6%	985,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

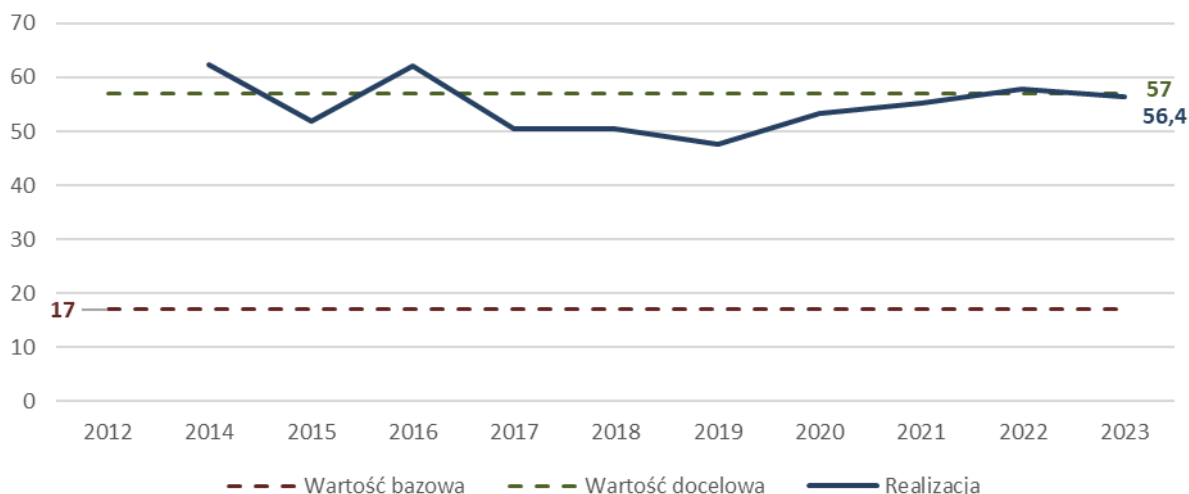
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 6a potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 93,1%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 6a. W przypadku jednego wskaźnika poziom realizacji wartości docelowej jest równy poziomowi wykorzystania alokacji. Natomiast wskaźnik dotyczący możliwości przerobowych w zakresie recyklingu odpadów wykazał się efektywnością dziewięć razy większą niż odsetek wykorzystanych środków finansowych.

Zgodnie z przyjętą teorią Programu rezultatem realizacji projektów w ramach priorytetu inwestycyjnego 6a powinno być zwiększenie masy odpadów poddanych bardziej zrównoważonym metodom ich zagospodarowania niż składowanie, co wpłynie znacząco na poprawę jakości środowiska naturalnego. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 prawie przyniósł spodziewany wzrost udziału odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych. Z zakładanych 40 pkt. proc. nastąpił wzrost o 39,4 pkt. proc., tj. 99% założonego celu. W okresie 2012-2023 udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych w województwie dolnośląskim zwiększył się w sposób istotny, aż o 232%.

Wykres 20. Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych (w %)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Priorytet inwestycyjny 6b

Efektem modernizacji infrastruktury w ramach priorytetu inwestycyjnego 6b, m.in. poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii i podwyższonego stopnia oczyszczania lub zwiększenia przepustowości systemu, ze względu na rozbudowę sieci kanalizacyjnej, powinno być zmniejszenie strat wody, poprawa jakości wód powierzchniowych i zapobiegania odprowadzania zanieczyszczeń do wody i gruntów, a tym samym poprawa jakości środowiska naturalnego. Istotnym rezultatem interwencji powinna być większa liczba ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z wymogami akcesyjnymi, w tym dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków.

W wyniku realizacji projektów utworzono oraz zmodernizowano ponad 563 km sieci kanalizacji sanitarnej. Dzięki czemu ponad 92,5 tys. RLM korzysta z ulepszanego oczyszczania ścieków, a 13,7 tys. osób z ulepszanego zaopatrzenia w wodę.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 148,4% aż do 350,2%.

Tabela 20. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IV – priorytet inwestycyjny 6b

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Długość sieci kanalizacji sanitarnej (km)	154	263,52	171,1%	103,8%	164,8%
Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków (RLM)	62 370	92 553	148,4%	103,8%	143,0%
Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę (osoby)	3 918	13 720	350,2%	103,8%	337,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 6b potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 97,6%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 6b. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę, tj. 337,4%.

Zakładanym efektem realizacji Programu w tym obszarze było niwelowanie dysproporcji w dostępie mieszkańców do sieci, przede wszystkim kanalizacyjnej, a także wodociągowej, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 nie przyniósł w pełni spodziewanego wzrostu odsetka ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków. Z zakładanych 6,2 pkt. proc. nastąpił wzrost tylko o 4,3 pkt. proc, tj. 69% założonego celu. W okresie 2012-2023 odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w województwie dolnośląskim zwiększył się o 5,6%.

Wykres 21. Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (w %)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Priorytet inwestycyjny 6c

Realizacja inwestycji w zakresie ochrony i opieki nad najwyższej rangi obiektami zabytkowymi, w celu uniknięcia ich zniszczenia (priorytet inwestycyjny 6c), powinna pozwolić na zachowanie elementów dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń oraz powinna wpłynąć na podniesienia regionalnego potencjału kulturowego i turystycznego. Realizacja projektów przyczyniła się do tego celu. Pozwoliła objąć wsparciem 26 instytucji kultury na Dolnym Śląsku oraz 58 zabytków. Zakłada się, że w skali roku, dzięki realizacji projektów nastąpi wzrost liczby odwiedzin w objętych wsparciem obiektach o prawie 826 tys. osób rocznie.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 173,3% aż do 252,2%.

Tabela 21. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IV – priorytet inwestycyjny 6c

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba instytucji kultury objętych wsparciem (szt.)	15	26	173,3%	104,4%	166,0%
Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem (szt.)	23	58	252,2%	104,4%	241,6%
Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem obiektach dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (odwiedziny/rok)	377 588	825 844	218,7%	104,4%	209,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

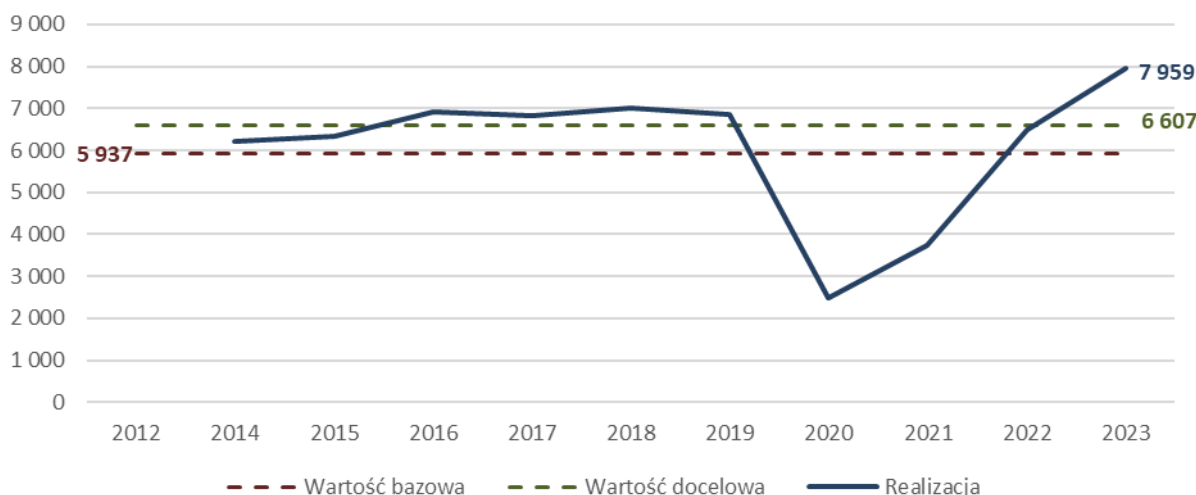
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 6c potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 95,2%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 4c. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku wspartych zabytków, tj. 241,6%.

Oczekiwanym efektem realizacji priorytetu inwestycyjnego 6c było zwiększenie udziału mieszkańców regionu i turystów w wybranych obszarach kultury. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 przyniósł spodziewany wzrost liczby osób zwiedzających muzea i oddziały muzealne w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Z zakładanych 670 osób nastąpił wzrost aż o 2 022 osoby, tj. 302% założonego celu. W okresie 2012-2023 liczba osób zwiedzających muzea i oddziały muzealne na 10 tys. mieszkańców w województwie dolnośląskim zwiększyła się w sposób istotny, o 34%. Jedynie lata pandemii COVID-19, w których instytucje kultury nie mogły prowadzić normalnie swojej działalności, spowodował radykalny spadek liczby zwiedzających. Lata 2022-2023 to już powrót do stanu sprzed pandemii.

Wykres 22. Liczba osób zwiedzających muzea i oddziały muzealne na 10 tys. mieszkańców (osoby)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Priorytet inwestycyjny 6d

Wsparcie udzielone na rzecz przeciwdziałania czynnikom i zjawiskom powodującym ubożenie różnorodności biologicznej (priorytet inwestycyjny 6d) z jednej strony miało posłużyć powstrzymaniu procesu jej utraty, z drugiej zaś wzmocnieniu potencjału rozwojowego województwa w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych. W tym zakresie, dzięki realizacji RPO WD 2014-2020 wsparto 117 form ochrony przyrody. Wsparcie w celu uzyskania lepszego statusu ochrony udzielono dla prawie 0,5 tys. ha siedlisk.

Wartości te pokazują wysoką skuteczność w realizacji celów. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 115,0% do aż 316,2%.

Tabela 22. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IV – priorytet inwestycyjny 6d

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba wspartych form ochrony przyrody (szt.)	37	117	316,2%	104,1%	303,7%
Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony (ha)	427	491,23	115,0%	104,1%	110,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

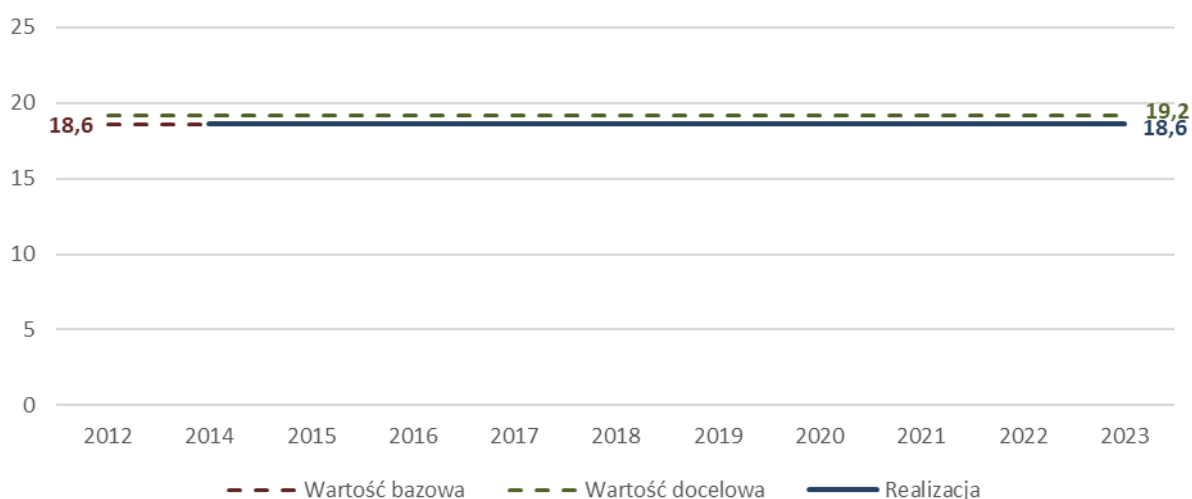
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 6d potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 92,4%.

Odpowiednia była również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 6d. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku form ochrony przyrody, tj. ponad trzykrotnie większą.

Oczekiwanym efektem realizacji priorytetu inwestycyjnego 6d było zwiększenie atrakcyjności województwa zarówno dla jego mieszkańców jak i turystów, przy jednoczesnej ochronie istniejących zasobów dziedzictwa naturalnego. Udostępnienie zasobów przyrodniczych, poprzez kanalizację ruchu turystycznego, miało przyczynić się do ochrony cennych terenów. Zapobieganie to niszczeniu wartościowych miejsc, siedlisk, okazów. Jak pokazuje poniższy wykres udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem w województwie dolnośląskim nie zmienił się w okresie realizacji RPO WD 2014-2020. Pomimo założenia, że na koniec realizacji Programu wzrośnie on do poziomu 19,2%, wynosi on 18,6%, tak jak w roku bazowym sprzed realizacji RPO WD 2014-2020.

Wykres 23. Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem (w %)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Priorytet inwestycyjny 5b

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 5b powinna przyczynić się do poprawy infrastruktury retencjonującej wodę, w tym infrastruktury form małej retencji, a także infrastruktury przeciwpowodziowej, co będzie miało pozytywny wpływ na bezpieczeństwo zarówno obywateli jak i środowiska naturalnego. Poprawa stanu sieci kanalizacji deszczowej, zabezpieczy obszary miejskie przed następstwami niekorzystnych zjawisk pogodowych. W wyniku realizacji priorytetu inwestycyjnego powstały obiekty małej retencji o pojemności blisko 150 tys. m³, a długość wspartej sieci kanalizacji deszczowej to blisko 50 km. Dzięki temu prawie 5,3 tys. mieszkańców odnosi bezpośrednie korzyści ze wspartych środków ochrony przeciwpowodziowej.

Realizacja Programu w sposób skuteczny doprowadziła do osiągnięcia celów w przypadku wszystkich wskaźników monitoringu. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 178,5% aż do 318,9%.

Tabela 23. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IV – priorytet inwestycyjny 5b

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Pojemność obiektów małej retencji (m ³)	83 677	149 381	178,5%	105,0%	170,0%
Długość sieci kanalizacji deszczowej (km)	16	49,89	311,8%	105,0%	297,0%
Liczba ludności odnoszącej korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej (osoby)	1 650	5 261	318,9%	105,0%	303,7%

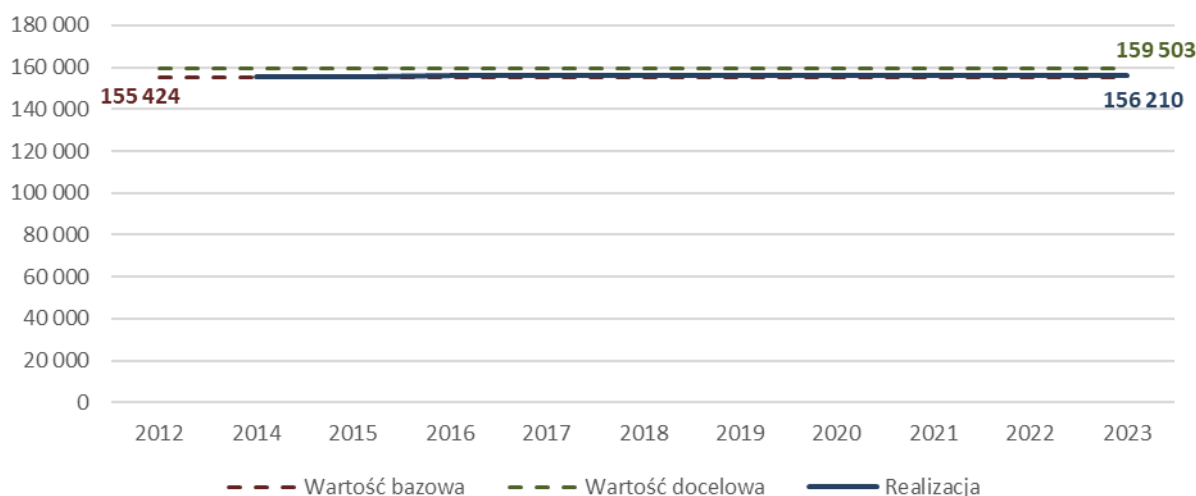
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 5b potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 98,0%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 5b. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku ludności objętej ochroną przeciwpowodziową, tj. 303,7%.

Powódzie i niewystarczające zasoby wodne w momencie rozpoczęcia realizacji RPO WD 2014-2020 zostały uznane za jedne z najważniejszych obszarów problemowych w kontekście zmian klimatu stąd oczekiwanym rezultatem podejmowanych działań był wzrost możliwości retencionowania wody. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 nie przyniósł spodziewanego wzrostu pojemności obiektów małej retencji wodnej. Z zakładanych 4 079 dam³ nastąpił wzrost jedynie o 786 dam³, tj. 19% założonego celu.

Wykres 24. Pojemność obiektów małej retencji wodnej na poziomie regionu (w dam³)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

W okresie 2012-2023 pojemność obiektów małej retencji wodnej w województwie dolnośląskim zwiększyła się zaledwie o 0,5%.

Podsumowując skuteczność realizacji osi priorytetowej IV „Środowisko i zasoby” należy wskazać, że zdaniem beneficjentów założone cele ich projektów zostały zrealizowane w 95,4%.

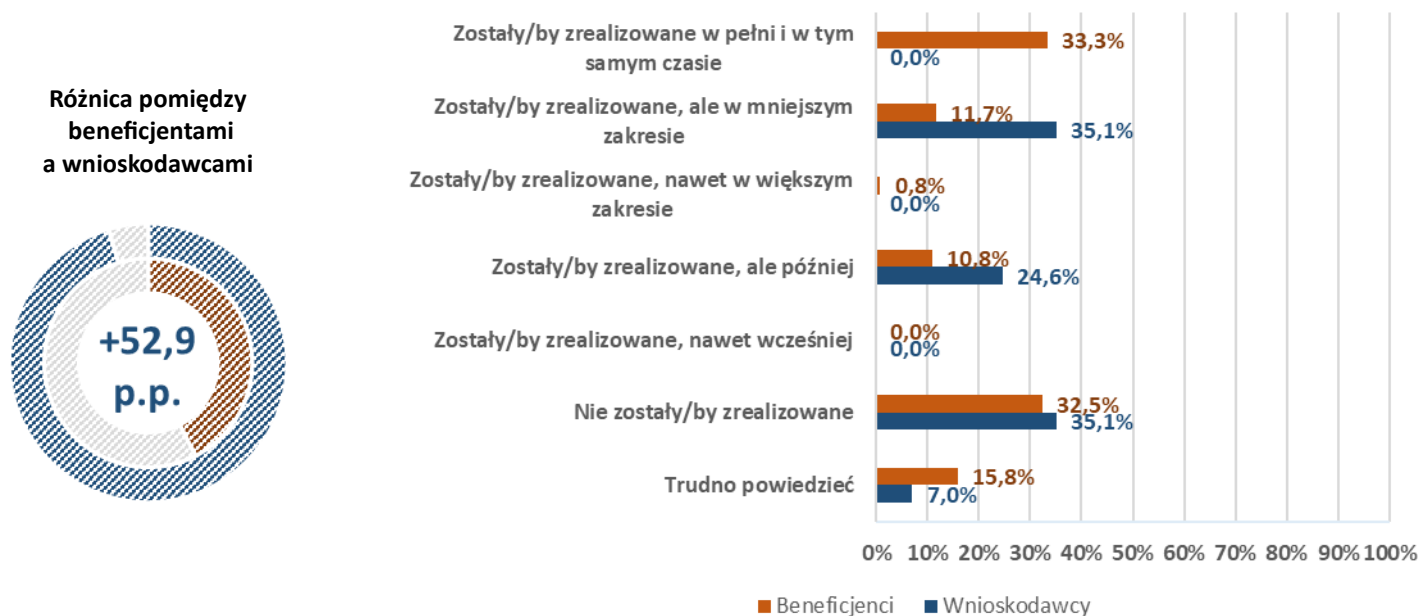
Wśród podmiotów, które aplikowały o wsparcie, ale jego nie otrzymały, realizacja celów nastąpiła w 42,5%, tj. aż o 52,9 pkt. proc. mniej niż w sytuacji otrzymania wsparcia z RPO WD 2014-2020.

Wynika to z tego, iż jedynie 57,9% projektów, na które wnioskodawcy nie otrzymali dofinansowania z programu regionalnego, były w jakimś stopniu realizowane, z czego w ogóle nie wystąpiłaby sytuacja, w której zaplanowana inwestycja została zrealizowana w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Wyniki te potwierdzają deklaracje beneficjentów. Jedynie 51,7% z nich deklaruje, że bez wsparcia z RPO WD 2014-2020 realizowaliby daną inwestycję, z czego jedynie 33,3 pkt. proc. uważa, że zrobiłoby to w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Pokazuje to jak duże znaczenie miało wsparcie w ramach osi priorytetowej IV RPO WD 2014-2020. Bez niego znaczna część inwestycji w ogóle nie doszłaby do skutku. Jedynie niewielka ilość projektów byłaby realizowana, ale w większości w ograniczonym stopniu oraz później.

Wykres 25. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej IV (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 120) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 57)

OŚ PRIORYTETOWA V TRANSPORT

Oś priorytetowa koncentruje się na:

- infrastrukturze dróg publicznych, w szczególności dróg wojewódzkich, poprawiających dostępność transportową ośrodków regionalnych i subregionalnych do infrastruktury sieciowej i węzłowej TEN-T oraz infrastrukturze obwodnic lub obejść miejscowości – w ramach działania 5.1 „Drogowa dostępność transportowa”,
- infrastrukturze sieci kolejowych o znaczeniu regionalnym, doprowadzających ruch w kierunku sieci TEN-T – w ramach działania 5.2 „System transportu kolejowego”.

Realizacja osi priorytetowej wykazała się wysoką skutecznością. 42 rozliczone projekty wykorzystały w ok. 106,4% zaplanowaną alokację osi priorytetowej, tj. w wysokości ponad 1,5 mld zł. Biorąc pod uwagę wysokość alokacji poszczególnych działań, poniższa tabela pokazuje, że wszystkie z nich wykazały się skutecznością na poziomie ponad 100% dostępnych środków.

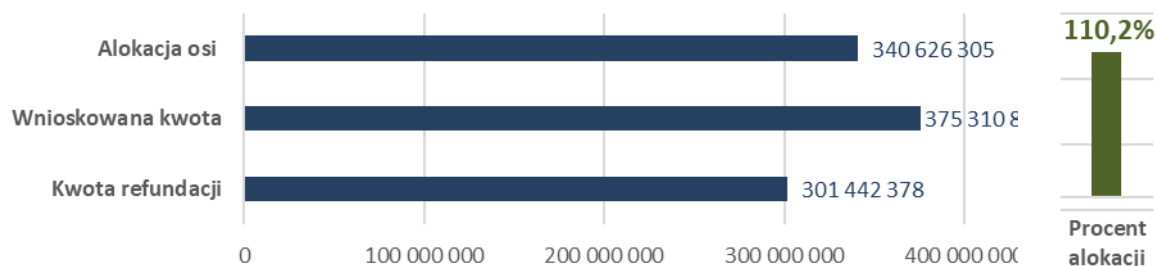
Tabela 24. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej V

PI	Działanie	Dostępna alokacja	Projekty rozliczone			
			Liczba projektów	Wartość całkowita	Dofinansowanie UE	% alokacji
7b	5.1	774 459 727 zł	26	1 123 446 446 zł	831 250 611 zł	107,3%
7d	5.2	671 498 937 zł	16	1 080 487 892 zł	707 285 831 zł	105,3%
Ogółem Oś V		1 445 958 665 zł	42	2 203 934 338 zł	1 538 536 442 zł	106,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowej potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez beneficjentów i zapłacone do 31.12.2023 r., będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na poświadczenie Komisji Europejskiej ponad 110% środków EFRR. Do 25 listopada 2025 roku poziom refundacji wydatków wyniósł 89% dostępnej alokacji.

Wykres 26. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej V (w euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Priorytet inwestycyjny 7b

Budowa oraz modernizacja dróg w ramach priorytetu inwestycyjnego 7b, szczególnie dróg wojewódzkich, powinna zapewnić odpowiednie powiązanie zewnętrznych połączeń drogowych z istniejącym systemem dróg i rozwiniętą siecią osadniczą na Dolnym Śląsku (91 miast) oraz z siecią powiązań wewnętrznych, szczególnie pomiędzy miastami subregionalnymi oraz głównymi skupiskami ludności w południowej i częściowo także w północnej części regionu. Realizacja projektów przyczyniła się do tego celu poprzez budowę prawie 54 km nowych dróg oraz modernizacji prawie 102 km dróg istniejących.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 153% aż do 293,7%.

Tabela 25. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej V – priorytet inwestycyjny 7b

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Całkowita długość nowych dróg (km)	18,26	53,63	293,7%	107,3%	273,7%
Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (km)	66,4	101,61	153,0%	107,3%	142,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

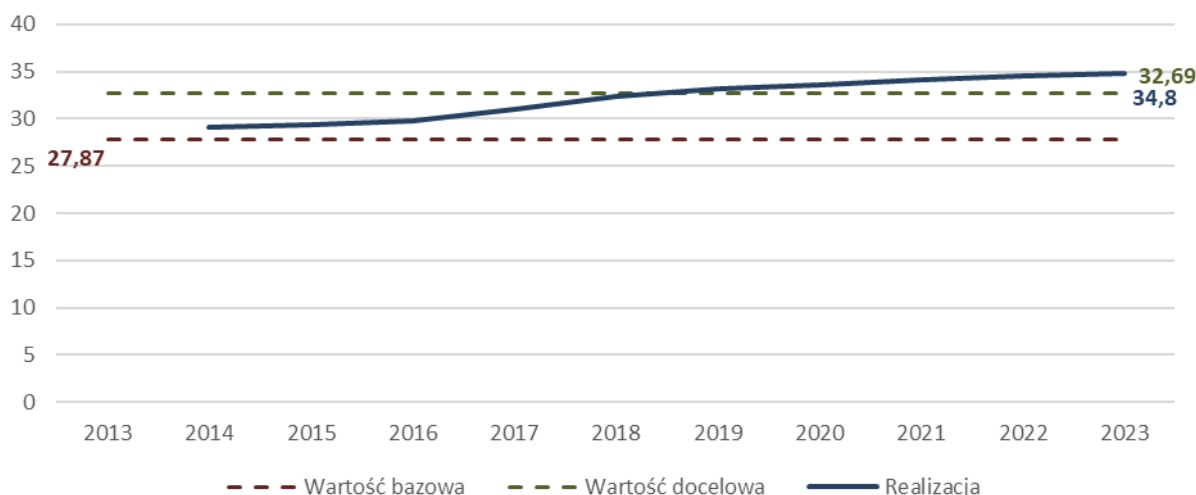
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 7b potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 86,7%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 7b. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczanej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku budowy nowych dróg, tj. 273,7%.

Zgodnie z przyjętą teorią Programu działania przewidziane do realizacji w priorytecie powinny wpłynąć na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu, poprawie standardów dostępu do usług dla mieszkańców i gości regionu oraz umożliwić lepsze wykorzystanie posiadanych zasobów i potencjału. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 przyniósł spodziewany wzrost wartości wskaźnika drogowej dostępności transportowej (WDDT II), jako syntetycznej miary dostępności drogowej. Z zakładanych 4,8 nastąpił wzrost o 6,9, tj. 144% założonego celu. W okresie 2013-2023 u wskaźnik drogowej dostępności transportowej w województwie dolnośląskim zwiększył się o 25%.

Wykres 27. Wskaźnik drogowej dostępności transportowej WDDT II (syntetyczna miara)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Priorytet inwestycyjny 7d

Efektem modernizacji infrastruktury kolejowej w ramach priorytetu inwestycyjnego 7d powinno być zwiększenie znaczenia transportu kolejowego w sieci komunikacyjnych powiązań potencjałów regionu. W wyniku realizacji projektów zmodernizowano ponad 133 km linii kolejowych oraz zakupiono tabor kolejowy o łącznej pojemności na prawie 6 tys. osób.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych przekracza dwukrotność założonego celu.

Tabela 26. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej V – priorytet inwestycyjny 7d

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych (km)	62	133,01	214,5%	105,3%	203,7%
Pojemność zakupionych jednostek taboru kolejowego (osoby)	2 722	5 929	217,8%	105,3%	206,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 7d potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 100%.

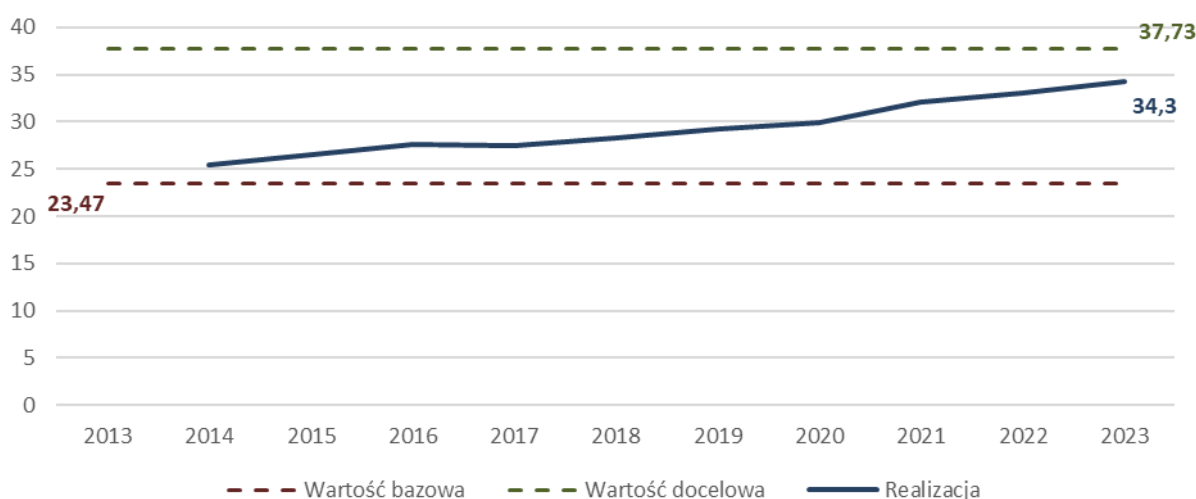

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 7d. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku zakupionego taboru kolejowego, tj. 206,8%.

Zakładanym efektem realizacji Programu w tym obszarze była poprawa dostępności głównych ośrodków w województwie poprzez podniesienie prędkości oraz elektryfikację niektórych odcinków linii. Dzięki temu czas dostępu do danego ośrodka transportem kolejowym powinien być krótszy i stać się bardziej konkurencyjnym względem transportu kołowego.

Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 nie przyniósł w pełni spodziewanego wzrostu wskaźnika kolejowej dostępności transportowej WKDT II, pomimo jego systematycznej poprawie. Z zakładanych 14,3 nastąpił wzrost tylko o 14,3, tj. 76% założonego celu. W okresie 2012-2023 wartość wskaźnika WKDT II w województwie dolnośląskim zwiększył się o 46%

Wykres 28. Wskaźnik kolejowej dostępności transportowej WKDT II (syntetyczna miara)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Podsumowując skuteczność realizacji osi priorytetowej V „Transport” należy wskazać, że zdaniem beneficjentów założone cele ich projektów zostały zrealizowane w 90,6%.

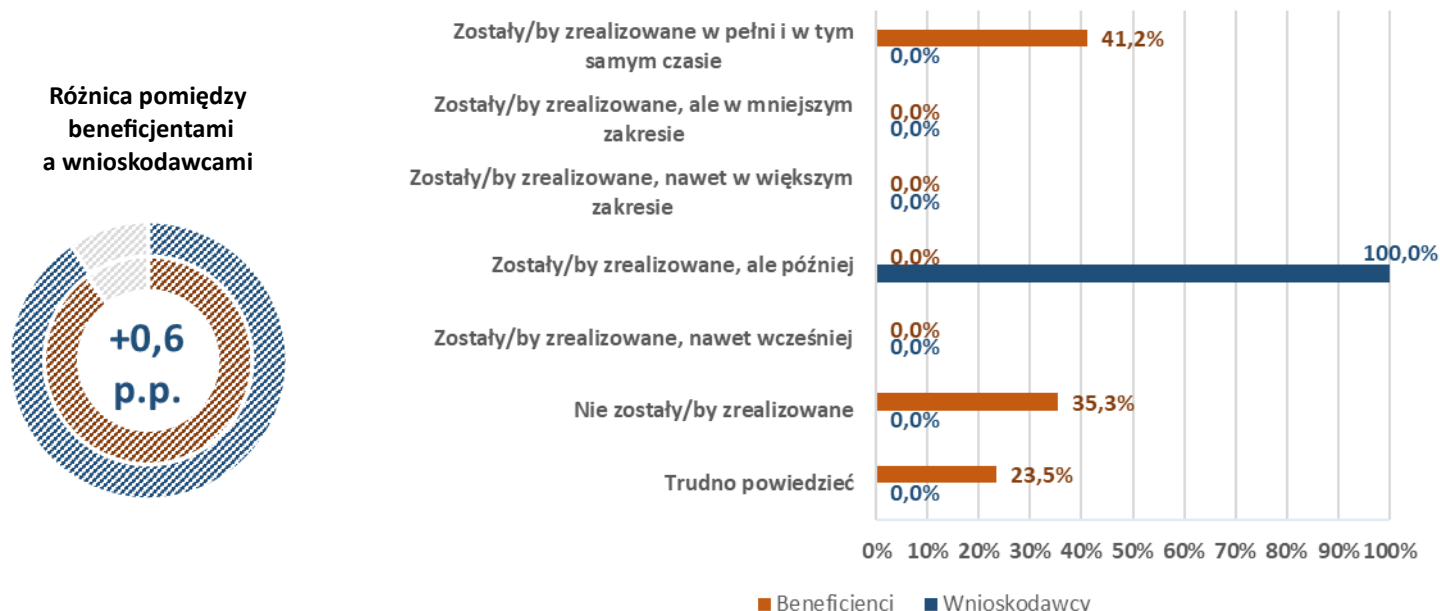
Wśród podmiotów, które aplikowały o wsparcie, ale jego nie otrzymały, realizacja celów nastąpiła w 90%, tj. zaledwie o 0,6 pkt. proc. mniej niż w sytuacji otrzymania wsparcia z RPO WD 2014-2020.

Wynika to z tego, iż w przypadku wszystkich projektów, na które wnioskodawcy nie otrzymali dofinansowania z programu regionalnego, wstąpiła deklaracja, że byłyby w jakimś stopniu realizowane, jedynie później.

Nieco odmiennego zdania są beneficjenci. Jedynie 41,2% z nich deklaruje, że bez wsparcia z RPO WD 2014-2020 realizowaliby daną inwestycję, z czego wszyscy uważają, że zrobiliby to w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Pokazuje to, że wsparcie w ramach osi priorytetowej V RPO WD 2014-2020 miało znaczenie. Bez niego część inwestycji w ogóle mogłaby nie dojść do skutku. Ich realizacja jedynie mogłaby zostać odłożona w czasie.

Wykres 29. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej V (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 ($n = 17$) oraz nieskutecznych wnioskodawców ($n = 4$)

OS PRIORYTETOWA VI INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

Os priorytetowa koncentruje się na:

- wsparciu infrastruktury społecznej w powiązaniu z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług, inwestycjach dotyczących mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego oraz podmiotów opieki nad dzieckiem do lat 3, w tym żłobków, klubów dziecięcych, oddziałów żłobkowych – w ramach działania 6.1 „Inwestycje w infrastrukturę społeczną”,
- przeprowadzeniu niezbędnych, z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, prac remontowo-budowlanych, wyposażeniu w sprzęt medyczny oraz poprawie sytuacji epidemiologicznej w związku z koronawirusem – w ramach działania 6.2 „Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną”,
- przebudowie lub adaptacji zdegradowanych budynków, obiektów, terenów i przestrzeni do przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych lub rekreacyjnych – w ramach działania 6.3 „Rewitalizacja zdegradowanych obszarów”.

Realizacja osi priorytetowej wykazała się wysoką skutecznością. 404 rozliczone projekty wykorzystały w ok. 102,9% zaplanowaną alokację osi priorytetowej, tj. w wysokości ponad 824 mln zł. Biorąc pod uwagę wysokość alokacji poszczególnych działań, poniższa tabela pokazuje, że wszystkie z nich wykazały się skutecznością na poziomie ponad 100% dostępnych środków.

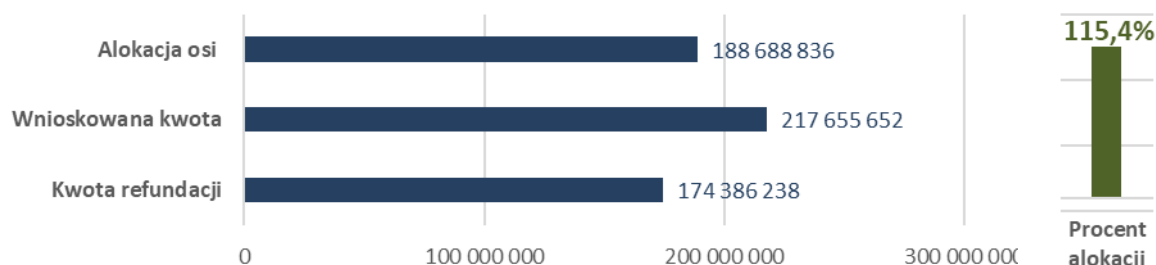
Tabela 27. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej VI

PI	Działanie	Dostępna alokacja	Projekty rozliczone			
			Liczba projektów	Wartość całkowita	Dofinansowanie UE	% alokacji
9a	6.1	102 972 510 zł	53	208 427 267 zł	104 524 891 zł	101,5%
9a	6.2	312 643 206 zł	46	403 308 620 zł	321 157 356 zł	102,7%
9b	6.3	385 368 393 zł	305	696 868 550 zł	398 449 298 zł	103,4%
Ogółem Oś VI		800 984 109 zł	404	1 022 623 397 zł	824 131 545 zł	102,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowej potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez beneficjentów i zapłacone do 31.12.2023 r., będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na poświadczenie Komisji Europejskiej ponad 115% środków EFRR. Do 25 listopada 2025 roku poziom refundacji wydatków wyniósł 92% dostępnej alokacji.

Wykres 30. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej VI (w euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Priorytet inwestycyjny 9a

Inwestycje w infrastrukturę (w tym poprzez adaptację istniejących budynków do pełnienia nowej funkcji) niezbędnej do zapewnienia wysokiej jakości usług na rzecz opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, powinny zapewnić dostęp mieszkańcom Dolnego Śląska do wysokiej jakości tych usług. Wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia powinno przyczynić się do poprawy dostępności i jakości udzielanych świadczeń medycznych (szczególnie w odniesieniu do dziedzin, w których zdiagnozowano występowanie deficytów), co w konsekwencji doprowadzi do poprawy zdrowotności mieszkańców regionu. Realizacja projektów pozwoliła udzielić wsparcia 49 obiektom na Dolnym Śląsku, w których realizowane są usługi społeczne oraz 86 podmiotom leczniczym. Wsparciem objęto również

infrastrukturę w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturę edukacyjną, z której może korzystać 722 użytkowników. Dzięki realizacji RPO WD 2014-2020 prawie 573 tys. osób objętych zostało ulepszonymi usługami zdrowotnymi.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 135,7% do 172,7%.

Tabela 28. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VI – priorytet inwestycyjny 9a

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne (szt.)	32	49	153,1%	102,4%	149,5%
Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (osoby)	418	722	172,7%	102,4%	168,7%
Liczba wspartych podmiotów leczniczych (szt.)	58	86	148,3%	102,4%	144,8%
Ludność objęta ulepszonymi usługami zdrowotnymi (osoby)	421 974	572 711	135,7%	102,4%	132,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

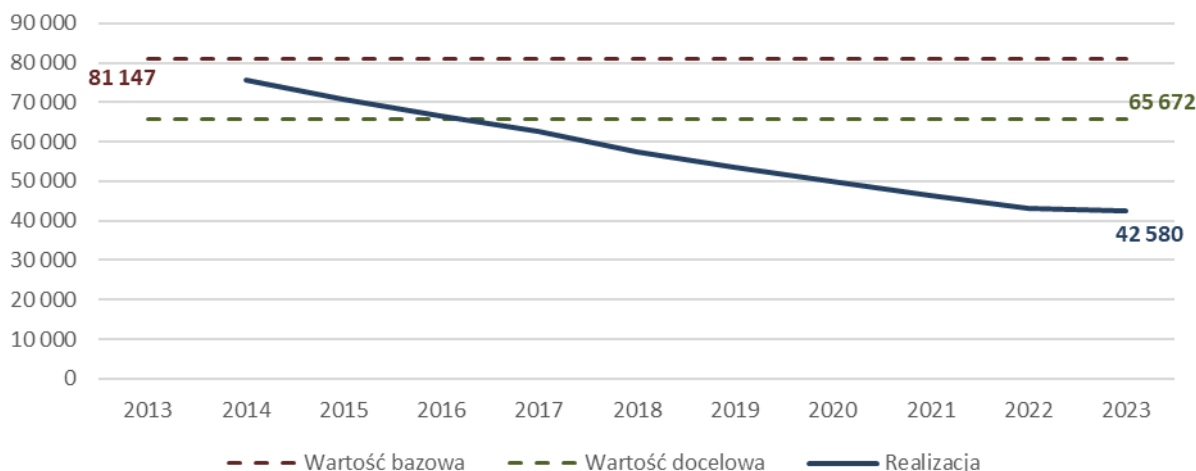
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 9a potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 96,7%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 9a. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej, tj. 168,7%.

Zgodnie z przyjętą teorią Programu rezultatem realizacji projektów w ramach priorytetu inwestycyjnego 9a powinna być poprawa sytuacji w dostępie do dobrej jakości usług społecznych. Nierówności w dostępie często były przyczyną pogłębiającego się wykluczenia ze wszystkimi jego konsekwencjami. Przedsięwzięcia realizowane w priorytecie powinny prowadzić do zwiększenia szans na zatrudnienie oraz ograniczyć przerwanie aktywności zawodowej, tym samym redukując ubóstwo oraz wykluczenie społeczne. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 prawie przyniósł spodziewany spadek liczby osób z gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Z zakładanych 15 475 osób nastąpił spadek o 38 567 osób, tj. 249% założonego celu. W okresie 2013-2023 liczba osób z gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w województwie dolnośląskim zmniejszyła się w sposób istotny, aż o 48%.

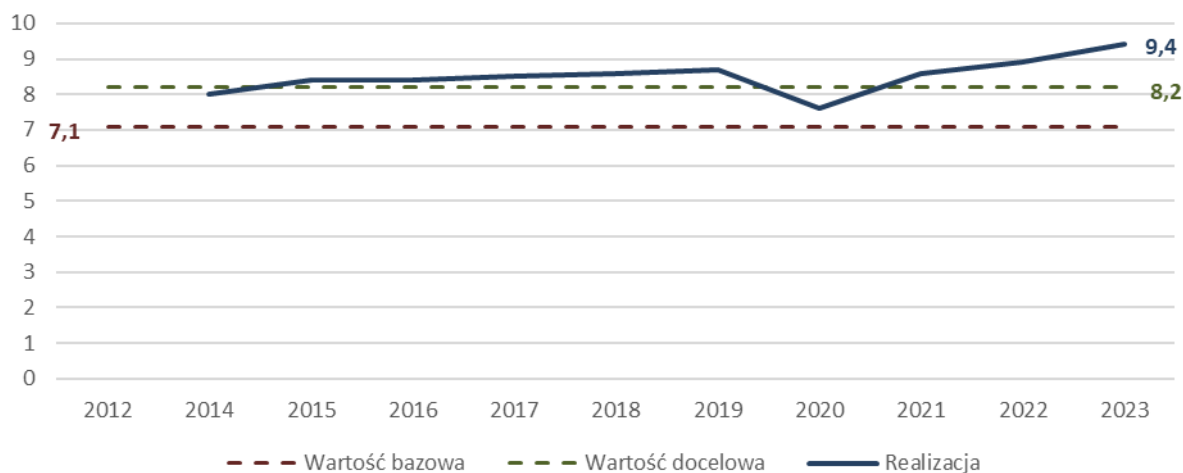
Wykres 31. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (w osobach)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Utrata zdrowia stanowiła jeden z najważniejszych czynników przerwania aktywności zawodowej, a brak lub ograniczenie dostępu do usług ochrony zdrowia powodował trwałe, często nieodwracalne pogorszenie zdolności do uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym, w tym do podjęcia i utrzymania zatrudnienia, co bezpośrednio przyczyniało się do zwiększenia ryzyka wystąpienia ubóstwa. Podejmowanie działania w tym obszarze miały poprawić dostępność i jakość usług deficytowych. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 prawie przyniósł spodziewany wzrost liczby porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadających na jednego mieszkańca. Z zakładanych 1,1 porad nastąpił wzrost o 2,3 porady, tj. 209% założonego celu. W okresie 2012-2023 liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadających na jednego mieszkańca zwiększyła się o 32%. Jedynie rok 2020, tj. pierwszy okres pandemii COVID-19, spowodował radykalny spadek liczby porad. Lata 2021-2023 to już powrót do stanu sprzed pandemii, a nawet kolejny wzrost liczby porad.

Wykres 32. Liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadających na jednego mieszkańca (w szt.)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Priorytet inwestycyjny 9b

Efektom kompleksowej rewitalizacji postrzeganej w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich, w ramach priorytetu inwestycyjnego 9b, powinno być włączenie społeczne społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane. Inwestycje w infrastrukturę powinny przede wszystkim służyć poprawie warunków życia ubogich społeczności zamieszkujących ww. obszary. W wyniku realizacji projektów na rewitalizowanych obszarach wsparto 506 obiektów infrastrukturalnych, w tym 405 budynków mieszkalnych.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 527,14% aż do 554,8%.

Tabela 29. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VI – priorytet inwestycyjny 9b

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt.)	96	506	527,1%	103,4%	509,8%
Liczba wspartych budynków mieszkalnych zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt.)	73	405	554,8%	103,4%	536,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

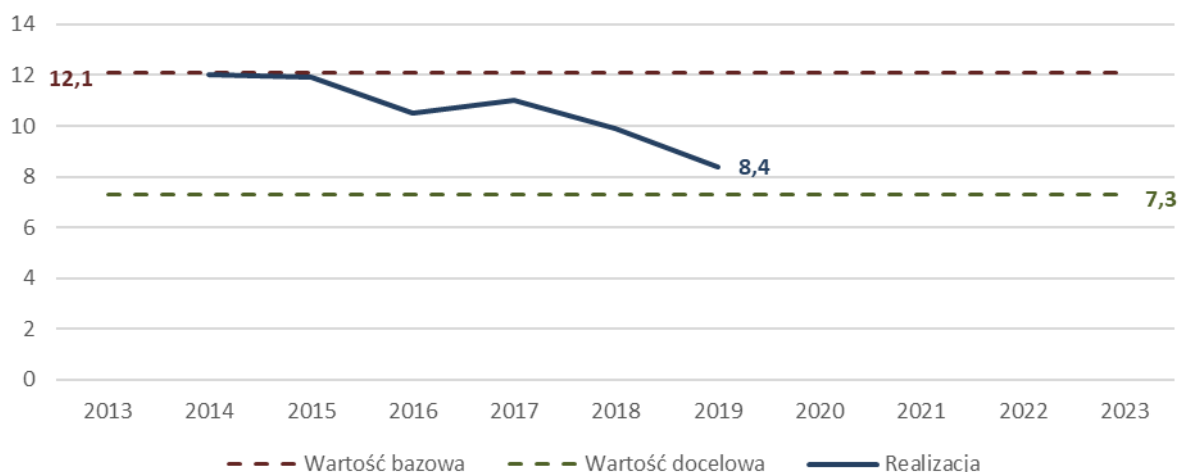
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 9b potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 98,5%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 6b. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku budynków mieszkalnych zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach, tj. 536,6%.

Zakładanym efektem realizacji Programu w tym obszarze było zahamowanie degradacji obszarów miejskich i wiejskich. Wobec widocznej wieloaspektowej degradacji wielu obszarów nasila się potrzeba ich trwałych przeobrażeń. Realizacja Programu powinna przyczynić się do ograniczenia ryzyka ubóstwa i wykluczenia społecznego na tych obszarach. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 to systematyczny spadek udziału osób zagrożonych ubóstwem relatywnym. Do końca roku 2019 z zakładanego spadku o 4,8 pkt. proc. nastąpił spadek o 3,7 pkt. proc., tj. 77% założonego celu. W okresie 2013-2019 wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w województwie dolnośląskim zmniejszył się o 31%. Za kolejne lata (tj. 2020-2023) brakuje danych GUS w tym zakresie, stąd niemożliwa jest ocena spełnienia celu. Dane obejmujące połowę okresu realizacji Programu pokazują skuteczne zmniejszanie poziomu ubóstwa na Dolnym Śląsku.

Wykres 33. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (w %)

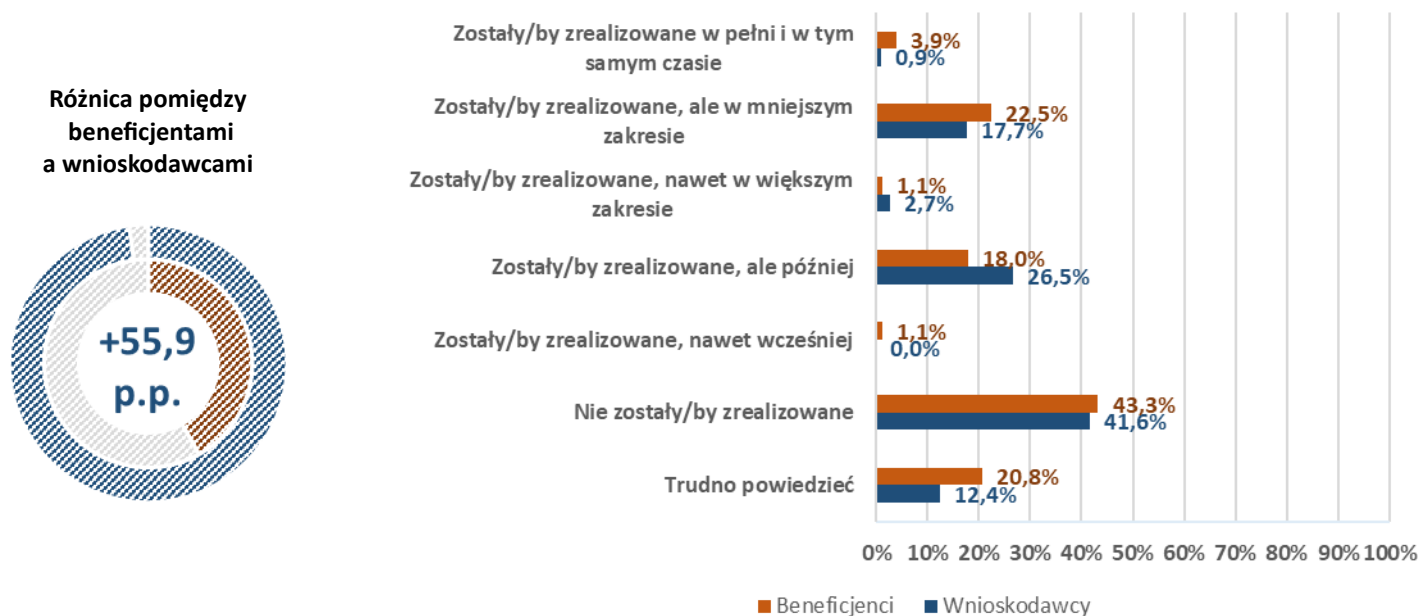

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Podsumowując skuteczność realizacji osi priorytetowej VI „Infrastruktura spójności społecznej” należy wskazać, że zdaniem beneficjentów założone cele ich projektów zostały zrealizowane w 97,8%.

Wśród podmiotów, które aplikowały o wsparcie, ale jego nie otrzymały, realizacja celów nastąpiła w 41,9%, tj. aż o 55,9 pkt. proc. mniej niż w sytuacji otrzymania wsparcia z RPO WD 2014-2020.

Wykres 34. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej VI (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 178) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 113)

Wynika to z tego, iż jedynie 46% projektów, na które wnioskodawcy nie otrzymali dofinansowania z programu regionalnego, były w jakimś stopniu realizowane, z czego zaledwie 0,6 pkt. proc. to

sytuacja, w której zaplanowana inwestycja została zrealizowana w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Wyniki te potwierdzają deklaracje beneficjentów. Jedynie 36% z nich deklaruje, że bez wsparcia z RPO WD 2014-2020 realizowałoby daną inwestycję, z czego jedynie 3,9 pkt. proc. uważa, że zrobiłoby to w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Pokazuje to jak duże znaczenie miało wsparcie w ramach osi priorytetowej VI RPO WD 2014-2020. Bez niego większość inwestycji w ogóle nie doszła by do skutku. Jedynie część byłaby realizowana, ale w większości w ograniczonym stopniu oraz później.

OŚ PRIORYTETOWA VII INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

Oś priorytetowa koncentruje się na:

- tworzeniu nowych miejsc w przedszkolach lub innych formach edukacji przedszkolnej, w szczególności na obszarach charakteryzujących się słabym dostępem do edukacji przedszkolnej oraz rozwoju szkół i placówek podstawowych i gimnazjalnych (przebudowa, rozbudowa lub adaptacja), prowadzący bezpośrednio do poprawy warunków nauczania – w ramach działania 7.1 „Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną”,
- rozwoju szkół i placówek ponadgimnazjalnych (przebudowa, rozbudowa lub adaptacja), prowadzący bezpośrednio do poprawy warunków nauczania – w ramach działania 7.2 „Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową”.

Realizacja osi priorytetowej wykazała się wysoką skutecznością. 146 rozliczonych projektów wykorzystało w ok. 101,3% zaplanowaną alokację osi priorytetowej, tj. w wysokości prawie 269 mln zł. Biorąc pod uwagę wysokość alokacji poszczególnych działań, poniższa tabela pokazuje, że wszystkie z nich wykazały się skutecznością na poziomie ponad 100% dostępnych środków.

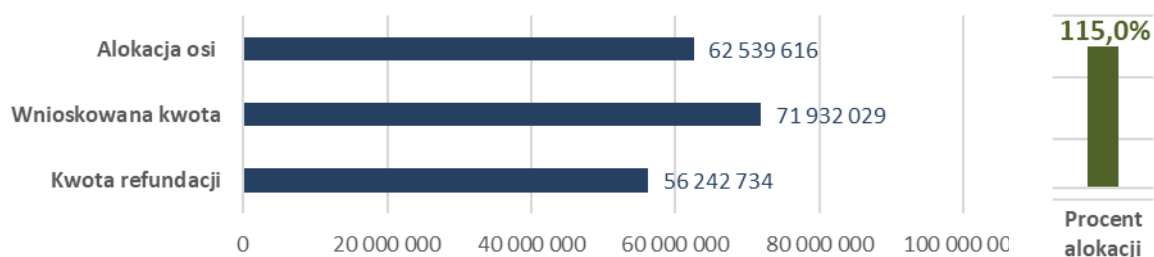
Tabela 30. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej VII

PI	Działanie	Dostępna alokacja	Projekty rozliczone			
			Liczba projektów	Wartość całkowita	Dofinansowanie UE	% alokacji
10a	7.1	160 323 229 zł	92	402 632 974 zł	160 716 744 zł	100,3%
10a	7.2	105 157 441 zł	54	138 083 999 zł	108 109 784 zł	102,8%
Ogółem Oś VII		265 480 670 zł	146	540 716 973 zł	268 826 528 zł	101,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowej potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez beneficjentów i zapłacone do 31.12.2023 r., będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na poświadczenie Komisji Europejskiej ok. 115% środków EFRR. Do 25 listopada 2025 roku poziom refundacji wydatków wyniósł 90% dostępnej alokacji.

Wykres 35. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej VII (w euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Priorytet inwestycyjny 10a

Realizacja Priorytetu Inwestycyjnego 10a powinna przyczynić się do poprawy stanu infrastruktury edukacji przedszkolnej, przez co nastąpić powinna poprawa warunków kształcenia. Oczekiwanym rezultatem było również zapewnienie niezbędnej bazy materialnej w placówkach edukacji podstawowej i gimnazjalnej do zaspokojenia potrzeb wynikających z wymogów współczesnej dydaktyki jak i oczekiwań przed nią stawianych. Oczekiwania w tym zakresie postawione były również przed placówkami edukacji ponadgimnazjalnej, w tym zawodowej. Poprzez poprawę stanu infrastruktury edukacyjnej nastąpić powinna poprawa warunków kształcenia. Realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 pozwoliła udzielić wsparcia 31 obiektom przedszkolnym dla prawie 3,7 tys. użytkowników, 124 obiektom infrastruktury edukacji ogólnej dla ponad 87 tys. użytkowników oraz 104 obiektom, w których świadczone jest kształcenie zawodowe dla prawie 38 tys. użytkowników. Łączna liczba miejsc w tych obiektach wynosi prawie 124 tys.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 103,3% aż do 300,6%.

Tabela 31. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VII – priorytet inwestycyjny 10a

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej (szt.)	26	31	119,2%	100,3%	118,8%
Liczba wspartych obiektów infrastruktury edukacji ogólnej (szt.)	120	124	103,3%	100,3%	103,0%
Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego (szt.)	56	104	185,7%	102,8%	180,6%
Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (osoby)	111 679	123 982	111,0%	102,8%	108,6%
Liczba użytkowników wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej (osoby)	1 363	3 652	267,9%	100,3%	267,1%

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba użytkowników wspartych obiektów infrastruktury edukacji ogólnej (osoby)	78 302	87 419	111,6%	100,3%	111,3%
Liczba użytkowników wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego (osoby)	12 599	37 870	300,6%	102,8%	292,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 10a potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 96,8%.

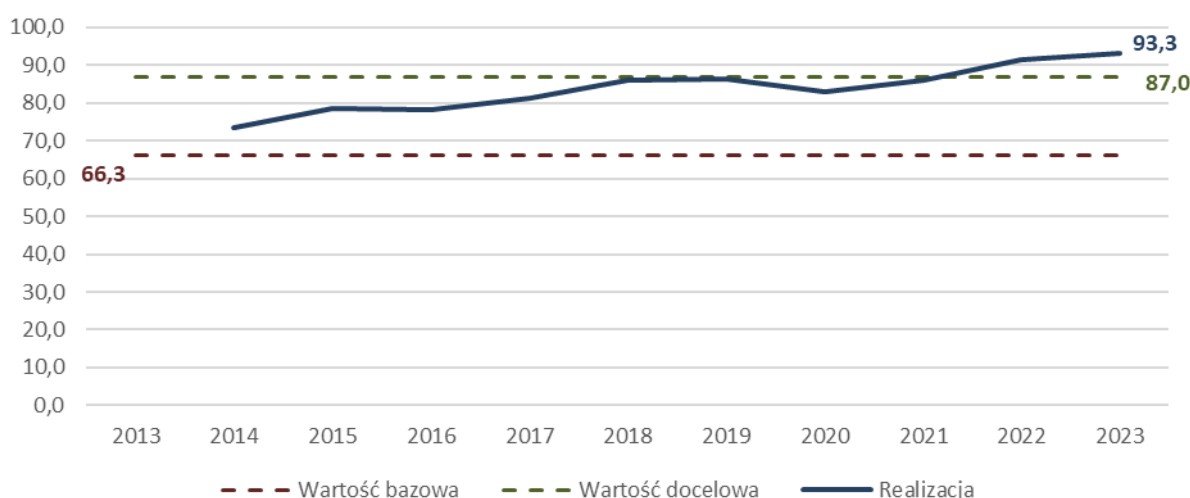

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 10a. W przypadku wszystkich wskaźników poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą osiągnięto w przypadku użytkowników wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego, tj. 292,4%.

Zgodnie z przyjętą teorią Programu rezultatem realizacji projektów w ramach priorytetu inwestycyjnego 10a powinno być upowszechnienie edukacji przedszkolnej i wyrównanie szans edukacyjnych dzieci z terenów miejskich i wiejskich.

Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 przyniósł spodziewany wzrost odsetka dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym. Z zakładanych 20,7 pkt. proc. nastąpił wzrost o 27 pkt. proc., tj. 130% założonego celu. W okresie 2013-2023 odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie dolnośląskim zwiększył się w sposób istotny, aż o 41%.

Wykres 36. Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym (w %)

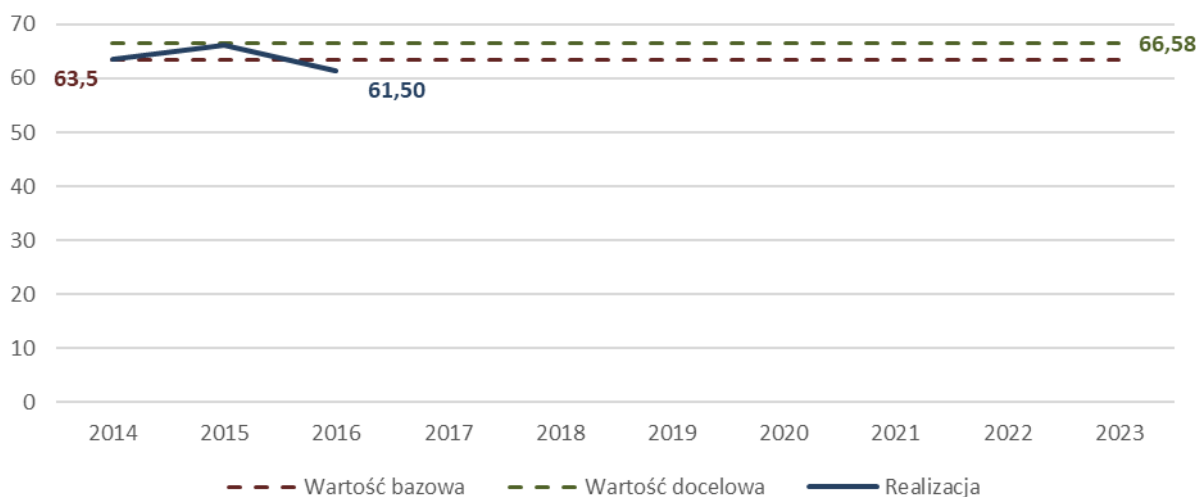

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

W momencie tworzenia RPO WD 2014-2020 ograniczony był dostęp do pomocy naukowych, w szczególności w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych i informacyjno-telekomunikacyjnych. Tymczasem bezpieczne i komfortowe warunki nauczania, a także dostęp do zróżnicowanych pomocy dydaktycznych, w tym multimedialnych, determinują w dużej mierze osiągnięte wyniki nauczania. Wsparcie RPO WD 2014-2020 dążyło do poprawy efektów kształcenia na poziomie województwa.

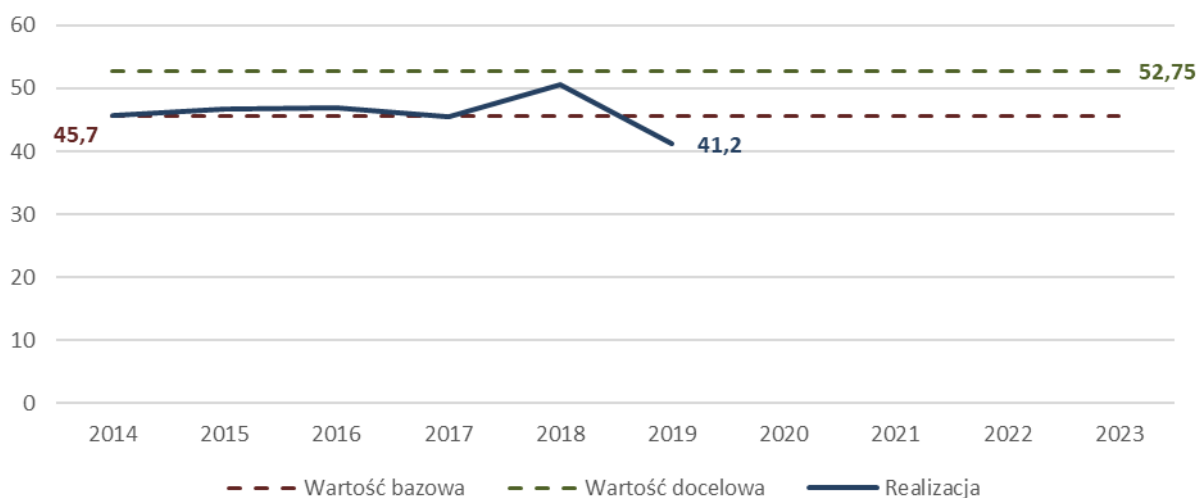
Jak pokazują poniższe wykresy niemożliwa jest weryfikacja spełnienia celów w zakresie poprawy wyników sprawdzianu kończącego szkołę podstawową oraz egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej z zakresu matematyki. W związku z reformą edukacji wprowadzoną w 2016 r., w latach 2017-2018 egzamin nie był przeprowadzany. Od 2019 r. przeprowadzany jest egzamin ósmoklasisty, wyniki podawane są w trzech kategoriach tematycznych - brak jest jednego ogólnego wyniku. Ponadto, w związku z reformą edukacji wprowadzoną w 2016 r. egzamin gimnazjalny został przeprowadzony po raz ostatni w 2019 r.

Wykres 37. Wyniki sprawdzianu kończącego szkołę podstawową (w %)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Wykres 38. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej z zakresu matematyki (w %)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

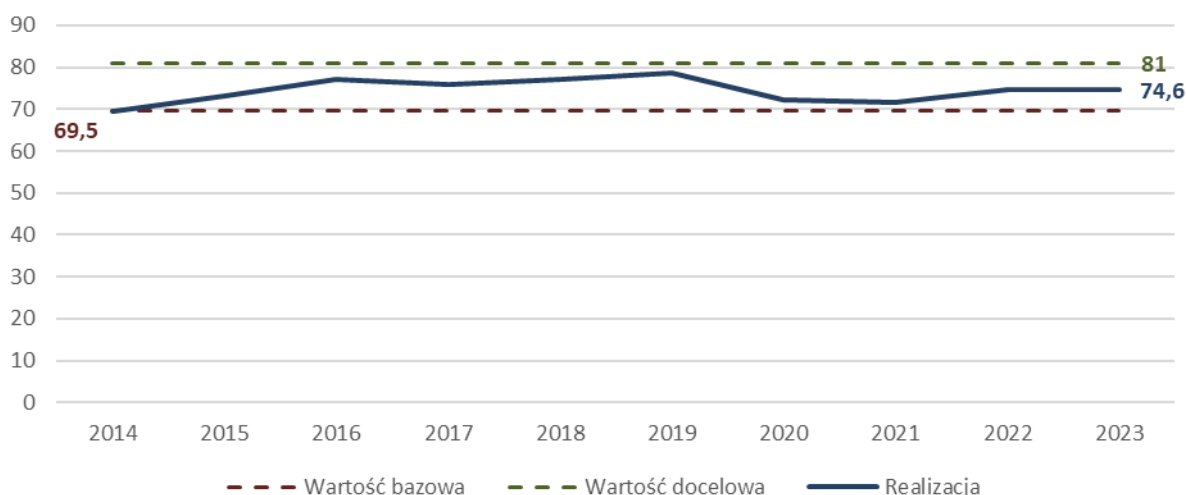
Efektom udzielanego wsparcia powinno być dostosowywanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy oraz sprostanie oczekiwaniom nie tylko pracodawców, ale także uczestników „procesu edukacyjnego” i przyszłych absolwentów gimnazjów.

Jak pokazują poniższe wykresy okres realizacji RPO WD 2014-2020 nie przyniósł spodziewanej poprawy zdawalności egzaminów maturalnych oraz wzrostu zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

W zakresie zdawalności egzaminów maturalnych, z zakładanych 11,5 pkt. proc. nastąpił wzrost o 5,1 pkt. proc., tj. 44% założonego celu. W okresie 2014-2023 odsetek zdawalności egzaminów maturalnych zwiększył się jedynie o 7%.

Należy zwrócić uwagę, że do roku 2019 następowała systematyczna poprawa wyników egzaminów maturalnych. Spadek poziomu zdawalności egzaminów w kolejnych latach może być skutkiem pandemii COVID-19 i wprowadzenia nauki zdalnej. Brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielami i szkołą obniżył poziom przygotowania do egzaminu i jego zdawalności.

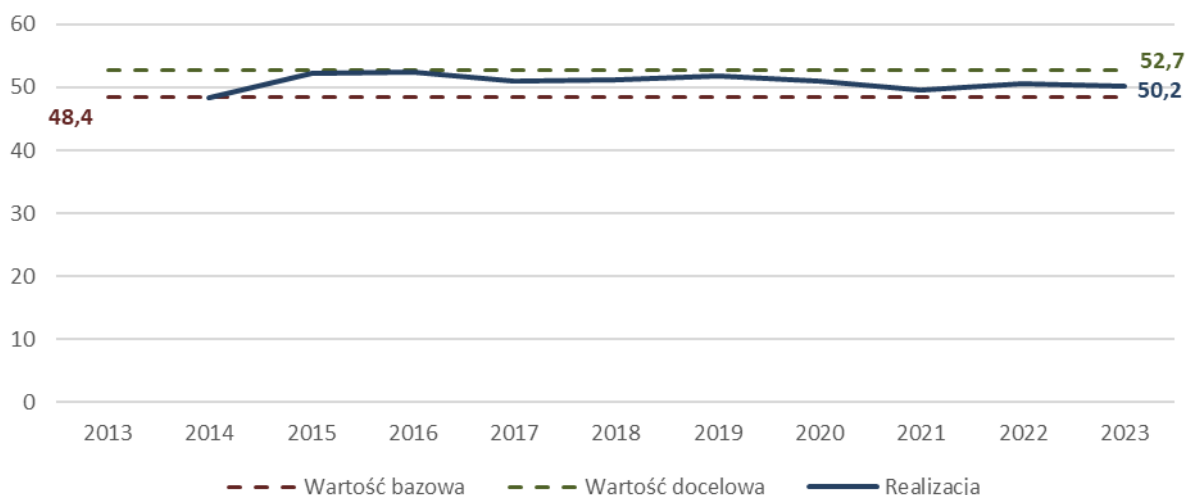
Wykres 39. Zdawalność egzaminów maturalnych (w %.)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

W zakresie wzrostu zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, z zakładanych 4,3 pkt. proc. nastąpił wzrost o 1,8 pkt. proc., tj. 42% założonego celu. W okresie 2013-2023 odsetek zatrudnionych osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym zwiększył się jedynie o 4%.

Wykres 40. Wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (w %)

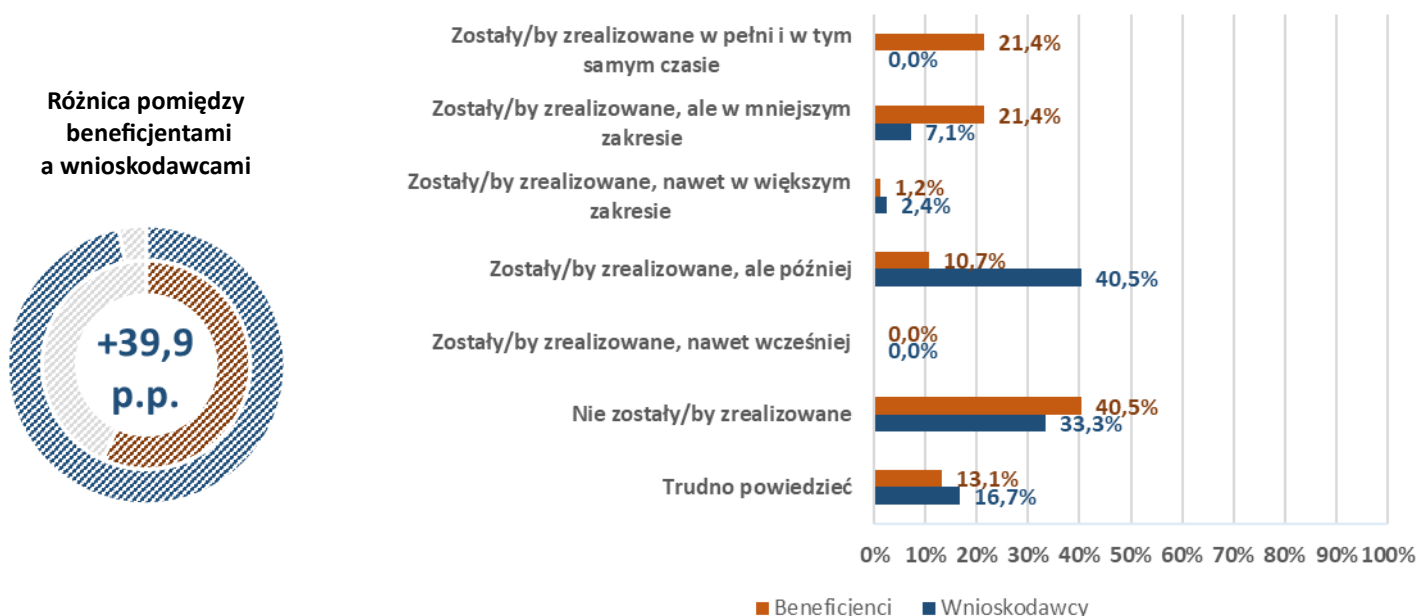

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Podsumowując skuteczność realizacji osi priorytetowej VII „Infrastruktura edukacyjna” należy wskazać, że zdaniem beneficjentów założone cele ich projektów zostały zrealizowane w 96,8%.

Wśród podmiotów, które aplikowały o wsparcie, ale jego nie otrzymały, realizacja celów nastąpiła w 56,9%, tj. aż o 39,9 pkt. proc. mniej niż w sytuacji otrzymania wsparcia z RPO WD 2014-2020.

Wykres 41. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej VII (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 84) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 42)

Wynika to z tego, iż jedynie 50% projektów, na które wnioskodawcy nie otrzymali dofinansowania z programu regionalnego, były w jakimś stopniu realizowane, z czego żaden w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Wyniki te potwierdzają deklaracje beneficjentów. Jedynie 46,4% z nich deklaruje, że bez wsparcia z RPO WD 2014-2020 realizowaliby daną inwestycję, z czego jedynie 21,4 pkt. proc. uważa, że zrobiłoby to w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Pokazuje to jak duże znaczenie miało wsparcie w ramach osi priorytetowej VII RPO WD 2014-2020. Bez niego większość inwestycji w ogóle nie doszłaby do skutku. Jedynie część byłaby realizowana, ale w większości w ograniczonym stopniu oraz później.

OŚ PRIORYTETOWA VIII RYNEK PRACY

Oś priorytetowa koncentruje się na:

- pomocy osobom pozostającym poza rynkiem pracy w ich powrocie do zatrudnienia oraz utrzymaniu stałej pracy, głównie osobom znajdującym się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, tj. osobom w wieku 50 lat i więcej, kobietom, osobom z niepełnosprawnościami, osobom długotrwale bezrobotnym oraz osobom z niskimi kwalifikacjami, ale również reemigrantom, imigrantom, ubogim osobom pracującym, osobom odchodzącym z rolnictwa i ich rodzinom, osobom zatrudnionym na umowach krótkoterminowych oraz pracującym w ramach umów cywilno-prawnych – w ramach działania 8.1 „Projekty powiatowych urzędów pracy” oraz działania 8.2 „Wsparcie osób poszukujących pracy”,
- pomocy osobom pozostającym poza rynkiem pracy w ich powrocie do zatrudnienia, jak również ubogim pracującym oraz utrzymaniu stałej pracy, głównie osobom bezrobotnym i biernym zawodowo, zwłaszcza tym które znajdują się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, tj. osobom w wieku 50 lat i więcej, kobietom, osobom z niepełnosprawnościami, osobom długotrwale bezrobotnym oraz osobom z niskimi kwalifikacjami, w zakresie tworzenia przedsiębiorstw i rozpoczynania działalności gospodarczej – w ramach działania 8.3 „Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy”,
- wsparciu osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy ze względu na konieczność opieki nad członkami rodziny poprzez tworzenie i rozwijanie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, w tym alternatywnych form opieki jak klub dziecięcy, dzienny opiekun czy niania – w ramach działania 8.4 „Godzenie życia zawodowego i prywatnego”,
- wsparciu dla osób zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem z pracy z przyczyn nie dotyczących pracownika oraz dla osób odchodzących z rolnictwa, ukierunkowanym na podjęcie zatrudnienia poza rolnictwem, realizowanym w formie tworzenia i wdrażania programów typu outplacement – w ramach działania 8.5 „Przystosowanie do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych”,
- rozwoju kompetencji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw oraz kompleksowe usługi rozwojowe odpowiadające na potrzeby przedsiębiorstw – w ramach działania 8.6 „Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MMŚP”,

- programy zdrowotne kierowane do osób w wieku aktywności zawodowej służące wydłużeniu aktywności zawodowej (tj. podjęcie zatrudnienia lub – w przypadku osób zagrożonych utratą pracy - kontynuacja pracy) – w ramach działania 8.7 „Aktywne i zdrowe starzenie się”.

Realizacja osi priorytetowej wykazała się wysoką skutecznością. 508 rozliczonych projektów wykorzystało w ok. 101,4% zaplanowaną alokację osi priorytetowej, tj. w wysokości ponad 1,1 mld zł. Biorąc pod uwagę wysokość alokacji poszczególnych działań, poniższa tabela pokazuje, że większość z nich wykazała się skutecznością na poziomie ok. 99-103% dostępnych środków. Jedynie w przypadku działania 8.7 wykorzystano alokację na poziomie 85%.

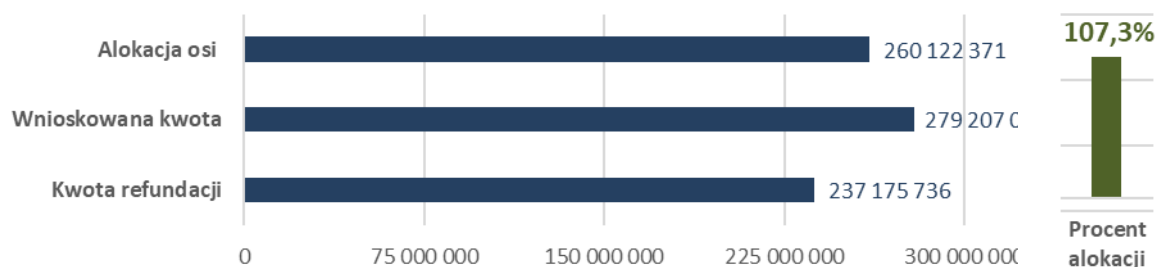
Tabela 32. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej VIII

PI	Działanie	Dostępna alokacja	Projekty rozliczone			
			Liczba projektów	Wartość całkowita	Dofinansowanie UE	% alokacji
8i	8.1	484 575 495 zł	182	595 605 534 zł	495 784 522 zł	102,3%
8i	8.2	117 524 565 zł	88	138 740 052 zł	116 600 717 zł	99,2%
8iii	8.3	207 493 579 zł	78	250 739 089 zł	211 499 847 zł	101,9%
8iv	8.4	169 174 546 zł	140	206 071 289 zł	171 896 128 zł	101,6%
8v	8.5	31 983 273 zł	3	38 639 265 zł	32 583 853 zł	101,9%
8v	8.6	66 723 207 zł	2	81 401 808 zł	68 964 282 zł	103,4%
8vi	8.7	26 744 799 zł	15	27 805 739 zł	22 845 170 zł	85,4%
Ogółem Oś VIII		1 104 219 465 zł	508	1 339 002 776 zł	1 120 174 518 zł	101,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowej potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez beneficjentów i zapłacone do 31.12.2023 r., będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na poświadczenie Komisji Europejskiej ok. 107% środków EFS. Do 25 listopada 2025 roku poziom refundacji wydatków wyniósł 91% dostępnej alokacji.

Wykres 42. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej VIII (w euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Priorytet inwestycyjny 8i

Oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego 8i było zdobycie nowych kompetencji lub uzyskanie nowych kwalifikacji przez osoby pozostające bez pracy oraz aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, biernych zawodowo i poszukujących pracy, a przez to wzrost poziomu zatrudnienia w regionie. Udzielane wsparcie miało również przyczynić się do zdobycia nowych kompetencji lub uzyskanie nowych kwalifikacji przez osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych oraz pracujących w ramach umów cywilno-prawnych oraz ubogich pracujących.

Realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 pozwoliła udzielić wsparcia ponad 94 tys. osób, z czego 41 tys. to osoby bezrobotne, 3 tys. osoby bierne zawodowo oraz 50 tys. osoby pracujące. Spośród osób, które otrzymały wsparcie 66 tys. to osoby o niskich kwalifikacjach, 3,6 tys. osoby z niepełnosprawnościami 26,4 tys. osoby w wieku 50 lat i więcej oraz 16,5 tys. osoby długotrwale bezrobotne. Dla ponad 10 tys. osób udzielono bezzwrotnych dotacji na podjęcie działalności gospodarczej, a 1,6 tys. osób udzielono ochrony w związku z wojną w Ukrainie.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 117% aż do 50 085%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 8i. W przypadku wszystkich wskaźników produktu poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku użytkowników wspartych osób pracujących znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, tj. 49 247,8%.

Tabela 33. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8i (wskaźniki produktu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie (osoby)	30 271	41 073	135,7%	101,7%	133,4%
Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie (osoby)	20 771	66 046	318,0%	101,7%	312,7%
Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (osoby)	2 471	2 890	117,0%	101,7%	115,0%
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (osoby)	1 973	3 592	182,1%	101,7%	179,1%
Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (osoby)	8 475	16 456	194,2%	101,7%	191,0%
Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie (osoby)	5 388	26 418	490,3%	101,7%	482,1%
Liczba osób pracujących znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy objętych wsparciem w programie (osoby)	100	50 085	50 085,0%	101,7%	49 247,8%

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie (osoby)	6 842	10 318	150,8%	101,7%	148,3%
Liczba osób, którym udzielono ochrony czasowej w związku z wojną w Ukrainie, objętych wsparciem w programie (osoby)	0	1 607	Nd.	101,7%	Nd.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoko należy również ocenić skuteczność i efektywność realizowanych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej wspieranych osób. Odsetek osób pracujących po zakończeniu realizacji projektów jest większy niż zakładano w przypadku każdej z grup, tj. osób bezrobotnych, długotrwale bezrobotnych, biernych zawodowo oraz osób z niepełnosprawnościami. Ponadto poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację.

Inaczej jest w przypadku uzyskania kwalifikacji i kompetencji przez uczestników projektów. Skutecznością wykazało się wsparcie osób biernych zawodowo oraz osób z niepełnosprawnościami (realizacja wartości docelowej na poziomie odpowiednio 109,9% oraz 218,4%). Natomiast zabrakło skuteczności i efektywności w przypadku osób bezrobotnych oraz osób długotrwale bezrobotnych. Pomimo wykorzystania całej alokacji na ten cel, odsetek osób pracujących po zakończeniu realizacji projektów wynosi zaledwie 69,2% założonego celu dla osób bezrobotnych oraz 50,4% dla osób długotrwale bezrobotnych.

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 8i okazało się nie w pełni skuteczne w zakresie utrzymania zatrudnienia przez sześć miesięcy po zakończeniu realizacji projektu przez osoby bezrobotne (realizacja wartości docelowej na poziomie 71,4%) oraz polepszenia sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie (realizacja wartości docelowej na poziomie 65,7%).

Tabela 34. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8i (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu – osoby bezrobotne, w tym długotrwale bezrobotne (%)	69	73,91	107,1%	101,7%	105,3%
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu – osoby długotrwale bezrobotne (%)	63	69,73	110,7%	101,7%	108,8%

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu – osoby bierne zawodowo (%)	41	43,91	107,1%	101,7%	105,3%
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu – osoby z niepełnosprawnościami (%)	58	58,52	100,9%	101,7%	99,2%
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu – osoby bezrobotne, w tym długotrwale bezrobotne (%)	30	20,74	69,2%	101,7%	68,0%
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu – osoby długotrwale bezrobotne (%)	40	20,17	50,4%	101,7%	49,6%
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu – osoby bierne zawodowo (%)	76	83,49	109,9%	101,7%	108,1%
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu – osoby z niepełnosprawnościami (%)	16	34,94	218,4%	101,7%	214,7%
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, sześć miesięcy po opuszczeniu programu – osoby bezrobotne, w tym długotrwale bezrobotne (%)	57	40,68	71,4%	101,7%	70,2%
Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu (%)	22	14,45	65,7%	101,7%	64,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 8i potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 92,3%.

Priorytet inwestycyjny 8iii

Oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego 8iii był rozwój przedsiębiorczości, poprzez zwiększenie liczby nowoutworzonych przedsiębiorstw oraz zwiększenie liczby nowych miejsc pracy.

Realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 pozwoliła udzielić wsparcia ponad 4,5 tys. osób pozostających bez pracy, które otrzymały dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz 210 osobom pozostającym bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 145,2% do 165,4%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 8iii. W przypadku wszystkich wskaźników produktu poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku użytkowników osób korzystających z instrumentów zwrotnych, tj. 162,3%.

Tabela 35. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8iii (wskaźniki produktu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej (osoby)	3 106	4 510	145,2%	101,9%	142,5%
Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie (osoby)	127	210	165,4%	101,9%	162,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoko należy również ocenić skuteczność i efektywność realizowanych projektów w zakresie tworzenia miejsc pracy. Dzięki środkom na podjęcie działalności gospodarczej, liczba utworzonych miejsc pracy jest prawie dwukrotnie większa niż zakładano. Ponadto poziom realizacji wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację.

Natomiast mniejszy niż zakładano jest odsetek powstałych przedsiębiorstw, które funkcjonują 30 miesięcy po uzyskaniu dofinansowania. Pomimo wykorzystania całej alokacji na ten cel, wartość docelową wskaźnika osiągnięto na poziomie jedynie 54,1%.

Tabela 36. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8iii (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej (szt.)	2 808	5 063	180,3%	101,9%	176,9%

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego (%)	61	33	54,1%	101,9%	53,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 8iii potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 100%.

Priorytet inwestycyjny 8iv

Oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego 8iv było wdrożenie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego i rodzinnego dla osób pod opieką których znajdują się dzieci do 3 roku życia. Realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 pozwoliła utworzyć prawie 4,5 tys. miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz udzielić wsparcia ponad 7,8 tys. osobom opiekującym się dziećmi w wieku do lat 3.

Realizacja Programu w tym zakresie nie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 82,2% do 96%. W podobnym stopniu należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 8iv. W przypadku wsparcia osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 efektywność jest blisko 95%, natomiast dla tworzenia miejsc opieki nad dziećmi wyniosła jedynie 80,9%.

Tabela 37. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8iv (wskaźniki produktu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie (osoby)	8 150	7 822	96,0%	101,6%	94,5%
Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (szt.)	5 433	4 463	82,2%	101,6%	80,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoko należy natomiast ocenić skuteczność i efektywność realizowanych projektów w zakresie funkcjonowania utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, 2 lata po uzyskaniu dofinansowania. Odsetek takich miejsc jest większy niż zakładano. Ponadto poziom realizacji wartości docelowej tego wskaźnika jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację.

Około 90% skuteczność i efektywność osiągnięto w przypadku osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie po zakończeniu udziału w projekcie oraz osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu projektu.

Tabela 38. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8iv (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie po opuszczeniu programu (%)	48	44,39	92,5%	101,6%	91,0%
Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu (%)	48	43,84	91,3%	101,6%	89,9%
Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%)	80	98	122,9%	101,6%	121,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 8iv potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 96,9%.

Priorytet inwestycyjny 8v

Oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego 8v było wdrożenie kompleksowych usług rozwojowych, które wpłyną na wzrost konkurencyjności dolnośląskich mikro, małych i średnich przedsiębiorstw i wzmocnienie ich potencjału adaptacyjnego oraz rozwój kompetencji zawodowych pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami firm. Udzielane wsparcie miało również przyczynić się do zniwelowania negatywnych zjawisk wynikających z restrukturyzacji zatrudnienia i adaptacji zwalnianych pracowników.

Realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 pozwoliła objąć wsparciem ponad 4 tys. mikro-, małych i średnich firm, oraz ponad 12,5 tys. pracowników, w tym prawie 1,9 tys. pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Spośród wspartych osób pracujących, ponad 1,7 tys. to osoby w wieku 50 lat i więcej oraz prawie 4,3 tys. to osoby o niskich kwalifikacjach.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 157,3% do 198,5%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 8v. W przypadku wszystkich wskaźników produktu poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy, tj. 192,9%.

Tabela 39. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8v (wskaźniki produktu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie (szt.)	2 562	4 029	157,3%	102,9%	152,9%
Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie (osoby)	937	1 860	198,5%	102,9%	192,9%
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, objętych wsparciem w programie (osoby)	6 856	12 523	182,7%	102,9%	177,6%
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie (osoby)	972	1 724	177,4%	102,9%	172,4%
Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie (osoby)	2 320	4 284	184,7%	102,9%	179,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoko należy również ocenić skuteczność i efektywność realizowanych projektów w zakresie realizacji założonego celu rozwojowego wspartych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie oraz osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu. W przypadku tych celów realizację wartości docelowej osiągnięto na poziomie od 255,2% do 479,2%, zaś poziom efektywności od 258,9% do 485,5%.

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 8v wykazało się niską skutecznością w zakresie polepszenia sytuacji na rynku pracy osób pracujących, sześć miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie (realizacja wartości docelowej na poziomie 23,5%). Analogiczna jest efektywność działań w tym zakresie.

Tabela 40. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8v (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie (szt.)	1 025	3 914	381,9%	102,9%	371,1%
Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie (%)	35	89,30	255,2%	102,9%	248,0%
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu (%)	20	95,85	479,2%	102,9%	465,7%
Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu – osoby pracujące (%)	57	13,38	23,5%	102,9%	22,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 8v potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 100%.

Priorytet inwestycyjny 8vi

Oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego 8vi była poprawa dostępu do profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji medycznej. Udzielane wsparcie miało również przyczynić się do wdrożenia rozwiązań sprzyjających ograniczeniu ryzyka wykluczenia osób z rynku pracy z przyczyn zdrowotnych. Efektem wsparcia powinno być stworzenie warunków do dłuższej aktywności zawodowej mieszkańców Dolnego Śląska. Dzięki realizacji projektów w ramach RPO WD 2014-2020 wdrożono 2 programy zdrowotne istotne z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych regionu, którymi objęto ponad 94 tys. osób.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 100% aż do 342,9%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 8vi. W przypadku wszystkich wskaźników produktu poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS, tj. 401,5%.

Tabela 41. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8vi (wskaźniki produktu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS (osoby)	27 504	94 314	342,9%	85,4%	401,5%
Liczba wdrożonych programów zdrowotnych istotnych z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych regionu, w tym pracodawców (szt.)	2	2	100,0%	85,4%	117,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoko należy również ocenić skuteczność i efektywność realizowanych projektów w zakresie zgłaszalności na badania profilaktyczne. Odsetek osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na takie badania jest większy niż zakładano. Ponadto poziom realizacji jego wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację.

Tabela 42. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8vi (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne (%)	40	54,71	136,8%	85,4%	160,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Niewystarczającą skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 8vi potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 68,6%.

Podsumowując skuteczność realizacji osi priorytetowej VIII „Rynek pracy” należy wskazać, że zdaniem beneficjentów założone cele ich projektów zostały zrealizowane 93,6%.

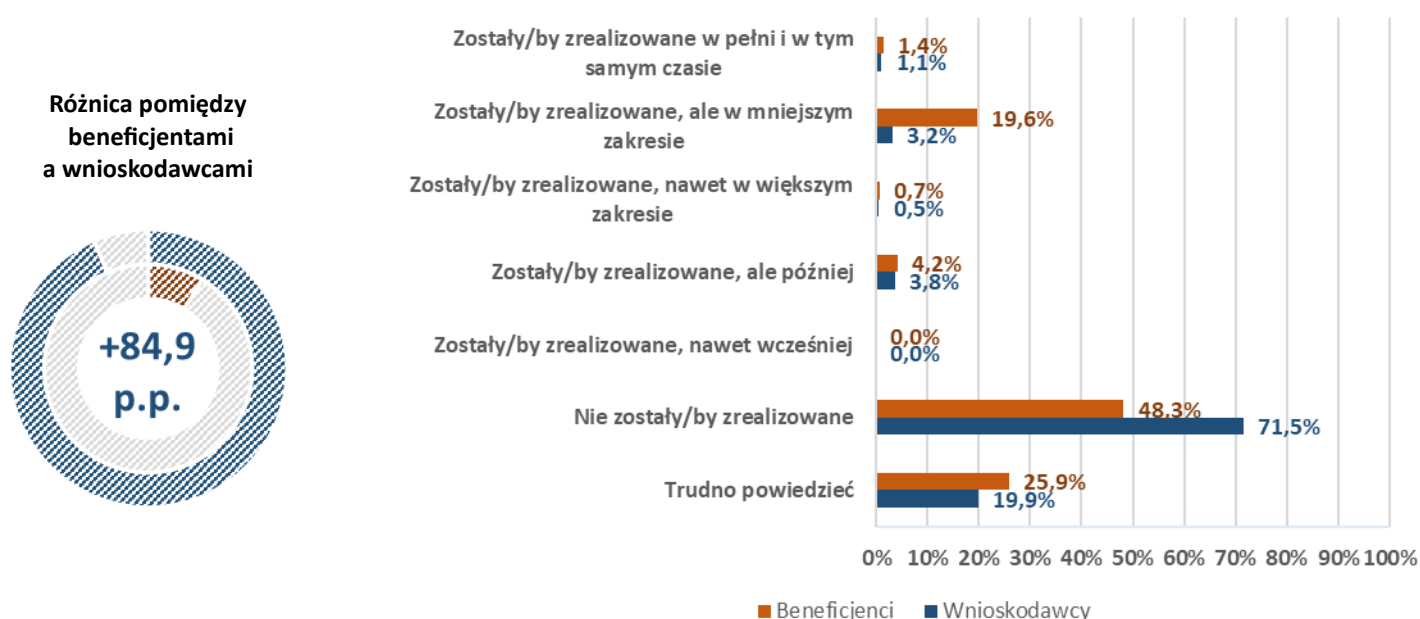
Wśród podmiotów, które aplikowały o wsparcie, ale jego nie otrzymały, realizacja celów nastąpiła w 8,7%, tj. aż o 84,9 pkt. proc. mniej niż w sytuacji otrzymania wsparcia z RPO WD 2014-2020.

Wynika to z tego, iż jedynie 8,6% projektów, na które wnioskodawcy nie otrzymali dofinansowania z programu regionalnego, były w jakimś stopniu realizowane, z czego 1,1 pkt. proc. to sytuacja, w której zaplanowana inwestycja została zrealizowana w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Wyniki te potwierdzają deklaracje beneficjentów. Jedynie 25,9% z nich deklaruje, że bez wsparcia z RPO WD 2014-2020 realizowaliby daną inwestycję, z czego jedynie 1,4 pkt. proc. uważa, że zrobiłoby to w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Pokazuje to jak duże znaczenie miało wsparcie w ramach osi priorytetowej VIII RPO WD 2014-2020. Bez niego większość inwestycji w ogóle nie doszłaby do skutku. Jedynie część byłaby realizowana, ale w większości w ograniczonym stopniu oraz później.

Wykres 43. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej VIII (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 ($n = 143$) oraz nieskutecznych wnioskodawców ($n = 186$)

OŚ PRIORYTETOWA IX WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Oś priorytetowa koncentruje się na:

- wsparciu na rzecz integracji osób oraz rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności poprzez aktywizację zawodowo-społeczną wykorzystującą instrumenty aktywizacji zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej i społecznej – w ramach działania 9.1 „Aktywna integracja”,
- wsparciu na rzecz świadczenia spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych (pomocy społecznej, wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, opiekuńczych i zdrowotnych) oraz rozwoju usług związanych z mieszkalnictwem chronionym, wspomaganiem oraz treningowym – w ramach działania 9.2 „Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych” oraz działania 9.3 „Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych”,

- wsparciu na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy i wspomagania zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej, inicjowania i wspomagania procesu tworzenia nowych podmiotów ekonomii społecznej oraz wsparciu istniejących podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych – w ramach działania 9.4 „Wspieranie gospodarki społecznej”.

Realizacja osi priorytetowej wykazała się wysoką skutecznością. 417 rozliczonych projektów wykorzystało w ok. 105% zaplanowaną alokację osi priorytetowej, tj. w wysokości ponad 593 mln zł. Biorąc pod uwagę wysokość alokacji poszczególnych działań, poniższa tabela pokazuje, że wszystkie z nich wykazały się skutecznością na poziomie ok. 105% dostępnych środków.

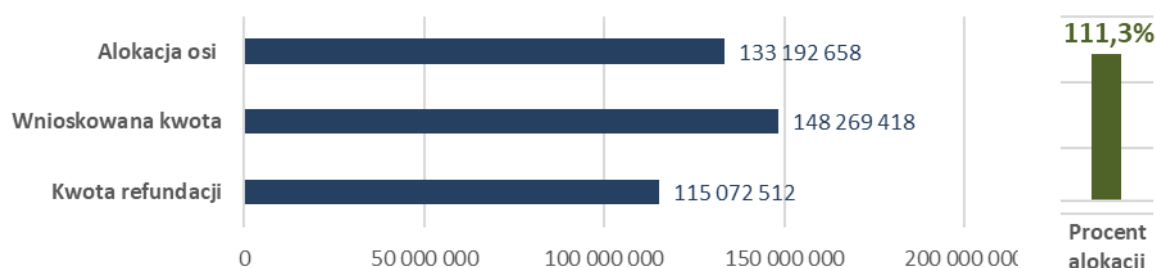
Tabela 43. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej IX

PI	Działanie	Dostępna alokacja	Projekty rozliczone			
			Liczba projektów	Wartość całkowita	Dofinansowanie UE	% alokacji
9i	9.1	322 392 281 zł	287	403 052 912 zł	338 740 820 zł	105,1%
9iv	9.2	134 827 062 zł	100	167 289 675 zł	141 336 466 zł	104,8%
9iv	9.3	55 075 059 zł	19	68 683 959 zł	57 866 926 zł	105,1%
9v	9.4	53 108 431 zł	11	65 429 177 zł	55 499 432 zł	104,5%
Ogółem Oś IX		565 402 833 zł	417	704 455 723 zł	593 443 644 zł	105,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowej potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez beneficjentów i zapłacone do 31.12.2023 r., będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na poświadczenie Komisji Europejskiej ok. 111% środków EFS. Do 25 listopada 2025 roku poziom refundacji wydatków wyniósł 86% dostępnej alokacji.

Wykres 44. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej IX (w euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Priorytet inwestycyjny 9i

Oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego 9i była poprawa sytuacji społeczno-zawodowej osób wykluczonych, bądź zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz zwiększenie

skuteczności podejmowanych działań w walce z ubóstwem, przejawiające się podniesieniem zdolności do zatrudnienia, zwiększeniem mobilności i aktywności społecznej mieszkańców.

Realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 pozwoliła udzielić wsparcia prawie 26,7 tys. osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, z czego prawie 8,7 tys. to osoby z niepełnosprawnościami. Ponadto 722 osobom udzielono ochrony w związku z wojną w Ukrainie.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 165,7% aż do 274,5%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 9i. W przypadku wszystkich wskaźników produktu poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku wsparcia osób z niepełnosprawnościami, tj. 261,2%.

Tabela 44. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IX – priorytet inwestycyjny 9i (wskaźniki produktu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (osoby)	16 095	26 661	165,7%	105,1%	157,7%
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (osoby)	3 155	8 659	274,5%	105,1%	261,2%
Liczba osób, którym udzielono ochrony czasowej w związku z wojną w Ukrainie, objętych wsparciem w programie (osoby)	0	722	Nd.	105,1%	Nd.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoko należy również ocenić skuteczność i efektywność realizowanych projektów w zakresie uzyskiwania kwalifikacji i kompetencji i podjęcia pracy przez uczestników projektów po zakończeniu udziału w projekcie oraz utrzymania pracy po 6 miesiącach po zakończeniu udziału w projekcie. Odsetek osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu, osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu oraz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu jest większy niż zakładano. Ponadto poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na ich realizację.

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 9v okazało się nie w pełni skuteczne w zakresie poszukiwania pracy przez osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wsparte w ramach projektów. Wartość docelowa wskaźnika została zrealizowana w 65,1%. Analogiczny wynik dotyczy również efektywności w realizacji tego celu. Zdaniem ewaluatora nie należy tego traktować jako braku realizacji celu. Mniejszy odsetek osób poszukujących pracy nastąpił kosztem analogicznego większego odsetka osób, które po udziale w projekcie pracowało, co jest dużo bardziej korzystniejsze w zakresie poprawy sytuacji społeczno-zawodowej wspartych osób.

Tabela 45. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IX – priorytet inwestycyjny 9i (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu (%)	12	52,90	440,9%	105,1%	419,5%
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu (%)	56	36,44	65,1%	105,1%	61,9%
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (%)	20	24,84	124,2%	105,1%	118,2%
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (%)	20	30,00	150,0%	105,1%	142,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 9i potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 95,4%.

Priorytet inwestycyjny 9iv

Oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego 9iv było zwiększenie dostępu do usług społecznych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz dostępu do usług zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i z niepełnosprawnościami.

Realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 pozwoliła udzielić wsparcia ponad 12,5 tys. osobom w zakresie usług społecznych oraz prawie 1,9 tys. osobom w zakresie usług zdrowotnych.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 137,7% do 178,5%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 9iv. W przypadku wszystkich wskaźników produktu poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi świadczonymi, tj. 170,2%.

Tabela 46. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IX – priorytet inwestycyjny 9iv (wskaźniki produktu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie (osoby)	9 097	12 523	137,7%	104,9%	131,3%
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi świadczonymi w programie (osoby)	1 058	1 888	178,5%	104,9%	170,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoko należy również ocenić skuteczność i efektywność realizowanych projektów w zakresie trwałości wspartych w ramach projektów miejsc świadczenia usług społecznych oraz zdrowotnych. W szczególności należy zwrócić uwagę na istniejące miejsca świadczenia usług zdrowotnych, których odsetek był ponad czterokrotnie większy niż zakładano. Istniejące miejsca świadczenia usług społecznych to ok. 131,5% założonego celu.

Tabela 47. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IX – priorytet inwestycyjny 9iv (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu (szt.)	2 671	3 513	131,5%	104,9%	125,4%
Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych, istniejących po zakończeniu projektu (szt.)	57	246	431,6%	104,9%	411,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 9iv potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 93,6%.

Priorytet inwestycyjny 9v

Oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego 8v był rozwój sektora ekonomii społecznej w województwie dolnośląskim, co zwiększy skuteczność zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa. Wsparcie gospodarki społecznej przyczyni się do tworzenia nowych usług i miejsc pracy na szczeblu

lokalnym w ramach przedsięwzięć łączących w sobie ekonomiczne i społeczne aspekty aktywności obywatelskiej.

Realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 pozwoliła udzielić wsparcia ponad 1,3 tys. podmiotów ekonomii społecznej oraz ponad 3 tys. osobom zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 161,2% do 471,6%.

Tabela 48. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IX – priorytet inwestycyjny 9v (wskaźniki produktu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem (szt.)	820	1 322	161,2%	104,5%	154,3%
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (osoby)	641	3 023	471,6%	104,5%	451,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoko należy natomiast ocenić skuteczność i efektywność realizowanych projektów w zakresie tworzenia miejsc pracy i ich funkcjonowania w dłuższym okresie czasowym (30 miesięcy) oraz podjęcia pracy przez uczestników projektów po zakończeniu udziału w projekcie. Realizacja wartości docelowych wskaźników w tych obszarach przekracza założone cele. Analogiczny wynik dotyczy również efektywności w realizacji tych celów.

Tabela 49. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IX – priorytet inwestycyjny 9v (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych (szt.)	641	674	105,2%	104,5%	100,7%
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (%)	20	32,12	160,6%	104,5%	153,7%
Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych (%)	50	86,00	172,0%	104,5%	164,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 9v potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 100%.

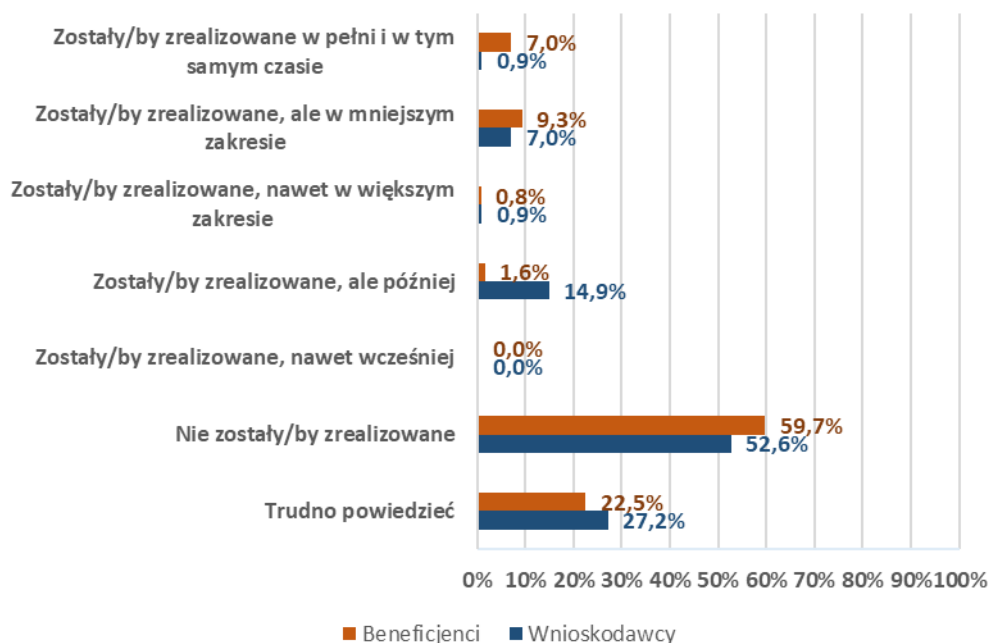
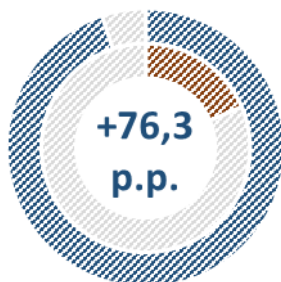

Podsumowując skuteczność realizacji osi priorytetowej IX „Włączenie społeczne” należy wskazać, że zdaniem beneficjentów założone cele ich projektów zostały zrealizowane w 94,9%.

Wśród podmiotów, które aplikowały o wsparcie, ale jego nie otrzymały, realizacja celów nastąpiła w 18,6%, tj. aż o 76,3 pkt. proc. mniej niż w sytuacji otrzymania wsparcia z RPO WD 2014-2020.

Wykres 45. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej IX (w %)

Różnica pomiędzy beneficjentami a wnioskodawcami

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 129) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 114)

Wynika to z tego, iż jedynie 20,2% projektów, na które wnioskodawcy nie otrzymali dofinansowania z programu regionalnego, były w jakimś stopniu realizowane, z czego 0,9 pkt. proc. to sytuacja, w której zaplanowana inwestycja została zrealizowana w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Wyniki te potwierdzają deklaracje beneficjentów. Jedynie 17,8% z nich deklaruje, że bez wsparcia z RPO WD 2014-2020 realizowaliby daną inwestycję, z czego jedynie 7 pkt. proc. uważa, że zrobiłoby to w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Pokazuje to jak duże znaczenie miało wsparcie w ramach osi priorytetowej IX RPO WD 2014-2020. Bez niego większość inwestycji w ogóle nie doszłaby do skutku. Jedynie część byłaby realizowana, ale w większości w ograniczonym stopniu oraz później.

OŚ PRIORYTETOWA X EDUKACJA

Oś priorytetowa koncentruje się na:

- wsparciu na rzecz tworzenia nowych miejsc w ośrodkach edukacji przedszkolnej, w tym również uruchamianie nowych ośrodków edukacji przedszkolnej i innych form wychowania przedszkolnego, w tym zmniejszenia dysproporcji w upowszechnianiu edukacji przedszkolnej na słabiej rozwiniętych obszarach – w ramach działania 10.1 „Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej”,
- wsparciu inicjatyw związanych z kształtowaniem kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy – w ramach działania 10.2 „Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej”,
- na rzecz indywidualnych osób dorosłych, w szczególności osób pozostających w niekorzystnej sytuacji, w tym powyżej 50 roku życia oraz o niskich kwalifikacjach chcących podnieść kluczowe kompetencje o charakterze podstawowym i przekrojowym w zakresie języków obcych oraz ICT jako kompetencji, na które jest największe zapotrzebowanie na rynku pracy – w ramach działania 10.3 „Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie”,
- wsparciu na rzecz podniesienia jakości oraz atrakcyjności szkolnictwa zawodowego oraz dostosowania jego kierunków do regionalnych uwarunkowań rynku pracy i gospodarki – w ramach działania 10.4 „Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy”.

Realizacja osi priorytetowej wykazała się wysoką skutecznością. 829 rozliczonych projektów wykorzystało w ok. 102,8% zaplanowaną alokację osi priorytetowej, tj. w wysokości prawie 671 mln zł. Biorąc pod uwagę wysokość alokacji poszczególnych działań, poniższa tabela pokazuje, że wszystkie z nich wykazały się skutecznością na poziomie ponad 100% dostępnych środków (z wyjątkiem działania 10.3).

Tabela 50. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej X

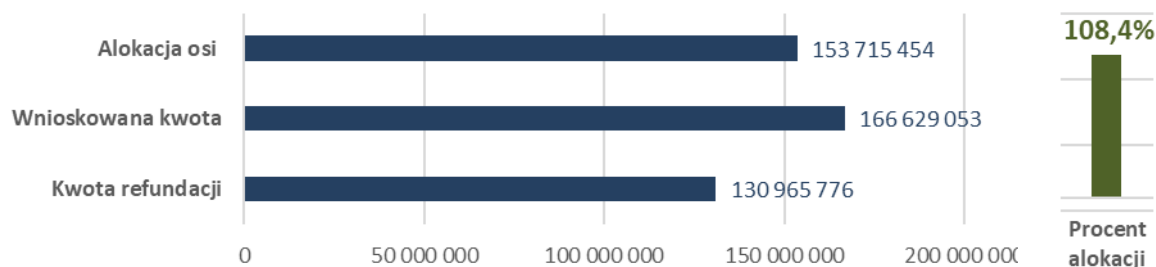
PI	Działanie	Dostępna alokacja	Projekty rozliczone			
			Liczba projektów	Wartość całkowita	Dofinansowanie UE	% alokacji
10i	10.1	101 835 326 zł	167	125 100 493 zł	103 222 722 zł	101,4%
10i	10.2	257 074 097 zł	437	317 302 162 zł	266 900 681 zł	103,8%
10iii	10.3	51 348 488 zł	71	55 703 739 zł	47 069 589 zł	91,7%
10iv	10.4	242 264 192 zł	154	300 396 049 zł	253 594 323 zł	104,7%
Ogółem Oś X		652 522 102 zł	829	798 502 443 zł	670 787 315 zł	102,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowej potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez beneficjentów i zapłacone do 31.12.2023 r., będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na

poświadczenie Komisji Europejskiej ok. 108% środków EFS. Do 25 listopada 2025 roku poziom refundacji wydatków wyniósł 85% dostępnej alokacji.

Wykres 46. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej X (w euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Priorytet inwestycyjny 10i

Oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego 10i było upowszechnienie edukacji przedszkolnej szczególnie na obszarach, gdzie jej dostępność jest ograniczona, w tym na obszarach wiejskich m.in. poprzez tworzenie dodatkowych miejsc edukacji przedszkolnej oraz realizację dodatkowych zajęć edukacyjnych mających na celu rozwój dzieci na wczesnym etapie edukacji. Udzielane wsparcie miało również przyczynić się do podniesienia jakości kształcenia w ramach edukacji podstawowej, gimnazjalnej, ponadgimnazjalnej i ponadpodstawowej poprzez realizację działań edukacyjnych skierowanych do uczniów, zapewnienie doposażenia bazy dydaktycznej i naukowej, a także działań skierowanych do kadry pedagogicznej.

Realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 pozwoliła udzielić wsparcia prawie 231 tys. uczniów, ponad 16 tys. dzieci przedszkolnych oraz ponad 15 tys. nauczycieli. Dofinansowano ponad 6 tys. miejsc wychowania przedszkolnego, 857 szkołom doposażono pracownię przedmiotową oraz 956 szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach Programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych. Dla 3,3 tys. osób udzielono ochrony w związku z wojną w Ukrainie.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 113% aż do 263,5%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 10i. W przypadku wszystkich wskaźników produktu poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych, tj. 255,6%.

Tabela 51. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej X – priorytet inwestycyjny 10i (wskaźniki produktu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej (osoby)	11 720	16 181	138,1%	103,1%	133,9%
Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie (szt.)	4 584	6 224	135,8%	103,1%	131,7%
Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie (osoby)	6 529	15 415	236,1%	103,1%	229,0%
Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie (osoby)	87 632	230 894	263,5%	103,1%	255,6%
Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie (osoby)	6 440	7 274	113,0%	103,1%	109,6%
Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie (szt.)	368	857	232,9%	103,1%	225,9%
Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych (szt.)	778	956	122,9%	103,1%	119,2%
Liczba osób, którym udzielono ochrony czasowej w związku z wojną w Ukrainie, objętych wsparciem w programie (osoby)	0	3 343	Nd.	103,1%	Nd.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoko należy również ocenić skuteczność i efektywność realizowanych projektów w zakresie uzyskania kwalifikacji lub kompetencji przez uczestników projektów. Odsetek osób, którzy je nabyli po zakończeniu realizacji projektów jest większy niż zakładano w przypadku każdej z grup, tj. uczniów i nauczycieli. Ponadto poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację.

Podobnie jest w przypadku szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych oraz szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych (realizacja wartości docelowej na poziomie odpowiednio 107,3% oraz 268,6%).

Bliska 100% skuteczność i efektywność wystąpiła w przypadku funkcjonowania miejsc wychowania przedszkolnego 2 lata po uzyskaniu dofinansowania w ramach priorytetu inwestycyjnego 10i. Wyniosła ona 96,7% (skuteczność) i 93,8% (efektywność).

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 10i okazało się nie w pełni skuteczne w zakresie prowadzenia przez nauczycieli zajęć z wykorzystaniem TIK. Zakładany ich odsetek osiągnięto w niespełną 72% przy wykorzystaniu prawie całej alokacji przeznaczonej na ten cel.

Tabela 52. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej X – priorytet inwestycyjny 10i (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu (%)	67	98,78	147,4%	103,1%	143,0%
Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu (%)	73	98,46	134,9%	103,1%	130,8%
Liczba szkół, w których pracownice przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych (%)	93	99,77	107,3%	103,1%	104,1%
Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych (%)	37	99,37	268,6%	103,1%	260,5%
Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS (%)	89	64,00	71,9%	103,1%	69,7%
Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%)	80	77,39	96,7%	103,1%	93,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 10i potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 96,4%.

Priorytet inwestycyjny 10iii

Oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego 10iii było podnoszenie kompetencji, ale przede wszystkim to zdobycie kwalifikacji przez osoby dorosłe, w szczególności osoby o niskich kwalifikacjach i osoby starsze.

Realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 pozwoliła udzielić wsparcia prawie 23 tys. osób w wieku 25 lat i więcej, w tym, 13,7 tys. osób w wieku 50 lat i więcej oraz 21,3 tys. osób o niskich kwalifikacjach. Dla 545 osób udzielono ochrony w związku z wojną w Ukrainie.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 291,5% do 453,1%.

Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 10iii. W przypadku wszystkich wskaźników produktu poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację. Największą efektywność osiągnięto w przypadku wsparcia osób o niskich kwalifikacjach, tj. 494,1%.

Tabela 53. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej X – priorytet inwestycyjny 10iii (wskaźniki produktu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie (osoby)	6 268	22 853	364,6%	91,7%	397,6%
Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie (osoby)	4 701	13 702	291,5%	91,7%	317,9%
Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie (osoby)	4 701	21 302	453,1%	91,7%	494,1%
Liczba osób, którym udzielono ochrony czasowej w związku z wojną w Ukrainie, objętych wsparciem w programie (osoby)	0	545	Nd.	91,7%	Nd.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoko należy ocenić skuteczność i efektywność realizowanych projektów w zakresie uzyskania kwalifikacji lub kompetencji przez uczestników projektów. Odsetek osób, którzy je nabyli po zakończeniu realizacji projektów jest znacznie większy niż zakładano w przypadku każdej z grup, tj. osób w wieku 25 lat i więcej, osób w wieku 50 lat i więcej oraz osób o niskich kwalifikacjach. Ponadto poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację.

Tabela 54. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej X – priorytet inwestycyjny 10iii (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu (%)	31	94,64	305,3%	91,7%	332,9%
Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu (%)	35	95,30	272,3%	91,7%	296,9%
Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu (%)	30	94,88	316,3%	91,7%	344,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 10iii potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 97,3%.

Priorytet inwestycyjny 10iv

Oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego 10iv było dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, poprzez wdrażanie rozwiązań mających na celu podniesienie jakości kształcenia zawodowego. Efektem wsparcia powinno być zwiększenie szans zatrudnienia i wyższych kompetencji społecznych i zawodowych.

Realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 pozwoliła udzielić wsparcia w ramach pozaszkolnych form kształcenia dla ponad 18,6 tys. osób. Objęto wsparciem również 11,7 tys. uczniów w zakresie rozwijania ich kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych oraz prawie 2,7 tys. nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu. Ponad 26 tys. uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczyło dzięki realizacji projektów w stażach i praktykach u pracodawców. Dla 63 osób udzielono ochrony w związku z wojną w Ukrainie. Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10iv pozwoliła objąć wsparciem 25 podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego oraz doposażyć 479 szkół w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 104,2% do 304,4%. W podobnym stopniu należy ocenić również efektywność zrealizowanych celów priorytetu inwestycyjnego 10iv.

Tabela 55. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej X – priorytet inwestycyjny 10iv (wskaźniki produktu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie (osoby)	6 368	18 638	292,7%	104,7%	279,6%
Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie (osoby)	1 006	2 657	264,1%	104,7%	252,2%
Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy (osoby)	17 322	26 456	152,7%	104,7%	145,8%
Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia (szt.)	241	479	198,8%	104,7%	189,9%

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie (szt.)	24	25	104,2%	104,7%	99,5%
Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie (osoby)	3 845	11 703	304,4%	104,7%	290,7%
Liczba osób, którym udzielono ochrony czasowej w związku z wojną w Ukrainie, objętych wsparciem w programie (osoby)	0	63	Nd.	104,7%	Nd.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoko należy ocenić skuteczność i efektywność realizowanych projektów w zakresie uzyskania kwalifikacji lub kompetencji przez uczestników projektów. Odsetek osób, którzy je nabyli po zakończeniu realizacji projektów jest znacznie większy niż zakładano w przypadku każdej z grup, tj. nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, uczniów oraz osób wspartych w ramach pozaszkolnych form kształcenia. Ponadto poziom realizacji ich wartości docelowej jest większy niż poziom wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację.

Ponad dwukrotnie większy niż zakładano jest odsetek uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, którzy uczestniczą w kształceniu lub pracując po 6 miesiącach po ukończeniu nauki. Odpowiednią skuteczność (na poziomie ok. 112%) osiągnięto w przypadku szkół i placówek kształcenia zawodowego, które wykorzystują zakupione wyposażenie do realizacji kształcenia.

Tabela 56. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej X – priorytet inwestycyjny 10iv (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia (%)	30	78,96	263,2%	104,7%	251,4%
Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu (%)	73	97,70	133,8%	104,7%	127,8%
Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS (%)	89	99,79	112,1%	104,7%	107,1%
Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu (%)	67	98,34	146,8%	104,7%	140,2%

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki (%)	37	77,00	208,1%	104,7%	198,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 10iv potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 97,5%.

Podsumowując skuteczność realizacji osi priorytetowej X „Edukacja” należy wskazać, że zdaniem beneficjentów założone cele ich projektów zostały zrealizowane w 96,6%.

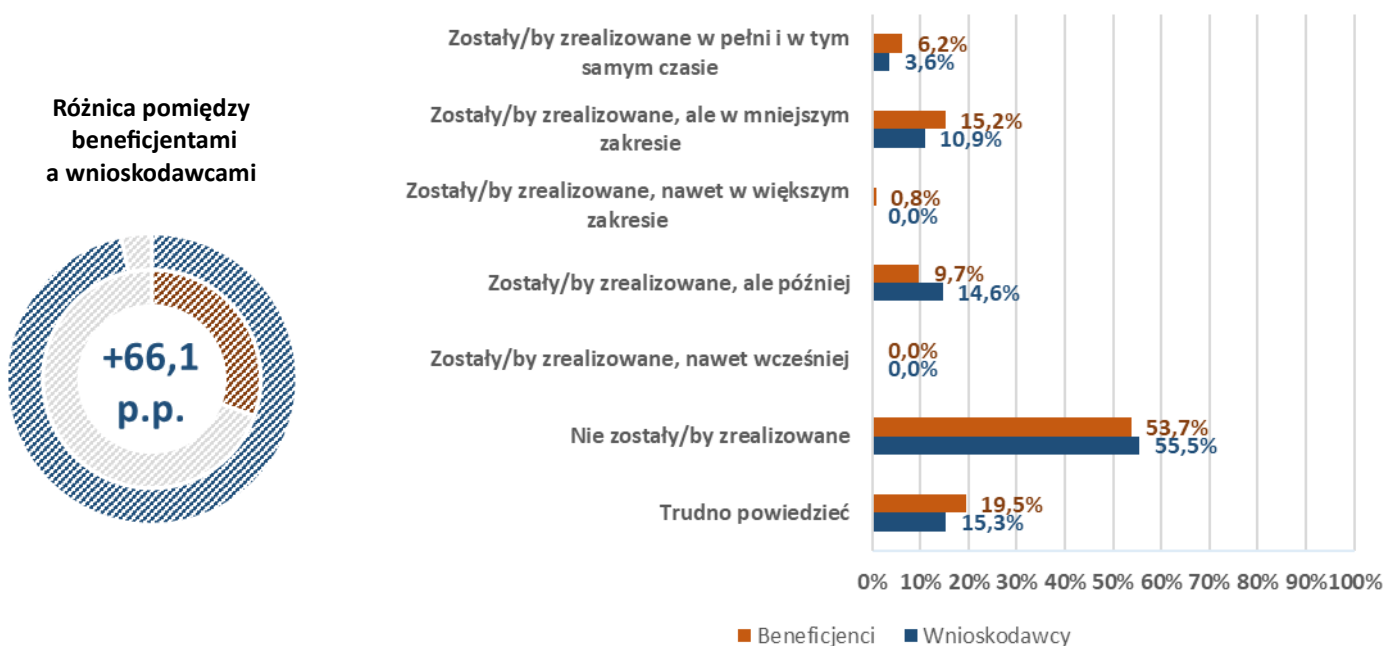
Wśród podmiotów, które aplikowały o wsparcie, ale jego nie otrzymały, realizacja celów nastąpiła w 30,5%, tj. aż o 66,1 pkt. proc. mniej niż w sytuacji otrzymania wsparcia z RPO WD 2014-2020.

Wynika to z tego, iż jedynie 29,2% projektów, na które wnioskodawcy nie otrzymali dofinansowania z programu regionalnego, były w jakimś stopniu realizowane, z czego 3,6 pkt. proc. to sytuacja, w której zaplanowana inwestycja została zrealizowana w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Wyniki te potwierdzają deklaracje beneficjentów. Jedynie 26,8% z nich deklaruje, że bez wsparcia z RPO WD 2014-2020 realizowaliby daną inwestycję, z czego jedynie 6,2 pkt. proc. uważa, że zrobiłoby to w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Pokazuje to jak duże znaczenie miało wsparcie w ramach osi priorytetowej X RPO WD 2014-2020. Bez niego większość inwestycji w ogóle nie doszłaby do skutku. Jedynie część byłaby realizowana, ale w większości w ograniczonym stopniu oraz później.

Wykres 47. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej X (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 ($n = 257$) oraz nieskutecznych wnioskodawców ($n = 137$)

OŚ PRIORYTETOWA XI POMOC TECHNICZNA

Oś priorytetowa koncentruje się na:

- wzmocnieniu potencjału administracyjnego instytucji odpowiedzialnych za realizację RPO WD 2014-2020 – w ramach działania 11.1 „Pomoc techniczna”.

Realizacja osi priorytetowej wykazała się wysoką skutecznością. 51 rozliczonych projektów wykorzystało w ok. 106,1% zaplanowaną alokację osi priorytetowej, tj. w wysokości prawie 390 mln zł.

Tabela 57. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej XI

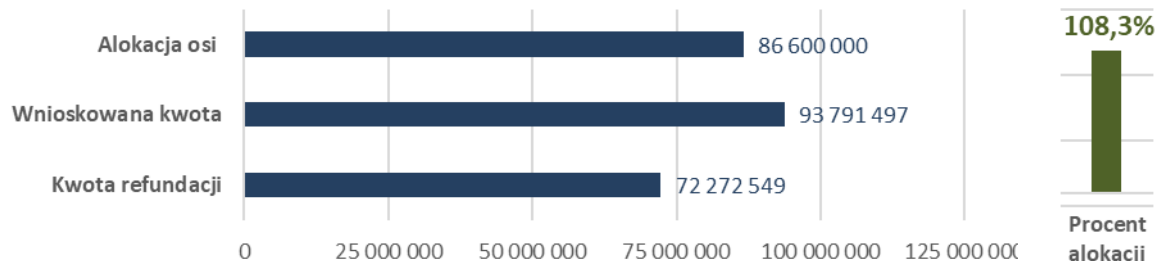
PI	Działanie	Dostępna alokacja	Projekty rozliczone			
			Liczba projektów	Wartość całkowita	Dofinansowanie UE	% alokacji
-	11.1	367 617 000 zł	51	458 755 365 zł	389 870 900 zł	106,1%
Ogółem Oś XI		367 617 000 zł	51	458 755 365 zł	389 870 900 zł	106,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowej potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez

beneficjentów i zapłacone do 31.12.2023 r., będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na poświadczenie Komisji Europejskiej ok. 108% środków EFS. Do 25 listopada 2025 roku poziom refundacji wydatków wyniósł 84% dostępnej alokacji.

Wykres 48. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej XI (w euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

W ramach osi priorytetowej finansowane były koszty m.in.: zatrudnienia, podnoszenia kwalifikacji i zapewnienia odpowiednich warunków technicznych, organizacyjnych i administracyjnych niezbędnych do sprawnego funkcjonowania instytucji zaangażowanych w realizację Programu, powierzchni przeznaczonych na potrzeby programu dla osób zaangażowanych w realizację RPO WD 2014-2020, jak również zadań z zakresu komunikacji i promocji. Poniższa tabela przedstawia osiągnięte główne produkty realizacji projektów. Biorąc pod uwagę, że nie określone były wartości docelowe poszczególnych wskaźników, niemożliwa jest ocena skuteczności i efektywności celów w tym zakresie.

Tabela 58. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej XI (wskaźniki produktu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji (osoby)	Nd.	4 854,35	Nd.	106,1%	Nd.
Liczba posiedzeń sieci tematycznych, grup roboczych, komitetów oraz innych ciał angażujących partnerów spoza administracji publicznej (szt.)	Nd.	101	Nd.	106,1%	Nd.
Liczba zakupionych urządzeń oraz elementów wyposażenia stanowisk (szt.)	Nd.	1 809	Nd.	106,1%	Nd.
Liczba przeprowadzonych ewaluacji (szt.)	Nd.	17	Nd.	106,1%	Nd.
Liczba zorganizowanych spotkań ,konferencji, seminariów (szt.)	Nd.	223	Nd.	106,1%	Nd.
Liczba opracowanych ekspertyz (szt.)	Nd.	138	Nd.	106,1%	Nd.
Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów i (osoby)	Nd.	11 557	Nd.	106,1%	Nd.
Liczba wspartych ZIT (szt.)	Nd.	2	Nd.	106,1%	Nd.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego (szt.)	Nd.	10 642 070	Nd.	106,1%	Nd.
Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu (szt.)	Nd.	9	Nd.	106,1%	Nd.
Liczba materiałów informacyjnych lub promocyjnych wydanych w formie elektronicznej (szt.)	Nd.	490	Nd.	106,1%	Nd.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Oczekiwanym efektem realizacji osi priorytetowej było:

- efektywne wdrożenie Programu dzięki wsparciu eksperckiemu i optymalizacji procesów,
- pełna absorpcja środków dzięki wysokim kwalifikacjom pracowników, wsparciu organizacyjnemu i technicznemu wdrażania Programu,
- podniesienie świadomości społeczeństwa w zakresie możliwości pozyskania i wykorzystania środków w ramach Programu.

Realizacja projektów w ramach pomocy technicznej wykazała się skutecznością i efektywnością w zakresie zarówno liczby form szkoleniowych dla pracowników (realizacja wartości docelowej w ok. 99%) jak i przydatności szkoleń dla beneficjentów Programu (ok. 104%). Pozytywnie należy również ocenić ograniczenie poziomu fluktuacji kadr. Osiągnięty poziom był dwukrotnie mniejszy niż zakładano.

Jedynie w przypadku średniego czasu zatwierdzania projektu (od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy) nie udało się osiągnąć założonego celu. Z oczekiwanych 180 dni, średni czas oceny jednego wniosku trwał 230 dni.

Tabela 59. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej XI (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Średnioroczna liczba form szkoleniowych na jednego pracownika instytucji systemu wdrażania FE (liczba.)	1,5	1,48	98,7%	106,1%	93,0%
Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów (skala 0-5)	4	4,16	104,0%	106,1%	98,0%
Średni czas zatwierdzania projektu (od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy) (liczba dni)	180	230	127,8%	106,1%	120,5%

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach zaangażowanych w politykę spójności (%)	12	6,09	50,8%	106,1%	47,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

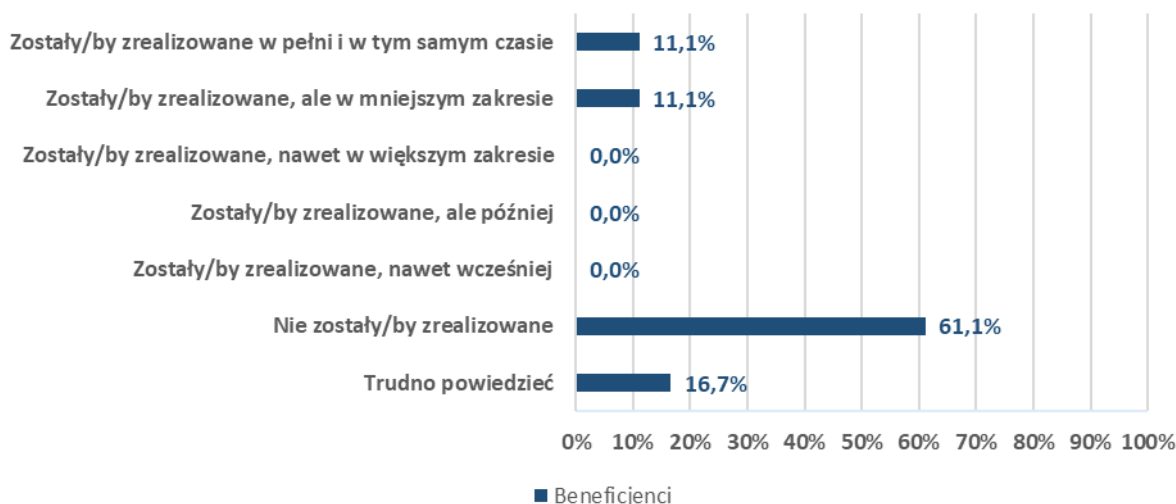
Wysoką skuteczność realizacji osi priorytetowej XI potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 94,4%.

Podsumowując skuteczność realizacji osi priorytetowej XI „Pomoc techniczna” należy wskazać, że jedynie 22,2% beneficjentów deklaruje, że bez wsparcia z RPO WD 2014-2020 realizowaliby daną inwestycję, z czego jedynie 11,1 pkt. proc. uważa, że zrobiłoby to w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Pokazuje to jak duże znaczenie miało wsparcie w ramach osi priorytetowej XI RPO WD 2014-2020. Bez niego nie można by było liczyć na tak wysokie środki wspierające obsługę wdrażania RPO WD 2014-2020.

Wykres 49. Ocena beneficjentów realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej XI (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 18)

OŚ PRIORYTETOWA XII REACT-EU

Oś priorytetowa koncentruje się na:

- zakupie niezbędnego sprzętu i wyposażenia dla świadczenia usług zdrowotnych w celu zwiększenia dostępności do ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, głównie w zakresie pulmonologii, kardiologii, neurologii, rehabilitacji/fizjoterapii, zdrowia psychicznego, a także szpitali, które w swojej strukturze posiadają przedmiotowe poradnie (poradnie przyszpitalne), jako walka z powikłaniami po COVID-19 – w ramach działania 12.1 „Zwiększenie jakości i dostępności usług zdrowotnych w walce z pandemią COVID-19”,
- działaniach związanych z opartą o system zarządzania energią modernizacją energetyczną budynków wykorzystywanych na cele realizacji zadań publicznych – w ramach działania 12.2 „Inwestycje przyczyniające się do ograniczania niskiej emisji”,
- poprawie dostępu do publicznej opieki nad dziećmi do lat 3, publicznej edukacji przedszkolnej oraz szkolnictwa podstawowego poprzez rozwój infrastruktury – budowa / rozbudowa / przebudowa / adaptacja / remont / modernizacja oraz zakup wyposażenia, sprzętu (w tym dotyczącego technologii informacyjno-komunikacyjnych), a także wydatki związane z placami zabaw oraz zagospodarowaniem terenu – w ramach działania 12.4 „Inwestycje społeczne – długoterminowa integracja”.

Realizacja osi priorytetowej wykazała się wysoką skutecznością. 36 rozliczonych projektów wykorzystało w ok. 100% zaplanowaną alokację osi priorytetowej, tj. w wysokości ponad 151 mln zł. Biorąc pod uwagę wysokość alokacji poszczególnych działań, poniższa tabela pokazuje, że wszystkie z nich wykazały się skutecznością na poziomie ok. 100% dostępnych środków.

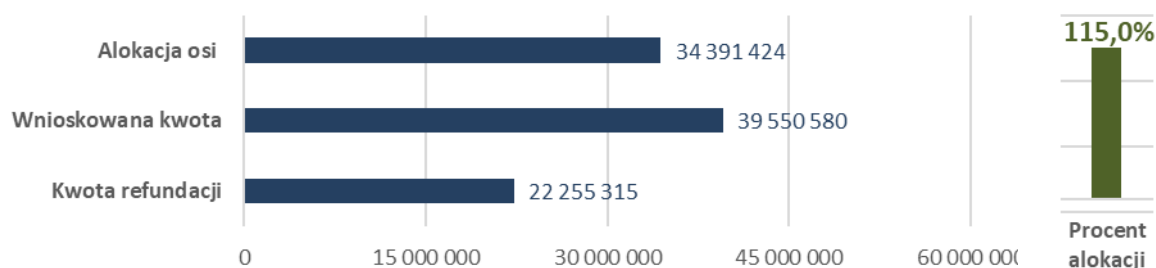
Tabela 60. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej XII

PI	Działanie	Dostępna alokacja	Projekty rozliczone			
			Liczba projektów	Wartość całkowita	Dofinansowanie UE	% alokacji
13i	12.1	62 412 129 zł	14	67 670 978 zł	63 949 048 zł	102,5%
13i	12.2	46 360 927 zł	11	63 715 444 zł	48 768 224 zł	105,2%
13i	12.4	37 218 538 zł	11	72 241 522 zł	38 861 765 zł	104,4%
Ogółem Oś XII		145 991 595 zł	36	203 627 945 zł	151 579 037 zł	103,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowej potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez beneficjentów i zapłacone do 31.12.2023 r., będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na poświadczenie Komisji Europejskiej ok. 115% środków EFS. Do 25 listopada 2025 roku poziom refundacji wydatków wyniósł 65% dostępnej alokacji.

Wykres 50. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej XII (w euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Priorytet inwestycyjny 13i

Inwestycje w ramach priorytetu inwestycyjnego 13i powinny przyczynić się do rozwoju infrastruktury systemu ochrony zdrowia, wzrostu efektywności energetycznej, zrównoważonego rozwoju i adaptacyjności do zmian klimatu oraz sprostanie wyzwaniom migracyjnym poprzez finansowanie inwestycji w edukację, opiekę dla dzieci do lat 3 oraz mieszkalnictwo.

Realizacja projektów pozwoliła objąć wsparciem 14 podmiotów leczniczych, dla których zakupiono sprzętu za ponad 5 mln euro. Powierzchnia budynków poddanych termomodernizacji to blisko 47 tys. m², dzięki czemu szacuje się spadek emisji gazów cieplarnianych o ponad 2,3 tys. ton ekwiwalentu CO₂.

W zakresie edukacji objęto wsparciem 18 obiektów infrastruktury przedszkolnej, 12 obiektów edukacji ogólnej oraz 1 obiekt opieki nad dziećmi do 3 roku życia. Dodatkowo wsparciem objęto 4 obiekty, w których realizowane są usługi społeczne.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna w przypadku 5 wskaźników produktu. Ich poziom realizacji założonych wartości docelowych waha się od 100% do 180%. W zakresie liczby wspartych podmiotów poziom realizacji wyniósł jedynie 42,4%, obiektów, w których realizowane są usługi społeczne – 66,7%, a obiektów infrastruktury edukacji ogólnej – 70,6%.

Analogicznie sytuacja przedstawia się w zakresie efektywności realizacji poszczególnych celów.

Tabela 61. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej XII – priorytet inwestycyjny 13i

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Podmioty otrzymujące wsparcie w zwalczaniu COVID-19 (szt.)	33	14	42,4%	102,5%	41,4%
Wartość zakupionego sprzętu medycznego (euro)	4 693 490	5 033 809	107,3%	102,5%	104,7%
Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji (m ²)	44 025	46 899,75	106,5%	105,2%	101,2%

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tony równoważnika CO ₂)	1 987	2 338,02	117,7%	105,2%	111,9%
Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej (szt.)	10	18	180,0%	104,4%	172,4%
Liczba wspartych obiektów infrastruktury edukacji ogólnej (szt.)	17	12	70,6%	104,4%	67,6%
Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne (szt.)	6	4	66,7%	104,4%	63,9%
Liczba osób, którym udzielono ochrony czasowej w związku z wojną w Ukrainie, objętych wsparciem w programie (osoby)	0	853	Nd.	104,4%	Nd.
Liczba utworzonych obiektów opieki nad dziećmi do 3 roku życia (szt.)	1	1	100,0%	104,4%	95,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

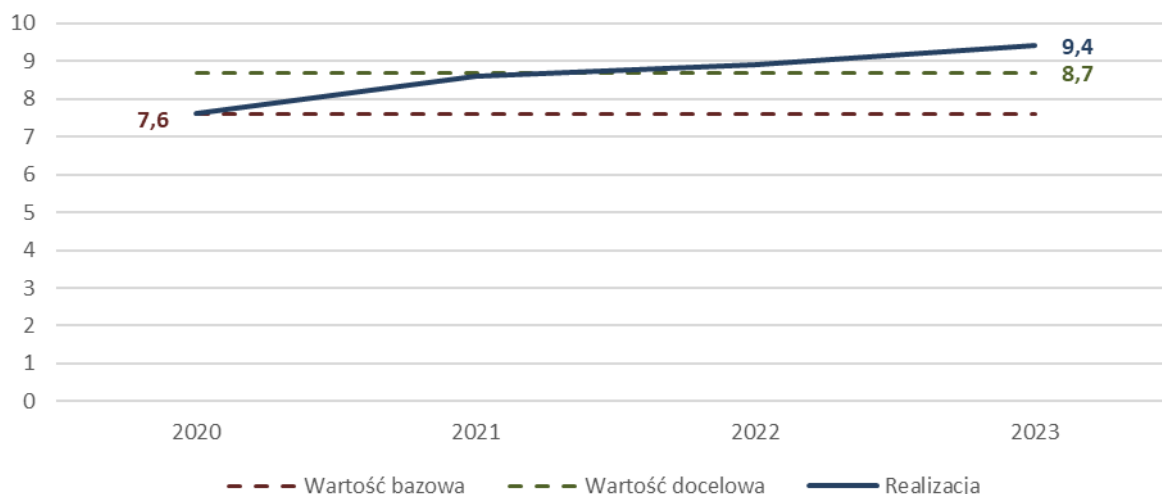
Wysoką skuteczność realizacji priorytetu inwestycyjnego 13i potwierdzają także beneficjenci projektów. Uważają oni, że cele ich projektów udało się zrealizować w 97,7%.

Zgodnie z przyjętą teorią Programu rezultatem realizacji projektów w ramach priorytetu inwestycyjnego 13i powinna być poprawa dostępności i jakości udzielanych świadczeń medycznych, szczególnie w odniesieniu do dziedzin, w których zdiagnozowano występowanie deficytów związanych ze skutkami pandemii COVID-19 zarówno w zakresie Ambulatoryjnej Opieki Specjalistycznej, jak i opieki szpitalnej.

Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 od momentu wystąpienia pandemii COVID-19 przyniósł spodziewany wzrost porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadających na jednego mieszkańca. Z zakładanych 1,1 szt. nastąpił wzrost o 1,8 szt., tj. 164% założonego celu. W okresie 2020-2023 liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadających na jednego mieszkańca w województwie dolnośląskim zwiększyła się o 24%.

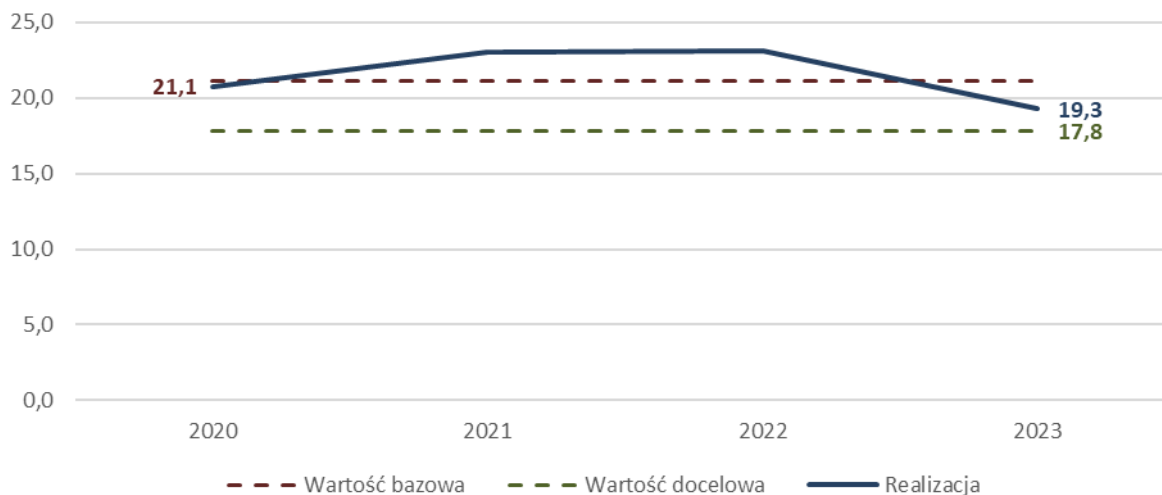
Wykres 51. Liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadających na jednego mieszkańca (w szt.)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Oczekiwanym rezultatem interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego 13i powinna być również poprawa jakości powietrza dzięki zmniejszeniu emisyjności i energochłonności w sektorze publicznym. Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 od momentu wystąpienia pandemii COVID-19 nie przyniósł spodziewany spadku stężenia pyłu PM₁₀. Z zakładanych 3,3 µg/m³ nastąpił spadek o 1,9 µg/m³ tj. 56% założonego celu. W okresie 2020-2023 Średnioroczne stężenie pyłu PM₁₀ w województwie dolnośląskim zmniejszyło się o 9%.

Wykres 52. Średnioroczne stężenie pyłu PM₁₀ w województwie dolnośląskim (w µg/m³)

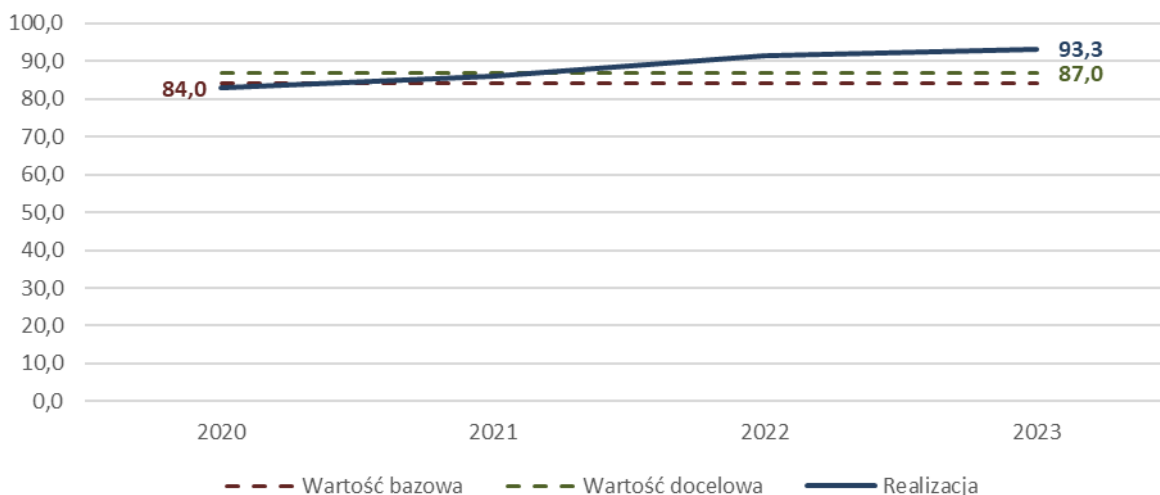
Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Rezultatem realizacji projektów w ramach priorytetu inwestycyjnego 13i powinna być również poprawa dostępu do publicznej opieki nad dziećmi do lat 3, publicznej edukacji przedszkolnej oraz szkolnictwa podstawowego poprzez rozwój infrastruktury.

Jak pokazuje poniższy wykres okres realizacji RPO WD 2014-2020 od momentu wystąpienia pandemii COVID-19 przyniósł spodziewany wzrost odsetka dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem

przedszkolnym. Z zakładanych 3,0 pkt. proc. nastąpił wzrost o 9,3 pkt. proc., tj. 310% założonego celu. W okresie 2020-2023 odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie dolnośląskim zwiększyła się o 11%.

Wykres 53. Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym (w %)

Źródło: Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WD 2014-2020

Podsumowując skuteczność realizacji osi priorytetowej XII „REACT-EU” należy wskazać, że zdaniem beneficjentów założone cele ich projektów zostały zrealizowane w 97,7%.

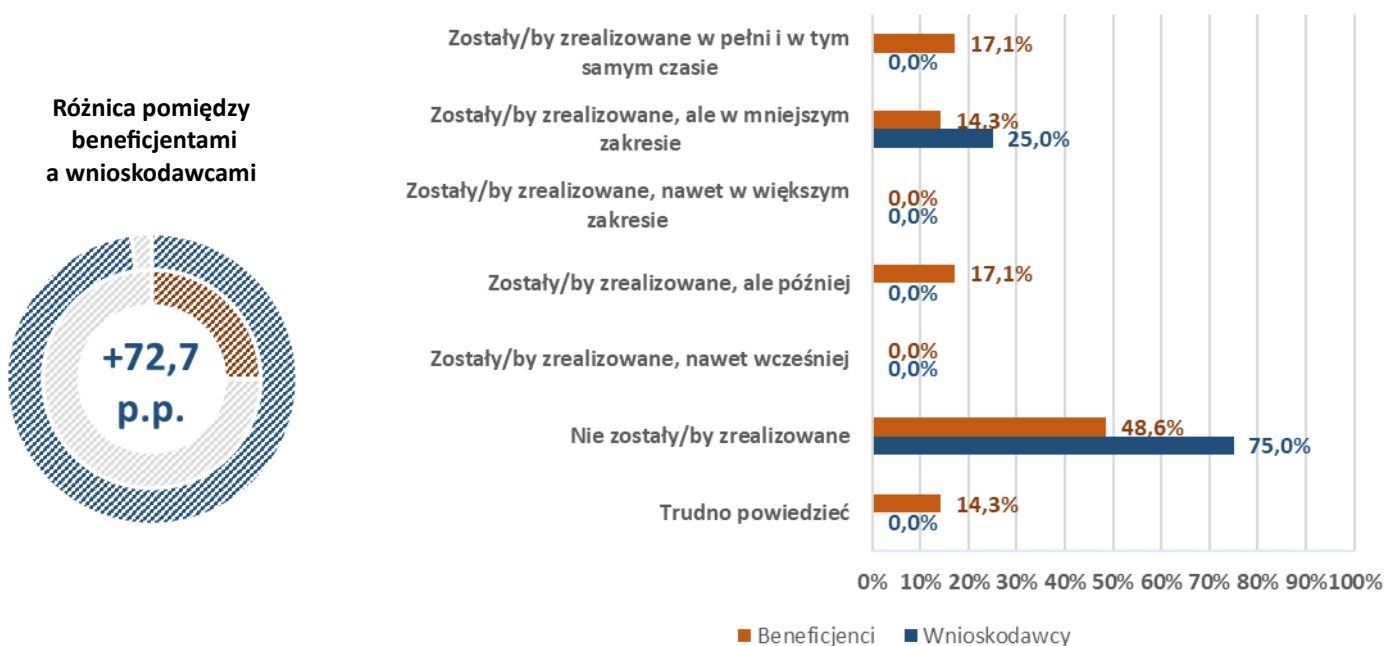
Wśród podmiotów, które aplikowały o wsparcie, ale jego nie otrzymały, realizacja celów nastąpiła w 25%, tj. aż o 72,7 pkt. proc. mniej niż w sytuacji otrzymania wsparcia z RPO WD 2014-2020.

Wynika to z tego, iż jedynie 25% projektów, na które wnioskodawcy nie otrzymali dofinansowania z programu regionalnego, były w jakimś stopniu realizowane, z czego żaden w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Wyniki te potwierdzają deklaracje beneficjentów. Jedynie 37,1% z nich deklaruje, że bez wsparcia z RPO WD 2014-2020 realizowaliby daną inwestycję, z czego jedynie 17,1 pkt. proc. uważa, że zrobiłoby to w pełnym zakresie i w tym samym czasie.

Pokazuje to jak duże znaczenie miało wsparcie w ramach osi priorytetowej XII RPO WD 2014-2020. Bez niego większość inwestycji w ogóle nie doszłaby do skutku. Jedynie część byłaby realizowana, ale w większości w ograniczonym stopniu oraz później.

Wykres 54. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej XII (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 ($n = 35$) oraz nieskutecznych wnioskodawców ($n = 4$)

OŚ PRIORYTETOWA XIII POMOC TECHNICZNA REACT-EU

Oś priorytetowa koncentruje się na:

- wzmocnieniu potencjału administracyjnego instytucji odpowiedzialnych za skuteczne wdrożenie środków REACT-EU w ramach RPO WD 2014-2020 – w ramach działania 13.1 „Pomoc techniczna REACT-EU”.

Realizacja osi priorytetowej wykazała się wysoką skutecznością. Dwa rozliczone projekty wykorzystały w ok. 106% zaplanowaną alokację osi priorytetowej, tj. w wysokości ponad 900 tys. zł.

Tabela 62. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej XIII

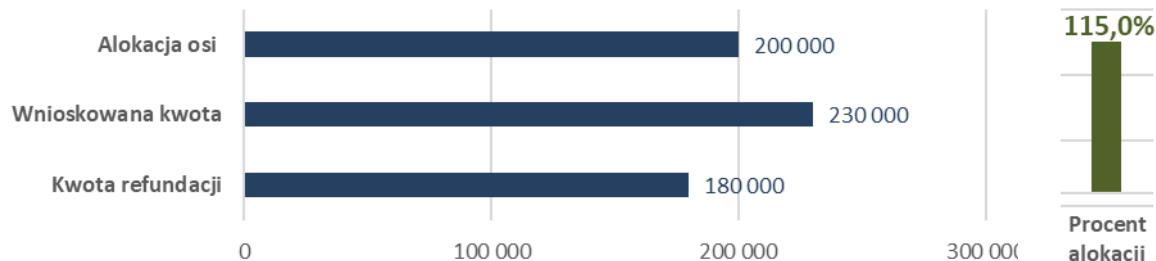
PI	Działanie	Dostępna alokacja	Projekty rozliczone			
			Liczba projektów	Wartość całkowita	Dofinansowanie UE	% alokacji
-	13.1	849 000 zł	2	1 059 062 zł	900 203 zł	106,0%
Ogółem Oś XIII		849 000 zł	2	1 059 062 zł	900 203 zł	106,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego z wykorzystaniem kursu euro 4,2450

Wysoką skuteczność wykorzystania dostępnej alokacji osi priorytetowej potwierdza poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej. Całkowite wydatki kwalifikowalne poniesione przez

beneficjentów i zapłacone do 31.12.2023 r., będące podstawą certyfikacji środków, wskazują na poświadczenie Komisji Europejskiej ok. 115% środków EFS. Do 25 listopada 2025 roku poziom refundacji wydatków wyniósł 90% dostępnej alokacji.

Wykres 55. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej XIII (w euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

W ramach osi priorytetowej finansowane były koszty m.in.: zatrudnienia, podnoszenia kwalifikacji i zapewnienia odpowiednich warunków technicznych, organizacyjnych i administracyjnych niezbędnych do sprawnego funkcjonowania instytucji zaangażowanych w realizację Programu, powierzchni przeznaczonych na potrzeby programu dla osób zaangażowanych w realizację RPO WD, jak również zadań z zakresu komunikacji i promocji. Poniższa tabela przedstawia osiągnięte główne produkty realizacji projektów.

Realizacja Programu w tym zakresie była w pełni skuteczna. Poziom realizacji założonej wartości docelowej wyniósł 100%. Wysoko należy ocenić również efektywność zrealizowanego celu. Poziom realizacji wartości docelowej wskaźnika jest analogiczny do poziomowi wykorzystania alokacji finansowej przeznaczonej na jego realizację.

Tabela 63. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej XIII (wskaźniki produktu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Liczba materiałów informacyjnych lub promocyjnych na temat React-EU wydanych w formie elektronicznej (szt.)	2	2	100,0%	106,0%	94,3%
Liczba zakupionych urządzeń oraz elementów wyposażenia stanowiska (szt.)	0	246	Nd.	106,0%	Nd.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Oczekiwanym efektem realizacji osi priorytetowej była pełna absorpcja środków dzięki wysokim kwalifikacjom pracowników, wsparciu organizacyjnemu i technicznemu wdrażania Programu.

Realizacja projektów w ramach pomocy technicznej nie w pełni okazała się skutecznością i efektywnością w zakresie podnoszenia świadomości mieszkańców o wpływie Funduszy Europejskich na rozwój województwa dolnośląskiego. Wartość docelową wskaźnika w tym zakresie zrealizowano w 86,5%. Analogiczny jest poziom efektywności realizacji tego celu.

Tabela 64. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej XIII (wskaźniki rezultatu)

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej	% wykorzystania alokacji	Efektywność
Odsetek mieszkańców województwa dolnośląskiego dostrzegających wpływ FE na rozwój województwa dolnośląskiego (%)	89	77	86,5%	106,0%	81,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Jakie czynniki wpłynęły pozytywnie na wysoką skuteczność realizacji celów RPO WD 2014-2020?

We wcześniejszej części raportu wykazano wysoką skuteczność realizacji poszczególnych celów RPO WD 2014-2020. Potwierdzeniem jest poniższa tabela, która stanowi podsumowanie wysokiej skuteczności celów w poszczególnych osiach priorytetowych.

Spośród wszystkich celów aż 88%, tj. 155 celów, wykazało się wysoką skutecznością. Co ważne w przypadku 98 celów ich poziom realizacji przekroczył 150% zakładanej wartości. W przypadku sześciu osi priorytetowych wszystkie zaplanowane cele wykazały się wysoką skutecznością.

Tabela 65. Liczba celów z wysoką skutecznością ich realizacji w poszczególnych osiach priorytetowych

Oś priorytetowa	Liczba wszystkich celów w osi	Liczba celów zgodnie z poziomem ich realizacji		Suma
		<100% - 150%)	150% i więcej	
I - Przedsiębiorstwa i innowacje	23	12	11	23 (100%)
II - Technologie informacyjno-komunikacyjne	3	1	2	3 (100%)
III - Gospodarka niskoemisyjna	21	2	17	19 (90%)
IV - Środowisko i zasoby	14	3	11	14 (100%)
V - Transport	4	0	4	4 (100%)
VI - Infrastruktura spójności społecznej	6	2	4	6 (100%)
VII - Infrastruktura edukacyjna	7	4	3	7 (100%)
VIII - Rynek pracy	39	11	18	29 (74%)
IX - Włączenie społeczne	15	4	10	14 (93%)
X - Edukacja	30	11	17	28 (93%)
XI - Pomoc techniczna	4	2	0	2 (50%)
XII - REACT-EU	8	4	1	5 (62%)
XIII - Pomoc techniczna REACT-EU	2	1	0	1 (50%)
Razem EFRR	88	29	53	82 (93%)
Razem EFS	88	28	45	73 (83%)
Razem RPO WD 2014-2020	176	57	98	155 (88%)

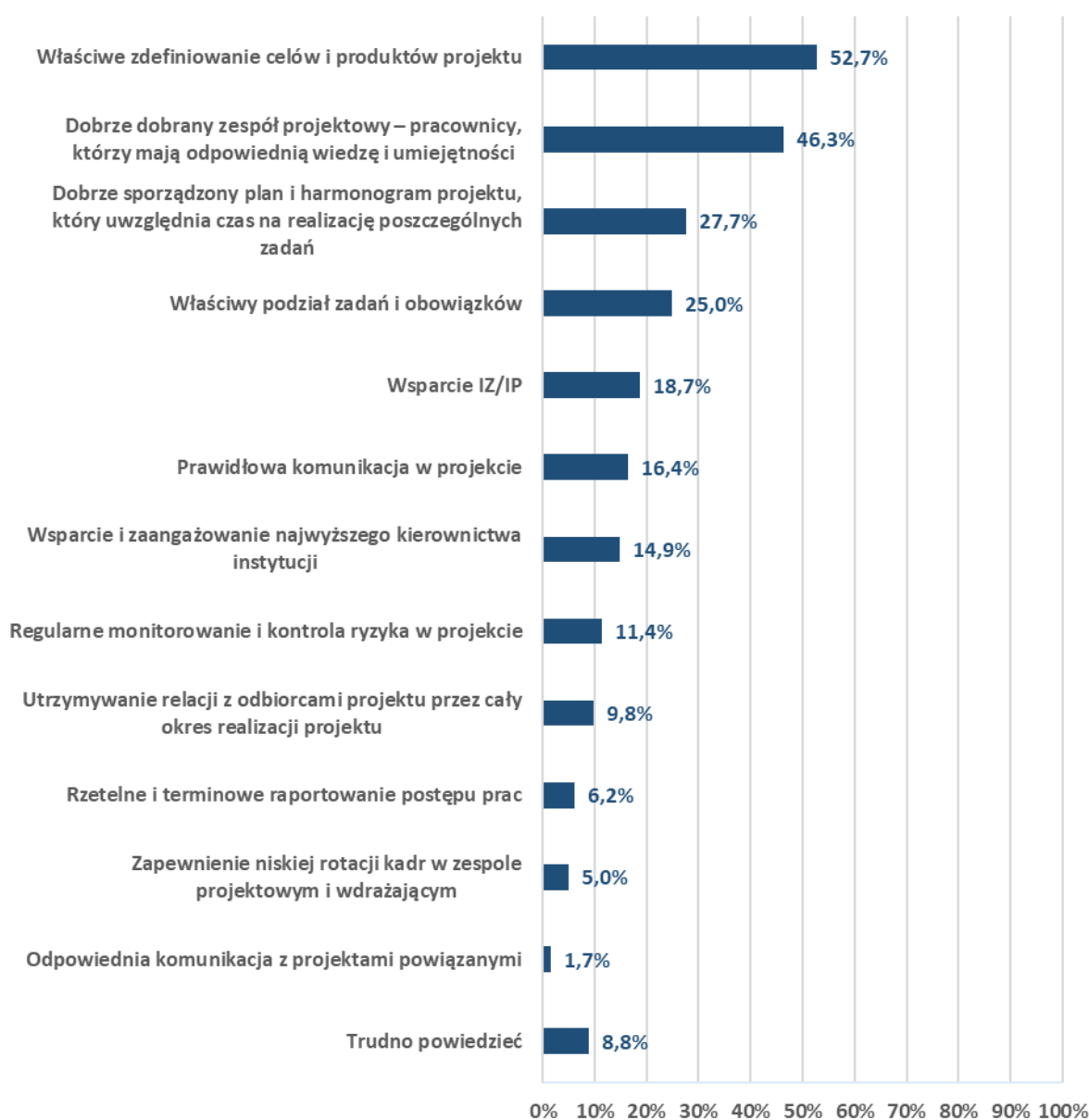
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Czynnikiem takiego sukcesu niewątpliwie było „oddolne” określanie potrzeb rozwojowych województwa, bezpośrednio na poziomie poszczególnych lokalnych samorządów i lokalnych społeczności. Bliska współpraca podczas programowania wsparcia, rozumienie potrzeb rozwojowych i elastyczność na potrzeby ewentualnych zmian w wytyczonych ścieżkach rozwoju to podejście, które spowodowało wysoki poziom osiągnięcia założonych celów. A to z kolei przekłada się na realne korzyści dla województwa dolnośląskiego i jego mieszkańców.

„Każdy z tych wniosków w mniejszym lub większym stopniu realnie wpływał na poprawę konkurencyjności regionu i podniesienie jakości życia mieszkańców. Kluczowym czynnikiem sukcesu była tutaj dobra współpraca na linii wnioskodawca – instytucja oraz coraz jaśniejsze zasady gry.” (indywidualny wywiad pogłębiony)

Aby wskazać jakie inne czynniki mogły wpłynąć na wysoką skuteczność w realizacji celów RPO WD 2014-2020 warto przyjrzeć się temu co wpływało pozytywnie na realizację celów realizowanych projektów.

Wykres 56. Czynniki wpływające pozytywnie na realizację celów projektów zdaniem ich beneficjentów (w %)

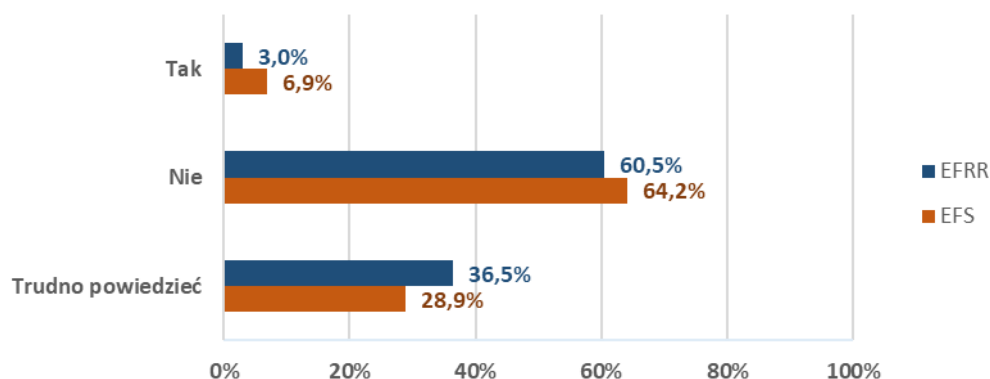
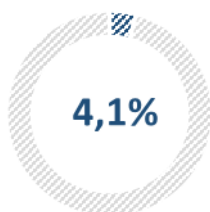
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931)

Jak wskazują beneficjenci projektów podstawą powodzenia w osiągnięciu założonych celów projektu jest przede wszystkim to jak przeprowadzony został proces planowania. Kluczowym czynnikiem jest prawidłowe zdefiniowanie celów projektu i produktów, jakie w wyniku jego realizacji powinny powstać. Uważa tak prawie 53% beneficjentów. Do tego należy jeszcze dodać odpowiednio sporządzony plan i harmonogram realizacji poszczególnych zadań projektowych (27,7% beneficjentów).

O tym jak dobrze wyglądało planowanie projektów zrealizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 po części świadczy to, że zaledwie 4,1% beneficjentów w trakcie realizacji swojego projektu identyfikowało zagrożenie w nieosiągnięciu celów projektu mierzonych wskaźnikami. Niewielki odsetek dotyczy projektów finansowanych w ramach EFRR (3%) oraz niewiele większy w ramach EFS (6,9%).

Wykres 57. Ocena beneficjentów czy występowało zagrożenie nieosiągnięcia założonych w projekcie wartości docelowych wskaźników (w %)

**Odsetek beneficjentów
identyfikujących
zagrożenie nieosiągnięcia
wartości wskaźników**

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931)

Oprócz planu, niezmiernie ważny jest dobór zespołu, który będzie uczestniczył przy realizacji projektu, odpowiednia ich wiedza i doświadczenie była kluczowa dla ponad 46% beneficjentów oraz właściwy podział obowiązków pomiędzy członkami zespołu (25% beneficjentów) i prawidłowa komunikacja pomiędzy nimi (16,4% beneficjentów).

Na uwagę dodatkowo zasługuje, wskazane przez prawie 19% beneficjentów, znaczenie wsparcia ze strony Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Pośredniczącej. Udowadnia to fakt, że do osiągnięcia sukces, oprócz wysiłków realizatorów projektu, konieczne jest również wsparcie instytucji, która rozdzielała i rozliczała dotacje. Tylko wspólnym zaangażowaniem osiąga się największe efekty.

Jakie czynniki wpłynęły negatywnie na niską skuteczność realizacji celów RPO WD 2014-2020?

Pomimo wysokiej oceny skuteczności realizacji celów RPO WD 2014-2020, nie wszystkie z nich udało się osiągnąć. Z przedstawionej analizy skuteczności w realizacji poszczególnych celów RPO WD 2014-2020 wynika, że jedynie w niewielkim zakresie była ona mniejsza niż zakładano. Poniższa tabela stanowi podsumowanie niskiej skuteczności celów w poszczególnych osiach priorytetowych. Spośród wszystkich celów jedynie 12%, tj. 21 celów, wykazało się niską skutecznością. Najwięcej zidentyfikowane zostało w obszarze rynku pracy (10 celów) oraz wsparcia na rzecz przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 (3 cele).

Tabela 66. Liczba celów z niską skutecznością ich realizacji w poszczególnych osiach priorytetowych

Oś priorytetowa	Liczba wszystkich celów w osi	Liczba celów zgodnie z poziomem ich realizacji				Suma
		Poniżej 50%	<50% - 80%)	<80% - 90%)	<90% - 100%)	
I - Przedsiębiorstwa i innowacje	23	0	0	0	0	0 (0%)
II - Technologie informacyjno-komunikacyjne	3	0	0	0	0	0 (0%)
III - Gospodarka niskoemisyjna	21	0	0	1	1	2 (10%)
IV - Środowisko i zasoby	14	0	0	0	0	0 (0%)
V - Transport	4	0	0	0	0	0 (0%)
VI - Infrastruktura spójności społecznej	6	0	0	0	0	0 (0%)
VII - Infrastruktura edukacyjna	7	0	0	0	0	0 (0%)
VIII - Rynek pracy	39	1	5	1	3	10 (26%)
IX - Włączenie społeczne	15	0	1	0	0	1 (7%)
X - Edukacja	30	0	1	0	1	2 (7%)
XI - Pomoc techniczna	4	0	1	0	1	2 (50%)
XII - REACT-EU	8	1	2	0	0	3 (38%)
XIII - Pomoc techniczna REACT-EU	2	0	0	1	0	1 (50%)
Razem EFRR	88	1	2	2	1	6 (7%)
Razem EFS	88	1	8	1	5	15 (17%)
Razem RPO WD 2014-2020	176	2	10	3	6	21 (12%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Szczegółowa ocena nie w pełni zrealizowanych celów RPO WD 2014-2020 przedstawiona została w odpowiedzi na pytanie badawcze „Czy i jakie zidentyfikowano zagrożenia w realizacji przyjętych wartości docelowych wskaźników, w tym wskaźników ram wykonania?”.

Pomimo pozytywnej, w zdecydowanej większości, oceny skuteczności realizacji celów warto przyrzeć się jakie czynniki utrudniały beneficjentom zrealizowanie celów ich projektów. Trudności dosięgnęły

ok. 60% beneficjentów. W największym stopniu jest to wzrost kosztów realizacji projektu w trakcie jego trwania. Wskazuje na to 18% beneficjentów Programu. Panująca wysoka inflacja często powodowała, że musieli oni zapewnić dużo większy wkład własny, co było sporym wyzwaniem. Konsekwencją tego często był problem z wyborem wykonawców usług objętych projektem (12,3% beneficjentów). W ramach przetargów nieraz oferowane kwoty znacznie przekraczały dostępny dla beneficjenta budżet.

Uwagę zwracają jeszcze dwie kwestie, które ograniczały beneficjentów w tym, co chcieli zrealizować. Są to zasady kwalifikowalności wydatków (15% beneficjentów) oraz ograniczenia i limity w danym konkursie (12,4%). W ich opinii powodowały one konieczność ograniczenia zakresu projektu o elementy, które były istotną częścią planowanego przedsięwzięcia.

O realizacji celu zdarza się, że decydują zwykle sytuacje losowe (13,1% beneficjentów), związane ze zjawiskami pogodowymi, sytuacjami politycznymi, personelem projektu, awariami, itp.

Wykres 58. Czynniki utrudniające realizację celów projektów zdaniem ich beneficjentów (w %)

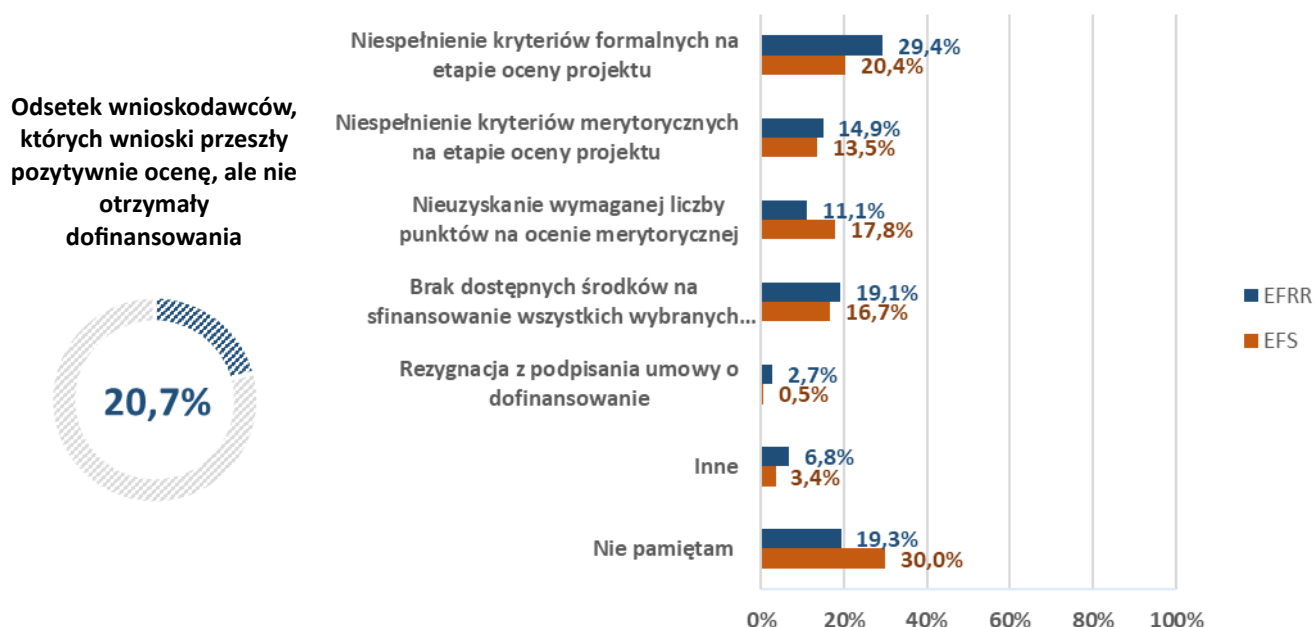
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931)

Problemy z uzyskaniem odpowiedniego poziomu realizacji celu to niekiedy konsekwencja braku odpowiednich projektów składanych w odpowiedzi na konkursy lub ich niska jakość skutkująca odrzuceniem projektu. Badanie wśród nieskutecznych wnioskodawców pokazało powody nie otrzymania dofinansowania na składane projekty.

Co istotne, wniosek co piątego wnioskodawcy nie został odrzucony na etapie oceny, choć nie uzyskał dofinansowania z uwagi na brak dostępnych środków lub odmówił podpisania umowy.

Odrzucenie wniosku na etapie formalnym dotyczy 25,8% wnioskodawców. W większym stopniu dotyczy to EFRR (29,4% wnioskodawców) niż EFS (20,4%). Podobnie wygląda sytuacja w przypadku wniosków odrzuconych na etapie oceny merytorycznej, gdzie 14,4% nie spełniło kryteriów wyboru projektów, a 13,8% nie uzyskało wymaganej liczby punktów. Kryteria częściej nie spełnione były w przypadku wniosków składanych w ramach EFRR, natomiast w przypadku EFS trudniej było uzyskać wymaganą liczbę punktów.

Wykres 59. Przyczyny braku otrzymania dofinansowania dla złożonych projektów (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród nieskutecznych wnioskodawców RPO WD 2014-2020 (n = 1101)

Czy i w jaki sposób na realizację poszczególnych celów określonych w RPO WD 2014-2020 wpłynęła pandemia COVID-19?

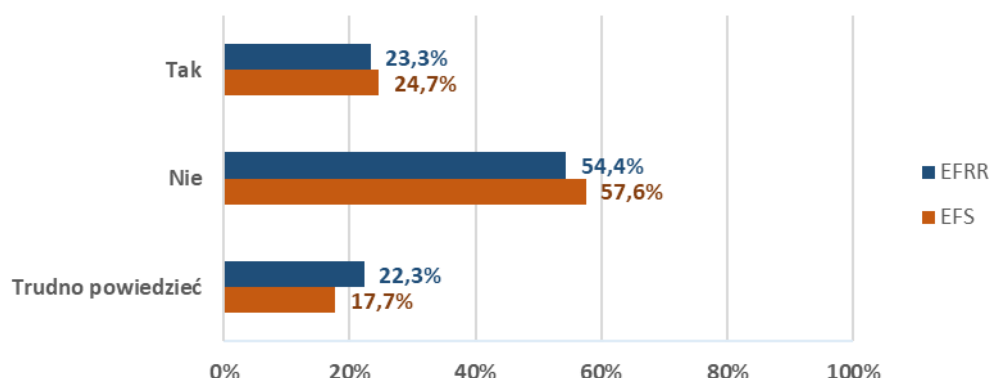
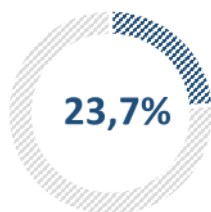
Pandemia choroby zakaźnej COVID-19 wywoływanej przez koronawirusa SARS-COV-2 rozpoczęła się w listopadzie 2019 roku. W Polsce stan epidemii trwał od 20 marca 2020 r. do 13 maja 2022 r.

Pandemia spowodowała globalne zakłócenia społeczne i gospodarcze, w tym największą światową recesję od czasów wielkiego kryzysu. Doprowadziła do opóźnienia lub odwołania wydarzeń: sportowych, religijnych, politycznych i kulturalnych, powszechnych braków w zaopatrzeniu, które pogłębiły się w wyniku panicznych zakupów. W Polsce wprowadzano szereg obostrzeń związanych z ograniczaniem handlu, zakazem świadczenia niektórych usług, ograniczaniem przemieszczania się, zawieszenie zajęć w szkołach i przejście na naukę zdalną, skierowanie osób zarażonych oraz osób mających z nimi kontakt na kwarantannę. Negatywne skutki pandemii odczuwalne były m.in. w gospodarce, finansach publicznych, turystyce, kulturze, edukacji, ochronie zdrowia czy też demografii.

Pandemia niewątpliwie miała wpływ na realizację celów RPO WD 2014-2020. Uważa tak prawie co piąty beneficjent RPO WD 2014-2020 (23,7%). W nieznacznie większym stopniu dotyczy to projektów finansowanych z EFS (24,7%) niż EFRR (23,3%).

Wykres 60. Ocena beneficjentów czy pandemia COVID-19 wpłynęła na realizację celów projektu (w %)

Odsetek beneficjentów
wskazujących na wpływ
COVID-19 na realizację
celów projektów

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931)

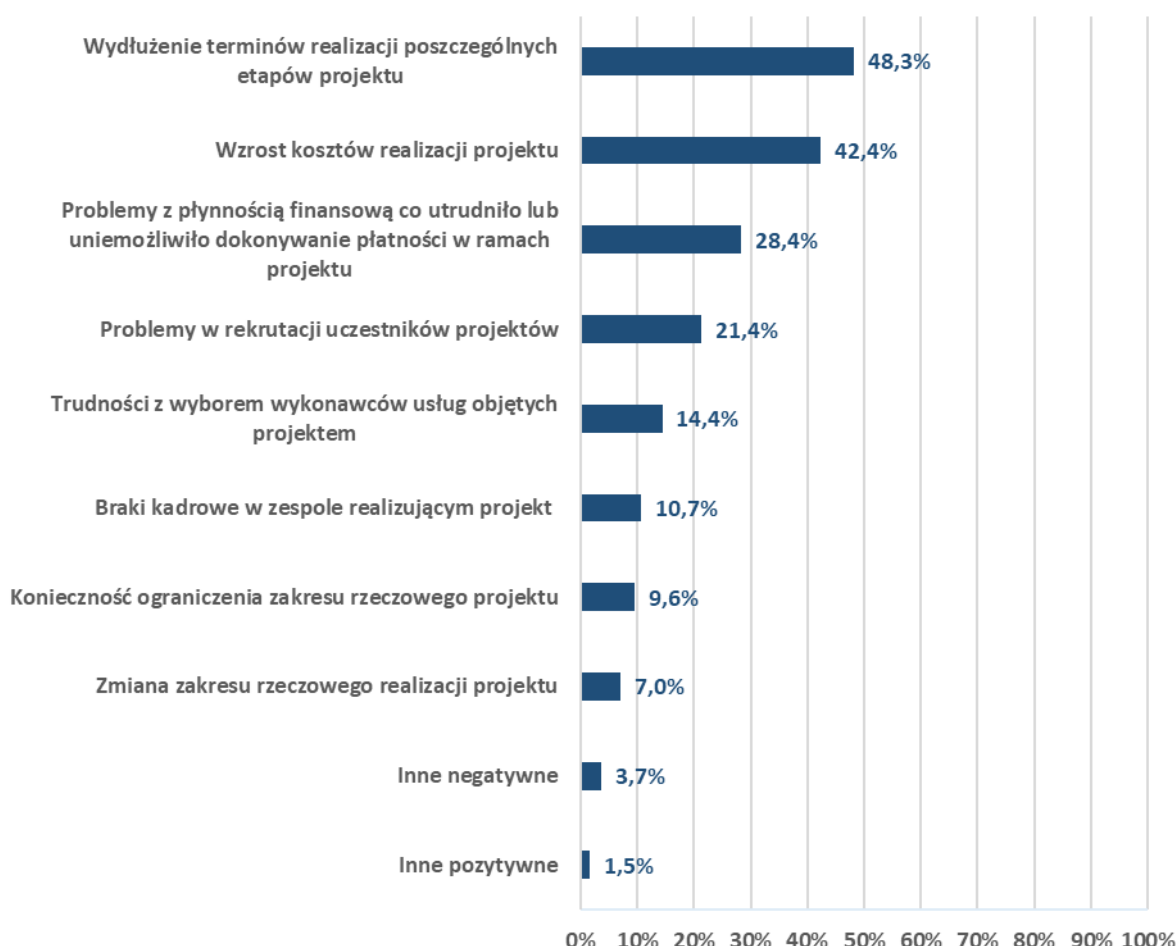
Wpływ pandemii COVID-19 głównie dotyczył opóźnień w realizacji poszczególnych projektów, a nie rezygnacji z ich realizacji bądź też ograniczenia założonych celów. A należy zauważyć, że w latach 2020 - 2022 większość projektów znajdowała się jeszcze w trakcie realizacji. W niektórych obszarach wsparcia, w szczególności w edukacji, w pierwszych tygodniach pandemii, realizacja była praktycznie „zamrożona”, nie podejmowano prawie żadnych działań projektowych. Na konieczność wydłużenia terminów realizacji poszczególnych etapów projektu wskazywało ponad 48% beneficjentów identyfikujących wpływ pandemii COVID-19. Natomiast konieczność ograniczenia zakresu rzeczowego lub jego zmiany dotyczyła już zdecydowanie mniejszego odsetka beneficjentów – odpowiednio 9,6% oraz 7%.

Przerwane łańcuchy dostaw, nakładane kwarantanny na pracowników wykonujących inwestycje wpływały na problemy z dokończeniem inwestycji. Kwarantanny, ograniczenia w przemieszczaniu się utrudniały rekrutację uczestników projektów finansowanych w ramach EFS+, na co wskazywało ponad 21% beneficjentów identyfikujących wpływ pandemii COVID-19. W tych projektach, które ogłaszały

postępowania na wykonanie określonych zadań występował problem z wyborem ich wykonawców. Oferenci nie zgłaszali się do postępowań lub proponowali kwoty znacznie przekraczające zakładane w projekcie szacunki. Na problemy te wskazuje ponad 14% beneficjentów identyfikujących wpływ pandemii COVID-19. Tylko dzięki elastycznemu podejściu Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014-2020, pozwalając na możliwość wydłużenia realizacji projektów, wiele projektów i inwestycji zostało ukończonych.

Niewątpliwie jednym z głównych negatywnych skutków pandemii był wzrost kosztów realizacji projektów. Pandemia była jednym z czynników zewnętrznych, który wpłynął na wysoki wzrost cen usług i materiałów. W konsekwencji generowało to dodatkowe koszty realizacji projektów. Wskazuje tak ponad 42% beneficjentów identyfikujących wpływ pandemii COVID-19. W celu przeciwdziałania wysokiej inflacji następowało podniesienie stóp procentowych. Spowodowało to utrudnienia z uzyskiwaniem kredytów, a często jest to główne źródło pozyskania niezbędnego do wniesienia w projekcie wkładu własnego.

Wykres 61. Ocena beneficjentów skutków pandemii COVID-19 wpływających na realizację celów projektu (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 458)

Pandemia przede wszystkim wpłynęła na działania, związane z Europejskim Funduszem Społecznym, wszystkie te skierowane do uczestników. Zamknięte szkoły, przedszkola, zakaz zgromadzeń, organizacji

spotkań utrudniał a często uniemożliwiał realizację form wsparcia nakierowanych na obywateli. Należy przy tym zauważyć, że pandemia oprócz wpływu negatywnego przynosiła też pozytywne skutki. Przede wszystkim dotyczyło to rozwoju cyfryzacji i e-usług.

„Pandemia była mieczem obosiecznym. Z jednej strony drastycznie przyspieszyła cyfryzację – projekty dotyczące e-usług czy pracy zdalnej, które wcześniej planowano na lata, wdrożono w miesiące. Z drugiej strony, w projektach infrastrukturalnych pandemia narobiła sporo zamieszania: przerwane łańcuchy dostaw i braki pracowników utrudniły terminową realizację inwestycji i wymusiły aneksowanie wielu umów.” *(indywidualny wywiad pogłębiony)*

W konsekwencji wprowadzonego lockdownu przejście na edukację zdalną, organizację spotkań, szkoleń online wymagało większych nakładów finansowych (związanych np. ze sprzętem komputerowym), ale było jedynym rozwiązaniem umożliwiającym dalszą realizację projektów. Instytucja Zarządzająca była na tyle elastyczna, że umożliwiała zmianę zaplanowanych form na formy zdalne.

Niezmierznie ważne było, że Instytucja Zarządzająca RPO WD 2014-2020 wychodziła naprzeciw potrzebom beneficjentów. Mowa tutaj o złagodzeniu procedur dotyczących płatności na ich rzecz, w tym szersze stosowanie zaliczkowania. Było to niezmiernie ważne, gdyż aż ponad 28% beneficjentów identyfikujących wpływ pandemii COVID-19 wskazywało na problemy z płynnością finansową co utrudniało lub uniemożliwiałoby dokonywanie płatności w ramach projektu.

Pandemia COVID-19 przewartościowała priorytety Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014-2020. Kierowane były dodatkowe konkursy, aby pomóc podmiotom dotkniętym pandemią. Priorytetem było szybkie ich rozstrzygnięcie, aby pomoc jak najszybciej trafiła do potrzebujących. Dzięki temu szereg podmiotów mogło przetrwać i rozwinąć się po zakończeniu pandemii.

„Tak, rzeczywiście COVID nas dosyć mocno dosięgnął i tak naprawdę dzięki temu wsparciu mogliśmy stanąć na nogi. To było wsparcie w zakresie środków trwałych. Te środki pozwoliły nam tak naprawdę na funkcjonowanie po tym okresie, pozyskanie nowych klientów, bo też zakres naszych usług się w ten sposób poszerzył i tak myślę, że to było bardzo dobrze wycelowane, bo w zasadzie wszystkie te elementy, które wchodziły w skład tych środków trwałych są wykorzystywane i zgodnie ze swoim przeznaczeniem.” *(indywidualny wywiad pogłębiony)*

Pomimo znacznych utrudnień w realizacji projektów ważne jest, że nie spowodowały one masowej rezygnacji z realizacji projektów. W całym okresie wdrażania RPO WD 2014-2020 rozwiązano blisko pół tysiąca umów o dofinansowanie, z czego tylko 17% (84 umowy) w okresie pandemii COVID-19. Ponadto nie zidentyfikowano braku realizacji jakiegokolwiek celu programu, który byłby bezpośrednim, skutkiem pandemii.

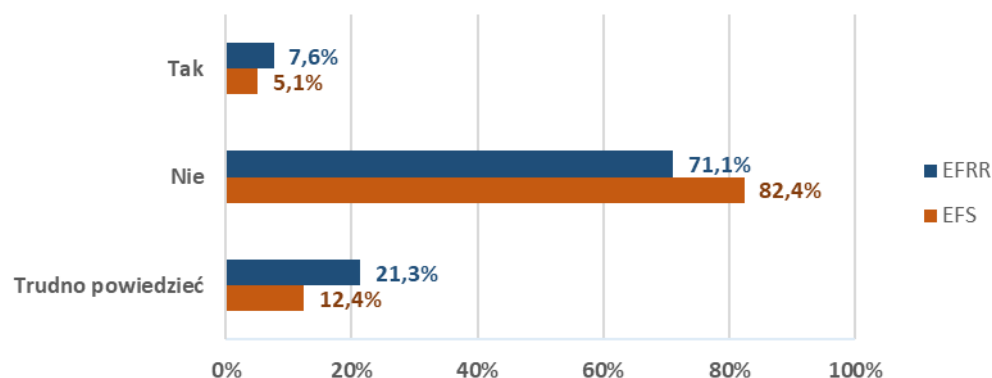
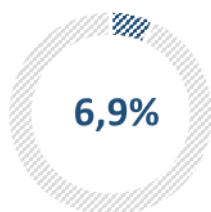
Czy i w jaki sposób na realizację poszczególnych celów określonych w RPO WD 2014- 2020 wpłynęła wojna w Ukrainie?

Inwazja Rosji na Ukrainę rozpoczęła się 24 lutego 2022 roku, czyli w ostatniej fazie realizacji RPO WD 2014-2020. Większość projektów było już albo zakończonych, albo było na końcowym etapie realizacji, w związku z czym nie wywarła ona większego wpływu niż pandemia COVID-19. Nie był to okres wprowadzania obostrzeń, kwarantanny i innych tego rodzaju czynników bezpośrednio wpływających na realizację projektów.

W konsekwencji zaledwie niecałe 7% beneficjentów uważa, że wojna na Ukrainie miała wpływ na realizację ich projektów. W większym stopniu dotyczy to projektów finansowanych z EFRR (7,6%) niż EFS (5,1%).

Wykres 62. Ocena beneficjentów czy wojna na Ukrainie wpłynęła na realizację celów projektu (w %)

Odsetek beneficjentów
wskazujących na wpływ
wojny na Ukrainie na
realizację celów
projektów

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931)

Wojna przede wszystkim pogłębiła panującą inflację. Nagły skok cen energii i materiałów budowlanych sprawił, że budżety wielu projektów z perspektywy 2014-2020 przestały być aktualne. Beneficjenci musieli mierzyć się z ogromnym ryzykiem finansowym, żeby dokończyć inwestycje. Na problem ten wskazało aż ponad 63% beneficjentów identyfikujących wpływ wojny na Ukrainie. Wzrost kosztów powodował problemy z płynnością finansową, co wpływało na płatności w ramach projektu, w opinii ponad 21% beneficjentów identyfikujących wpływ wojny na Ukrainie.

Pozytywnym, choć wymuszonym efektem wzrostu kosztów energii, było zwiększenie nacisku na bezpieczeństwo energetyczne i odnawialne źródła energii, co widać w naborach ogłaszanych pod koniec okresu programowania.

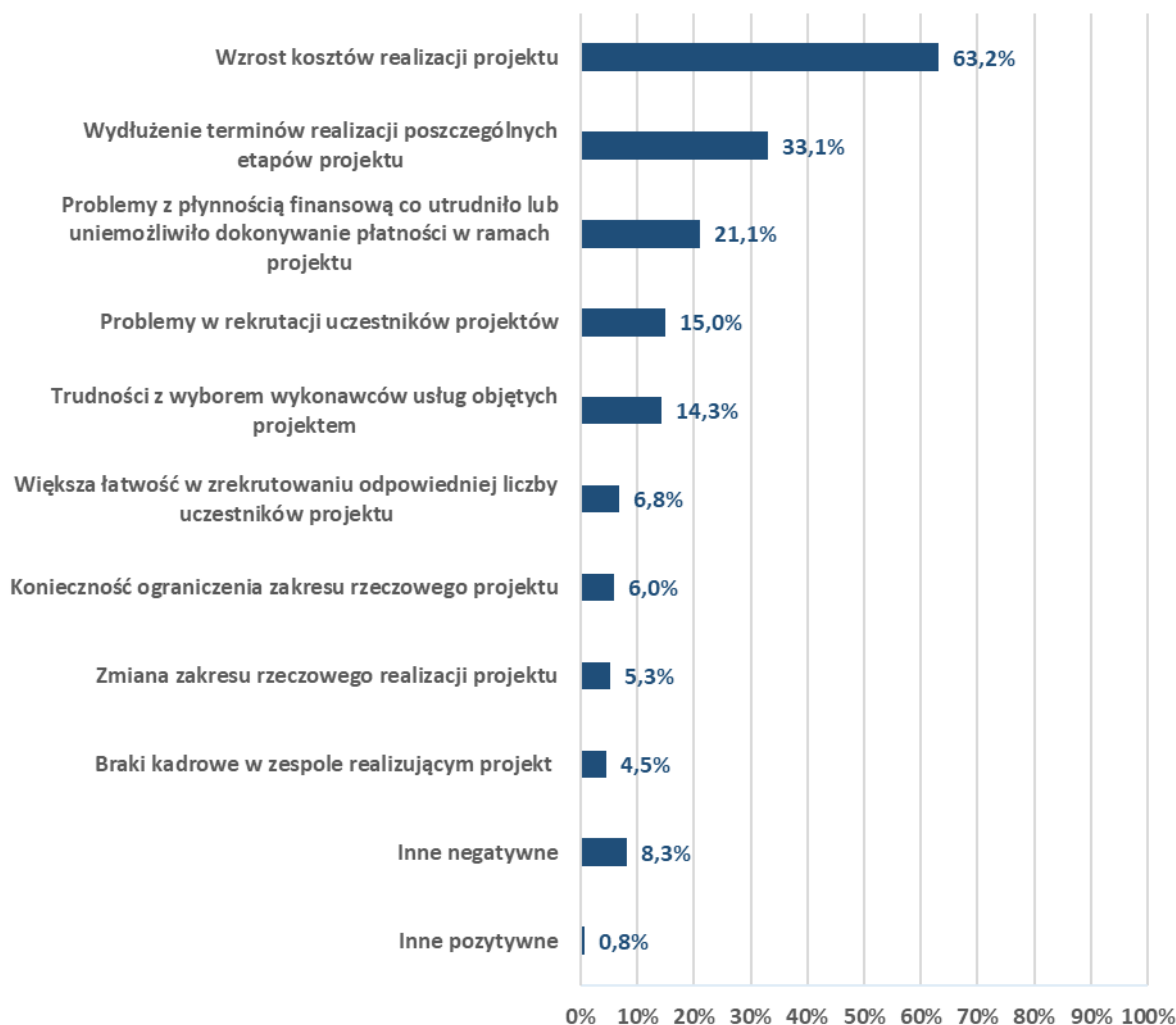
W projektach inwestycyjnych, tam gdzie do wykonywanych prac angażowani byli pracownicy z Ukrainy, część z nich po wybuchu wojny wróciła na Ukrainę, aby bronić swoje rodziny i ojczyznę. Ponadto następowało przerwanie łańcuchów dostaw na skutek tego, że nie można było zakupywać towarów od firm, które były powiązane z Rosją. Przekładało się to na opóźnienia w realizacji poszczególnych inwestycji i rodziło konieczność wydłużenia okresu realizacji projektów i terminów ich zakończenia. Co trzeci beneficjent, który identyfikuje wpływ wojny na Ukrainie (33%), wskazuje właśnie na tego rodzaju czynniki.

Wojna to jednak napływ dodatkowych migrantów, przede wszystkim kobiet i dzieci. Z rozpoczęciem działań wojennych tysiące Ukraińców skierowało się do zachodnich granic swego państwa. Według

danych Organizacji Narodów Zjednoczonych do 19 kwietnia Ukrainę opuściło 5 mln 34 tys. osób, z czego 2 mln 825 tys. udało się do Polski. Województwo dolnośląskie jest jednym z głównych regionów koncentracji obywateli Ukrainy w Polsce, przyciągając około 12% wszystkich Ukraińców przebywających w kraju. Szacunki wskazują, że po wybuchu wojny liczba Ukraińców na Dolnym Śląsku (głównie we Wrocławiu) wzrosła do ponad 200-250 tysięcy.

Dodatkowe osoby w postaci migrantów, to szansa na ich wykorzystanie jako uczestników projektów w realizowanych projektach. Wskazuje na to prawie 7% beneficjentów identyfikujących wpływ wojny na Ukrainie. Problemem było jednak zachowanie do końca ich udziału w projekcie. W niewielkiej skali, ale występowały sytuacje opuszczania projektu/ów z uwagi na zmianę miejsca zamieszkania tych osób.

Wykres 63. Ocena beneficjentów skutków wojny na Ukrainie wpływających na realizację celów projektu (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 133)

Agresja Rosji na Ukrainę zmieniła priorytety wydatkowania funduszy UE, kierując znaczne środki na pomoc dla Kijowa, wsparcie uchodźców i bezpieczeństwo energetyczne. W ramach RPO WD 2014-2020 wspierano projekty ukierunkowane na wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży przybyłych do Polski wskutek wojny, ich integrację ze środowiskiem lokalnym, a także wzrost wiedzy i

kompetencji nauczycieli oraz kadry pedagogicznej w zakresie skutecznych metod pracy z migrantami. Wsparcie adresowane było także do grup mieszanych, tj. migrantów z Ukrainy oraz społeczności przyjmującej (dzieci z Polski oraz społeczności lokalnych), co miało wpłynąć na pełniejszą adaptację migrantów w nowym miejscu zamieszkania, a także pomóc Polakom zrozumieć i bez lęku zaakceptować nową sytuację. Nie zapomniano również o aktywizacji zawodowej oraz wsparciu w infrastrukturę w zakresie mieszkalnictwa i edukacji. Miało ono na celu długoterminową integrację ze społeczeństwem Dolnego Śląska osób przybyłych w wyniku wojny w Ukrainie i sprostanie wyzwaniom w zakresie opieki na dziećmi, edukacji i mieszkalnictwa, które pojawiły się w związku z napływem osób z Ukrainy przybywających na teren województwa w wyniku konfliktu zbrojnego.

Biorąc pod uwagę niewielką ilość czasu do zakończenia wdrażania perspektywy 2014-2020, rodziło to konieczność szybkiego wydatkowania tych środków. Dlatego przewidziano specjalne tryby nadzwyczajne oraz pozakonkursowe prowadzonych naborów wniosków.

Z uwagi na to, że skutki inwazji Rosji na Ukrainę jedynie spowolniły i utrudniły realizację niektórych projektów, a nie uniemożliwiły, wojna nie wpłynęła negatywnie na realizację celów Programu. Jeżeli już mamy mówić o wpływie na cele Programu to raczej pozytywnie w obszarach wsparcie EFS. Dodatkowi uczestnicy projektów w postaci ukraińskich migrantów pozwolili w większym stopniu zrealizować zaplanowane wartości wskaźników rzeczowych.

W jakim stopniu efekty wsparcia są zgodne z potrzebami grup objętych wsparciem?

Podstawą do tego, aby efekty realizowanych projektów były zgodne z potrzebami objętych wsparciem grup beneficjentów jest dostosowaniem zakresu wsparcia do potrzeb beneficjentów. Bez tego elementu projekty nie będą odpowiadały na rzeczywiste potrzeby inwestycyjne.

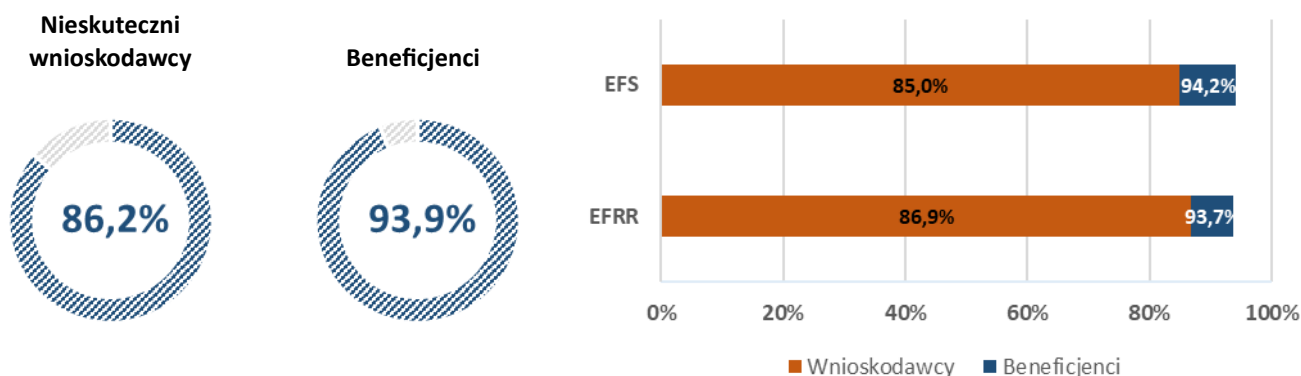
Należy przy tym zwrócić uwagę, że dobór obszarów wsparcia i wysokości środków finansowych nie w pełni był uzależniony tylko od decyzji władz regionalnych. Był szereg zasad i obostrzeń wprowadzanych na szczeblu UE lub krajowym, które powodowały konieczność dostosowania się do nich. Przykładowo określone zostały wysokości koncentracji środków w ramach poszczególnych celów tematycznych (tzw. ring-fencingi).

Pomimo tego, badanie pokazało, że w przypadku województwa dolnośląskiego i RPO WD 2014-2020 udało się bardzo dobrze dostosować wsparcie do potrzeb i oczekiwań. Beneficjenci realizujący projekty wskazują na to, że zakres realizowanych przez nich projektów odpowiadał na ich potrzeby prawie w 94%. Co więcej, w przypadku nieskutecznych wnioskodawców odsetek ten jest zauważalnie mniejszy i wynosi 86,2%. Pokazuje to, że udało się wybrać projekty w większym stopniu dostosowane do potrzeb inwestycyjnych regionu.

„Jako ekspert weryfikuję to na etapie założeń. Moim zadaniem jest sprawdzić, czy autor projektu nie wymyślił go sobie „za biurkiem”, ale czy faktycznie odpowiada on na realny problem. Logika jest prosta: skoro lokalne społeczności, poprzez swoje gminy czy firmy, składają te wnioski, to znaczy, że wyartykułowały taką potrzebę. Wysoka jakość aplikacji świadczy o tym, że beneficjenci dobrze wiedzą, czego im brakuje, a Program jest po prostu skutecznym narzędziem, żeby te braki uzupełnić.” (indywidualny wywiad pogłębiony)

W tym aspekcie sytuacja w poszczególnych funduszach jest zbliżona do danych na poziomie całego RPO WD 2014-2020. Nieznacznie większy poziom dostosowania zakresu dotyczy projektów EFS.

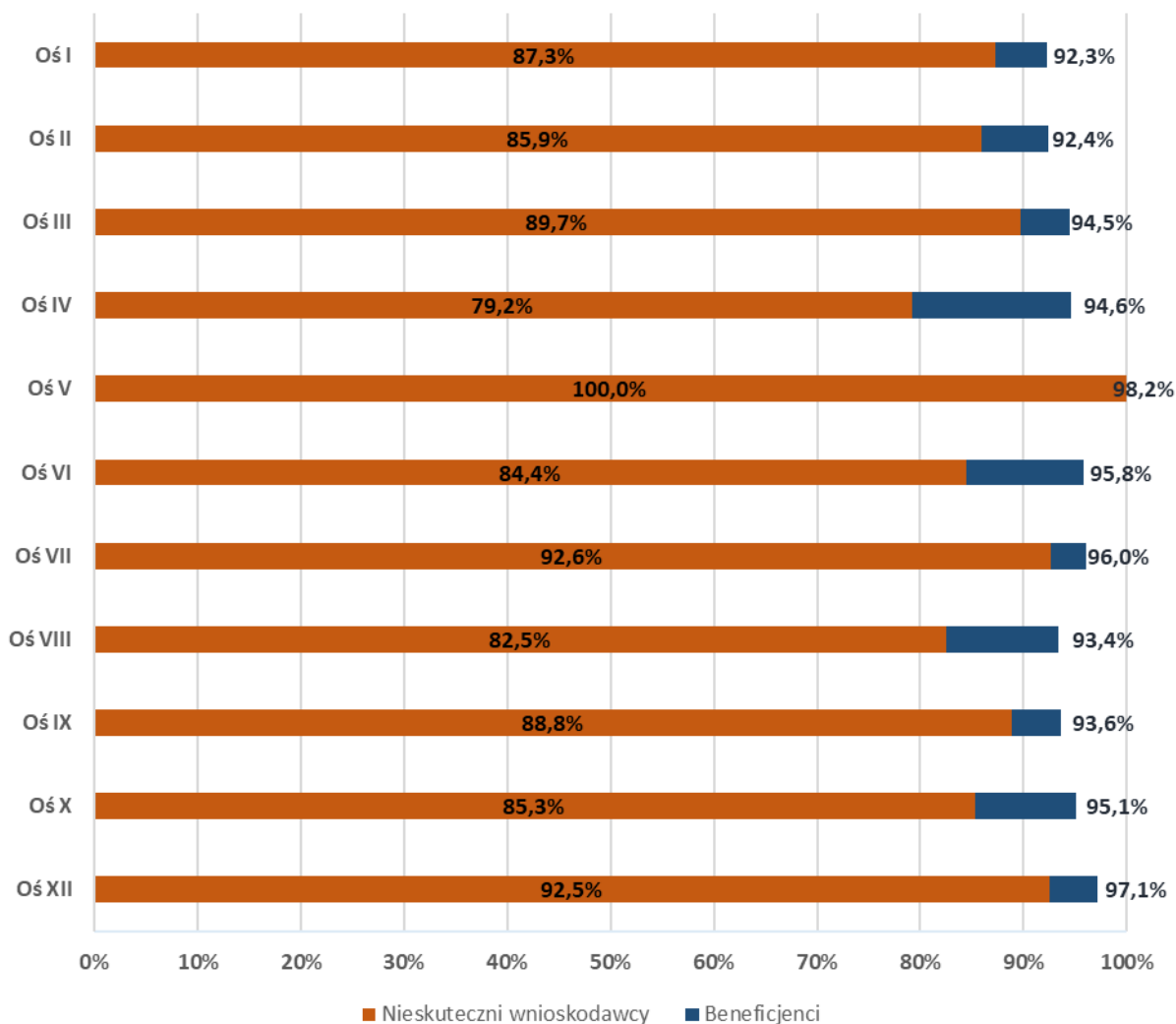
Wykres 64. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, w jakim zakres projektu był zgodny z jego potrzebami w podziale na fundusze (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 1100)

Wysoki stopień dostosowania zakresu wsparcia do potrzeb jego beneficjentów występuje we wszystkich osiach priorytetowych Programu. W każdej z nich przekracza 90%. Największy występuje w osiach priorytetowych V Transport (98,2%) oraz XII REACT-EU (97,1%), a najmniejszy w osiach priorytetowych I Przedsiębiorstwa i innowacje (92,3%) oraz II Technologie informacyjno-komunikacyjne (92,4%).

Wykres 65. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, w jakim zakres projektu był zgodny z jego potrzebami w podziale na osie priorytetowe (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 ($n = 1931$) oraz nieskutecznych wnioskodawców ($n = 1100$)

Czynnikiem obniżającym nieznacznie dostosowanie zakresu wsparcia w realizowanych projektach do potrzeb danych grup objętych wsparciem może być długi czas od określania założeń projektu i składania wniosku o dofinansowanie do momentu wyboru do dofinansowania i rozpoczęcia realizacji projektu. Im większy jest to okres, tym większe zagrożenie, że zaadresowane w projekcie potrzeby mogą się w jakimś stopniu zdewaluować bądź też zostać już zaspokojone. Jest to jeszcze jeden z argumentów przemawiający za tym, aby czas oceny projektów był możliwie najkrótszy.

Dbanie o jak największe dostosowanie zakresu wsparcia wymaga również systematycznego śledzenia trendów zachodzących w województwie. Zmiana trendu lub jego nasilenie może wpływać na to, że dane potrzeby są już nieaktualne, albo pojawiają się nowe. Trendy takie mogą zmieniać się w perspektywie krótkoterminowej, jak na przykład wzrost / spadek liczby osób bezrobotnych, co wymaga dostosowania wysokości lub rodzaju wsparcia nakierowanego na przeciwdziałanie bezrobociu. Mogą się również zmieniać w perspektywie długoterminowej, jak na przykład następująca depopulacja. Wówczas, dziś występujące potrzeby jak na przykład konieczność stworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego, za jakiś czas mogą być już nieaktualne.

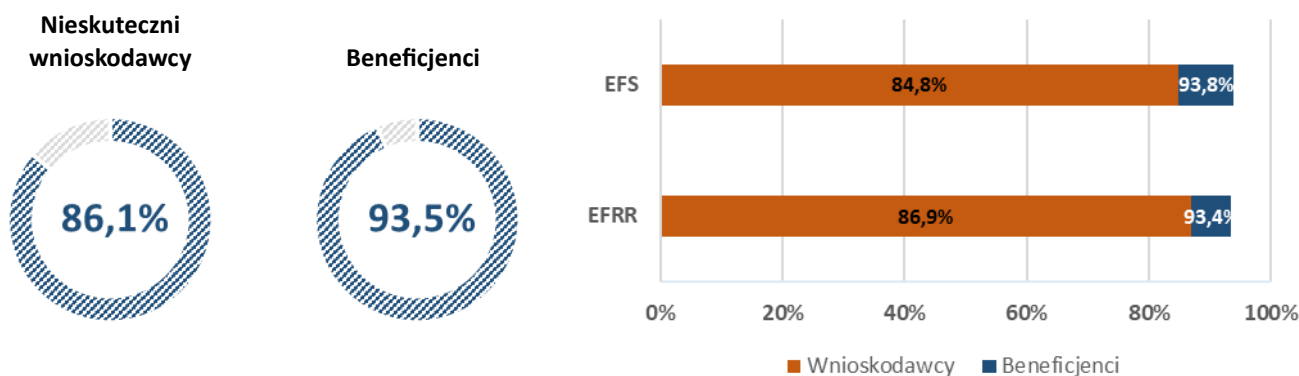
W tym kontekście wysoko należy ocenić elastyczność Instytucji Zarządzającej do dokonywania zmian w trakcie trwania perspektywy finansowej 2014-2020. W momencie rozpoczęcia agresji zbrojnej Rosji na Ukrainę i napływu znacznej liczby migrantów, którzy wymagali zaopiekowania się, przeznaczono na ten cel część niewykorzystanych środków Programu.

Analogicznie do wysokiej oceny zgodności zakresu wsparcia z potrzebami instytucji realizujących projekty, wysoko należy również ocenić efekty i rezultaty projektów w kontekście zdiagnozowanych potrzeb. Zakres wsparcia nie determinuje jeszcze tego czy zaspokojone zostaną potrzeby. Jest to możliwe dopiero jeżeli uda się osiągnąć oczekiwane efekty projektu, ponieważ ...

„(...) tak naprawdę beneficjentami tych projektów są wszyscy mieszkańcy, którzy korzystają z ich efektów.” (indywidualny wywiad pogłębiony)

Badanie pokazało, że w przypadku RPO WD 2014-2020 osiągnięte efekty i rezultaty projektów trafiły wprost w oczekiwania i potrzeby zdiagnozowane w regionie. Zdaniem beneficjentów dostosowanie to występuje w ok. 94%. Co więcej jest to istotnie większy poziom zgodności w porównaniu ze wskazaniem odnośnie projektów nie wybranych do dofinansowania. W ich przypadku nieskuteczni wnioskodawcy prognozowali dostosowanie ewentualnych efektów do potrzeb na poziomie ok. 86%. Pokazuje to, że udało się wybrać projekty, których efekty są w większym stopniu dostosowane do potrzeb województwa dolnośląskiego lub osiągnięte efekty są większe niż wydawało się przed realizacją projektów.

Wykres 66. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, w jakim osiągnięte efekty i rezultaty projektu były zgodne z jego potrzebami w podziale na fundusze (w %)

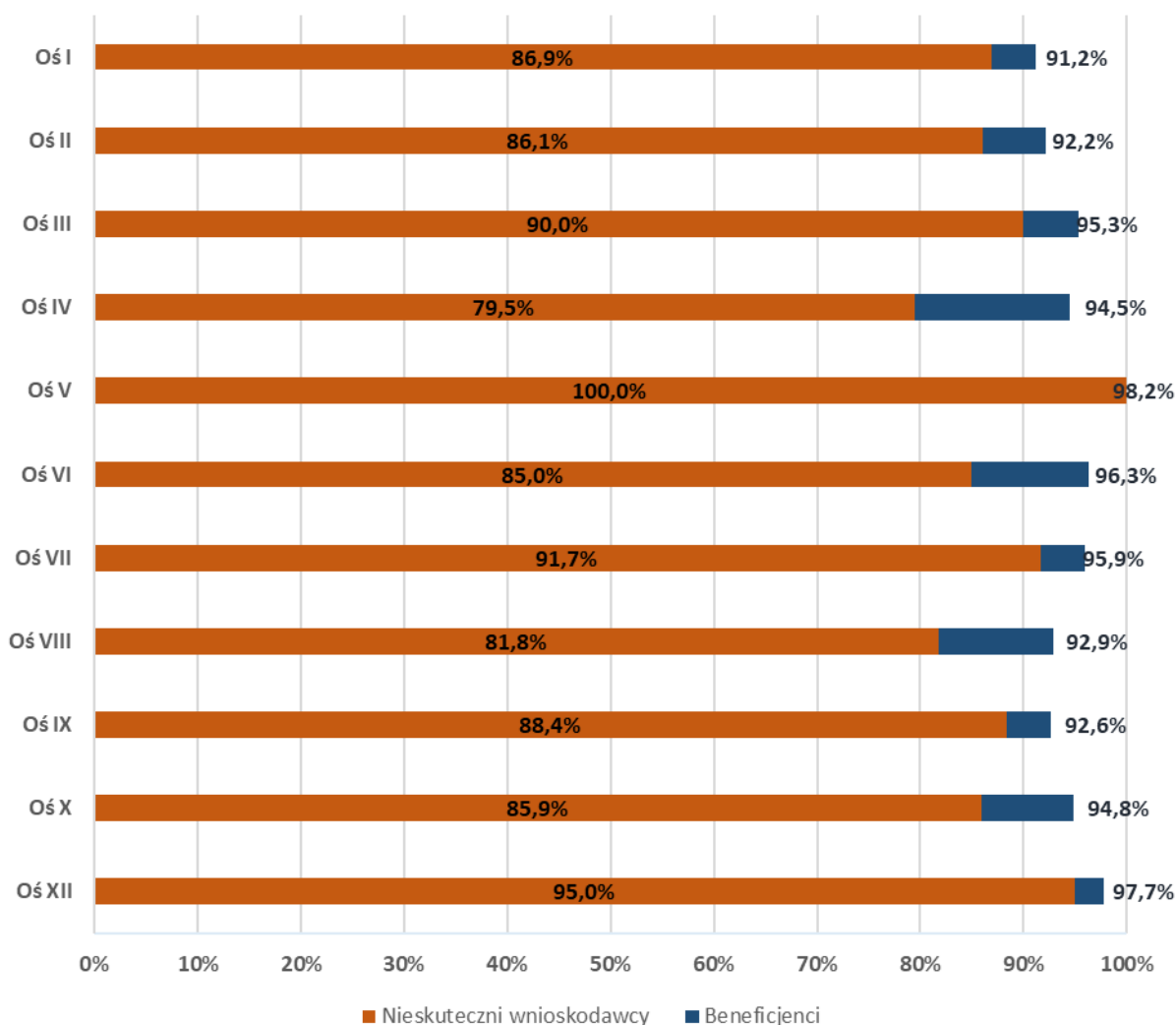

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 1100)

W tym aspekcie sytuacja w poszczególnych funduszach jest zbliżona do danych na poziomie całego RPO WD 2014-2020. Nieznacznie większy poziom dostosowania efektów do potrzeb dotyczy projektów EFS.

Wysoki stopień dostosowania efektów realizowanych projektów do potrzeb ich beneficjentów występuje we wszystkich osiach priorytetowych Programu. W każdej z nich przekracza 90%. Największy występuje w osiach priorytetowych V Transport (98,2%) oraz XII REACT-EU (97,7%), a najmniejszy w osiach priorytetowych I Przedsiębiorstwa i innowacje (91,2%) oraz II Technologie informacyjno-komunikacyjne (92,2%).

Wykres 67. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, w jakim osiągnięte efekty i rezultaty projektu były zgodne jego potrzebami w podziale na osie priorytetowe (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 1100)

Przy analizie powyższych wyników należy mieć na uwadze kto był respondentem badań, tj. beneficjenci i wnioskodawcy RPO WD 2014-2020, czyli podmioty, które oceniły, że ich zamierzenia inwestycyjne w jakimś stopniu pokrywają się ze wsparciem z Programu. Aby poznać całkowity obraz

Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**DOLNY
ŚLĄSK**

sytuacji należałoby zbadać również podmioty, które nie aplikowały o wsparcie Programu. Dopiero wówczas okazałoby się na ile zakres wsparcia odpowiadał potrzebom potencjalnych jego odbiorców.

6.2. Ocena zagrożeń (czynników) w osiągnięciu założonych celów RPO WD 2014-2020

Czy i jakie zidentyfikowano zagrożenia w realizacji przyjętych wartości docelowych wskaźników, w tym wskaźników ram wykonania?

Jakie były uwarunkowania i przyczyny zidentyfikowanych zagrożeń?

Realizacja niniejszego badania miała miejsce w momencie zakończenia wdrażania perspektywy finansowej 2014-2020. Wobec czego zakończyła się faza realizacji wszystkich projektów wybranych do dofinansowania, a więc znany był już poziom realizacji założonych wartości docelowych wskaźników monitoringu.

Jak pokazała analiza skuteczności realizacji poszczególnych celów Programu, dla zdecydowanej większości wskaźników wartości docelowe zostały w pełni osiągnięte. Niepełny poziom realizacji wystąpił jedynie w przypadku 21 wskaźników, tj. 12% wszystkich przyjętych wskaźników.

Poniżej przedstawiona została analiza tych wskaźników, których wartości docelowe nie zostały osiągnięte w 100% wraz z oceną na ile wpływa to na realizację celów Programu. W przypadku wskaźników rezultatu określonych w ramach EFRR analiza taka przedstawiona została w odpowiedzi na pytanie badawcze „Jaka jest skuteczność i efektywność interwencji w zakresie realizacji założonych w programie celów?”.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
3	4b	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (szt.)	132	115	87,1%

Wskaźnik „Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie” był wskaźnikiem kluczowym wymaganym przez Komisję Europejską do przyjęcia w każdym programie operacyjnym. W opinii ewaluatora nie jest on odpowiedni do mierzenia celów Programu, gdyż wskazuje on jedynie pozorną zmianę. Wsparcie większej liczby przedsiębiorstw nie zawsze musi być jednoznaczne z osiągniętymi większymi efektami. Jeden przedsiębiorca może zrealizować dużą inwestycję i wygenerować większe efekty dla regionu niż dwóch przedsiębiorców realizujących niewielkie inwestycje.

Wobec czego Instytucja Zarządzająca nie powinna sterować naborami, np. za pomocą kryteriów wyboru projektów, tak aby wsparcie otrzymywali przedsiębiorcy na inwestycje o mniejszej skali finansowej, tylko po to aby zrealizować wartość docelową wskaźnika. Mogłoby to być ze szkodą dla uzyskanych efektów realizacji Programu.

Biorąc pod uwagę, że pozostałe cele, tj. zakładana powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji oraz szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych zostały w pełni osiągnięte oraz w pełni wykorzystano dostępną alokację, zdaniem ewaluatora cele priorytetu inwestycyjnego 4b zostały zrealizowane, pomimo braku wsparcia wymaganej liczby przedsiębiorstw.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
3	4g	Dodatkowa zdolność produkcji energii elektrycznej i ciepłej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji (MW)	4,42	4,08	92,3%

Wartość docelowa wskaźnika dotyczącego wygenerowanej dodatkowej zdolności produkcji energii elektrycznej i ciepłej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji została prawie osiągnięta. Do jej pełnej realizacji zabrakło tylko ok.7,7%. W opinii ewalatora nie wpływa to w sposób istotny na cel realizacji Programu w ramach tego priorytetu inwestycyjnego.

Rezultatem priorytetu inwestycyjnego miało być przede wszystkim zmniejszenie emisji i zwiększenie elastyczności produkcji ciepła. Poprzez inwestycje w kogenerację osiągnięta powinna zostać znacząca oszczędność paliwa pierwotnego, co z kolei powoduje niższą emisję zanieczyszczeń do atmosfery.

Badanie ewaluacyjne pt. „Ocena wpływu działań podejmowanych w ramach osi priorytetowej 3 Gospodarka niskoemisyjna RPO WD 2014-2020 na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i pyłów” wykazało, że jednym z głównych problemów, na które odpowiadały realizowane projekty, była niska jakość powietrza. Ponadto, projekty w dużym stopniu przyczyniły się do ograniczenia skali występowania tego problemu. Głównie pozwoliły na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
8	8i	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu – osoby bezrobotne, w tym długotrwale bezrobotne (%)	30	20,74	69,2%
8	8i	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu – osoby długotrwale bezrobotne (%)	40	20,17	50,4%

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie ukierunkowane było na pomoc osobom pozostającym poza rynkiem pracy w ich powrocie do zatrudnienia oraz utrzymaniu stałej pracy. Dla danej osoby objętej projektem opracowywany był Indywidualny Plan Działania, który określa m.in. formy wsparcia, które mają przyczynić się do znalezienia zatrudnienia dla tej osoby.

W przypadku wspieranych osób bezrobotnych oraz osób długotrwale bezrobotnych Indywidualne Plany Działań nie wskazywały na konieczność zastosowania form wsparcia nakierowanych na uzyskanie kwalifikacji oraz kompetencji, w takiej skali jak szacowano to na etapie programowania RPO WD 2014-2020. Stąd mniejszy niż zakładano odsetek takich osób, które kwalifikacje lub kompetencje nabyły.

Niemniej jednak cele dotyczące znalezienia pracy po opuszczeniu projektu dla tych grup osób zostały w pełni zrealizowane. W przypadku osób bezrobotnych w 107,1%, zaś długotrwale bezrobotnych 110,7%. Wobec czego należy ocenić, że tak opracowane Indywidualne Plany Działań okazały się skuteczne.

Podsumowując, pomimo braku realizacji wskaźników dotyczących uzyskania kwalifikacji lub nabycia kompetencji, cele Programu zostały osiągnięte.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
8	8i	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, sześć miesięcy po opuszczeniu programu – osoby bezrobotne, w tym długotrwale bezrobotne (%)	57	40,68	71,4%

Na trwałość rezultatu w postaci znalezienia pracy i jej utrzymania przez okres pół roku po zakończeniu udziału w projekcie niewątpliwie wpływ miała pandemia COVID-19 panująca w ostatnich latach realizacji RPO WD 2014-2020.

Analizując dane dotyczące stosunku liczby osób bezrobotnych pracujących sześć miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie do ogółu liczby bezrobotnych kończących udział w projekcie widać diametralny jego spadek. W latach 2014-2020 wyniósł 53%, w kolejnym okresie 2019-2020 obejmującym już jeden rok pandemii wyniósł 29%, zaś w latach 2021-2023 już tylko 25%.

Można zatem wskazać, że pandemia wywarła swój wpływ na trwałość zatrudnienia w perspektywie pół roku po zakończeniu udziału osób bezrobotnych w projekcie.

Zdaniem ekspertów należy mieć również na uwadze, że okres 2014-2020 to była druga pełna perspektywa wydatkowania środków unijnych na poziomie regionalnym. W latach 2007-2013 dokonano już duży postęp w aktywizacji zawodowej mieszkańców Dolnego Śląska. W miarę postępujących działań, pozostawały osoby, których znacznie trudniej zaktywizować. Osoby te trudniej zmotywować do nabycia nowych umiejętności i kwalifikacji, podjęcia zatrudnienia, rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej, czy też większej mobilności za pracą. Ponadto, przy niskim bezrobociu coraz trudniej jest trafić do tej grupy docelowej właściwej. Statystycznie grupa najbardziej potrzebujących jest niewielka. Niewątpliwie wpływ to miało na rezultaty osiągane w tym zakresie w ramach RPO WD 2014-2020.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
8	8i	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu (%)	22	14,45	65,7%
8	8v	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu – osoby pracujące (%)	57	13,38	23,5%

W przypadku wskaźnika rezultatu długoterminowego dotyczącego liczby osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy od zakończenia udziału w projekcie, w ramach priorytetów inwestycyjnych 8i i 8v nie udało się osiągnąć założonej wartości docelowej. Stopień jego realizacji w szczególności jest niski w priorytecie 8v.

Jak pokazuje badanie ewaluacyjne pt. „Ocena wpływu wsparcia EFS na poprawę sytuacji pracowników i przedsiębiorstw województwa dolnośląskiego” następował dwukrotny pomiar wartości wskaźnika:

- I pomiar w oparciu o populację uczestników projektów, którzy zakończyli udział we wsparciu od 1 lipca 2018 r. do 31 grudnia 2020 r.,

- II pomiar w oparciu o populację tych uczestników projektów, którzy zakończyli udział we wsparciu od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r.

Wyniki ww. badania pokazały, że na niską realizację wskaźnika wpływ miał przede wszystkim I pomiar, który wyniósł 3,10% (w PI 8i) oraz 1,85% (w PI 8v). Pomiar drugi to już zdecydowanie większe wartości, tj. 95,65% (8i) oraz 37,25% (8v).

Niski poziom wskaźnika dotyczy wszystkich jego składowych, tj. sytuacji w których uczestnicy projektów:

- przechodzą z zatrudnienia o niskiej stabilności do pracy na umowie stałej,
- zmieniają status zatrudnienia z niepełnoetatowego na pełnoetatowe,
- zmieniają miejsca pracy na takie, które wymagają wyższych kwalifikacji, umiejętności i niosą ze sobą większą odpowiedzialność,
- odnotowują inne pozytywne zmiany, takie jak poprawa sytuacji finansowej, zmniejszenie ryzyka utraty pracy, czy wzrost prestiżu w oczach pracodawców i współpracowników.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
8	8iii	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego (%)	61	33	54,1%

Jak pokazują wyniki badania ewaluacyjnego pt. „Badanie ewaluacyjne dotyczące wyliczenia wartości wskaźników rezultatu długoterminowego w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych” niska wartość wskaźnika dotyczy wszystkich regionalnych programów operacyjnych. Średnia dla wszystkich RPO wyniosła 28%, tj. o 5 pkt. proc. mniej niż na Dolnym Śląsku.

Priorytet inwestycyjny przyniósł mniejszą trwałość funkcjonowania powstałych mikroprzedsiębiorstw w porównaniu z priorytetem 8i. W przypadku projektów Powiatowych Urzędów Pracy (8i) dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej zazwyczaj otrzymują osoby, które wykazują potencjał do samodzielnego prowadzenia firmy, nawet bez dodatkowego wsparcia pomostowego czy doradczego. W przeciwnym razie osoba taka otrzymałaby inne formy pomocy przy wchodzeniu na rynek pracy. Natomiast w projektach konkursowych (8iii) selekcja uczestników jest mniej restrykcyjna, choć z drugiej strony uczestnicy mogą skorzystać z dodatkowego wsparcia przy zakładaniu przedsiębiorstwa, tj.:

- wsparcie pomostowe, obejmujące pomoc finansową wypłacaną co miesiąc w wysokości nieprzekraczającej minimalnego wynagrodzenia, przez 6 do 12 miesięcy od założenia działalności,
- szkolenia (indywidualne i grupowe) przed rozpoczęciem działalności, które przygotowują do samodzielnego prowadzenia firmy,
- specjalistyczne doradztwo indywidualne.

W różnych województwach, w ramach PI 8iii na skuteczność wsparcia miała w dużej mierze wpływ jego kompleksowość zapewniająca poza wsparciem dotacyjnym, możliwość skorzystania ze wsparcia pomostowego i doradztwa przez 12 miesięcy po założeniu własnej firmy. Korzystanie z takiego wsparcia umożliwia beneficjentom lepsze przygotowanie swojego biznesu.

Jak wskazują eksperci należy tutaj zwrócić uwagę na trudność prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce oraz na szereg wymagań związanych z podatkami, publiczno-prawnymi obciążeniami i obowiązkami. Natomiast dobra sytuacja na dolnośląskim rynku pracy, a nawet obecność szarej strefy, umożliwia podjęcie innej pracy, która dawałaby większe korzyści ekonomiczne niż dalsze prowadzenie swojego mikropodsiębiorstwa.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
8	8iv	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie (osoby)	8 150	7 822	96,0%
8	8iv	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (szt.)	5 433	4 463	82,2%
8	8iv	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie po opuszczeniu programu (%)	48	44,39	92,5%
8	8iv	Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu (%)	48	43,84	91,3%

W obszarze opieki nad dziećmi do lat 3 praktycznie wszystkie wskaźniki osiągnęły poziom realizacji bliski założonym celom. Jest to obszar, na który niewątpliwie duży wpływ miała panująca pandemia COVID-19. Potwierdzają to wyniki badania ewaluacyjnego pt. „Ocena wsparcia RPO WD 2014-2020 w zakresie opieki nad dzieckiem do lat 3 i usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6”. Wprowadzane obostrzenia utrudniały tworzenie miejsc opieki nad dziećmi i wspieranie osób opiekujących się.

Niewystarczające zainteresowanie beneficjentów tworzeniem miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 występowało jeszcze przed nastaniem pandemii. Znacznie większa, niż zakładano, jest natomiast przeżywalność tych miejsc. Po okresie 2 lat od ich utworzenia nadal funkcjonuje ich 98% (a zakładano ok. 80%). Można zatem pokusić się o stwierdzenie, że cel Programu w tym obszarze został zrealizowany, pomimo utworzenia mniejszej liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Takich, które powstały i funkcjonują jest więcej niż oczekiwano.

Spowodowane przez pandemię Covid-19 zawirowania na rynku pracy wpłynęły również na niepełne osiągnięte rezultaty w postaci powrotu na rynek pracy lub utrzymanie zatrudnienia po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka. Jak wskazują eksperci wpływ na to również ma wiele innych czynników, jak np. dostępność programów socjalnych typu 800+. Mogą one obniżać aktywność zawodową i podejmowanie decyzji o braku powrotu na rynek pracy po urodzeniu dziecka.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
9	9i	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu (%)	56	36,44	65,1%

Przy mniejszej liczbie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu projektów, należy zwrócić uwagę na to, że w większym stopniu niż planowano

zrealizowano wskaźnik wskazujący na liczbę osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu projektów.

Przesunięcie akcentu z poszukiwania pracy na jej podjęcie pokazuje większe uzyskane efekty i większy stopień realizacji celu Programu w postaci włączenia osób na rynek pracy. Zatem w opinii ewaluatora cele priorytetu inwestycyjnego zostały zrealizowane.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
10	10i	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS (%)	89	64,00	71,9%

Jak pokazują wyniki badania ewaluacyjnego pt. „Ewaluacja wsparcia realizowanego w obszarze edukacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego” najczęstszą przyczyną nieużywania urządzeń TIK była preferencja innych metod nauczania oraz opinia nauczyciela, że uczniowie uczą się równie dobrze bez takiego wsparcia. Z kolei przyczyną nieużywania TIK na lekcjach był najczęściej słaby dostęp do internetu (lub jego brak) w salach lekcyjnych, a także brak odpowiedniego sprzętu w szkole. Z badania uczniów wynika, że podczas prowadzenia zajęć jest miejsce na szersze wykorzystanie TIK przez nauczyciela, zgodnie z preferencjami uczniów.

Wniosek ten poparli badani eksperci, którzy również zauważyli nakładanie się dwóch wspomnianych czynników. Mianowicie infrastruktury, która w niektórych szkołach nie jest przygotowana do stosowania TIK oraz przyzwyczajenia nauczycieli co do prowadzenia zajęć w tradycyjny sposób. Natomiast przygotowanie odpowiednich programów nauczania z wykorzystaniem nowoczesnych technologii wymaga umiejętności, zaangażowania i czasu. Dlatego ważne jest również dostarczenie nauczycielom odpowiedniej wiedzy odnośnie sposobów wykorzystania takich narzędzi w programach nauczania.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
10	10i	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%)	80	77,39	96,7%

Osiągnięta wartość wskaźnika „Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS” jest jedynie nieznacznie mniejsza od założonego celu. Należy przy tym zauważyć, że liczba wszystkich miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie jest znacznie większa niż zakładano (ok. 136%). W konsekwencji czego nominalna liczba miejsc funkcjonująca po 2 latach jest również większa niż zakładano. Dlatego w opinii ewaluatora, cele Programu w postaci zwiększenia dostępu do miejsc wychowania przedszkolnego został w pełni zrealizowany.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
11	Nd.	Średnioroczna liczba form szkoleniowych na jednego pracownika instytucji systemu wdrażania FE (liczba)	1,5	1,48	98,7%

Biorąc pod uwagę stopień realizacji zakładanej liczby form szkoleniowych na jednego pracownika instytucji systemu wdrażania FE, który jest bliski 100%, zdaniem ewaluatora można uznać realizację tego celu za spełnioną.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
11	Nd.	Średni czas zatwierdzania projektu (od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy) (liczba dni)	180	230	127,8%

Czas oceny wniosków o dofinansowanie nie podlegał ocenie w ramach niniejszego badania. Jest to niewątpliwie jeden z kluczowych czynników warunkujących sprawne wdrożenie Programu. Biorąc pod uwagę pełne wykorzystanie dostępnej alokacji RPO WD 2014-2020, zdaniem ewaluatora można uznać, że tak przeprowadzona ocena projektów spełniła swoje oczekiwania. Cel w postaci pełnego wdrożenia Programu został osiągnięty.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
12	13i	Podmioty otrzymujące wsparcie w zwalczaniu COVID-19 (szt.)	33	14	42,4%

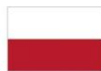
Wskaźnik mierzy zakres wsparcia RPO WD 2014-2020 wprowadzony do Programu dopiero pod koniec 2022 r., w celu ograniczenia społecznych i gospodarczych skutków pandemii COVID-19. Podobnie jak w przypadku liczby przedsiębiorstw, tak samo wskaźnik dotyczący podmiotów otrzymujących wsparcie w zwalczaniu COVID-19, wskazuje jedynie pozorną zmianę. Wsparcie większej liczby podmiotów nie zawsze musi być jednoznaczne z osiągniętymi większymi efektami.

Ponadto, nieznane były powikłania występujące po zakażeniu COVID-19 stąd trudno było Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014-2020 realnie oszacować wielkość wskaźnika. Spectrum powikłań było bardzo szerokie, dlatego wsparcie uzyskały duże placówki wielospecjalistyczne, mogące leczyć wieloaspektowo.

Biorąc pod uwagę, że pozostałe cele, tj. zakładana wartość zakupionego sprzętu medycznego została w pełni osiągnięta oraz w pełni wykorzystano dostępną alokację, zdaniem ewaluatora cele priorytetu inwestycyjnego 13i zostały zrealizowane, pomimo braku wsparcia wymaganej liczby podmiotów leczniczych.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
12	13i	Liczba wspartych obiektów infrastruktury edukacji ogólnej (szt.)	17	12	70,6%
12	13i	Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne (szt.)	6	4	66,7%

Wskaźniki mierzą zakres wsparcia RPO WD 2014-2020 wprowadzony do Programu dopiero pod koniec 2022 r., w celu ograniczenia społecznych i gospodarczych skutków pandemii COVID-19. Pierwsze

umowy podpisano dopiero w 2023 roku. W wyniku ogłoszonych naborów większym zainteresowaniem wśród potencjalnych beneficjentów cieszyła się infrastruktura przedszkolna, niż infrastruktura edukacji ogólnej czy też infrastruktura społeczna. Biorąc pod uwagę, że czasu na ponowienie naborów już nie było, zasadnym było zakontraktowanie i wsparcie większej ilości obiektów infrastruktury przedszkolnej, kosztem edukacji ogólnej i usług społecznych.

Oś	PI	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
13	Nd.	Odsetek mieszkańców województwa dolnośląskiego dostrzegających wpływ FE na rozwój województwa dolnośląskiego (%)	89	77	86,5%

Na realizację wskaźnika, tj. postrzeganie wpływu Funduszy Europejskich wśród mieszkańców Dolnego Śląska, oddziałuje znacznie więcej czynników niż tylko efektywne wykorzystanie środków Pomocy Technicznej. Ale wartość wskaźnika jest sygnałem dla władz regionu, do prowadzenia kolejnych kampanii promocyjnych związanych z Funduszami Europejskimi wydatkowanymi w województwie dolnośląskim.

Czy wartości wskaźników (określone na etapie programowania) zostały założone we właściwy sposób?

W kontekście prawidłowości oszacowania wartości docelowych wskaźników monitoringu realizacji RPO WD 2014-2020, badanie pokazało dwie postawy.

Pierwsza z nich wskazuje, że wysoka skuteczność realizacji wskaźników, rzędu kilkuset procent, świadczy o tym, że przyjęte założenia zupełnie nie przystawały do rzeczywistości.

„Moim zdaniem niekoniecznie. Z tego względu, że widzieliśmy bardzo duże rozbieżności między poziomami wskaźników. Nawet w trakcie programu one były już korygowane, bo mniej więcej na przeglądzie śródkresowym Komisja jeszcze wtedy się na to w ogóle zgodziła, później już się nie zgadzała, żebyśmy zrobili modyfikację wskaźników, bo mieliśmy przekroczenia typu 500-600% od założonej wartości osiągnąć, a to było wiadomo, że to się jeszcze program rozkręcał, więc wychodziło na to, że w ogóle te wyniki będą zupełnie nie dopasowane do założeń.” *(indywidualny wywiad pogłębiony)*

Duga postawa jest ostrożnościowa. Mówi ona, że szacowanie wartości docelowych wskaźników zawsze wykonuje się minimalistycznie, aby łatwiej było ten cel osiągnąć.

„Po pierwsze, jak się robi wskaźniki, to się zawsze robi z marginesem bezpieczeństwa. Lepiej dwa razy przekroczyć, niż mieć zagrożenie nieosiągnięcia. Każdy to programuje, to wie i my też tak robiliśmy, więc na starcie już większym problemem było znaczne przekroczenie niż nieosiągnięcie.” *(indywidualny wywiad pogłębiony)*

W opinii ewaluatora zapewne jedna jak i druga postawa po części charakteryzuje sposób prognozowania celów RPO WD 2014-2020 w postaci wartości docelowych wskaźników monitoringu. Nie jest to zadanie proste. Nie mając wielu informacji o tym jakiego rodzaju projekty będą ubiegać się o dofinansowanie, trudno jest podać realne i wiarygodne szacunki efektów ich realizacji.

Ponadto wdrażanie perspektywy finansowej 2014-2020 miało łącznie 9 lat od momentu zakończenia programowania. Jest to okres, w którym trudno określić jakie zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej mogą nastąpić, jak mogą zmienić się uwarunkowania realizacji Programu, jakiego rodzaju wydarzenia mogą wpłynąć na działania projektowe. Jak pokazała rzeczywistość wystąpiły takie, których nikt nie spodziewał się prognozując cele Programu, tj. przede wszystkim pandemia COVID-19, wojna na Ukrainie czy też wysoki wzrost inflacji. Ich skutki w poziomie realizacji wielu wskaźników są widoczne.

Przewidywanie możliwych czynników i trendów wpływających na realizację celów mierzonych wskaźnikami monitoringu nie jest kwestią łatwą. Niemniej jednak przy określaniu wartości docelowych wskaźników nie można bazować jedynie na danych historycznych. Wymagane byłoby w tym zakresie zachowanie równowagi. Doświadczenie we wdrażaniu podobnego zakresu wsparcia w przeszłości może stanowić podstawę do dalszych analiz. Ważne jest jednak spojrzenie na to, jak dotychczasowe działania zmieniły rzeczywistość. Widać to na przykładzie wsparcia aktywizacji zawodowej, w przypadku którego perspektywa 2007-2013 przyniosła wymierne efekty, ale jednocześnie znacznie ograniczyła grupę potencjalnych odbiorców wsparcia w perspektywie 2014-2020. Ponadto grupa ta była trudniejsza do aktywizacji. Dlatego nie zasadnym było zakładanie

analogicznej do okresu 2007-2013 efektywności realizowanych działań w postaci podjęcia i utrzymania zatrudnienia. Zawsze jest pewien poziom tak zwanego bezrobocia naturalnego, którego żadne działania aktywizacyjne nie są w stanie ograniczyć.

Stosowanie jedynie danych historycznych było jednym z czynników, przez który nie udało się w pełni osiągnąć wartości docelowych w obszarze wsparcia EFS. Pomimo tego, ewaluator nie ocenia negatywnie sposobu założenia wartości docelowych wskaźników. Tym bardziej, że nie zidentyfikowano żadnej sytuacji, w której sposób szacowania byłby błędny, niezgodny z przyjętą definicją wskaźnika.

Czy istnieje zagrożenie nieosiągnięcia celów końcowych ram wykonania poszczególnych osi priorytetowych RPO WD 2014-2020?

W RPO WD 2014-2020, jak w każdym programie operacyjnym, określone zostały ramy wykonania. Jest to podzbiór wskaźników monitoringu postępu rzeczowego i finansowego każdej osi priorytetowej wraz z określonymi celami do osiągnięcia na rok 2018 (cele pośrednie) oraz rok 2023 (cele końcowe). Na ramy wykonania składają się:

- wskaźniki produktu – odnoszące się bezpośrednio do realizowanych działań, obrazujące to co zostało uzyskane w wyniku realizowanych projektów,
- kluczowe etapy wdrażania - dodatkowy element wskaźnika produktu stosowany wówczas, gdy wartość jego celu pośredniego jest równa zero, jest niewielka lub trudna do oszacowania - obrazuje konkretny etap realizacji programu operacyjnego (w przypadku RPO WD 2014-2020 kluczowymi etapami wdrażania są wartości wskaźników produktu w podpisanych umowach o dofinansowanie projektów),
- wskaźnik finansowy - wykorzystywany do monitorowania postępu finansowego osi priorytetowej, określony jako „całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych”.

Wskaźniki produktu i kluczowe etapy wdrażania określone w ramach wykonania obrazują wsparcie, na które przeznaczono ponad 50% alokacji finansowej danej osi priorytetowej.

Ustanowienie mechanizmu ram wykonania ma na celu zwiększenie efektywności instytucji w skutecznym wdrażaniu funduszy unijnych. W zależności od stopnia realizacji założonych wartości docelowych, cele poszczególnych osi priorytetowych zostaną określone jako osiągnięte, nieosiągnięte lub takie, które poniosły poważne niepowodzenie w wykonaniu celów.

W poniższej Tabeli przedstawiona została warunki realizacji ram wykonania.

Tabela 67. Warunki realizacji ram wykonania RPO WD 2014-2020

Wynik oceny (klasyfikacja)	W przypadku osi priorytetowej, dla której Ramy Wykonania zawierają nie więcej niż dwa wskaźniki	W przypadku osi priorytetowej, dla której Ramy Wykonania zawierają trzy lub więcej wskaźników
Cele końcowe uważa się za osiągnięte, jeśli:	Wszystkie wskaźniki osiągną co najmniej 85% wartości celu końcowego do 31.12.2023 r.	Wszystkie wskaźniki za wyjątkiem jednego osiągną co najmniej 85% wartości celu końcowego do 31.12.2023 r., jeden wskaźnik osiągnie co najmniej 75% wartości celu końcowego do 31.12.2023 r.
Nieosiągnięcie celów końcowych, jeśli:	Co najmniej jeden wskaźnik osiągnie pomiędzy 65%, a 85% wartości celu końcowego do 31.12.2023 r.	Co najmniej jeden wskaźnik nie osiągnie 65% wartości celu końcowego do 31.12.2023 r. i/lub co najmniej dwa wskaźniki osiągną pomiędzy 65%, a 85% wartości celu końcowego do 31.12.2023 r.
Poważne niepowodzenie w wykonaniu celów końcowych, jeśli:	Co najmniej jeden wskaźnik nie osiągnie 65% wartości celu końcowego do 31.12.2023 r.	Co najmniej dwa wskaźniki nie osiągną 65% wartości celu końcowego do 31.12.2023 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014

Poniżej przedstawione zostało podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania w poszczególnych osiach priorytetowych RPO WD 2014-2020. Przedstawione dane obejmują cały okres realizacji Programu tj. do końca 2023 roku.

OŚ PRIORYTETOWA I PRZEDSIĘBIORSTWA I INNOWACJE

W przypadku osi priorytetowej I cele końcowe ram wykonania zostały osiągnięte.

Obejmują one dwa wskaźniki, z czego wszystkie osiągnęły poziom realizacji powyżej 85%, (a nawet ponad 100%).

Tabela 68. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej I

Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
Wskaźnik produktu	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (szt.)	5 036	7 208	143,1%
Wskaźnik postępu finansowego	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych (euro)	411 961 613	469 874 257	114,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

OŚ PRIORYTETOWA II TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE

W przypadku osi priorytetowej II cele końcowe ram wykonania zostały osiągnięte.

Obejmują one trzy wskaźniki, z czego wszystkie osiągnęły poziom realizacji powyżej 85%. W przypadku dwóch wskaźników wartość docelowa została osiągnięta w ponad 100%, a wskaźnika finansowego w blisko 100%.

Tabela 69. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej II

Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
Wskaźnik produktu	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 3 (szt.)	1 651	1 845	111,8%
Wskaźnik produktu	Liczba podmiotów, które udostępniły on-line informacje sektora publicznego (szt.)	54	162	300,0%
Wskaźnik postępu finansowego	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych (euro)	67 881 970	67 576 857	99,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

OŚ PRIORYTETOWA III GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

W przypadku osi priorytetowej III cele końcowe ram wykonania zostały osiągnięte.

Obejmują one cztery wskaźniki, z czego wszystkie osiągnęły poziom realizacji powyżej 85% (a nawet ponad 100%).

Tabela 70. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej III

Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
Wskaźnik produktu	Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji (m ²)	992 239	1 374 860	138,6%
Wskaźnik produktu	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej (szt.)	82	199	242,7%
Wskaźnik produktu	Długość wspartej infrastruktury rowerowej (km)	138	222,89	161,5%
Wskaźnik postępu finansowego	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych (euro)	522 069 419	562 137 546	107,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

OŚ PRIORYTETOWA IV ŚRODOWISKO I ZASOBY

W przypadku osi priorytetowej IV cele końcowe ram wykonania zostały osiągnięte.

Obejmują one pięć wskaźników, z czego wszystkie osiągnęły poziom realizacji powyżej 85% (a nawet ponad 100%).

Tabela 71. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej IV

Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
Wskaźnik produktu	Długość sieci kanalizacji sanitarnej (km)	154	263,52	171,1%
Wskaźnik produktu	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem (szt.)	23	58	252,2%
Wskaźnik produktu	Liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadów (szt.)	7	7	100,0%
Kluczowy etap wdrażania	Liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadami na podstawie podpisanych umów (szt.)	Nd.	7	Nd.
Wskaźnik produktu	Zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem: liczba ludności odnoszącej korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej (osoby)	1 650	5 261	318,9%

Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
Kluczowy etap wdrażania	Liczba podpisanych umów dotyczących projektów z zakresu ochrony przeciwpowodziowej (szt.)	Nd.	3	Nd.
Wskaźnik postępu finansowego	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych (euro)	206 394 468	215 676 677	104,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

OŚ PRIORYTETOWA V TRANSPORT

W przypadku osi priorytetowej V cele końcowe ram wykonania zostały osiągnięte.

Obejmują one trzy wskaźniki, z czego wszystkie osiągnęły poziom realizacji powyżej 85% (a nawet ponad 100%).

Tabela 72. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej V

Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
Wskaźnik produktu	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (km)	66,40	101,61	153,0%
Kluczowy etap wdrażania	Szacowana długość przebudowanych, zmodernizowanych dróg na podstawie podpisanych umów (km)	Nd.	101,61	Nd.
Wskaźnik produktu	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych (km)	62	133,01	214,5%
Kluczowy etap wdrażania	Szacowana długość przebudowanych, zmodernizowanych linii kolejowych na podstawie umów (km)	Nd.	133,01	Nd.
Wskaźnik postępu finansowego	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych (euro)	400 736 830	412 918 510	103,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

OŚ PRIORYTETOWA VI INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

W przypadku osi priorytetowej VI cele końcowe ram wykonania zostały osiągnięte.

Obejmują one trzy wskaźniki, z czego wszystkie osiągnęły poziom realizacji powyżej 85% (a nawet ponad 100%).

Tabela 73. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej VI

Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
Wskaźnik produktu	Liczba wspartych podmiotów leczniczych (szt.)	58	86	148,3%
Wskaźnik produktu	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt.)	96	506	527,1%
Kluczowy etap wdrażania	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach na podstawie podpisanych umów (szt.)	Nd.	506	Nd.
Wskaźnik postępu finansowego	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych (euro)	221 986 866	233 889 671	105,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

OŚ PRIORYTETOWA VII INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

W przypadku osi priorytetowej VII cele końcowe ram wykonania zostały osiągnięte.

Obejmują one dwa wskaźniki, z czego wszystkie osiągnęły poziom realizacji powyżej 85% (a nawet ponad 100%).

Tabela 74. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej VII

Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
Wskaźnik produktu	Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (osoby)	111 679	123 982	111,0%
Kluczowy etap wdrażania	Szacowana liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie na podstawie podpisanych umów (osoby)	Nd.	122 377	Nd.
Wskaźnik postępu finansowego	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych (euro)	73 576 019	85 255 143	115,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

OŚ PRIORYTETOWA VIII RYNEK PRACY

W przypadku osi priorytetowej VIII cele końcowe ram wykonania zostały osiągnięte.

Obejmują one trzy wskaźniki, z czego wszystkie osiągnęły poziom realizacji powyżej 85%. W przypadku dwóch wskaźników wartość docelowa została osiągnięta w ponad 100%, a wskaźnika finansowego w blisko 100%.

Tabela 75. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej VIII

Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
Wskaźnik produktu	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie (osoby)	30 271	41 073	135,7%
Wskaźnik produktu	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej (osoby)	3 106	4 510	145,2%
Wskaźnik postępu finansowego	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych (euro)	306 026 319	297 457 477	97,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

OŚ PRIORYTETOWA IX WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

W przypadku osi priorytetowej IX cele końcowe ram wykonania zostały osiągnięte.

Obejmują one trzy wskaźniki, z czego wszystkie osiągnęły poziom realizacji powyżej 85%. W przypadku dwóch wskaźników wartość docelowa została osiągnięta w ponad 100%, a wskaźnika finansowego w blisko 100%.

Tabela 76. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej IX

Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
Wskaźnik produktu	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (osoby)	16 736	29 684	177,4%
Wskaźnik produktu	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem (szt.)	820	1 322	161,2%
Wskaźnik postępu finansowego	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych (euro)	156 697 246	155 766 526	99,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

OŚ PRIORYTETOWA X EDUKACJA

W przypadku osi priorytetowej X cele końcowe ram wykonania zostały osiągnięte.

Obejmują one sześć wskaźników, z czego wszystkie osiągnęły poziom realizacji powyżej 85%. W przypadku pięciu wskaźników wartość docelowa została osiągnięta w ponad 100%, a wskaźnika finansowego w blisko 100%.

Tabela 77. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej X

Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Realizacja wskaźnika	% wartości docelowej
Wskaźnik produktu	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie (szt.)	4 584	6 224	135,8%
Wskaźnik produktu	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie (osoby)	6 529	15 415	236,1%
Wskaźnik produktu	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie (osoby)	91 477	242 597	265,2%
Wskaźnik produktu	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie (szt.)	368	857	232,9%
Wskaźnik produktu	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy (osoby)	17 322	26 456	152,7%
Wskaźnik postępu finansowego	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych (euro)	180 841 712	178 408 643	98,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Podsumowując, ramy wykonania wszystkich osi priorytetowych RPO WD 2014-2020 zostały w pełni zrealizowane.

Jakie działania naprawcze należało podjąć, żeby w pełni wykorzystać alokację przeznaczoną na realizację RPO WD 2014-2020?

Pełne wykorzystanie alokacji Programu jest niezwykle skomplikowanym zadaniem. Jest o tyle trudne, że alokacja przyznana jest w walucie euro, natomiast wszystkie rozliczenia po stronie beneficjentów następują w polskich złotych. Wykorzystanie jest zatem uzależnione od kursu wymiany walut. Jego comiesięczna zmiana powoduje, że zmienia się wartość dostępnych środków.

Wobec tego konieczne jest dysponowanie odpowiednimi narzędziami i rozwiązaniami, których stosowanie, w szczególności na ostatnim etapie realizacji Programu, wpłynie na skuteczność w pełnej absorpcji środków. W systemie realizacji RPO WD 2014-2020 takie narzędzia można zidentyfikować. Jest to np. określenie limitów środków możliwych do zakontraktowania, które pozwolą odpowiednio dostosować proces kontraktacji środków do aktualnej alokacji poszczególnych Priorytetów Programu. Stosowanie list rezerwowych projektów, jeżeli zainteresowanie naborami to umożliwia, pozwala dofinansowywać kolejne projekty w sytuacji powstających oszczędności bądź zwiększenia alokacji w wyniku wzrostu kursu wymiany walut. W sposób elastyczny przesuwano środki pomiędzy poszczególnymi działaniami Programu. Dokonywano również zwiększania dofinansowania w realizowanych projektach, głównie w ramach EFS, oczywiście przy jednoczesnym zwiększeniu produktów i rezultatów projektu oraz założeniu, że zwiększone środki zostaną wydatkowane zgodnie z wszelkimi uregulowaniami i wytycznymi.

Zdaniem Wykonawcy narzędzia te są odpowiednie i pozytywnie wpływają na skuteczne wykorzystanie dostępnej alokacji środków. Potwierdza to wysoki stopień jej wykorzystania na koniec realizacji RPO WD 2014-2020.

Na zakończenie realizacji RPO WD 2014-2020 alokacja w wysokości 9 708 900 865 zł została w 103,1% wykorzystana na realizację projektów. Ich wartość dofinansowania środkami UE wyniosła 10 010 415 780 zł.

Poniższa tabela pokazuje poziom wykorzystania alokacji RPO WD 2014-2020 w jego poszczególnych ośiach priorytetowych.

Tabela 78. Wykorzystanie alokacji RPO WD 2014-2020 w poszczególnych ośiach priorytetowych

Oś priorytetowa	Dostępna alokacja UE	Dofinansowanie UE projektów	% alokacji
I. Przedsiębiorstwa i innowacje	1 486 460 490 zł	1 466 101 283 zł	98,6%
II. Technologie informacyjno-komunikacyjne	244 935 116 zł	247 795 898 zł	101,2%
III. Gospodarka niskoemisyjna	1 883 756 980 zł	1 974 591 602 zł	104,8%
IV. Środowisko i zasoby	744 722 840 zł	763 676 866 zł	102,6%
V. Transport	1 445 958 665 zł	1 538 536 442 zł	106,4%
VI. Infrastruktura spójności społecznej	800 984 109 zł	824 131 545 zł	102,9%
VII. Infrastruktura edukacyjna	265 480 670 zł	268 826 527 zł	101,3%

Oś priorytetowa	Dostępna alokacja UE	Dofinansowanie UE projektów	% alokacji
VIII. Rynek pracy	1 104 219 465 zł	1 120 174 518 zł	101,4%
IX. Włączenie społeczne	565 402 833 zł	593 443 644 zł	105,0%
X. Edukacja	652 522 102 zł	670 787 315 zł	102,8%
XI. Pomoc techniczna	367 617 000 zł	389 870 900 zł	106,1%
XII. REACT-EU	145 991 595 zł	151 579 037 zł	103,8%
XIII. Pomoc techniczna REACT-EU	849 000 zł	900 203 zł	106,0%
łącznie RPO WD 2014-2020	9 708 900 865 zł	10 010 415 780 zł	103,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Działania w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 zostały już zakończone. Ponadto, powyższe dane wskazują, że alokacja Programu została wykorzystana praktycznie w 100%. Dlatego w ramach RPO WD 2014-2020 nie można i nie należy podejmować już żadnych działań naprawczych.

Badanie pokazało jednak na jakiego rodzaju działania wskazują beneficjenci RPO WD 2014-2020 oraz podmioty, które aplikowały, ale wsparcia nie otrzymały. Można je traktować jako wskazówki do działań podejmowanych w kolejnych perspektywach finansowych UE.

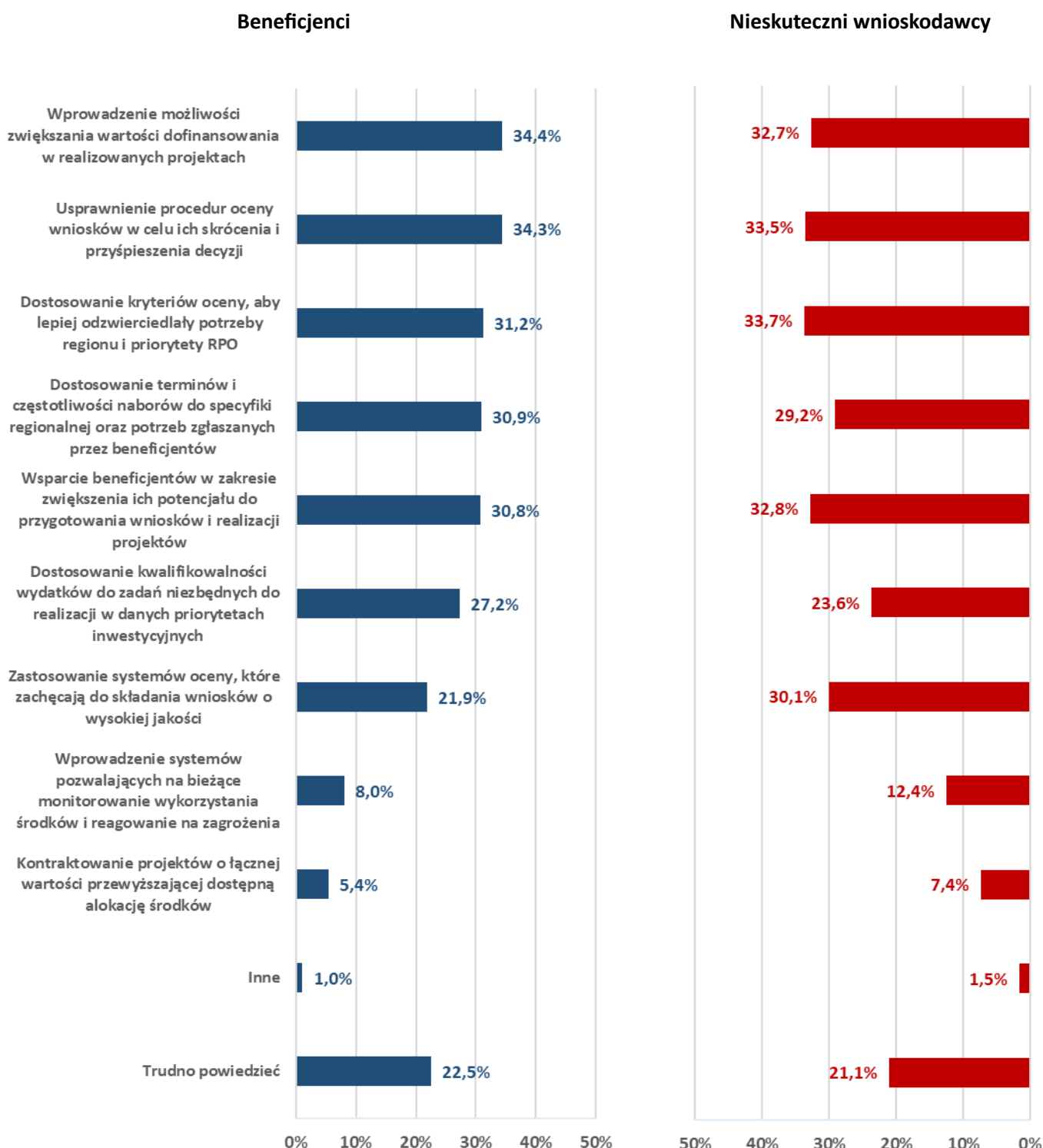
Najczęściej beneficjenci wskazywali na wspomnianą już możliwość zwiększenia wartości dofinansowania w realizowanych projektach (34,4% beneficjentów oraz 32,7% nieskutecznych wnioskodawców). Jak już wspomniano, te rozwiązanie było praktykowane w ramach RPO WD 2014-2020. Należy mieć jednak świadomość, że nie zawsze i nie we wszystkich obszarach wsparcia jest to możliwe. Ponadto jest to narzędzie, co do którego należy podchodzić ze szczególną ostrożnością, aby sprawiedliwie podchodzić do wszystkich beneficjentów środków.

Natomiast w przypadku nieskutecznych wnioskodawców Programu najczęściej wskazywanym działaniem było dostosowanie kryteriów oceny projektów, aby lepiej odzwierciedlały potrzeby regionu i priorytety Programu (33,7% wnioskodawców) oraz usprawnienie procedur oceny wniosków w celu ich skrócenia i przyspieszenia decyzji (33,5%). Nie można się temu dziwić, gdyż niespełnienie kryteriów wyboru projektów jest najczęstszą przyczyną nie otrzymania przez nich dofinansowania (patrz wykres nr 68). Należy zwrócić też uwagę, że stosunkowo często na te kwestie wskazywali również beneficjenci Programu, tj. odpowiednio 31,2% oraz 34,3%.

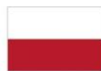
Dla beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców kluczowym do maksymalizowania skuteczności w wykorzystywaniu dostępnej alokacji środków powinno być dla Instytucji Zarządzającej wsparcie beneficjentów w zakresie zwiększenia ich potencjału do przygotowania wniosków aplikacyjnych i realizacji projektów. Wskazuje na to 30,8% beneficjentów oraz 32,8% nieskutecznych wnioskodawców. Lepiej przygotowany wnioskodawca to większe szanse na otrzymanie wniosków dobrej jakości, a następnie skuteczne zrealizowanie projektów.

Częste wskazania to również dostosowanie terminów i częstotliwości naborów do specyfiki regionalnej oraz potrzeb zgłaszanych przez beneficjentów, dostosowanie kwalifikowalności wydatków do zadań niezbędnych do realizacji w danych priorytetach inwestycyjnych oraz zastosowanie systemów oceny, które zachęcają do składania wniosków o wysokiej jakości.

Wykres 68. Działania jakie według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców powinna podjąć Instytucja Zarządzająca, aby w pełni wykorzystać alokację przeznaczoną na realizację RPO WD 2014-2020 (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 1101)

Jednym z elementów zarządzania finansowego programu regionalnego mogłyby być cykliczne spotkania koordynacyjne z wszystkimi podmiotami uczestniczącymi w procesie zarządzania finansowego. Z częstotliwością np. kwartalną. Można by było wówczas omawiać postęp wdrażania Programu, występujące problemy oraz proponowane działania mające na celu maksymalizowanie wykorzystania alokacji.

Analiza benchmarkingowa pokazała, że województwa stosują podobne narzędzia do tego, aby maksymalizować wykorzystanie dostępnej alokacji, jak np. realokowanie środków Programu pomiędzy działaniami w danej osi priorytetowej.

Przez niektóre województwa wykorzystywane były mechanizmy specjalnie przygotowywane przez Komisję Europejską oraz Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalne. Mowa tutaj o mechanizmie elastyczności, który pozwalał blokowanie środków w jednym priorytecie, a kontraktowanie w innym. Na końcowym etapie realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020, mechanizm ten umożliwiał skumulowanie niewykorzystanych środków, w jednym lub kilku priorytetach. Pozwalało to na kontraktowanie kolejnych projektów.

6.3. Ocena wpływu realizacji RPO WD 2014-2020 na rozwój społeczno-gospodarczy województwa, w tym w kontekście realizacji Strategii Europa 2020

Czy i w jakim zakresie wsparcie świadczone w ramach Programu / osi priorytetowej przyczyniło się do realizacji celów zawartych w Strategii Europa 2020?

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” jest długookresowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej na lata 2010-2020.

Przyjęta w roku 2010 Strategia stanowiła odpowiedź na kryzys gospodarczy. Równocześnie uwzględniała stojące przed Europą długofalowe wyzwania związane z globalizacją, starzeniem się społeczeństw czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów.

W celu realizacji tych założeń zaproponowano następujące priorytety:

- wzrost inteligentny (ang. smart growth), czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- wzrost zrównoważony (ang. sustainable growth), czyli transformacja w kierunku gospodarki konkurencyjnej, niskoemisyjnej i efektywnie korzystającej z zasobów,
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (ang. inclusive growth), czyli wspieranie gospodarki z wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Cele i wskaźniki Strategii zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 79. Cele i wskaźniki Strategii Europa 2020

Cel Strategii Europa 2020	Wskaźnik	Cel dla UE	Cel dla Polski
Zatrudnienie Wzrost wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata [%]	75%	71%
Badania i rozwój Przeznaczenie 3% PKB UE na inwestycje w badania i rozwój (B+R)	Nakłady na B+R [% PKB]	3%	1,7%
Zmiany klimatu i zrównoważone wykorzystanie energii Osiągnięcie celów „20/20/20” w zakresie klimatu i energii – zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z 1990 r., zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnych zużyciu energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej o 20%	Poziom emisji gazów cieplarnianych [zmiana % w stosunku do 1990 roku]	- 20%	-14%
	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w regionie	20%	15,48%
	Poziom zużycia energii pierwotnej [Mtoe, %]	+20%	96 Mtoe

Cel Strategii Europa 2020	Wskaźnik	Cel dla UE	Cel dla Polski
Edukacja Osiągnięcie celów w zakresie edukacji – ograniczenie poziomu przerywania nauki do 10% oraz zwiększenie odsetka osób w wieku 30-34 lata posiadających wykształcenie wyższe do co najmniej 40%	Udział młodzieży niekontynuującej nauki w ogólnej liczbie osób młodocianych [%]	10%	4,5%
	Udział osób z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie osób w wieku 30-34 lata [%]	40%	45%
Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym Zmniejszenie ubóstwa poprzez wydzwignięcie co najmniej 20 mln osób z ubóstwa lub wykluczenia społecznego	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu transferów społecznych [%]	20 mln osób	1,5 mln osób

Źródło: Strategia Europa 2020

Poniżej przedstawiono podsumowanie realizacji poszczególnych celów Strategii Europa 2020 w ramach RPO WD 2014-2020.

W celu dokonania oceny wkładu RPO WD 2014-2020 w realizację celów Strategii Europa 2020 dokonano eksperckiego przyporządkowania działań Programu bezpośrednio przyczyniających się do realizacji poszczególnych celów Strategii. Przyporządkowanie zostało przeprowadzone w oparciu o odtworzoną logikę interwencji.

Tabela 80. Działania RPO WD 2014-2020 bezpośrednio realizujące cele Strategii Europa 2020

Cel Strategii Europa 2020	Działania RPO WD 2014-2020
Zatrudnienie	Działanie 6.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną
	Działanie 7.1 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną
	Działanie 7.2 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową
	Działanie 8.1 Projekty powiatowych urzędów pracy
	Działanie 8.2 Wsparcie osób poszukujących pracy
	Działanie 8.3 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy
	Działanie 8.4 Godzenie życia zawodowego i prywatnego
	Działanie 8.5 Przystosowanie do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych
	Działanie 8.6 Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MMŚP
	Działanie 8.7 Aktywne i zdrowe starzenie się
	Działanie 9.1 Aktywna integracja
	Działanie 9.4 Wspieranie gospodarki społecznej

Cel Strategii Europa 2020	Działania RPO WD 2014-2020
	Działanie 10.4 Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy
Badania i rozwój	Działanie 1.1 Wzmacnianie potencjału B+R i wdrożeniowego uczelni i jednostek naukowych
	Działanie 1.2 Innowacyjne przedsiębiorstwa
	Działanie 1.5 Rozwój produktów i usług w MŚP
Zmiany klimatu i zrównoważone wykorzystanie energii	Działanie 3.1 Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych
	Działanie 3.2 Efektywność energetyczna w MŚP
	Działanie 3.3 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym
	Działanie 3.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych
	Działanie 3.5 Wysokosprawna kogeneracja
	Działanie 4.5 Bezpieczeństwo
	Działanie 12.2 Inwestycje przyczyniające się do ograniczania niskiej emisji
Edukacja	Działanie 7.1 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną
	Działanie 7.2 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową
	Działanie 10.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej
	Działanie 10.2 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej
	Działanie 10.3 Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie
	Działanie 10.4 Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy
Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym	Działanie 6.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną
	Działanie 9.1 Aktywna integracja
	Działanie 9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych
	Działanie 9.3 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych
	Działanie 9.4 Wspieranie gospodarki społecznej

Źródło: Szczegółowy opis osi priorytetowych RPO WD 2014-2020

Zatrudnienie

W ramach RPO WD 2014-2020 zaplanowano i realizowano szeroki katalog form wsparcia nakierowanych na wzrost zatrudnienia.

Wspierano powstawanie placówek opieki nad dziećmi do 3 roku życia oraz placówek dla dzieci w wieku przedszkolnym. Tworzenie nowych miejsc opieki dla dzieci miało na celu zwiększenie udziału

kobiet w zatrudnieniu poprzez ich powrót na rynek pracy. W celu podniesienia udziału kobiet w zatrudnieniu realizowane były projekty związane z zapewnieniem opieki nad dziećmi do lat 3.

Tworzenie infrastruktury szkół zawodowych i ich wyposażenie (warsztaty zajęciowe, sale praktycznej nauki zawodu), umożliwiało praktyczne kształcenie uczniów zwiększające szanse na zatrudnienie. Ponadto wsparcie skierowano do dorosłych osób pracujących, umożliwiając im podniesienie kwalifikacji, a także ich dostosowanie do wymagań pracodawców i rynku pracy.

Realizowano szereg projektów skierowanych do osób powyżej 30 roku życia, bezrobotnych, znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, osób w wieku powyżej 50 lat, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotnych oraz o niskich kwalifikacjach, mających na celu podwyższanie lub dostosowanie kompetencji i kwalifikacji do potrzeb rynku pracy w celu uzyskania zatrudnienia lub utrzymania pracy. Możliwe było uzyskanie wsparcia finansowego na rozpoczęcie działalności gospodarczej, samozatrudnienie. Realizowano także działania w zakresie procesów adaptacyjnych do wymagań rynku pracy (outplacement) obejmujące, m.in. doradztwo zawodowe, wsparcie szkoleniowe i finansowe. W ramach wydłużenia aktywności zawodowej osób w wieku powyżej 50 roku życia przygotowano programy wczesnego wykrywania nowotworów, które mają na celu poprawę dostępu do badań oraz poprawę zgłaszalności na badania.

Ponadto wsparcie ukierunkowano na poprawę i wzmocnienie funkcjonowania ośrodków pomocy społecznej oraz centrów pomocy rodzinie, wsparcie skierowane jest do osób bezrobotnych, oddalonych od rynku pracy oraz osób nieaktywnych w celu ich aktywizacji poprzez budowanie ścieżek reintegracji. Finansowano również działania związane z organizacją praktycznych form nauczania zawodowego, podniesienie kwalifikacji nauczycieli dostosowanych do kształcenia zawodowego, stypendia dla uczniów i staże u pracodawców.

Łącznie w ramach RPO WD 2014-2020 zrealizowano 1 166 projektów nakierowanych na cel Strategii Europa 2020 nakierowany na zatrudnienie. Ich łączna wartość dofinansowania, tj. 2,3 mld zł, stanowi aż 22,1% wszystkich środków UE wydatkowanych w ramach Programu.

Tabela 81. Statystyka realizacji RPO WD 2014-2020 w ramach celu Strategii Europa 2020 - zatrudnienie

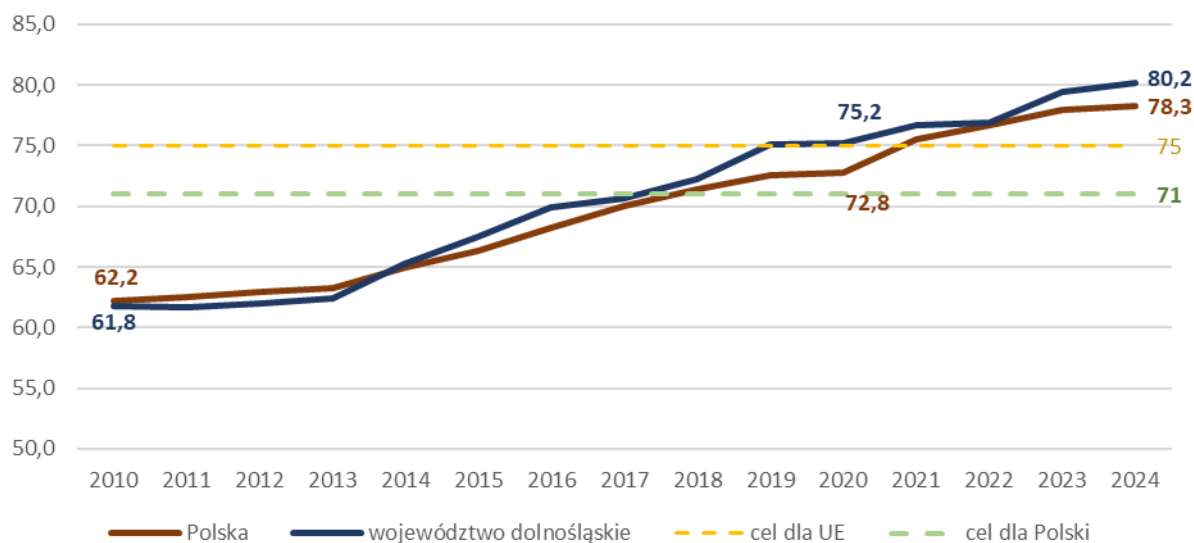
Zatrudnienie	1 166 projektów	Udział w RPO WD 2014-2020 22,1%
	3,0 mld zł całkowitej wartości projektów	
	2,3 mld zł wartości dofinansowania UE	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dot. kontraktacji środków w ramach RPO WD 2014-2020

Analiza wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat pokazuje jego systematyczny wzrost w latach 2010-2024 w kraju oraz województwie dolnośląskim. Skala wzrostu w województwie dolnośląskim jest większa niż średnia w kraju. W roku 2010 wskaźnika zatrudnienia na Dolnym Śląsku był mniejszy niż w kraju o 0,4 pkt. proc., w roku 2020 był już większy o 2,4 pkt. proc., zaś aktualnie w roku 2024 jest większy o 1,9 pkt. proc.

Dzięki temu zarówno Polska jak i województwo dolnośląskie osiągnęły w roku 2020 cel postawiony przed Polską. Województwo dolnośląskie przekroczyło nawet cel postawiony przed całą UE.

Wykres 69. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

W bezpośrednim rezultacie projektów RPO WD 2014-2020 ponad 46 tys. osób pracuje po zakończeniu ich realizacji. Stanowi to ok. 3,4% wszystkich osób pracujących na Dolnym Śląsku. Można zatem powiedzieć o istotnym wpływie RPO WD 2014-2020 na cel Strategii Europa 2020 w zakresie zatrudnienia.

Potwierdzają to również wyniki badań wśród beneficjentów działań bezpośrednio nakierowanych na realizację celów Strategii Europa 2020 w zakresie zatrudnienia. Około 67,5% z nich uważa, że ich projekt przyczynił się do zwiększenia zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata. Wśród nieskutecznych wnioskodawców opinii, że ich projekt mógł się do tego przyczynić podziela mniej o 22,1 pkt. proc. (tj. 45,4%).

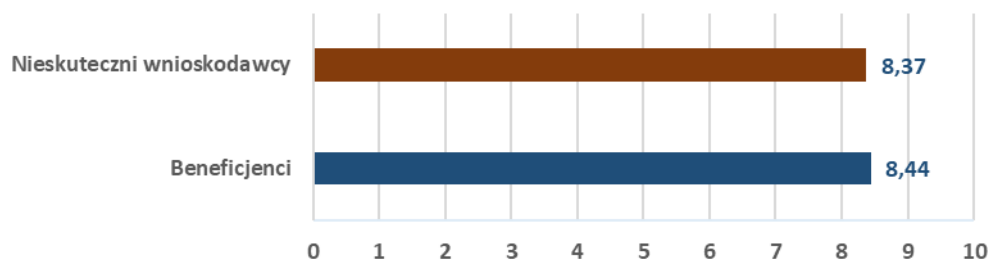
Dodatkowo, wśród projektów, dla których identyfikowany jest wpływ, wysoki jest stopień, w jakim realizowany projekt przyczynił się do tego celu. Mianowicie oceniony został on przez beneficjentów na 8,44 w skali od 0 do 10. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców to ocena jest nieznacznie mniejsza, tj. 8,11.

Wykres 70. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zatrudnienia (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)

Czy projekt przyczynił się?

Na ile projekt przyczynił się?

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 391) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 592)

Badania i rozwój

W ramach RPO WD 2014-2020 wsparcie na badania i rozwój koncentruje się w ramach osi priorytetowej 1 *Przedsiębiorstwa i innowacje*. W ramach realizowanych projektów działania ukierunkowane były na utworzenie oraz wzmocnienie potencjału badawczo-rozwojowego uczelni i jednostek naukowych. Niezwykle istotne było również wsparcie potencjału wdrożeniowego poprzez wypracowanie współpracy pomiędzy nauką a przedsiębiorstwami.

W projektach realizowanych przez przedsiębiorstwa wprowadzano innowacje w zakresie technologicznym, produkcyjnym przez wykorzystanie wyników prac B+R.

Łącznie w ramach RPO WD 2014-2020 zrealizowano 3 219 projektów nakierowanych na cel Strategii Europa 2020 związany z B+R. Ich łączna wartość dofinansowania, tj. 1,2 mld zł, stanowi aż 11,7% wszystkich środków UE wydatkowanych w ramach Programu.

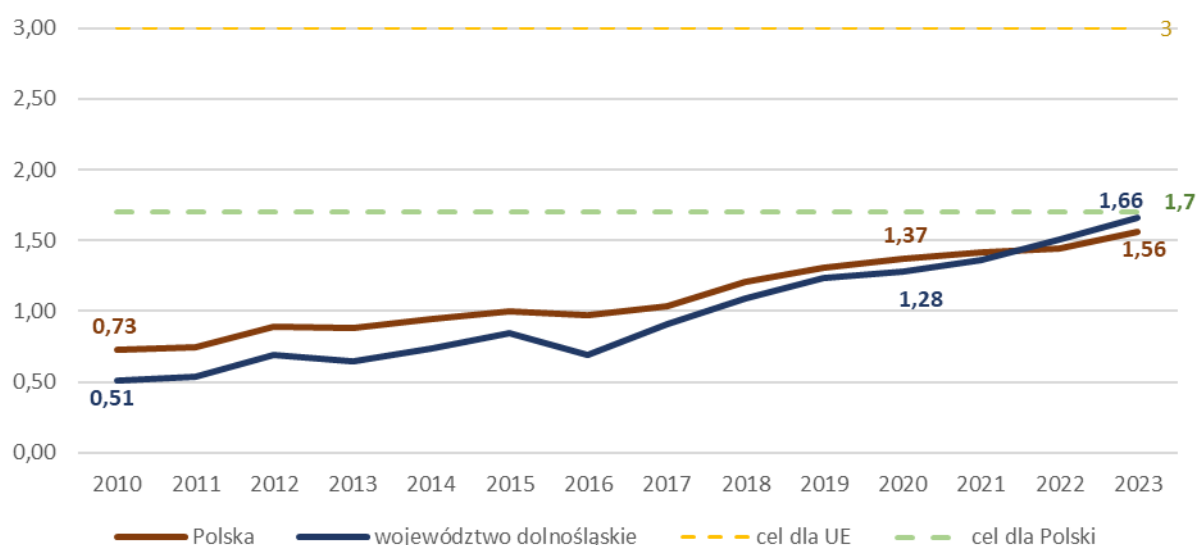
Tabela 82. Statystyka realizacji RPO WD 2014-2020 w ramach celu Strategii Europa 2020 – badania i rozwój

Badania i rozwój	3 219 projektów	Udział w RPO WD 2014-2020 11,7%
	2,1 mld zł całkowitej wartości projektów	
	1,2 mld zł wartości dofinansowania UE	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dot. kontraktacji środków w ramach RPO WD 2014-2020

Analiza wskaźnika nakładów na B+R w relacji do PKB pokazuje jego systematyczny wzrost w latach 2010-2023 w kraju oraz województwie dolnośląskim. Skala wzrostu w województwie dolnośląskim jest większa niż średnia w kraju. W roku 2010 wskaźnika zatrudnienia na Dolnym Śląsku był mniejszy niż w kraju o 0,22 pkt. proc., w roku 2020 był mniejszy już tylko o 0,05 pkt. proc., zaś w roku 2023 był większy o 0,1 pkt. proc.

Wykres 71. Nakłady na B+R w relacji do PKB (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Pomimo tego, zarówno województwo dolnośląskie jak i Polska nie osiągnęły w roku 2020 celu postawiony przed Polską. Należy jednak zwrócić uwagę, że województwo dolnośląskie charakteryzuje się trzecim największym przyrostem wartości wskaźnika (po województwie pomorskim i kujawsko-pomorskim). Gdyby średnio w Polsce wartość wskaźnika wzrosła w takim samym stopniu co w województwie dolnośląskim (tj. o 151%), założona wartość docelowa zostałaaby przekroczona (o 0,13 pkt. proc.).

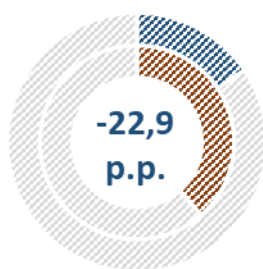
Wartość projektów RPO WD 2014-2020 nakierowanych na badania i rozwój to ok. 66,5 mln zł, w przeliczeniu średnio na jeden rok wdrażania Programu. Stanowi to ok. 1,4% wszystkich rocznych nakładów na działalność B+R na Dolnym Śląsku. Można zatem powiedzieć o zauważalnym wpływie RPO WD 2014-2020 na cel Strategii Europa 2020 w zakresie wzrostu nakładów na B+R w relacji do PKB.

Potwierdzają to również wyniki badań wśród beneficjentów działań bezpośrednio nakierowanych na realizację celów Strategii Europa 2020 w zakresie B+R. Około 15,6% z nich uważa, że ich projekt przyczynił się do zwiększenia nakładów na B+R. Wśród nieskutecznych wnioskodawców opinię, że ich projekt mógł się do tego przyczynić podzielił więcej o 22,9 pkt. proc. (tj. 38,5%).

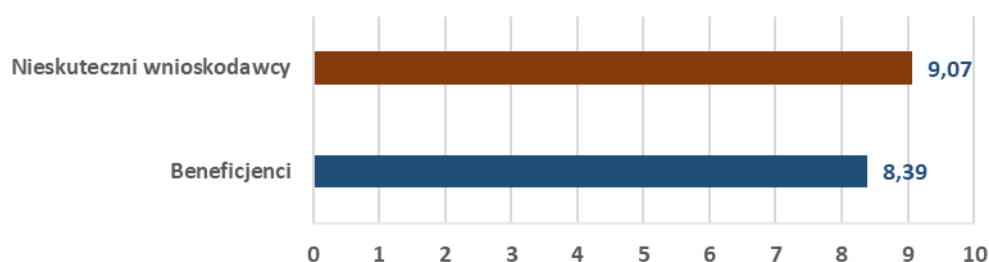
Dodatkowo, wśród projektów, dla których identyfikowany jest wpływ, wysoki jest stopień, w jakim realizowany projekt przyczynił się do tego celu. Mianowicie oceniony został on przez beneficjentów na 8,39, w skali od 0 do 10. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców ocena wyniosła nawet 9,07.

Wykres 72. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie badań i rozwoju (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)

Czy projekt przyczynił się?

Na ile projekt przyczynił się?

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 610) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 278)

Zmiany klimatu i zrównoważone wykorzystanie energii

Interwencja w ramach RPO WD 2014-2020 została zaprogramowana na realizację projektów obejmujących wpływ inwestycji na zmiany klimatu, w tym działania w zakresie wprowadzania niskoemisyjnego transportu zbiorowego i budowy dróg dla rowerów, głębokiej termomodernizacji, jak również ochrony i promowania turystycznych obszarów przyrodniczych. Realizowano również projekty z zakresu zapobiegania skutkom zmian klimatu, jak modernizacja zbiorników retencyjnych oraz wałów przeciwpowodziowych.

W zakresie interwencji mającej na celu rozwój rynku energii odnawialnej, największe zainteresowanie wykazali beneficjenci realizacją projektów w zakresie budowy instalacji i mikro instalacji fotowoltaicznych. Realizowane były również projekty w zakresie budowy sieci przesyłowych umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej pochodzącej z OZE.

Łącznie w ramach RPO WD 2014-2020 zrealizowano 581 projektów nakierowanych na cel Strategii Europa 2020 związany z ochroną klimatu i zrównoważonym wykorzystaniem energii. Ich łączna wartość dofinansowania, tj. 2,2 mld zł, stanowi aż 21,0% wszystkich środków UE wydatkowanych w ramach Programu.

Tabela 83. Statystyka realizacji RPO WD 2014-2020 w ramach celu Strategii Europa 2020 – zmiana klimatu i zrównoważone wykorzystanie energii

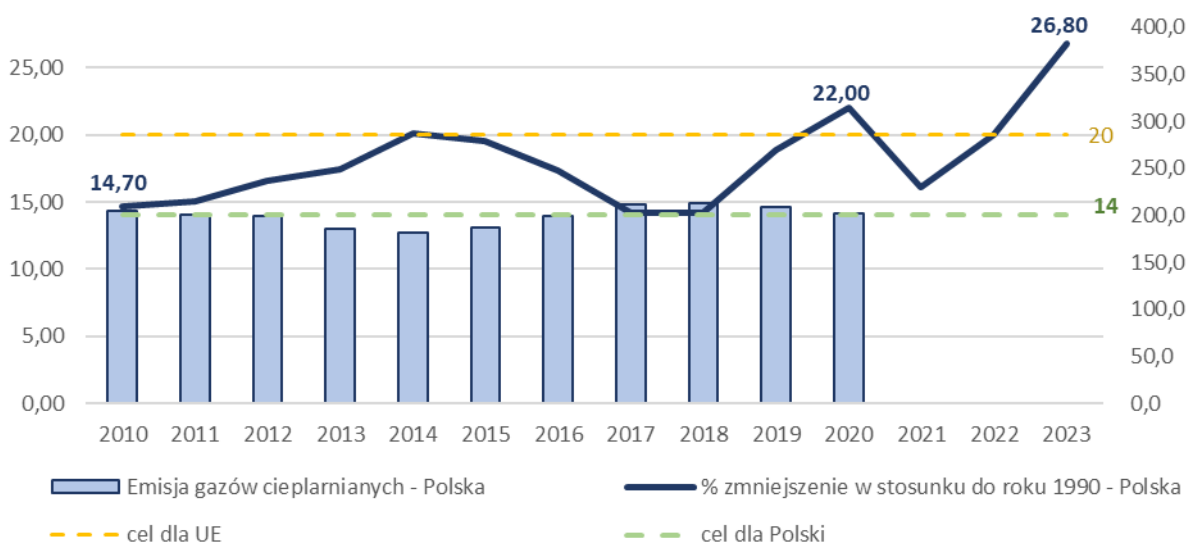
Zmiany klimatu i zrównoważone wykorzystanie energii	581 projektów	Udział w RPO WD 2014-2020 21,0%
	3,2 mld zł całkowitej wartości projektów	
	2,2 mld zł wartości dofinansowania UE	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dot. kontraktacji środków w ramach RPO WD 2014-2020

Z uwagi na dostępność danych analizę wskaźników w obszarze klimatu i wykorzystania energii przedstawiono jedynie na poziomie krajowym (brak danych na poziomie regionalnym).

W latach 2010-2023 zmiana poziom emisji gazów cieplarnianych w stosunku do roku 1990 wykazuje się w Polsce zmienną tendencją. Jednakże w każdym z analizowanych lat osiągnięta wartość przekracza cel założony dla Polski. W roku 2020 osiągnięto redukcję emisji o 22% w stosunku do roku 1990, co o 8 pkt. proc. przekracza założony cel dla Polski oraz o 2 pkt. proc. przekracza cel dla całej UE.

Wykres 73. Emisja gazów cieplarnianych (mln ton ekwiwalentu CO₂) oraz redukcja emisji w stosunku do roku 1990 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS STRATEG

W bezpośrednim rezultacie projektów RPO WD 2014-2020 nastąpiła redukcja rocznej emisji gazów cieplarnianych o ponad 159 tys. ton równoważnika CO₂. Stanowi to ok. 0,1% całkowitej emisji gazów

cieplarniach w Polsce. Można zatem powiedzieć o zauważalnym wpływie RPO WD 2014-2020 na cel Strategii Europa 2020 w zakresie zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych.

Potwierdzają to również wyniki badań wśród beneficjentów działań bezpośrednio nakierowanych na realizację celów Strategii Europa 2020 w zakresie zmiany klimatu i zrównoważonego wykorzystania energii. Około 79,8% z nich uważa, że ich projekt przyczynił się do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych. Wśród nieskutecznych wnioskodawców opinii, że ich projekt mógł się do tego przyczynić podziela mniej o 16,5 pkt. proc. (tj. 63,3%).

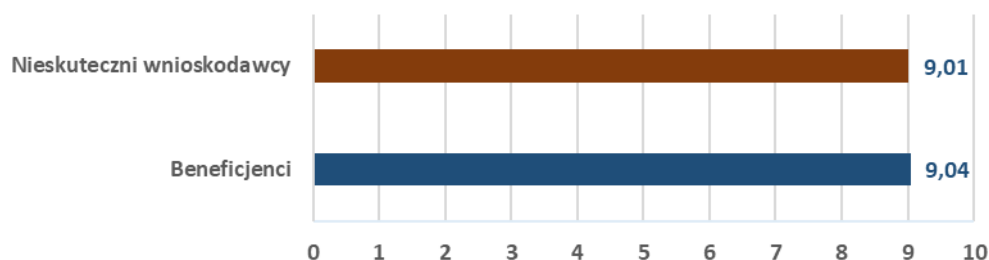
Dodatkowo, wśród projektów, dla których identyfikowany jest wpływ, wysoki jest stopień, w jakim realizowany projekt przyczynił się do tego celu. Mianowicie oceniony został on przez beneficjentów na 9,04 w skali od 0 do 10. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców ocena jest na zbliżonym poziomie, tj. 9,01.

Wykres 74. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)

Czy projekt przyczynił się?

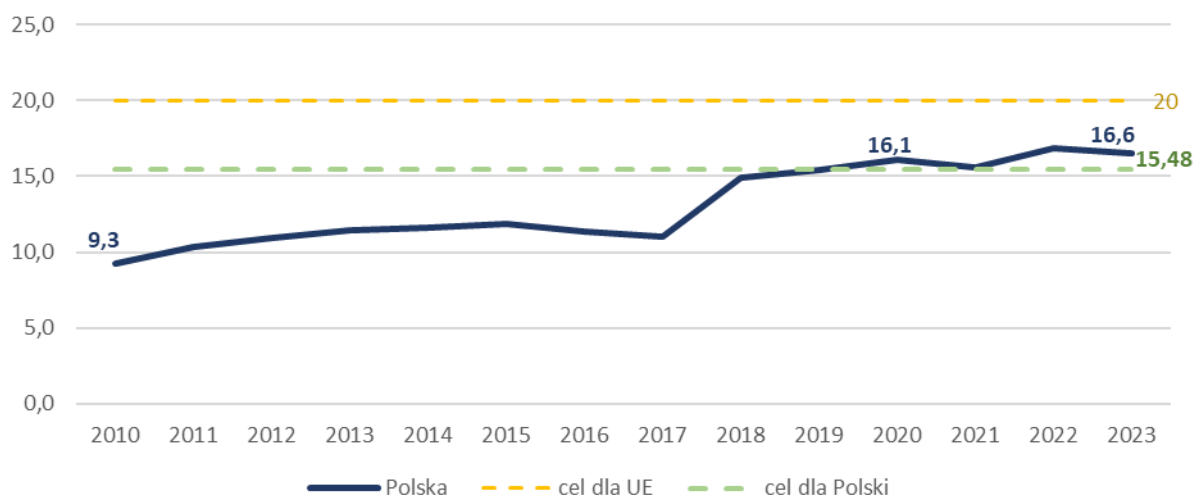

Na ile projekt przyczynił się?

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 238) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 177)

Wykres 75. Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS STRATEG

Lata 2010-2023 to systematyczny wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w kraju. W roku 2020 udział ten wyniósł 16,1%, co o 0,62 pkt. proc. przekracza założony cel dla Polski.

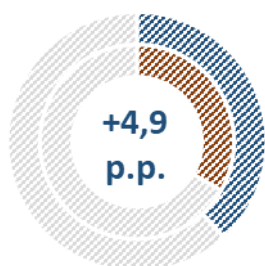
W bezpośrednim rezultacie projektów RPO WD 2014-2020 wygenerowano dodatkową zdolność produkcji energii elektrycznej i ciepłej z odnawialnych źródeł energii o 30 MW.

Wyniki badań wśród beneficjentów działań bezpośrednio nakierowanych na realizację celów Strategii Europa 2020 w zakresie zmiany klimatu i zrównoważonego wykorzystania energii wskazują na przeciętny wpływ RPO WD 2014-2020 na ten cel. Około 38,2% z nich uważa, że ich projekt przyczynił się do zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto. Wśród nieskutecznych wnioskodawców opinii, że ich projekt mógł się do tego przyczynić podziela mniej o 4,9 pkt. proc. (tj. 33,3%).

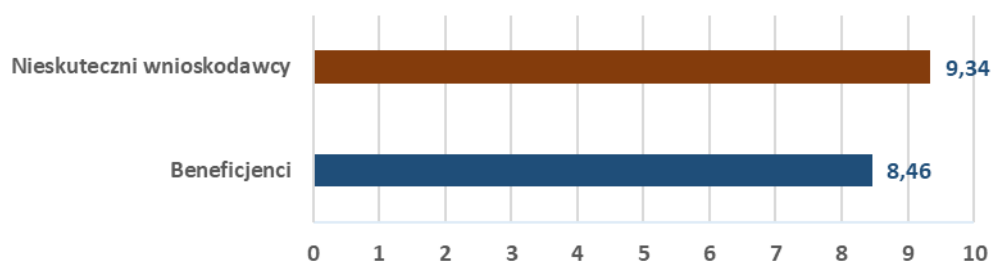
Dodatkowo, wśród projektów, dla których identyfikowany jest wpływ, wysoki jest stopień, w jakim realizowany projekt przyczynił się do tego celu. Mianowicie oceniony został on przez beneficjentów na 8,46, w skali od 0 do 10. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców ocena jest nawet na poziomie 9,34.

Wykres 76. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)

Czy projekt przyczynił się?

Na ile projekt przyczynił się?

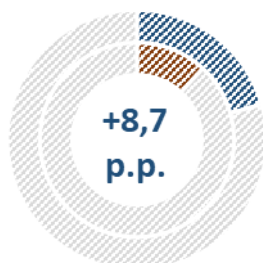
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 238) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 177)

Ponadto ok. 20,7% beneficjentów uważa, że ich projekt przyczynił się do zwiększenia zużycia energii pierwotnej, tj. pozyskiwanej ze źródeł naturalnych - odnawialnych i nieodnawialnych. Wśród nieskutecznych wnioskodawców opinii, że ich projekt mógł się do tego przyczynić podziela mniej o 8,7 pkt. proc. (tj. 11,9%).

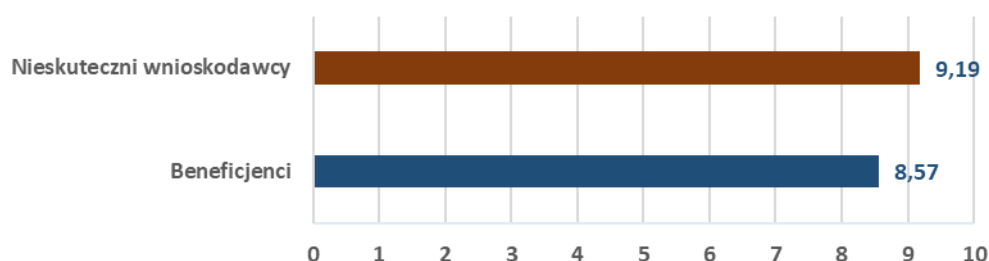
Dodatkowo, wśród projektów, dla których identyfikowany jest wpływ, wysoki jest stopień, w jakim realizowany projekt przyczynił się do tego celu. Mianowicie oceniony został on przez beneficjentów na 8,57, w skali od 0 do 10. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców ocena jest zdecydowanie wyższa, tj. na poziomie 9,19.

Wykres 77. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zwiększenia zużycia energii pierwotnej, tj. pozyskiwanej ze źródeł naturalnych - odnawialnych i nieodnawialnych (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)

Czy projekt przyczynił się?

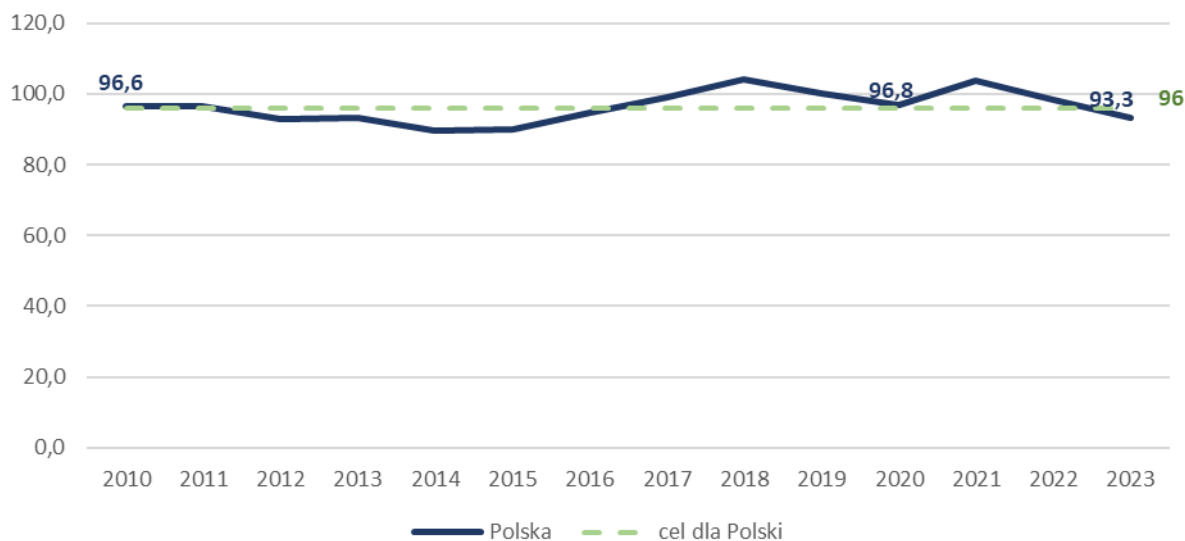
Na ile projekt przyczynił się?

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 ($n = 238$) oraz nieskutecznych wnioskodawców ($n = 177$)

Polska była blisko osiągnięcia celu w zakresie zmniejszenia zużycia energii pierwotnej do poziomu ok. 96 Mtoe. W roku 2020 osiągnięta wartość 96,6 Mtoe nieznacznie (o 0,6 Mtoe) przekraczała założony cel.

Wykres 78. Poziom zużycia energii pierwotnej (w Mtoe)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS STRATEG

Edukacja

RPO WD 2014-2020 to szereg działań wspierających system edukacji w województwie dolnośląskim.

Wsparcie zostało ukierunkowane na rozwój infrastruktury edukacyjnej, m.in. przebudowę, rozbudowę lub adaptację placówek szkolnych mających na celu poprawę warunków nauczania, w tym podniesienia standardu edukacji dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich. Realizowano inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową, gimnazjalną i ponadgimnazjalną, w tym zawodową.

Wsparcie ukierunkowano również na podniesienie jakości edukacji poprzez inwestowanie w kształcenie oraz szkolenia zawodowe nauczycieli, doskonalenie ich umiejętności oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji. W ramach projektów finansowano dodatkowe zajęcia dydaktyczne dla uczniów, wprowadzono indywidualizację nauczania. Realizowane były także programy pomocy stypendialnej dla uczniów szczególnie uzdolnionych. Ponadto pracownice szkolne uzyskały wyposażenie w dydaktyczne narzędzia do nauczania i rozwijania kompetencji ucznia.

Łącznie w ramach RPO WD 2014-2020 zrealizowano 981 projektów nakierowanych na cel Strategii Europa 2020 związany z edukacją. Ich łączna wartość dofinansowania, tj. 1,0 mld zł, stanowi 9,6% wszystkich środków UE wydatkowanych w ramach Programu.

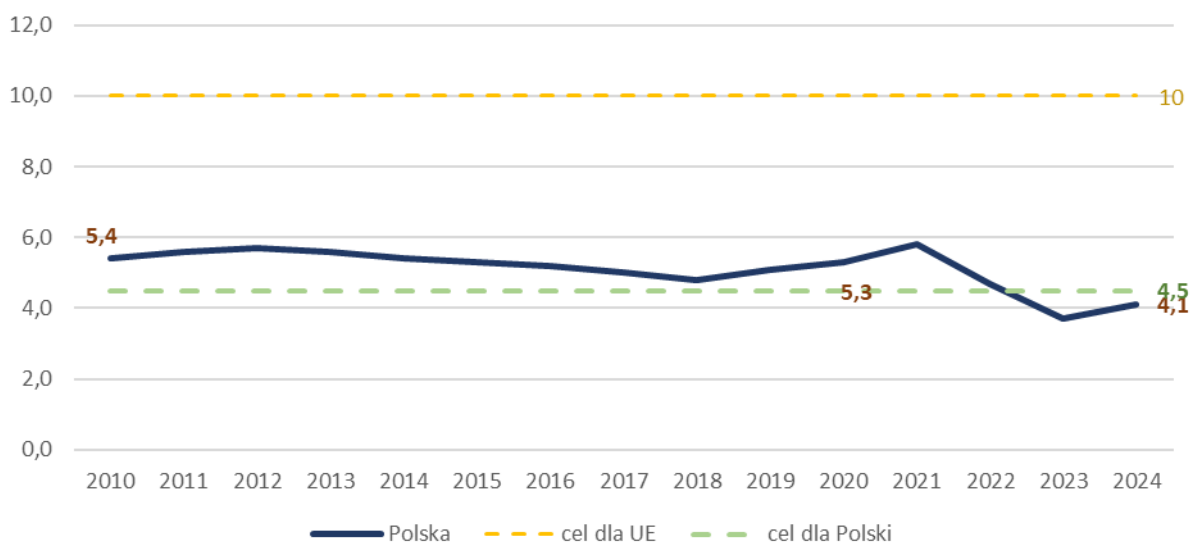
Tabela 84. Statystyka realizacji RPO WD 2014-2020 w ramach celu Strategii Europa 2020 – Edukacja

Edukacja	981 projektów	Udział w RPO WD 2014-2020 9,6%
	1,4 mld zł całkowitej wartości projektów	
	1,0 mld zł wartości dofinansowania UE	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dot. kontraktacji środków w ramach RPO WD 2014-2020

Analiza wskaźników w zakresie celu edukacyjnego pokazuje, że do końca 2020 roku nie udało się Polsce osiągnąć celu w zakresie zmniejszenia udziału młodzieży niekontynuującej nauki do poziomu 4,5% ogólnej liczby osób młodocianych. W roku 2020 wartość Polska osiągnęła wartość 5,3%. Założony cel udało się zrealizować dopiero w roku 2023, tj. na koniec realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020. Zdaniem ekspertów u młodzieży widoczny jest trend ku braku zainteresowania kontynuacją nauki, która zdaniem ludzi młodych nie opłaca się, nie powoduje większych zarobków. Zatem nie wiedza przynosi takie korzyści, a odpowiednie i wysokie kwalifikacje.

Wykres 79. Udział młodzieży niekontynuującej nauki w ogólnej liczbie osób młodocianych (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS STRATEG

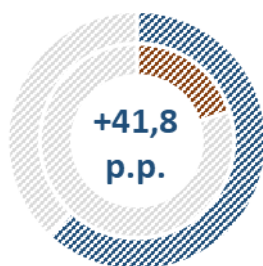
Wyniki badań wśród beneficjentów działań bezpośrednio nakierowanych na realizację celów Strategii Europa 2020 w zakresie edukacji wskazują na wysoki wpływ realizacji RPO WD 2014-2020 na

zwiększenia liczby młodych osób (młodzieży) kontynuującej naukę. Około 61,9% z nich uważa, że ich projekt przyczynił się do realizacji tego celu. Wśród nieskutecznych wnioskodawców opinii, że ich projekt mógł się do tego przyczynić podziela mniej o 41,8 pkt. proc. (tj. 20,1%).

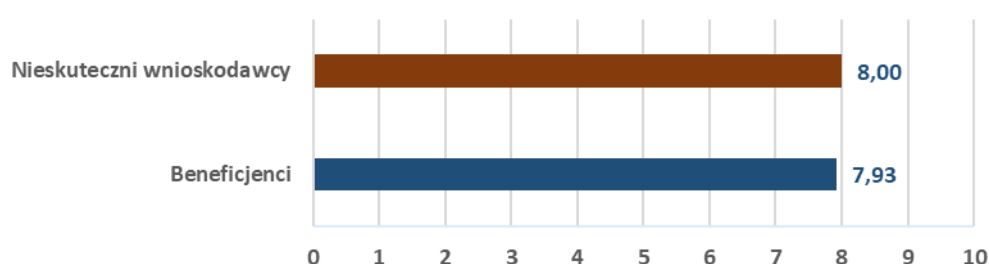
Dodatkowo, wśród tych projektów, dla których identyfikowany jest wpływ, wysoki jest stopień, w jakim realizowany projekt przyczynił się do tego celu. Mianowicie oceniony został on przez beneficjentów na 7,93 w skali od 0 do 10. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców ocena jest na zbliżonym poziomie, tj. 8,00.

Wykres 80. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zwiększenia liczby młodych osób (młodzieży) kontynuującej naukę (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)

Czy projekt przyczynił się?

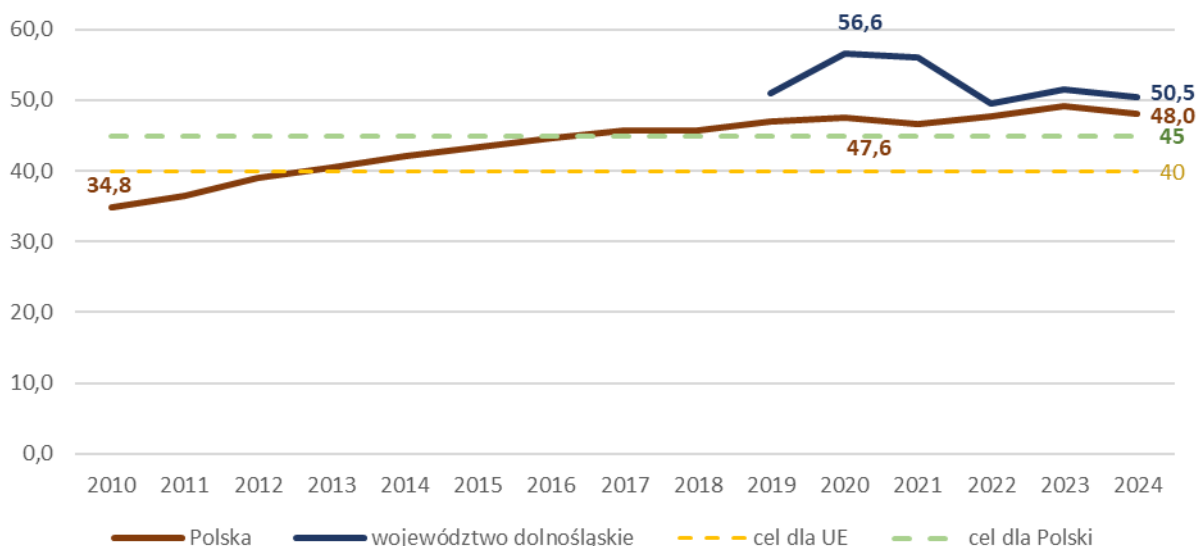
Na ile projekt przyczynił się?

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 ($n = 341$) oraz nieskutecznych wnioskodawców ($n = 179$)

Z powodzeniem natomiast zakończyło się osiągnięcie celu zwiększenia udziału osób z wykształceniem wyższym do poziomu 45% ogólnej liczby osób w wieku 30-34 lat. Cel ten został osiągnięty zarówno w skali kraju (na poziomie 47,6%) oraz województwa dolnośląskiego (na poziomie aż 56,6%). Kolejne lata to nieznaczny spadek udziału ludności województwa dolnośląskiego w wieku 30-34 lat z wyższym wykształceniem, jednakże w dalszym ciągu są to wartości powyżej średniej krajowej i powyżej celu Strategii Europa 2020.

Wykres 81. Udział osób z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie osób w wieku 30-34 lata (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS STRATEG oraz GUS BDL

W tym przypadku wyniki badań wśród beneficjentów działań bezpośrednio nakierowanych na realizację celów Strategii Europa 2020 w zakresie edukacji wskazują na niewielki wpływ RPO WD 2014-2020 na zwiększenia liczby osób w wieku 30-34 lat posiadających wyższe wykształcenie. Jedynie ok. 2,1% z nich uważa, że ich projekt przyczynił się do tego celu. Wśród nieskutecznych wnioskodawców opinii, że ich projekt mógł się do tego przyczynić podzieliła więcej o 2,9 pkt. proc. (tj. 5%).

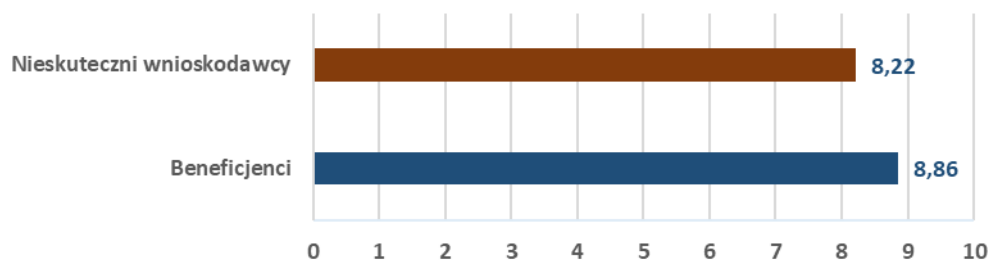
Natomiast wśród tych niewielu projektów, dla których identyfikowany jest wpływ, wysoki jest stopień, w jakim realizowany projekt przyczynił się do tego celu. Mianowicie oceniony został on przez beneficjentów na 8,22, w skali od 0 do 10. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców oceniono nawet na poziomie 8,86.

Wykres 82. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zwiększenia liczby osób w wieku 30-34 lat posiadających wyższe wykształcenie (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)

Czy projekt przyczynił się?

Na ile projekt przyczynił się?

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 ($n = 238$) oraz nieskutecznych wnioskodawców ($n = 177$)

Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym

W ramach RPO WD 2014-2020 zaplanowano i realizowano szeroki katalog form wsparcia nakierowanych na przeciwdziałanie ubóstwu mieszkańców województwa dolnośląskiego.

Realizowane były projekty mające na celu tworzenie warunków do samodzielnego funkcjonowania, usamodzielnienia się ekonomicznego, aktywizacji zawodowej i integracji ze społeczeństwem (mieszkania socjalne, mieszkania chronione). Wsparcie skierowano także na doposażenie zakładów aktywności zawodowej w celu podniesienia jakości życia osób o szczególnych potrzebach (osoby z niepełnosprawnością). W ramach poprawy jakości i dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej i społecznej realizowane były projekty z zakresu tworzenia zakładów leczniczych, domów pobytu dla osób starszych, modernizacji i wyposażenia w nowoczesną aparaturę medyczną ambulatoriów i ośrodków podstawowej opieki zdrowotnej.

Wsparcie dotyczyło również systemu usług asystenckich oraz opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi w celu umożliwienia osobom sprawującym opiekę powrót na rynek pracy. Finansowana była także działalność i tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, mające na celu wzrost poziomu zatrudnienia w tym sektorze. Realizowano działania mające na celu wzrost aktywności zawodowej i integrację społeczną.

łącznie w ramach RPO WD 2014-2020 zrealizowano 470 projektów nakierowanych na cel Strategii Europa 2020 związany z przeciwdziałaniu ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. Ich łączna wartość dofinansowania, tj. 0,7 mld zł, stanowi 7,1% wszystkich środków UE wydatkowanych w ramach Programu.

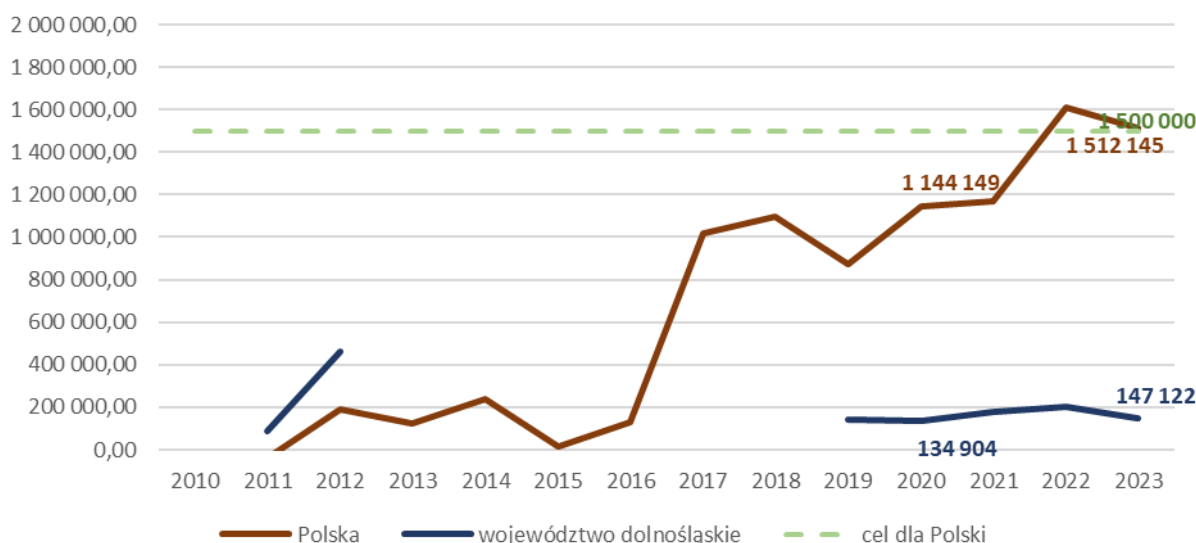
Tabela 85. Statystyka realizacji RPO WD 2014-2020 w ramach celu Strategii Europa 2020 – Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym

Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym	470 projektów	Udział w RPO WD 2014-2020 7,1%
	1,0 mld zł całkowitej wartości projektów	
	0,7 mld zł wartości dofinansowania UE	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dot. kontraktacji środków w ramach RPO WD 2014-2020

Odnosząc to do liczby ludności Polski możemy powiedzieć, że w roku 2020, w porównaniu z rokiem 2010, liczba osób zagrożonych ubóstwem zmniejszyła się o ok. 1,1 mln osób, z czego prawie 12% to spadek w województwie dolnośląskim. Wartość ta jest mniejsza niż założony cel dla Polski (1,5 mln osób). Cel ten udało się osiągnąć dopiero w roku 2022.

Wykres 83. Spadek liczby osób zagrożonych ubóstwem po uwzględnieniu transferów społecznych (osoby)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

W ramach projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 wsparciem objęto niespełna 44,1 tys. osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w województwie dolnośląskim. Stanowi to ok. 30% spadku liczby osób zagrożonych ubóstwem, jaki nastąpił w ostatnich 12 latach.

W bezpośrednim rezultacie projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 ponad 14,1 tys. osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym uzyskało kwalifikacje, niespełna 5,7 tys. osób poszukiwało pracę, a ponad 7,5 tys. osób pracowało.

Można zatem powiedzieć o istotnym wpływie RPO WD 2014-2020 na cel Strategii Europa 2020 w zakresie zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem. Wpływ ten potwierdzają wyniki badań

wśród beneficjentów działań bezpośrednio nakierowanych na realizację celów Strategii Europa 2020 w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Około 61,5% z nich uważa, że ich projekt przyczynił się do zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem. Wśród nieskutecznych wnioskodawców opinii, że ich projekt mógł się do tego przyczynić podziela mniej o 10,4 pkt. proc. (tj. 51,1%).

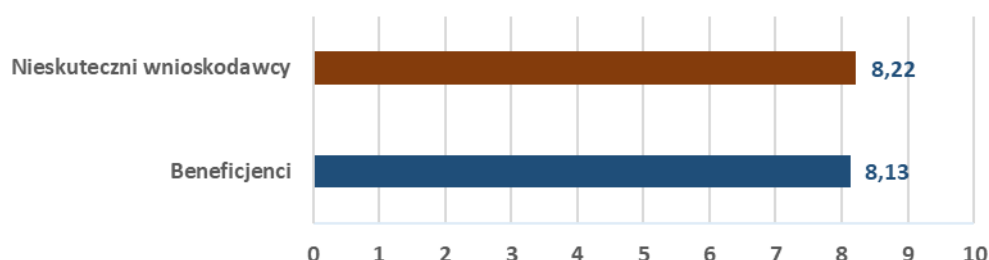
Dodatkowo, wśród tych projektów, dla których identyfikowany jest wpływ, wysoki jest stopień, w jakim realizowany projekt przyczynił się do tego celu. Mianowicie oceniony został on przez beneficjentów na 8,13 w skali od 0 do 10. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców ocena jest nieznacznie większa, tj. 8,22.

Wykres 84. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)

Czy projekt przyczynił się?

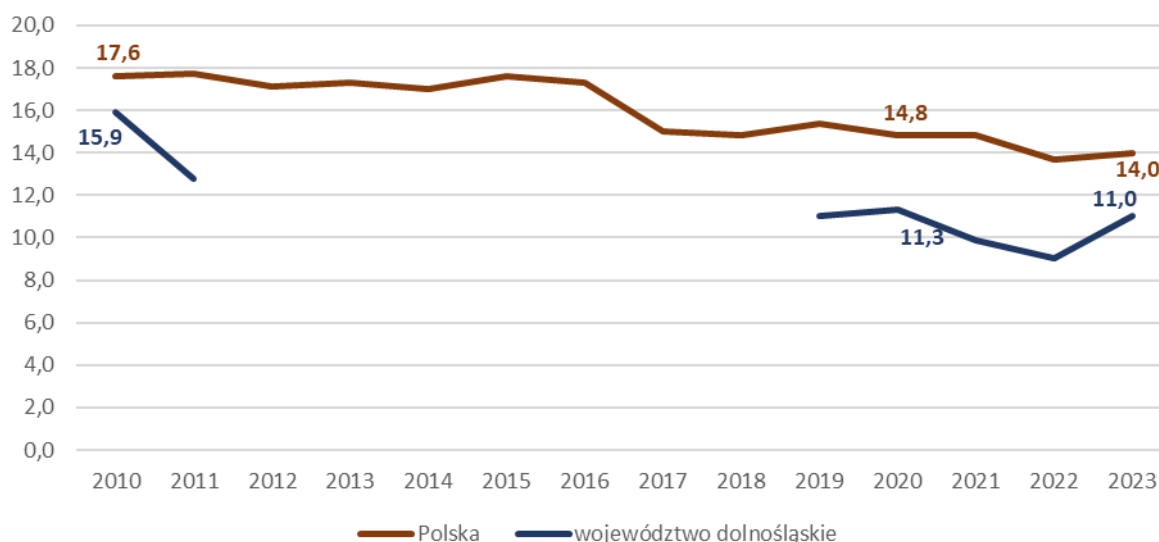

Na ile projekt przyczynił się?

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 161) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 227)

Wykres 85. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu transferów społecznych (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

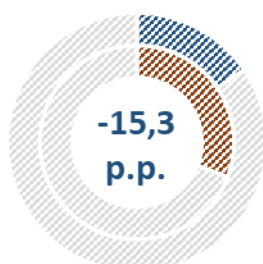
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (po uwzględnieniu dochodów z transferów społecznych) wśród mieszkańców Polski spadła na przestrzeni lat 2010-2020 o 2,8 pkt. proc (z 17,6% do 14,8%). W przypadku województwa dolnośląskiego odnotowano spadek aż o 4,9 pkt proc. (z 15,9% do 11,3%).

Wyniki badań wśród beneficjentów działań bezpośrednio nakierowanych na realizację celów Strategii Europa 2020 w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym wskazują na niewielki wpływ RPO WD 2014-2020 na zmniejszenie liczby osób znajdujących się w sytuacji pogłębionej deprivacji materialnej. Jedynie ok. 15,5% z nich uważa, że ich projekt przyczynił się do tego celu. Wśród nieskutecznych wnioskodawców opinię, że ich projekt mógł się do tego przyczynić podziela więcej o 15,3 pkt. proc. (tj. 30,8%).

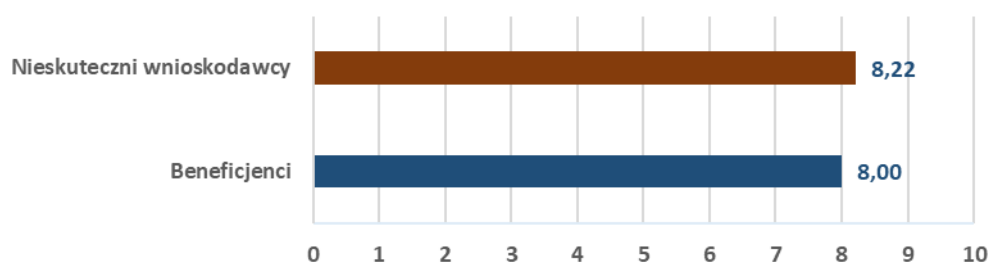
Natomiast wśród tych niewielu projektów, dla których identyfikowany jest wpływ, wysoki jest stopień, w jakim realizowany projekt przyczynił się do tego celu. Mianowicie oceniony został on przez beneficjentów na 8,00, w skali od 0 do 10. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców oceniony jest nawet na poziomie 8,22.

Wykres 86. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zmniejszenia liczby osób znajdujących się w sytuacji pogłębionej deprivacji materialnej (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)

Czy projekt przyczynił się?

Na ile projekt przyczynił się?

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 161) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 227)

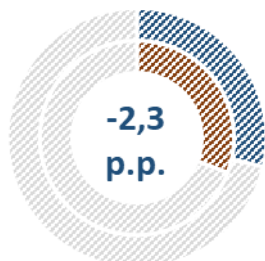
Wyniki badań wśród beneficjentów działań bezpośrednio nakierowanych na realizację celów Strategii Europa 2020 w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wskazują również na niewielki wpływ RPO WD 2014-2020 na zmniejszenie liczby osób z gospodarstw domowych o niskiej intensywności pracy.

Okolo 28,6% z nich uważa, że ich projekt przyczynił się do tego celu. Wśród nieskutecznych wnioskodawców opinię, że ich projekt mógł się do tego przyczynić podziela więcej o 2,3 pkt. proc. (tj. 30,8%).

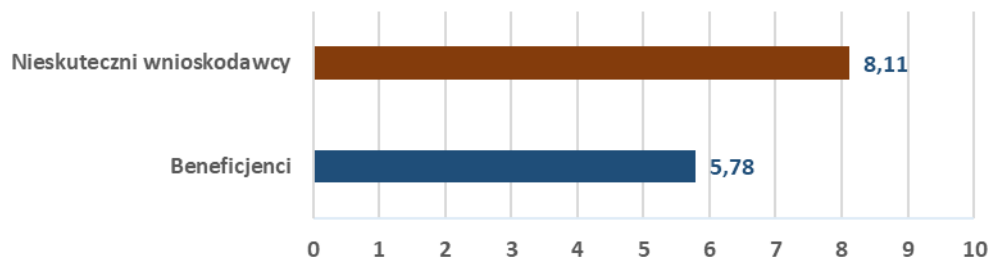
Ponadto, wśród projektów, dla których identyfikowany jest wpływ, przeciętny jest stopień, w jakim realizowany projekt przyczynił się do tego celu. Mianowicie oceniony został on przez beneficjentów na 5,78, w skali od 0 do 10. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców oceniony jest nawet na poziomie 8,11.

Wykres 87. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zmniejszenia liczby osób z gospodarstw domowych o niskiej intensywności pracy (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)

Czy projekt przyczynił się?

Na ile projekt przyczynił się?

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 161) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 227)

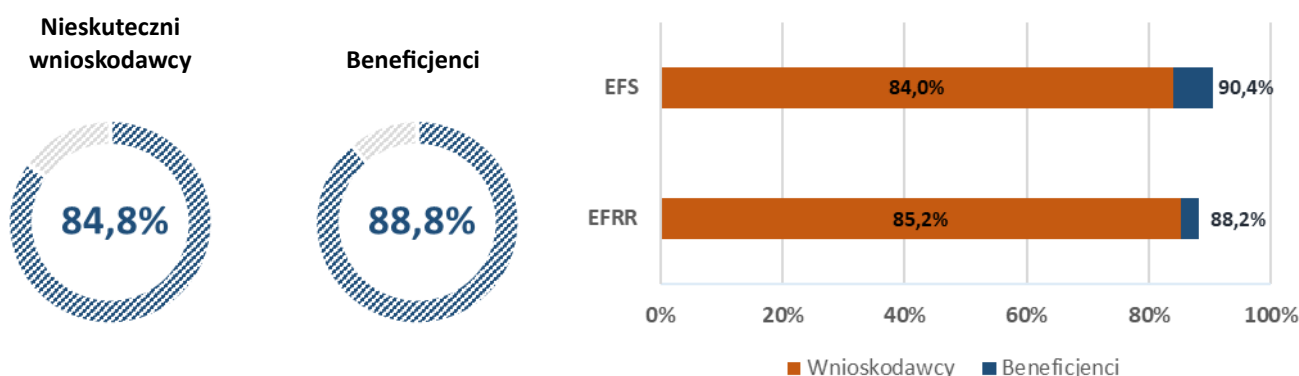
Czy i w jakim zakresie wsparcie świadczone w ramach Programu / osi priorytetowej przyczyniło się do realizacji celów zawartych w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 lub Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030?

W momencie tworzenia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 obowiązująca była Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020. Była ona najważniejszym dokumentem strategicznym regionu wytyczającym cele i kierunki rozwoju Dolnego Śląska na kolejne lata.

Program regionalny stanowił główny instrument realizacji tej Strategii. Wobec czego, zarówno przesłanki interwencji, wyzwania, które stoją przed województwem dolnośląskim jak zakres wsparcia są zdeterminowane zapisami Strategii. Nie dziwi zatem wysoka ocena stopnia, w jakim założenia i realizacja projektów wpisują się w cele zawarte w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego. Wysoka ocena dotyczy zarówno beneficjentów (88,8%) jak i wnioskodawców, których wnioski nie otrzymały dofinansowania (84,8%).

W tym aspekcie sytuacja w poszczególnych funduszach jest zbliżona do danych na poziomie całego RPO WD 2014-2020. Nieznacznie większy poziom dostosowania zakresu i realizacji projektów do celów Strategii dotyczy projektów EFS (90,4%).

Wykres 88. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, w jakim realizacja projektu była lub mogła by być zgodna z celami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (w %)

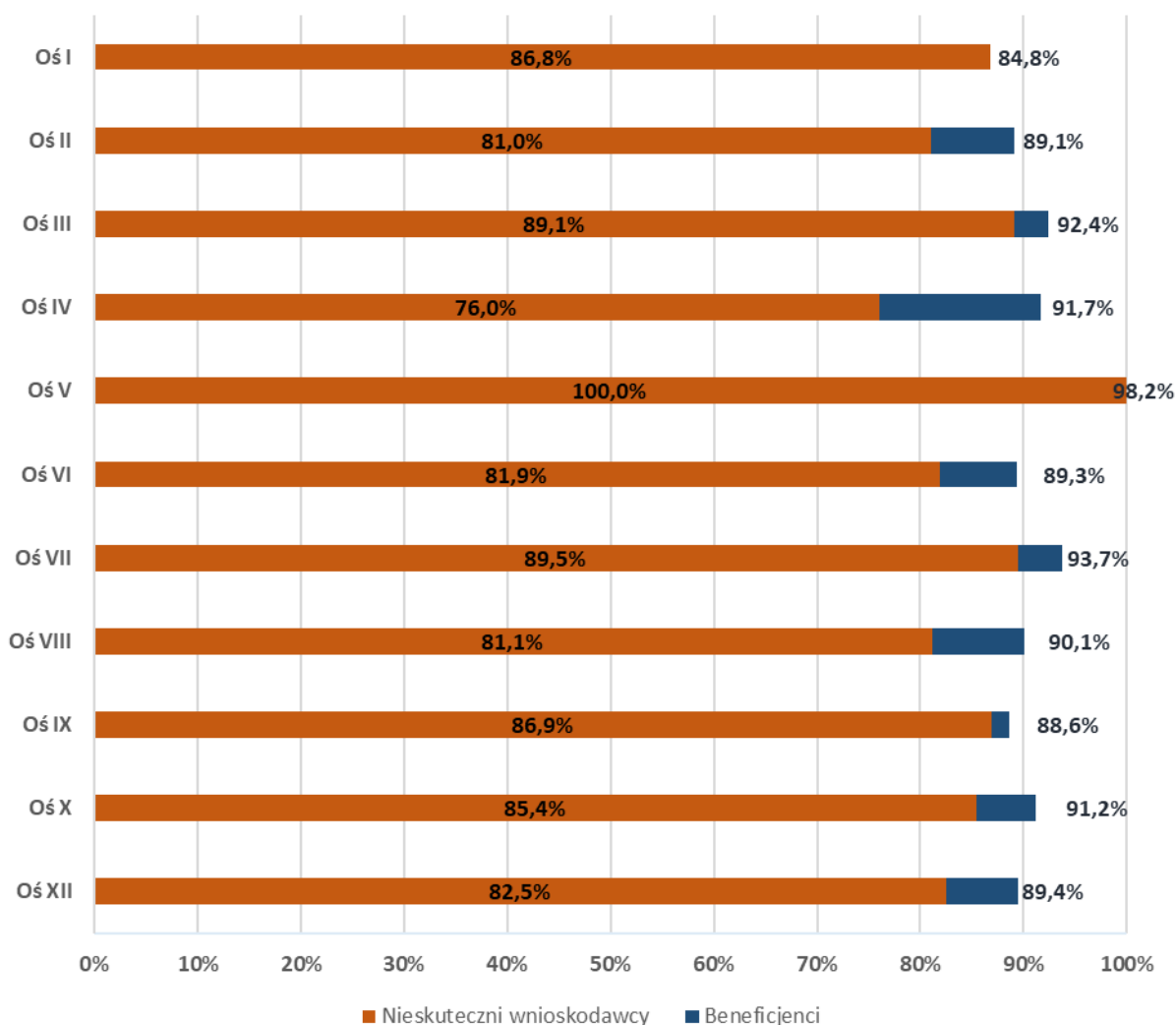

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 ($n = 1931$) oraz nieskutecznych wnioskodawców ($n = 1101$)

Wysoki stopień dostosowania zakresu realizacji projektów do celów Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 występuje we wszystkich osiach priorytetowych RPO WD 2014-2020. Najbardziej celom Strategii odpowiadały projekty realizowane w ramach osi priorytetowej V Transport (98,2%) oraz osi VII Infrastruktura spójności społecznej (93,7%). W najmniejszym stopniu natomiast w osi priorytetowej I Przedsiębiorstwa i innowacje (84,8%) oraz IX Włączenie społeczne (88,6%).

W przypadku większości osi priorytetowych większa jest zgodność zakresu realizacji projektów ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 w projektach realizowanych niż w projektach nie wybranych do dofinansowania. Wyjątkiem jest jedynie oś priorytetowa I Przedsiębiorstwa i innowacje oraz V Transport.

Wykres 89. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, w jakim założenia projektów wpisywała się w cele zawarte w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 1101)

Dokonano również analizy, w jakim stopniu poszczególne cele Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 były realizowane za pomocą RPO WD 2014-2020. Przyporządkowano do celów Strategii poszczególne osie priorytetowe oraz wartość zrealizowanych projektów oraz stopień w jakim projekty te wpisywały się w realizację celów Strategii (na podstawie wyników badania ankietowego).

Otrzymane wyniki pokazują, że najwięcej środków programu wydatkowanych zostało na cel 4 Strategii „Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa”, tj. ponad 3,9 mld zł. Wysoka wartość wydanych środków dotyczy również celu 6 „Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników” (2,8 mld zł) oraz celów 1 „Rozwój gospodarki opartej na wiedzy”, 2 „Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej” i 3 „Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP” (po ok. 2,1 mld zł).

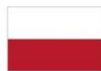
Tabela 86. Podsumowanie realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 w ramach RPO WD 2014-2020

Cel szczegółowy Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020	Osie priorytetowe RPO WD 2014-2020	Wartość zrealizowanych projektów (zł)	Stopień wpisywania się projektów w realizację celów Strategii	Środki finansowe realizujące cel Strategii (zł)
1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy	1 Przedsiębiorstwa i innowacje	2 520 141 022	84,8%	2 137 079 587
2. Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej	5 Transport	2 203 934 338	98,2%	2 164 263 520
3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP	1 Przedsiębiorstwa i innowacje	2 520 141 022	84,8%	2 137 079 587
4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa	3 Gospodarka niskoemisyjna 4 Środowisko i zasoby 12 REACT-EU (działanie 12.2)	4 281 295 346	92,0%	3 938 791 718
5. Zwiększenie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych	2 Technologie informacyjno-komunikacyjne	308 799 256	89,1%	275 140 137
6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników	1 Przedsiębiorstwa i innowacje 9 Włączenie społeczne	3 224 596 746	85,4%	2 753 805 621
7. Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia	6 Infrastruktura spójności społecznej 9 Włączenie społeczne 12 REACT-EU (działanie 12.1 i działanie 12.4)	2 152 972 657	89,1%	1 918 298 637
8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne	7 Infrastruktura edukacyjna 10 Edukacja	1 339 219 417	91,8%	1 229 403 425

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego oraz Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020

Pomimo, iż Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 została uchwalona przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego 20 września 2018 roku, a więc w połowie okresu wdrażania RPO WD 2014-2020, dokonano analizy ile środków w ramach Programu wydatkowano na obszary wpisujące się w realizację poszczególnych celów strategicznych Strategii.

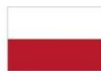
Jak pokazuje poniższa tabela rozkład wartości projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 w poszczególnych celach Strategii jest praktycznie równomierny. Najwięcej wydatkowano na projekty wpisujące się w cel „Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego”, tj. ok 3,9 mld zł. Pozostałe cele to wydatki ok. 2,8-2,9 mld zł.

Tabela 87. Podsumowanie realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 w ramach RPO WD 2014-2020

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Obszar wsparcia RPO WD 2014-2020	Środki finansowe realizujące cel Strategii (zł)
Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu	1.1. Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów 1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki 1.3. Wzmocnianie innowacyjności, w tym ekoinnowacyjności regionu 1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich	1.1. Wzmacnianie potencjału B+R i wdrożeniowego uczelni i jednostek naukowych 1.2. Innowacyjne przedsiębiorstwa 1.3. Rozwój przedsiębiorczości 1.4. Internacjonalizacja przedsiębiorstw 1.5. Rozwój produktów i usług w MŚP 8.3. Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy 12.3. Inwestycje wzmacniające MŚP z wychodzenia z pandemii COVID-19	2 770 880 112
Poprawa jakości i dostępności usług publicznych	2.1. Poprawa stanu i dostępności regionalnej infrastruktury technicznej 2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych 2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych	2.1. E-usługi publiczne 3.1. Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych 4.1. Gospodarka odpadami 4.2. Gospodarka wodno-ściekowa 4.3. Dziedzictwo kulturowe 6.1. Inwestycje w infrastrukturę społeczną 6.2. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną 7.1. Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną 7.2. Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową 10.1. Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej 12.1. Zwiększenie jakości i dostępności usług zdrowotnych w walce z pandemią COVID-19 12.4. Inwestycje społeczne – długoterminowa integracja	2 877 698 297

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Obszar wsparcia RPO WD 2014-2020	Środki finansowe realizujące cel Strategii (zł)
Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego	3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich 3.2. Wzrost społecznej integracji 3.3. Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy 3.4. Poprawa efektywności kształcenia 3.5. Doskonalenie regionalnej polityki wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami 3.6. Kształtowanie postaw prozdrowotnych, prosportowych i proekologicznych	6.1. Inwestycje w infrastrukturę społeczną 8.1. Projekty powiatowych urzędów pracy 8.2. Wsparcie osób poszukujących pracy 8.4. Godzenie życia zawodowego i prywatnego 8.5. Przystosowanie do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych 8.6. Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MMŚP 8.7. Aktywne i zdrowe starzenie się 9.1. Aktywna integracja 9.2. Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych 9.3. Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych 9.4. Wspieranie gospodarki społecznej 10.2. Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej 10.3. Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie 10.4. Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy 12.1. Zwiększenie jakości i dostępności usług zdrowotnych w walce z pandemią COVID-19 12.4. Inwestycje społeczne – długoterminowa integracja	2 814 461 125
Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego	4.1. Poprawa stanu środowiska 4.2. Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska 4.3. Ochrona przed klęskami żywiołowymi 4.4. Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz	3.1. Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych 3.2. Efektywność energetyczna w MŚP 3.3. Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym 3.4. Wdrażanie strategii niskoemisyjnych 3.5. Wysokosprawna kogeneracja	3 887 497 031

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Obszar wsparcia RPO WD 2014-2020	Środki finansowe realizujące cel Strategii (zł)
	wspieranie bezpieczeństwa energetycznego 4.5. Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego 4.6. Rozwój gospodarki cyrkularnej	4.1. Gospodarka odpadami 4.3. Dziedzictwo kulturowe 4.4. Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych 4.5. Bezpieczeństwo 12.2. Inwestycje przyczyniające się do ograniczania niskiej emisji	
Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu	5.1. Rozwój regionalnej sieci transportowej 5.2. Wzrost dostępności regionalnej infrastruktury informacyjnej o wysokich standardach funkcjonalno-użytkowych 5.3. Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej	1.4. Internacjonalizacja przedsiębiorstw 2.1. E-usługi publiczne 5.1. Drogowa dostępność transportowa 5.2. System transportu kolejowego	2 565 675 902

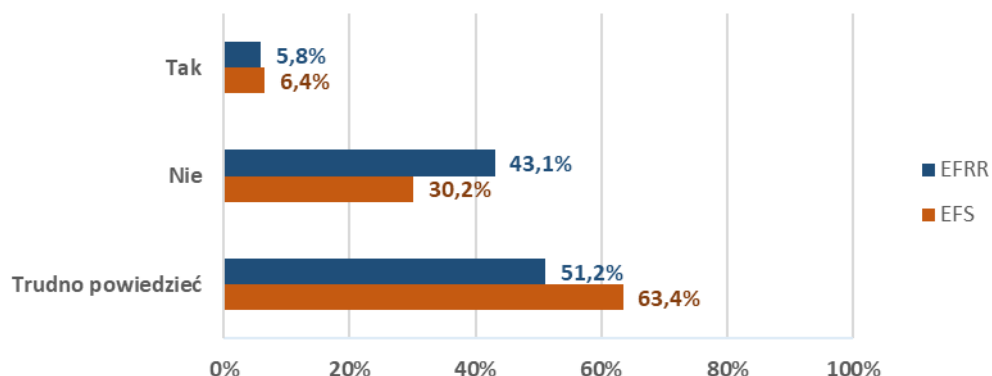
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego oraz Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030

Jakie wystąpiły nieoczekiwane efekty wdrażania interwencji?

Nieoczekiwane efekty realizowanych projektów w ramach RPO WD 2014-2020 nie jest czymś często spotykanym. Ich osiągnięcie zidentyfikowało jedynie 6% beneficjentów. Nieznaczne częściej powstały one w wyniku realizacji projektów EFS (6,4%). W zakresie EFRR dotyczy to 5,8% inwestycji.

Wykres 90. Ocena beneficjentów czy osiągnięto efekty, których nie zakładano przed rozpoczęciem realizacji projektu (w %)

Odsetek beneficjentów
identyfikujących
nieoczekiwane efekty
interwencji

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931)

Brak identyfikacji nieoczekiwanych efektów, wśród zdecydowanej większości beneficjentów RPO WD 2014-2020 wynikać może z tego, że często tego rodzaju korzyści są niemierzalne, a więc trudniejsze do zauważenia. Pomimo tego, że są niemierzalne, to są istotne dla rozwoju danego podmiotu, czy też osoby.

„Najważniejszym nieplanowanym efektem jest wzrost kapitału społecznego i umiejętności współpracy. Gminy, organizacje i firmy nauczyły się wspólnie rozwiązywać problemy i budować partnerstwa, które trwają długo po zakończeniu projektu. Tego nie widać w tabelach ze wskaźnikami, ale to ogromna wartość dodana dla regionu.”

(indywidualny wywiad pogłębiony)

Pojawienie się pandemii COVID-19 wymusiło zmiany, które okazały się dobrym rozwiązaniem i pozostały do stosowania po zakończeniu okresu kwarantann i innych ograniczeń. Szereg tych efektów jest w pełni pozytywny.

Wprowadzane obostrzenia, jak np. zamknięcie szkół i przejście na nauczanie zdalne, wymusiło konieczność szybkiego dostosowania się do nowych warunków organizacyjnych i technologicznych. Często wymagało to zdobycia nowych kompetencji, np. cyfrowych. Na przykład nauczyciele musieli zdobyć praktyczne kompetencje w zakresie prowadzenia zajęć online, obsługi platform edukacyjnych, narzędzi do wideokonferencji i tworzenia materiałów szkoleniowych. Natomiast szkoły, głównie w mniejszych miejscowościach, musiały doposażyć się w niezbędny sprzęt typu tablety, laptopy, kamery i inne niezbędne akcesoria do prowadzenia tych zajęć. Dzięki projektom RPO WD 2014-2020 otrzymywały takie możliwości.

Postęp w tym zakresie w normalnej sytuacji mógłby trwać przez lata, a w konsekwencji pandemii w kilka miesięcy udało się wypracować takie innowacyjne rozwiązania, które ułatwiły pracę.

„Pandemia stała się impulsem do przyspieszonej cyfryzacji edukacji, modernizacji zaplecza technicznego szkół i trwałych zmian w sposobie prowadzenia procesu dydaktycznego.” *(indywidualny wywiad pogłębiony)*

Bywają również sytuacje, które wprost ukazują dodatkowe efekty interwencji. Zdarza się tak, że realizacja projektu skłania do poniesienia dodatkowych kosztów na kolejne inwestycje. Przykładem może być kwestia np. rewitalizacji. Realizacja inwestycji związana np. z danym obiektem może skłonić do poniesienia kolejnych, własnych kosztów na zagospodarowanie terenów wokół obiektu. Bądź też przekładało się na to, że mieszkańcy zaczęli bardziej dbać o swój teren. Poczuli się do odpowiedzialności za to, że zmodernizowany obiekt nie będzie podlegał szybkiej degradacji.

6.4. Ocena systemu podejścia terytorialnego w ramach RPO WD 2014-2020

Jaki jest wpływ podejścia terytorialnego ZIT na realizację celów RPO WD 2014-2020, w tym na osiągnięcie wartości docelowe wskaźników?

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne to nowy instrument wprowadzony w perspektywie 2014-2020, który miał pozwolić na realizację strategii terytorialnych w sposób zintegrowany. Działania podejmowane w ramach ZIT są ukierunkowane na zrównoważony rozwój obszarów miejskich.

Do najważniejszych celów ZIT należy:

- promowanie partnerskiego modelu współpracy różnych jednostek administracyjnych na miejskich obszarach funkcjonalnych;
- zwiększenie efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie;
- realizacja zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i ich obszarów funkcjonalnych;
- zwiększenie wpływu miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie na kształt i sposób realizacji działań wspieranych na ich obszarze w ramach polityki spójności.

Dzięki ZIT samorządy wspólnie planują i finansują z Funduszy Europejskich projekty rozwiązujące wspólne problemy, wykraczając poza sztywne granice administracyjne.

W ramach RPO WD 2014-2020 formuła ZIT była realizowana na 3 obszarach:

- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego;
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Aglomeracji Wałbrzyskiej;
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Aglomeracji Jeleniogórskiej.

Instrument ZIT stanowił istotną część Programu. Zaplanowany został w 23 działaniach. Alokacja przeznaczona na poddziałania, w ramach których zaplanowano instrument ZIT, stanowi aż 23% wartości całego RPO WD 2014-2020.

Tabela 88. Przypisanie działań RPO WD 2014-2020 oraz planowanej alokacji do poszczególnych ZIT

Działanie RPO WD 2014-2020	ZIT Aglomeracji Jeleniogórskiej	ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej	ZIT Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego
1.2 Innowacyjne przedsiębiorstwa	-	-	6 848 025
1.3 Rozwój przedsiębiorczości	5 442 034	7 518 619	15 988 056
1.4 Internacjonalizacja przedsiębiorstw	-	-	1 171 953
1.5 Rozwój produktów i usług w MŚP	-	10 105 646	-
2.1 E-usługi publiczne	1 945 948	5 853 354	7 474 372
3.3 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym	20 694 563	27 961 752	31 227 410
3.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych	20 184 079	11 780 052	50 633 856

Działanie RPO WD 2014-2020	ZIT Aglomeracji Jeleniogórskiej	ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej	ZIT Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego
4.2 Gospodarka wodno-ściekowa	4 231 085	10 775 056	11 070 157
4.3 Dziedzictwo kulturowe	4 963 070	2 877 974	4 061 359
4.4 Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych	3 553 000	2 711 470	2 843 245
4.5 Bezpieczeństwo	-	-	5 421 202
5.1 Drogowa dostępność transportowa	10 000 000	15 000 000	27 696 866
5.2 System transportu kolejowego	3 665 759	21 909 831	23 532 968
6.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną	1 748 331	4 639 925	6 354 344
6.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów	10 649 368	17 529 693	18 104 970
7.1 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną	4 795 774	6 157 089	9 843 700
7.2 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową	1 117 627	1 259 609	4 103 816
8.4 Godzenie życia zawodowego i prywatnego	502 241	1 355 081	2 416 260
9.1 Aktywna integracja	988 201	2 245 863	2 566 452
9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych	274 287	2 106 881	2 173 590
10.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej	2 389 768	5 197 588	7 415 443
10.2 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej	8 806 879	6 964 986	10 743 179
10.4 Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy	1 804 401	3 768 653	4 731 851
Podsumowanie:	104 756 415	167 719 122	256 423 074
	528 898 611		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Szczegółowego opisu osi priorytetowych

Wdrażanie instrumentu ZIT niewątpliwie przyniosło efekty pozytywne w postaci wzmocnienia partnerstwa, zarówno tego międzygminnego w ramach ZIT, ale również współpracy pomiędzy poszczególnymi Związkami ZIT oraz pomiędzy Związkami ZIT a instytucjami zarządzającymi i wdrażającymi RPO WD 2014-2020.

Analiza benchmarkingowa potwierdziła, ocenę instrumentu ZIT jako elastycznego i bardziej odpowiadającego na zidentyfikowane w regionie potrzeby. Bezsprzecznym sukcesem uruchomienia instrumentu ZIT jest to, że samorządy zaczęły ze sobą rozmawiać, dyskutować o potrzebach nie tylko jednego samorządu, ale całego obszaru danego ZIT. Okazało się, że większość z nich w ogóle ze sobą nie rozmawiała wcześniej.

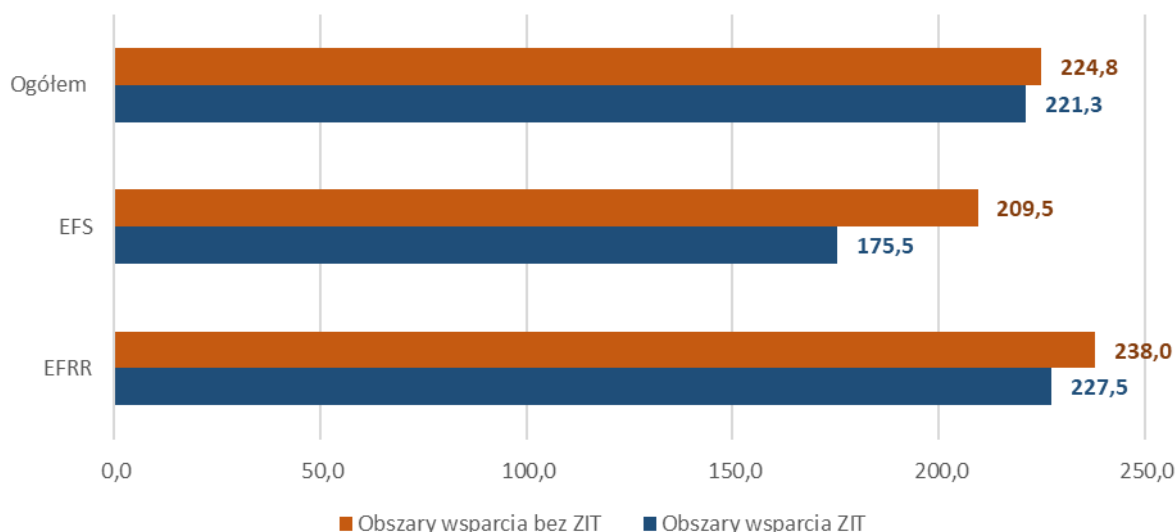
Partnerstwo to wzmacniało wspólne konsensusy w zakresie identyfikacji projektów, które mogłyby zostać objęte instrumentami ZIT czy też wspólne decyzje podejmowane przy tworzeniu kryteriów, wyboru projektów. Dawało to Związkom ZIT poczucie sprawczości co do realizacji RPO WD 2014-2020 na terenie objętym danym ZIT-em. Dzięki temu ZIT miał wpływ na wybór projektów, które gwarantują realizację określonych celów.

Procedura wyboru projektów w ramach instrumentu ZIT z założenia była bardziej czasochłonna. Powoduje, że cały proces się wydłuża. Konieczność opracowania Strategii, z której następnie będą mogły wypływać projekty niezbędne do jej realizacji, podziału środków finansowych przypadających na poszczególne samorządy oraz zmotywowanie poszczególnych beneficjentów do przygotowania projektu i terminowego jego złożenia powodowały, że środki w ramach instrumentu ZIT kontraktowane i wydatkowane były później i wolniej.

Niemniej jednak cele określone w poszczególnych Strategiach zostały ostatecznie osiągnięte. Inną kwestią jest to, jaka była wartość dodana do realizacji celów RPO WD 2014-2020. Wdrażanie instrumentu na pewno wpłynęło na wdrażanie programu, przede wszystkim poprzez bezpośrednie powiązanie z kierunkami wsparcia określonymi w RPO WD 2014-2020 oraz stosunkowo wysoką alokacją przeznaczoną na realizację instrumentu.

Można uznać, że wpływ instrumentu na realizację celów RPO WD 2014-2020 był wysoki. W obszarach wsparcia, w których został on zastosowany, średni poziom realizacji wartości docelowych wskaźników wyniósł 221,3%. Nie było to jednak decydujące o ostatecznym powodzeniu w realizacji Programu. W obszarach wsparcia, w których nie zdecydowano się zastosować instrumentu ZIT, średni poziom realizacji wartości docelowych wskaźników był nawet wyższy i wyniósł 224,8%.

Wykres 91. Średni poziom realizacji wartości docelowych wskaźników w obszarach wsparcia RPO WD 2014-2020 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Jak pokazuje powyższy wykres, większy udział instrumentu ZIT miał miejsce w ramach EFRR, gdzie średni poziom realizacji wartości docelowych wskaźników wyniósł 227,5% (w porównaniu z 175,5% w ramach EFS). W ramach EFRR mniejsza była również różnica pomiędzy obszarami wsparcia bez instrumentu ZIT, a obszarami wsparcia z instrumentem ZIT. Wyniosła ona 10,5 pkt proc., natomiast w ramach EFS była ona znacząco większa, tj. 34 pkt. proc.

Jakie czynniki w ramach podejścia terytorialnego wpływają pozytywnie, a jakie negatywnie na wdrażanie interwencji?

Zgodnie z założeniami realizacji instrumentów terytorialnych samorządy miały dedykowaną alokację środków na realizację poszczególnych zakresów wsparcia Programu. Największa przeznaczona została na ZIT Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (ponad 256 mln euro środków EFRR i EFS). Na realizację ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej trafiło prawie 168 mln euro, a najmniej, tj. prawie 105 mln euro, na ZIT Aglomeracji Jeleniogórskiej.

Dzięki temu samorządy z tych obszarów nie musiały konkurować z innymi w województwie dolnośląskim o możliwość pozyskania wsparcia. Dlatego te z nich, które dysponują mniejszym potencjałem miały większe szanse na uzyskanie dofinansowania. O ile tylko projekty wpisywały się w założenia przyjętej Strategii ZIT, spełniały przyjęte kryteria wyboru projektów oraz w ramach Związku ZIT dokonano stosowanego uzgodnienia, gminy te otrzymywały dofinansowanie. Pozwoliło to na bardziej zrównoważony rozwój obszaru, niż w sytuacji gdyby te pieniądze trafiły tylko do gmin największych, najbogatszych, o największym potencjale.

„Czy to jest jakiś „Game Changer”? Nie sądzę, ale na pewno te gminy, które są w ZIT, te może biedniejsze, z mniejszym jakimś potencjałem, mają szansę też dostać jakieś wsparcie. (...) Więc myślę, że te ZIT-y jakby są w stanie gdzieś tam je wciągnąć we współpracę, trochę zmusić do zapoznania się z rozliczaniem funduszy europejskich. Także myślę, że jest to takie pozytywne rozwiązanie.” (indywidualny wywiad pogłębiony)

Takie podejście znacznie ułatwia samorządom objętych ZIT planowanie działań rozwojowych. Mając świadomość otrzymania dofinansowania, czas oczekiwania na ogłoszenie naboru, a następnie złożenie wniosku i dokonanie oceny i rozstrzygnięcia naboru, nie jest obciążone niepewnością czy uda się zrealizować ważną dla społeczności lokalnej inwestycję.

Patrząc na to z drugiej strony, wspomniana mniejsza konkurencja może być również traktowana jako mająca negatywne oddziaływanie na realizację Programu. Oznacza bowiem, że dofinansowanie otrzymują nie najlepsze projekty w skali województwa, tylko projekty najpotrzebniejsze w poszczególnych gminach obszarów objętych ZIT. W opinii ewaluatora nie stanowi to istotnego czynnika negatywnego, gdyż w każdym z działań objętych ZIT, Instytucja Zarządzająca przewidziała również poddziałania konkursowe dla całego województwa. Stąd zarówno projekty najpotrzebniejsze w województwie jak i uzgodnione projekty w ramach ZIT miały możliwość otrzymania wsparcia.

Jak już wspomniano w odpowiedzi na pytanie badawcze „Jaki jest wpływ podejścia terytorialnego ZIT na realizację celów RPO WD 2014-2020, w tym na osiągnięte wartości docelowe wskaźników?”, realizacja projektów w formule ZIT wiązała się z wydłużeniem całej procedury wyboru projektów. Wpływała na to konieczność opracowania Strategii ZIT, wspólnego wypracowania kryteriów wyboru projektów oraz udział Związku ZIT w ocenie strategicznej projektów. Dzięki temu z jednej strony przyznawało to poszczególnym ZIT-om kompetencje decyzyjne o rozwoju swojego obszaru, z drugiej zaś komplikowało i opóźniało proces wyboru projektów.

Sztynny podział alokacji na poszczególne ZIT-y oraz w ramach ZIT-ów na poszczególne samorządy, skutkował brakiem konkurencji z innymi projektami, a to z kolei powodowało dłuższy czas na przygotowanie projektu do złożenia wniosku o dofinansowanie, a następnie realizacji inwestycji.

Mając zagwarantowane środki na dany projekt, beneficjent nie musiał spieszyć się z przygotowaniem wniosku o dofinansowanie. Stąd też poddziałania ZIT-owe, w porównaniu z innymi, były uruchamiane w późniejszych terminach.

Wszystko to kosztowało urzędników odpowiedzialnych za rozdysponowanie środków unijnych więcej pracy. Dlatego niektórzy respondenci, zważywszy na ich doświadczenia, byli sceptyczni, co do realizacji instrumentów ZIT w formie przywdzianej w perspektywie 2014-2020.

Natomiast badanie nie wykazało, że zastosowanie instrumentu ZIT spowodowało takie utrudnienia, które uniemożliwiłyby realizację celów Programu. Dlatego wartością dodaną pozostaje cel wprowadzenia tego mechanizmu, czyli wsparcie zrównoważonego rozwoju poprzez partnerską realizację wspólnych projektów przez miasta i otaczające je gminy.

Jednym z celów stosowania narzędzia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych jest współpraca samorządów (miast i otaczających je gmin) w celu wspólnego rozwiązywania problemów i realizacji inwestycji, które wpływają na rozwój całego obszaru funkcjonalnego, a nie tylko pojedynczej gminy. Wynika z tego, że można oczekiwać, iż projekty realizowane w ramach formuły ZIT będą miały charakter bardziej zintegrowany. Jak pokazało badanie, w wielu działaniach RPO WD 2014-2020 występowała jednak taka sytuacja, że średnia wartość dofinansowania UE projektów ZIT była mniejsza niż pozostałych projektów wyłanianych konkursowym trybie. Pokazuje to poniższa tabela.

Tabela 89. Średnia wartość dofinansowanie UE projektów ZIT w porównaniu z pozostałymi projektami

Działanie RPO WD 2014-2020	Projekty w ramach ZIT	Projekty nie objęte ZIT	Wzrost/spadek projektów ZIT
1.2 Innowacyjne przedsiębiorstwa	1 432 165 zł	1 764 299 zł	-18,8%
1.3 Rozwój przedsiębiorczości	4 935 773 zł	6 921 159 zł	-28,7%
1.4 Internacjonalizacja przedsiębiorstw	191 815 zł	160 933 zł	19,2%
1.5 Rozwój produktów i usług w MŚP	350 728 zł	247 265 zł	41,8%
2.1 E-usługi publiczne	1 226 737 zł	2 362 275 zł	-48,1%
3.3 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym	2 323 231 zł	3 121 238 zł	-25,6%
3.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych	9 785 982 zł	8 524 572 zł	14,8%
4.2 Gospodarka wodno-ściekowa	6 930 900 zł	4 917 028 zł	41,0%
4.3 Dziedzictwo kulturowe	2 035 685 zł	3 257 201 zł	-37,5%
4.4 Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych	2 181 198 zł	4 095 671 zł	-46,7%
4.5 Bezpieczeństwo	2 030 345 zł	5 280 787 zł	-61,6%
5.1 Drogowa dostępność transportowa	28 908 305 zł	33 332 521 zł	-13,3%
5.2 System transportu kolejowego	30 849 361 zł	54 865 235 zł	-43,8%
6.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną	2 114 518 zł	1 840 440 zł	14,9%
6.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów	879 550 zł	2 733 714 zł	-67,8%

Działanie RPO WD 2014-2020	Projekty w ramach ZIT	Projekty nie objęte ZIT	Wzrost/spadek projektów ZIT
7.1 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną	2 205 306 zł	1 397 918 zł	57,8%
7.2 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową	1 278 666 zł	2 499 355 zł	-48,8%
8.4 Godzenie życia zawodowego i prywatnego	863 438 zł	1 416 910 zł	-39,1%
9.1 Aktywna integracja	986 577 zł	1 294 266 zł	-23,8%
9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych	1 238 570 zł	1 576 018 zł	-21,4%
10.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej	901 897 zł	479 974 zł	87,9%
10.2 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej	947 784 zł	500 943 zł	89,2%
10.4 Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy	1 104 069 zł	1 971 341 zł	-44,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Na pewno na sytuację tę miał wpływ wypracowany podział alokacji na poszczególne samorządy, tak aby każdy z nich mógł realizować swoje cele. Nie w pełni wówczas wypełniana jest zasada zintegrowania wsparcia, tak aby oddziaływało w skali szerszej niż tylko jedna gmina. W opinii ewaluatora idea wskazania przez poszczególne samorządy pretendowanych przez siebie projektów wydaje się najlepszym rozwiązaniem, aby zachować zasadę partnerstwa. Natomiast zbiór tych projektów, a nie poszczególne z nich, wpływają wówczas na zintegrowanie wsparcia.

Czynnikiem, który wpływa negatywnie na wdrażanie interwencji w ramach ZIT, choć występuje on również nie tylko w ramach tej formuły, jest zmiana władzy w poszczególnych samorządach. Zdarza się wówczas przeformułowanie celów rozwojowych, a co za tym idzie rezygnacja z niektórych projektów. Wpływa to wówczas na tempo realizacji programu operacyjnego.

Jakie zmiany w systemie podejścia terytorialnego mogłyby zostać wprowadzone, aby usprawnić wybór i następnie realizację projektów?

Pomimo wskazanych czynników negatywnie oddziałujących na realizację Programu, zdaniem ewaluatora, idea ZIT powinna być kontynuowana. Tego rodzaju instrumenty terytorialne są dobre, ponieważ bardziej są zorientowane na cele konkretnego obszaru. Przedstawiciele Związków ZIT lepiej znają problemy na swoim obszarze bardziej czują i wiedzą jakiego rodzaju inwestycje są niezbędne.

Z drugiej strony jest to obszar znacznie trudniejszy do wdrożenia, z uwagi na mnogość partnerów przez co wydłuża się proces decyzyjny. Wydłużenia potęgują jeszcze procedury oraz podejście beneficjentów.

Konieczna zatem jest praca z beneficjentami, tak aby w jak największym stopniu byli oni przygotowani do aplikowania o środki oraz realizacji projektów. Niezmiernie ważna w tym jest efektywna współpraca na linii instytucja zarządzająca – lider związku ZIT – beneficjenci środków. Oczekiwane działania to spotkania informacyjne, szkolenia oraz przede wszystkim wzmocnienie kompetencji lidera ZIT, który powinien wziąć na siebie ciężar koordynacji działań poszczególnych partnerów oraz wsparcie partnerów w podejmowanych działaniach. Większe zaangażowanie lidera ZIT w tym zakresie w opinii ewaluatora wydaje się optymalnym rozwiązaniem.

Wzmocnienie kompetencji lidera ZIT powinno również prowadzić do skrócenia ścieżki decyzyjnej. Szereg sytuacji pokazuje, że sprawne wdrożenie wymaga szybko podejmowanych decyzji np. w sytuacji gdy pojawiają się oszczędności w danym projekcie.

Kluczowym w całym procesie jest etap identyfikacji projektów. Nie może powtarzać się sytuacja, w której w ramach Strategii ZIT zgłaszane są projekty, które nie do końca są przemyślane i realne do przygotowania i realizacji w określonej perspektywie czasowej. W takich sytuacjach wnioskodawcy wydłużają terminy składania wniosków o dofinansowanie lub całkowicie z nich rezygnują. Warty do przemyślenia jest wprowadzenie restrykcji utraty środków przez dany ZIT w sytuacji nie spełnienia określonych wymagań (np. nie złożenia wniosków o dofinansowania na określoną kwotę w odpowiedzi na np. dwukrotnie ogłaszany nabór). Elementy konsekwencji dla beneficjentów muszą ich zmotywować do sprawnego przygotowania wniosku o dofinansowanie, a następnie realizacji projektu.

W nowej perspektywie 2021-2027 instytucja zarządzająca podjęła już szereg decyzji odnośnie zasad wdrażania instrumentu ZIT. Na przykład zdecydowano, że Związki ZIT nie uczestniczą w ocenie projektów. Zdaniem ewaluatora jest to krok w dobrą stronę, który powinien usprawnić wdrażanie tego mechanizmu. Nie zaburza również idei zwiększenia wpływu miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie na kształt i sposób realizacji działań wspieranych na ich obszarze. Określenie Strategii ZIT oraz identyfikacja projektów ją realizującą wypełnia to założenie. Natomiast ocena czy złożone projekty spełniają założenia Programu i Strategii ZIT powinna być dokonywana przez instytucję zarządzającą lub pośredniczącą.

6.5. Ocena efektywności i trwałości osiągniętych rezultatów w ramach RPO WD 2014-2020

Jaka jest trwałość dotychczas osiągniętych rezultatów RPO WD 2014-2020? Czy będą one trwałe w dłuższej perspektywie czasowej?

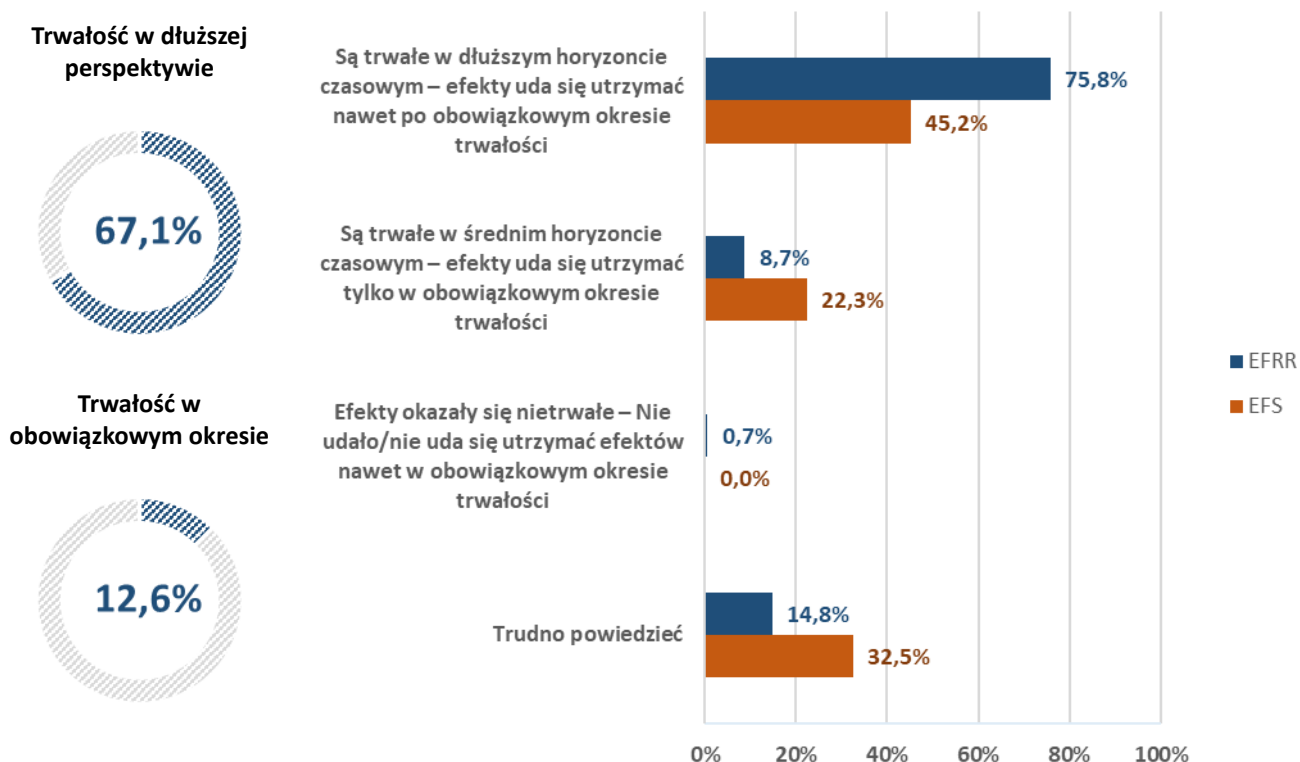
Trwałość powstałych efektów realizacji projektów jest jednym z ważniejszych kryteriów do spełnienia, aby można powiedzieć, czy wdrożenie RPO WD 2014-2020 zakończyło się sukcesem. Inwestycje infrastrukturalne lub inwestycje w kapitał ludzki podejmowane są z zamiarem, że będą one służyły społeczeństwu przez szereg najbliższych lat. Tylko to pozwoli w pełni wykorzystać fundusze europejskie do rozwoju Dolnego Śląska.

Brak trwałości efektów jest porównywalny do sytuacji, w której efekty te w ogóle by nie powstały.

Jak pokazało badanie, na wysokim poziomie należy ocenić trwałość projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020. Zaledwie 0,5% beneficjentów wskazuje na brak możliwości utrzymania trwałości nawet w obowiązującym w umowie o dofinansowanie terminie. Sytuacje te dotyczą jedynie projektów infrastrukturalnych finansowanych z EFRR.

Równie ważne są dane, które pokazują, iż ponad 67% beneficjentów utrzyma efekty projektu w dłuższym, niż to wynika z zawartej umowy o dofinansowanie, horyzoncie czasowym. Kolejnych 12,6% utrzyma efekty tylko w minimalnym, obowiązkowym terminie.

Wykres 92. Ocena beneficjentów czy osiągnięte w projekcie efekty są trwałe (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931)

Większa trwałość jest w przypadku projektów finansowanych z EFRR, w którym prawie 76% beneficjentów utrzyma efekty w dłuższym okresie niż jest to wymagane. W przypadku EFS jest to zaledwie 45,2%

„Jeśli chodzi o infrastrukturę, drogi czy obiekty – jestem spokojny, one będą służyć przez lata. W projektach szkoleniowych czy społecznych trwałość zawsze zależy od ludzi. Jeśli projekt był odpowiedzią na prawdziwą potrzebę, to społeczność znajdzie sposób, by go kontynuować. Większość projektów, które oceniałem, miała mocne fundamenty.”

(indywidualny wywiad pogłębiony)

Projekty EFS, czyli „miękki” komponent realizacji Programu przynoszą trwałe efekty np. w postaci nabytych kompetencji i kwalifikacji. Zdobyte umiejętności i wiedza mogą być wykorzystywane przez uczestników przez dłuższy czas, a w przypadku nauczycieli na bieżąco w pracach dydaktycznych. Uzupełnienie wsparcia o sprzęt infrastrukturalny jest obarczone ograniczoną trwałością z uwagi na jego zużycie w trakcie użytkowania. Wymaga to systematycznego utrzymania, napraw i konserwacji.

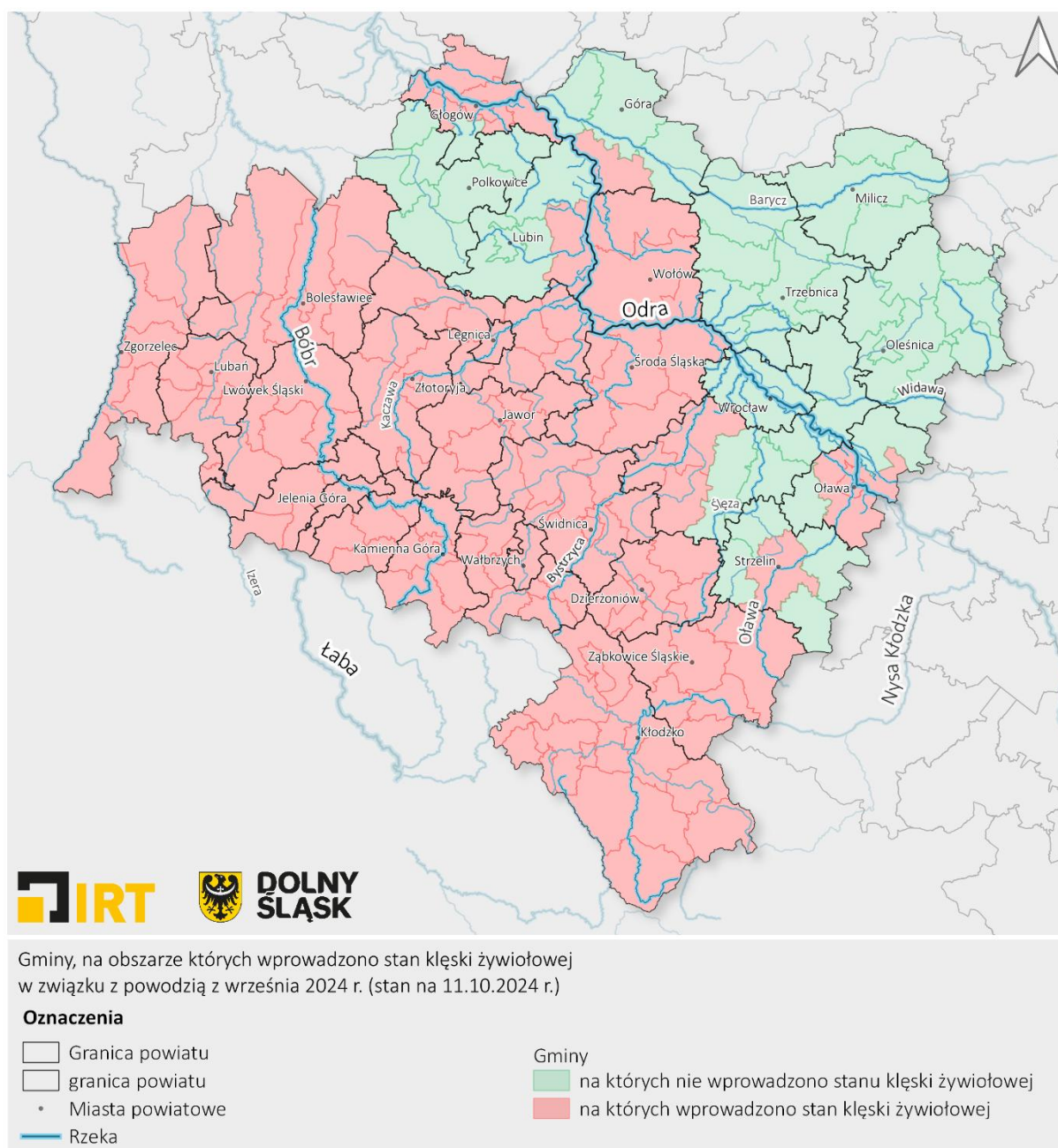
Wysoki odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” w przypadku EFS pokazuje, że często trwałość efektów jest trudna do zmierzenia, sprawdzenia. Jeżeli dzięki projektom dany uczestnik wyszedł z problemu bezdomności, zwiększył integrację społeczną, podniósł kompetencje, itp. trwałość zależy tak naprawdę od jego losów w przyszłości.

Wysoka trwałość jest konsekwencją przyjętych kryteriów wyboru projektów i innych założeń konkursowych. Wnioskodawca musiał zapewnić trwałość efektów swoich projektów oraz pozbawiony został możliwości odsprzedaży produktów lub przeinaczenia ich na inne cele.

Czy istnieją projekty, (ile, jakie), które zostały zniszczone podczas powodzi we wrześniu 2024 roku?

We wrześniu 2024 roku Dolny Śląsk nawiedziła niszczycielska powódź, powodując straty szacowane na ponad 5 mld zł. Stan klęski żywiołowej wprowadzono na obszarze 126 gmin obejmujących około 67% powierzchni całego województwa.

Mapa 1. Zasięg powodzi w województwie dolnośląskim we wrześniu 2024 roku

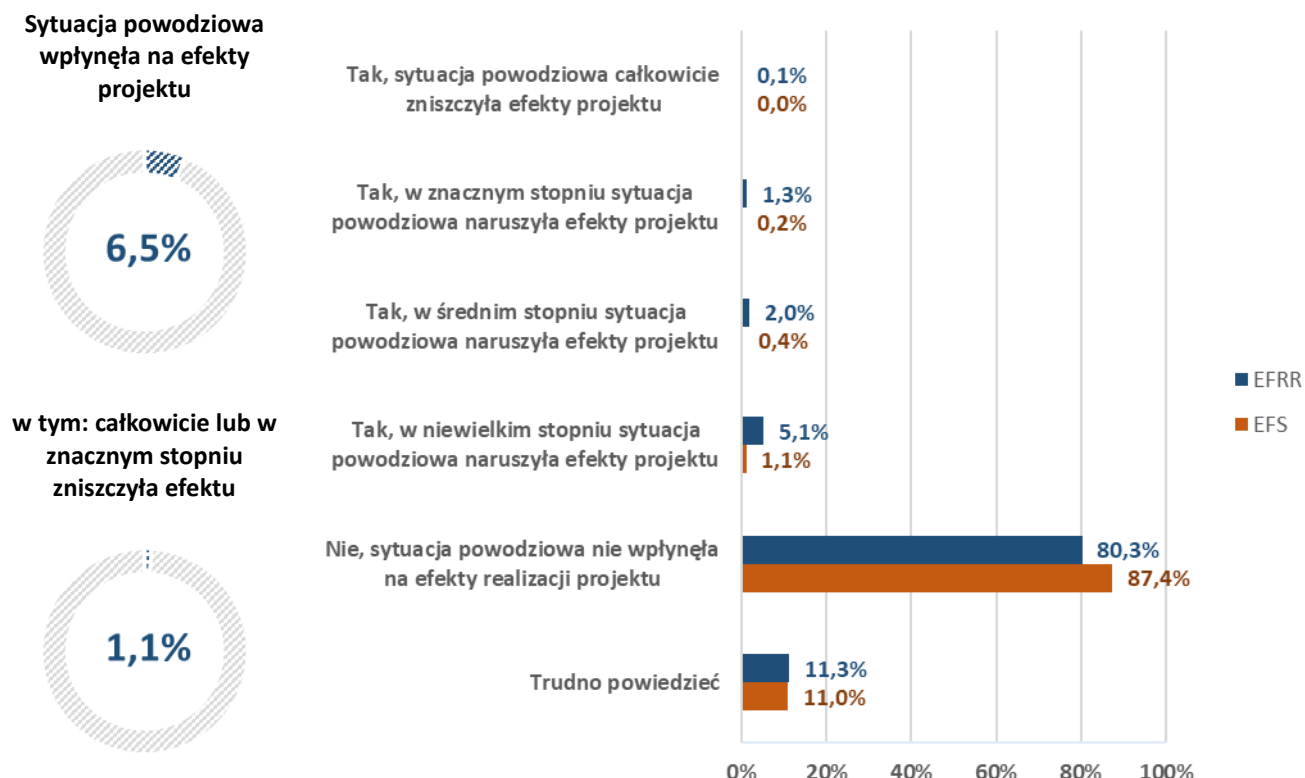

Źródło: Strona internetowa Instytutu Rozwoju Terytorialnego

Biorąc pod uwagę, że powódź nastąpiła już po zakończeniu realizacji wszystkich projektów w ramach RPO WD 2014-2020, oraz skalę tych inwestycji w województwie dolnośląskim, trudno oczekiwać, że powódź nie dosięgnie tych inwestycji.

Potwierdzają to wyniki badań. Wskazują jednak, że skala tego zjawiska nie jest duża. Negatywny wpływ na efekty zidentyfikowano jedynie w przypadku 6,5% projektów RPO WD 2014-2020, z czego zaledwie 0,1 pkt. proc. to całkowite zniszczenie efektów projektu, a kolejny 1 pkt. proc. to sytuacja w której powódź w znacznym stopniu naruszyła efekty projektu. Jak pokazuje poniższy wykres głównie dotyczy to projektów finansowanych z EFRR. Na projekty finansowane z EFS powódź miała znikomy wpływ.

Wykres 93. Ocena beneficjentów negatywnego wpływu powodzi, która wystąpiła we wrześniu 2024 roku, na efekty projektu (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931)

Znaczne lub całkowite zniszczenie efektów dotyczyło m.in. następujących projektów RPO WD 2014-2020 w zakresie:

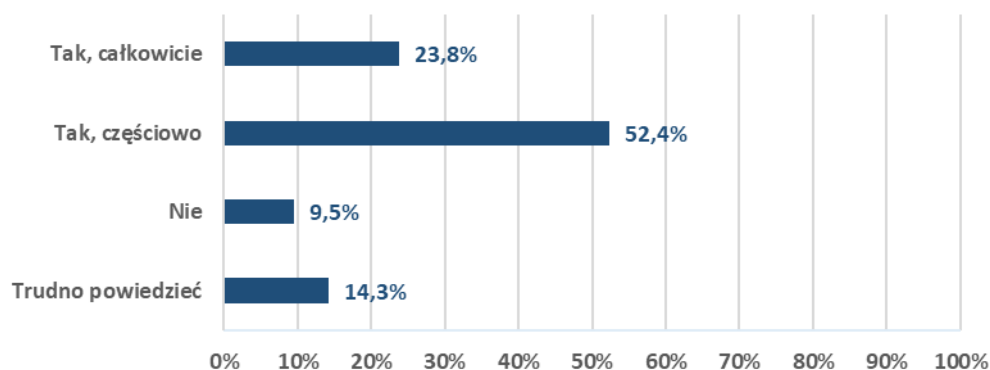
- budowy modelowego, niskoemisyjnego obiektu pływającego dla rozwoju edukacji, turystyki i przedsiębiorczości - „Odra Centrum - budujemy tożsamość Odrzan”;
- poprawy gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracji Wleń;
- ochrony i udostępnienia cennych przyrodniczo terenów rzeki Odry poprzez budowę niezbędnej infrastruktury w zakresie przystani, portów rzecznych i infrastruktury turystycznej;
- wdrożenia e-usług publicznych w obszarze telemedycyny w Zespole Opieki Zdrowotnej w Kłodzku;
- termomodernizacji budynku wielofunkcyjnego hali sportowej w Kamieńcu Żąbkowickim;
- Przebudowy, rozbudowa, modernizacja i zmiana sposobu użytkowania istniejących obiektów szkoły, krytej pływalni i hali sportowej z przeznaczeniem na ośrodek szkoleniowo-rekreacyjny wraz z zagospodarowaniem terenu i infrastrukturą techniczną Stroniu Śląskim (Etap I – termomodernizacja i przebudowa budynku hali sportowej);

- zapewnienia opieki dla dzieci do lat 3 w celu aktywizacji zawodowej ich rodziców i opiekunów (Twórcza kraina&Łobuziaki!);
- prowadzenia zajęć sportowych w zakresie gry w tenisa;
- organizacji spływów kajakowych oraz wycieczek na rowerach elektrycznych w obszarze Parku Krajobrazowego Doliny Bystrzycy;
- wsparcia na utrzymanie i rozwoju firm z terenu województwa dolnośląskiego.

Jak pokazuje badanie w przypadku co czwartego takiego projektu (23,8%) jego zniszczone efekty zostały całkowicie odtworzone, a dla co drugiego projektu (52,4%) częściowo odtworzone.

Wykres 94. Ocena beneficjentów poziomu odtworzenia efektów realizacji projektów znacznie lub całkowicie zniszczonych w wyniku powodzi (w % beneficjentów)

Sytuacja całkowitego lub częściowego odtworzenia efektów projektu

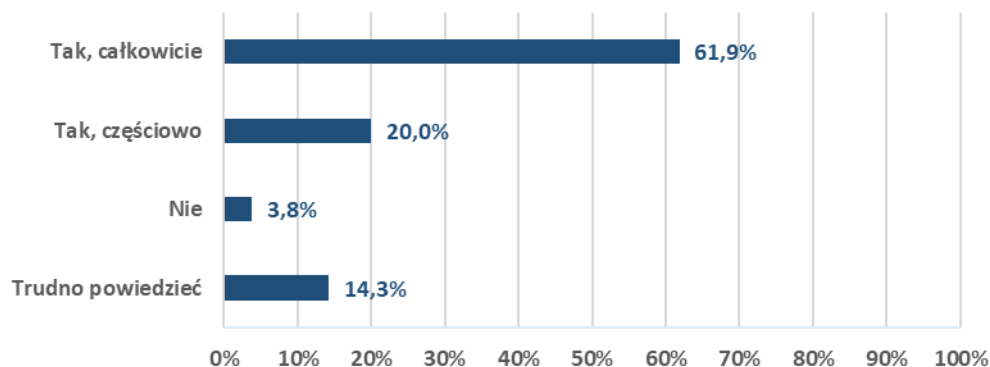
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 21)

Ponadto występowały sytuacje, w której infrastruktura objęta wsparciem nie została zniszczona, a jedynie wymagała osuszenia, oczyszczenia i posprzątania. Takie sytuacje wymagały jedynie usunięcia powstałych szkód, bez konieczności odtworzenia infrastruktury.

W sytuacjach, w których efekty projektu zostały w średnim lub niewielkim stopniu naruszone przez powódź, częściej dochodziło do odtworzenia efektów. Aż w przypadku prawie 62% projektów nastąpiło całkowite odtworzenie efektów projektu. Ponadto w ca piątym projekcie odtworzenie było tylko częściowe.

Wykres 95. Ocena beneficjentów poziomu odtworzenia efektów realizacji projektów w średnim lub niewielkim stopniu zniszczonych w wyniku powodzi (w % beneficjentów)

Sytuacja całkowitego lub częściowego odtworzenia efektów projektu

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 105)

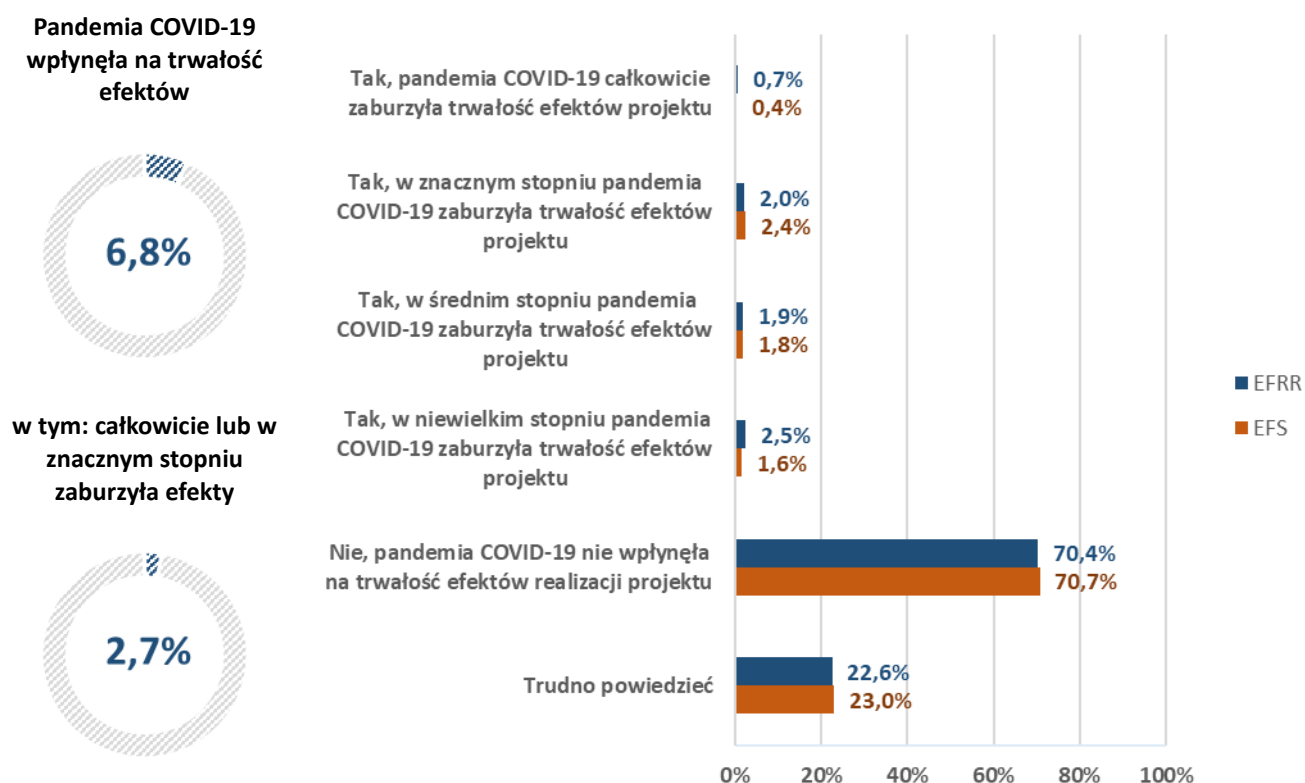
Jaki wpływ na efektywność i trwałość osiągniętych rezultatów w ramach RPO WD 2014-2020 miała pandemia COVID-19?

Negatywne skutki pandemii COVID-19 na realizację projektów RPO WD 2014-2020 dotyczyły głównie przesunięcia terminu osiągnięcia efektów projektu, a nie ich osiągnięcia w ogóle.

„Moim zdaniem pandemia COVID-19 nie miała wpływu. Tutaj chodziło tylko o kwestię przesunięcia czasu osiągnięcia tych rezultatów. Jeżeli nadal mówimy o infrastrukturze, to ta infrastruktura jest.” (indywidualny wywiad pogłębiony)

COVID-19 zakończył się w 2022 roku, więc pozostawał jeszcze czas na nadrobienie opóźnień związanych z osiągnięciem zakładanych celów i efektów realizowanych projektów. W konsekwencji jedynie 6,8% beneficjentów identyfikuje sytuację, w której pandemia COVID-19 wywarła swój wpływ na osiągnięte efekty ich projektów. Z tego zaledwie 2,7 pkt. proc. wskazuje, że pandemia całkowicie lub w znacznym stopniu zaburzyła efekty.

Wykres 96. Ocena beneficjentów negatywnego wpływu pandemii COVID-19 na trwałość efektów projektu (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931)

Jak pokazuje powyższy wykres osiągnięte wyniki są porównywalne w poszczególnych funduszach, tj. EFRR i EFS.

Wprowadzane obostrzenia związane z ograniczeniem kontaktów osobistych, organizacji imprez i zgromadzeń u niektórych przedsiębiorców powodowało utratę zleceń, zmniejszenie uzyskiwanych wpływów, a co z kolei przekładało się na problemy z płynnością finansową. Konsekwencjami tego było zagrożenie nie utrzymaniem działalności gospodarczej, do czego w skrajnych przypadkach dochodziło.

W wyniku pandemii wzrosły ponadto koszty działalności związane z konieczności zapewnienia wzmoczonych środków bezpieczeństwa sanitarnego wspartych obiektów.

W zakresie EFS, osoby uczestniczące w projekcie były niezwykle zmotywowane, by kontynuować zatrudnienie u pracodawcy, u którego realizowały usługi aktywizacji zawodowej. Jednakże tylko część osób była zatrudniana na dłuższy czas, niż wynikający z regulaminu konkursu. Pracodawcy najzwyczajniej w świecie szukali oszczędności i nie zawsze mogli pozwolić sobie na zatrudnienie pracowników na czas nieokreślony.

W zakresie efektywności osiąganych rezultatów, skutki pandemii COVID-19 spowodowały wzrost kosztów utrzymania efektów. Wyższe ceny prądu czy ogrzewania to realne obciążenie dla wybudowanych obiektów (np. basenów czy domów kultury). To może być największym testem dla trwałości tych projektów w najbliższym czasie.

Jaki wpływ na efektywność i trwałość osiągniętych rezultatów w ramach RPO WD 2014-2020 miała wojna w Ukrainie?

Na wstępie należy mieć na uwadze, że sytuacja wojenna w Ukrainie cały czas trwa. Wobec czego nie znane jest w jaki sposób może jeszcze ona wpłynąć na trwałość rezultatów osiągniętych w ramach RPO WD 2014-2020. Czy w wyniku wojny zrealizowane inwestycje nie będą musiały zmienić swojej funkcji na obszar obronny ludności.

Na moment realizacji badania skala wpływu wojny na Ukrainie na efekty projektów RPO WD 2014-2020 jest jeszcze mniejsza niż w przypadku pandemii COVID-19. Taką sytuację identyfikuje jedynie 3,5% beneficjentów, z czego zaledwie 0,8 pkt. proc. wskazuje, że pandemia całkowicie lub w znacznym stopniu zaburzyła efekty.

Wykres 97. Ocena beneficjentów negatywnego wpływu sytuacji wojennej w Ukrainie na trwałość efektów projektu (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931)

Jak pokazuje powyższy wykres częściej wpływ wojny w Ukrainie identyfikują beneficjenci środków EFRR niż EFS.

Sytuacja wojenna spowodowała kolejny wzrost inflacji, co podobnie jak w przypadku COVID-19 wpływa na efektywność osiąganych rezultatów. Wzrost cen przede wszystkim surowców, cen prądu, cen wynajmu, koszty zatrudniania pracowników, itp. powodowały, że trzeba było ponieść większe nakłady finansowe na uzyskanie zakładanych efektów. Wyższe ceny to również realne obciążenie dla wybudowanych obiektów, co może wpłynąć na trwałość projektów w najbliższym czasie.

Wojna w Ukrainie wpłynęła zwłaszcza na podniesienie cen produktów i usług firm, wzrost cen oraz wzrost kosztów prowadzenia działalności. Firmy stawały się niekonkurencyjne z ceną produktu

Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**DOLNY
ŚLĄSK**

projektu dla zachodnich odbiorców. Ogromny wzrost kosztów energii i jednocześnie wzrost kosztów pracy spowodował problemy z utrzymaniem płynności finansowej. Podobnie jak w przypadku pandemii COVID-19 rodzi to ryzyko zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej.

Jakie czynniki inne niż pandemia COVID-19 i wojna w Ukrainie wpływały na efektywność rezultatów osiągniętych w ramach RPO WD 2014-2020?

Jakie czynniki inne niż pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie i powódź we wrześniu 2024 roku wpływały na trwałość rezultatów osiągniętych w ramach RPO WD 2014-2020?

Kluczowym czynnikiem wpływającym na efektywność rezultatów osiągniętych w ramach RPO WD 2014-2020 niewątpliwie była wysoka inflacja. Częściowo była ona skutkiem pandemii COVID-19 oraz wojny na Ukrainie, ale nie tylko. Duży wzrost inflacji obniżył realną wartość przyznanych dotacji. Wzrastały ceny wykonania robót budowlanych czy innych usług. Problem ten nie dotyczył wszystkich beneficjentów, gdyż wystąpił dopiero w ostatnich latach realizacji Programu, tj. w latach 2022-2023. Jednakże dla tych, których projekty znajdowały się jeszcze w fazie realizacji znacząco oddziaływał na efektywność rezultatów.

Stabilność otoczenia prawnego jest zawsze tym, co najbardziej pomaga w osiągnięciu zakładanych rezultatów. Zmienność przepisów prawa krajowego jest często większym wyzwaniem dla beneficjentów niż wstępne wymogi określone przy aplikowaniu o środki. Rodzi ona powstawanie wątpliwości interpretacyjnych oraz może skutkować koniecznością dostosowania zakresów projektów do obowiązujących norm prawnych. A to już bezpośrednio oddziałuje na efekty realizacji projektu.

Na rezultaty osiągnięte w ramach Programu częściowo miały wpływ czynniki polityczne. Wybory samorządowe z roku 2018, czyli połowy okresu wdrażania Programu, w niektórych samorządach przewartościował priorytety inwestycyjne. W efekcie mogło to mieć wpływ na realizację poszczególnych projektów, a tym samym i Programu.

Na efektywność i trwałość osiągniętych rezultatów wpływ może mieć również brak środków na utrzymanie efektów realizacji projektów. Jeżeli powstała infrastruktura nie będzie na bieżąco utrzymywana, modernizowana oraz uzupełniana zgodnie z potrzebami jej użytkowników, efekty projektu mogą tracić na efektywności.

Nie należy zapominać o czynnikach demograficznych, co ma szczególne znaczenie w przypadku projektów finansowanych z EFS nakierowanych na uczestników projektów. Zmiana sytuacji demograficznej mogła powodować trudności z ich rekrutacją, co wymagało większych nakładów finansowych.

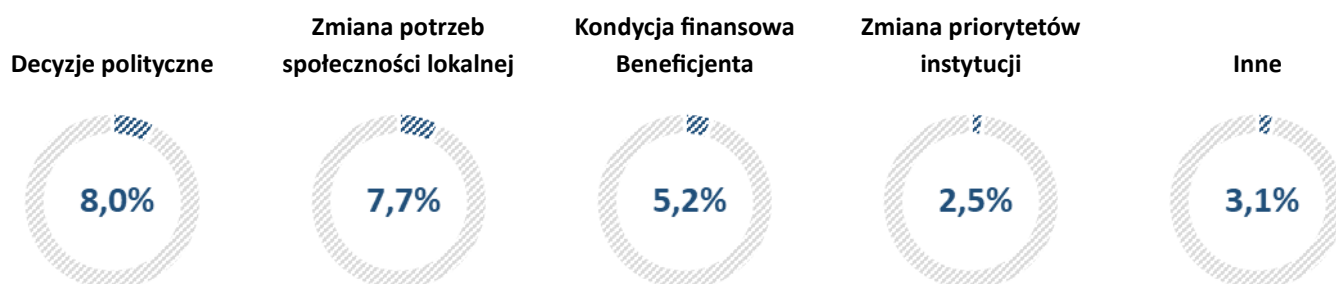

Jak pokazuje badanie ponad 21% beneficjentów RPO WD 2014-2020 identyfikuje inne niż pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie i powódź we wrześniu 2024 roku czynniki, które wpływały na trwałość efektów powstałych w wyniku realizacji ich projektów.

Najczęściej wskazywane są decyzje polityczne, które powodują, że następuje rezygnacja z kontynuacji efektów realizacji projektów na rzecz innego rodzaju działalności, które w oczach decydentów są bardziej niezbędne do podejmowania (wskazuje na to 8% beneficjentów). Zmiany takie podyktowane są nie tylko kwestiami politycznymi, ale również ze zmiany potrzeb społeczności lokalnej (7,7% beneficjentów), czy też zmianą priorytetów danej instytucji (2,5% beneficjentów).

Dosyć istotnym wskazaniem (przez 5,2% beneficjentów) jest kondycja finansowa beneficjentów. Szczególnie dotyczy to samorządów, które mają bardzo potrzeb inwestycyjnych i działań do podjęcia, przy ograniczonym budżecie. Dlatego często muszą decydować co będą realizować.

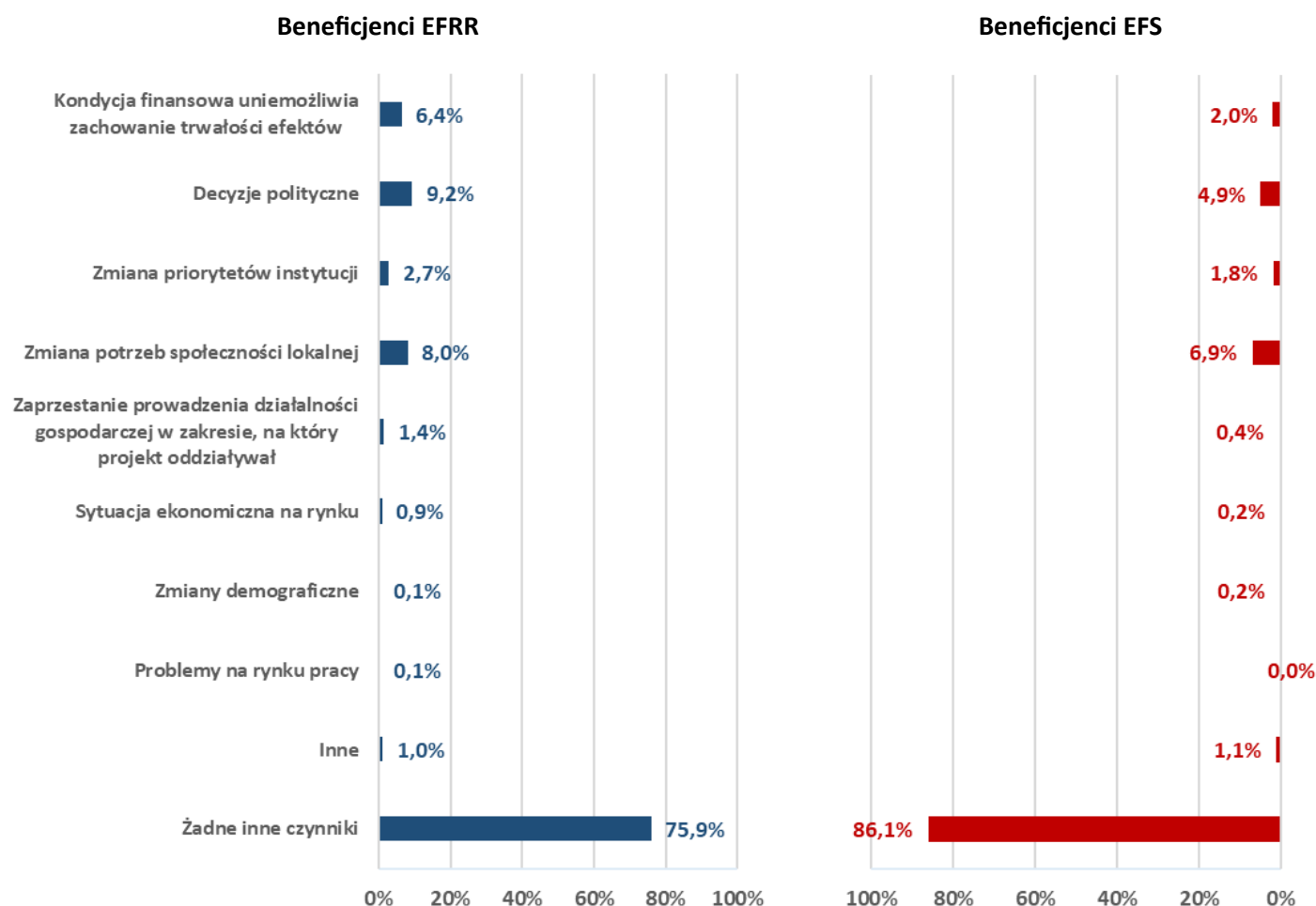
Wykres 98. Czynniki jakie według beneficjentów wpływały na trwałość rezultatów osiągniętych w ramach RPO WD 2014-2020 (inne niż pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie i powódź we wrześniu 2024 roku) (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931)

Wśród innych czynników, najczęściej wskazywana jest sytuacja ekonomiczna na rynku (przede wszystkim wzrost kosztów surowców, materiałów, energii, pracy oraz usług), która również wpływa na kondycję finansową beneficjenta i wysokość kosztów niezbędnych do poniesienia, aby zachować trwałość projektu.

Wykres 99. Czynniki jakie według beneficjentów wpływały na trwałość rezultatów osiągniętych w ramach RPO WD 2014-2020 (inne niż pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie i powódź we wrześniu 2024 roku) w podziale na fundusze (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931)

Powyższy wykres przedstawia czynniki (inne niż pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie i powódź we wrześniu 2024 roku), które według beneficjentów wpływały na trwałość rezultatów osiągniętych w ramach RPO WD 2014-2020 w podziale na fundusze. W większym stopniu wskazywane są one przez beneficjentów projektów EFRR (24,1% beneficjentów) niż EFS (13,9%). Natomiast struktura poszczególnych odpowiedzi w każdym z funduszu jest porównywalna.

Na uwagę zwracają zmiany demograficzne w regionie. Zdaniem beneficjentów ich istotność w kontekście zachowania trwałości projektów RPO WD 2014-2020 jest na obecny moment niewielka. Należy jednak mieć na uwadze, że zmiany te postępują i w dłuższym okresie czasowym zmiany demograficzne będą odgrywały coraz ważniejszą rolę.

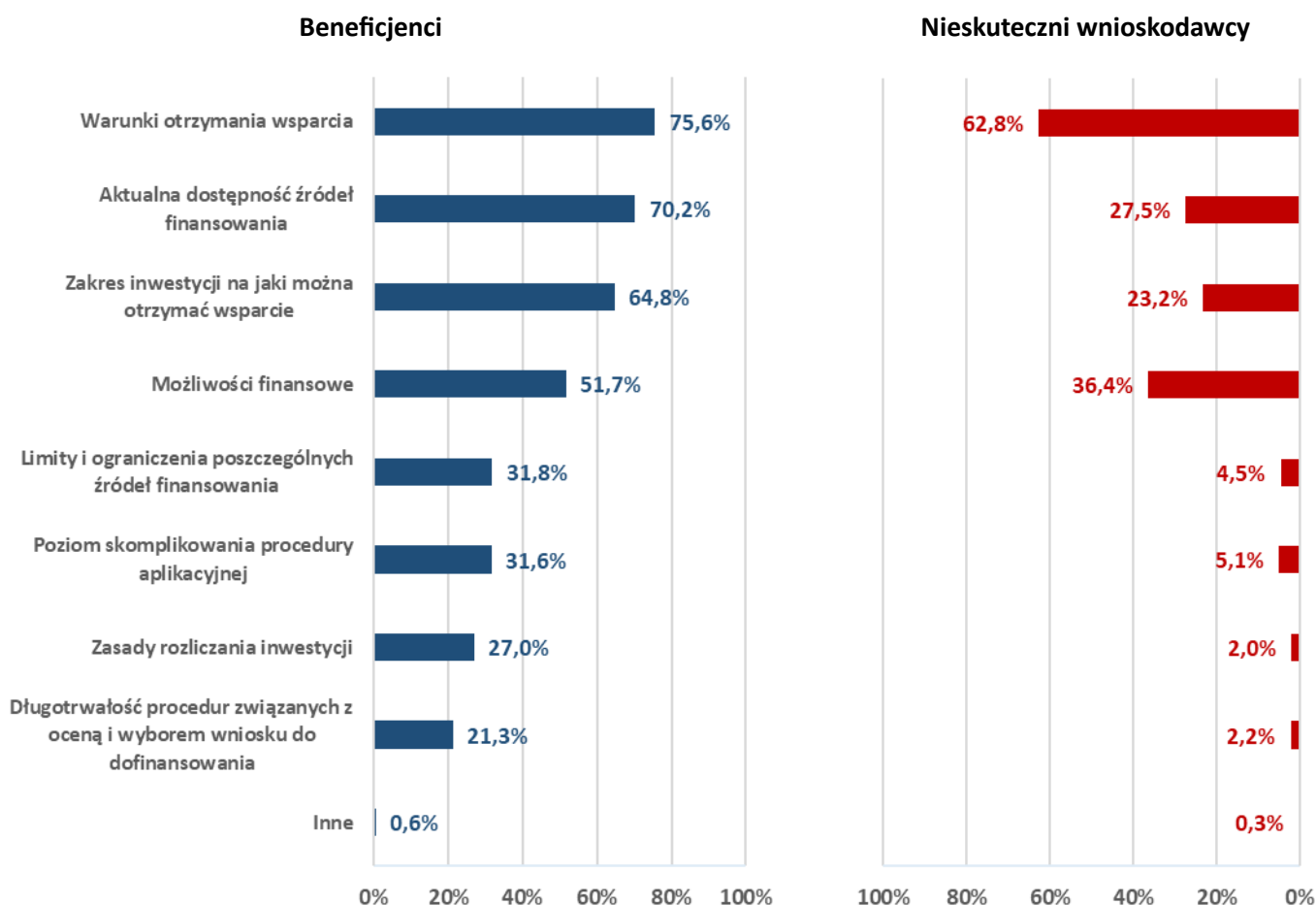
„Głównym wyzwaniem długofalowym jest demografia. Możemy wybudować nowoczesne obiekty, ale musimy mieć pewność, że za 10-15 lat będzie miał kto z nich korzystać.” (indywidualny wywiad pogłębiony)

Dlatego tak ważne jest, by projekty infrastrukturalne szły w parze z działaniami zachęcającymi ludzi do pozostawania na Dolnym Śląsku.

Jakie czynniki decydowały o ubieganiu się o finansowanie przedsięwzięć w ramach naborów poprzez dotacje, a jakie przez instrumenty finansowe? Jakie kwestie są istotne dla Wnioskodawców w podejmowaniu decyzji o sposobie finansowania projektu? Czy podobne efekty można było osiągnąć przy wykorzystaniu innych instrumentów? Czy podobne efekty można było osiągnąć przy wykorzystaniu niższych nakładów finansowych?

Jak pokazało badanie głównym czynnikiem decydującym o wyborze formy finansowania zamierzeń inwestycyjnych są warunki na jakich można otrzymać wsparcie. Wskazuje na to prawie 76% beneficjentów RPO WD 2014-2020 oraz prawie 63% podmiotów, które nieskutecznie aplikowały do Programu. Stąd też dotacja jest dużo bardziej pożądaną formą wsparcia, która nie wymaga zwrotu otrzymanych środków. Dla wielu podmiotów jest to kluczowe biorąc pod uwagę ich możliwości finansowe, które np. mogą nie pozwalać na spłatę zaciągniętej pożyczki. Możliwości finansowe stanowią również istotny czynnik wskazywany przez prawie 52% beneficjentów oraz ponad 36% nieskutecznych wnioskodawców.

Wykres 100. Kwestie jakie według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców są istotne przy wyborze formy finansowania projektów, o którą się ubiegają (dotacja czy instrumenty finansowe) (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 1101)

Często wskazywanymi czynnikami wyboru formy finansowania, co do których nie można z góry wskazać, która forma jest korzystniejsza, jest aktualna dostępność źródeł finansowania oraz zakres inwestycji na jaki można otrzymać dofinansowanie. Posiadając potrzeby rozwojowe, dany podmiot decyduje się na formę, która aktualnie jest dostępna do pozyskania (ponad 70% beneficjentów oraz prawie 28% nieskutecznych wnioskodawców) lub też wybiera tę formę, co do której jego zamierzenia inwestycyjne się wpisują (prawie 65% beneficjentów oraz ponad 23% nieskutecznych wnioskodawców). Pokazuje to, że znaczna część potencjalnych beneficjentów nie oczekują koniecznie pozyskania dotacji, a korzysta z tych źródeł, które umożliwią mu w danym czasie zrealizować swoje zamierzenia i plany.

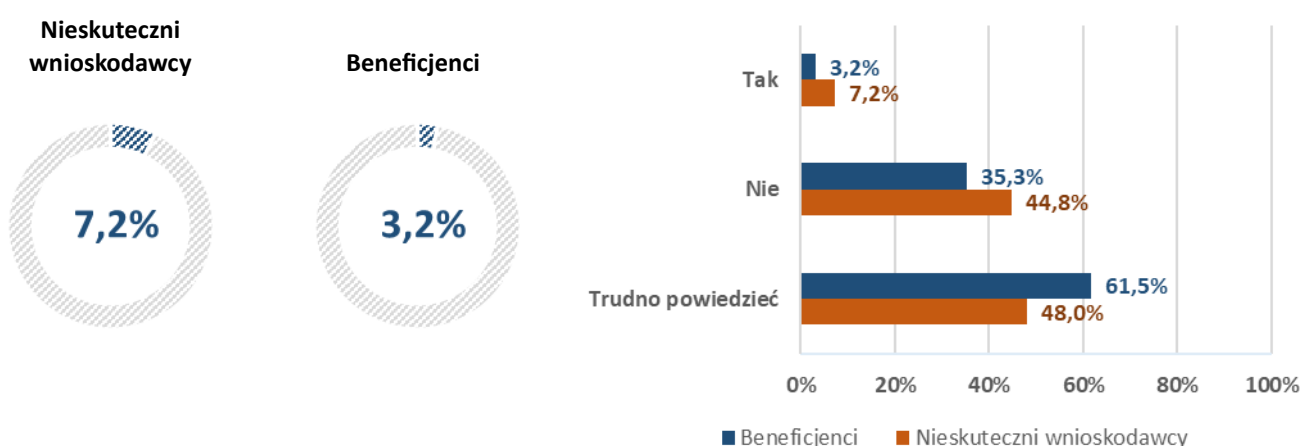
Badanie benchmarkingowe potwierdza, że dotacja jest pierwszym wyborem beneficjentów, ale instrumenty finansowe też cieszyły się zainteresowaniem, w szczególności gdy nie było możliwości uzyskania dofinansowania na swoje pomysły w dotacjach, bo po prostu nie było dotacji na takie inwestycje. Innym powodem wyboru instrumentu finansowego była szybkość pozyskania wsparcia.

Pozostałe czynniki, głównie proceduralne, są już znacznie mniej istotnymi czynnikami przy wyborze formy finansowania projektów.

Badanie pokazało również, że jedynie nieznaczna część beneficjentów (3,2%) oraz wnioskodawców nieskutecznych (7,2%) uważa, że osiągnięte efekty projektu (lub zakładane w przypadku gdy projekt nie został zrealizowany) można było wypracować przy użyciu innych instrumentów finansowania. Pokazuje to, że RPO WD 2014-2020 w sposób odpowiedni dostosowało formy wsparcia i zarazem nie stanowiły one konkurencji dla innego rodzaju wsparcia dostępnego na rynku. RPO WD 2014-2020 często stanowił jedyne możliwe źródło sfinansowania zakładanych projektów.

Podmioty, które widziały możliwość skorzystania z innych źródeł finansowania najczęściej wskazywały środki własne lub kredyt zaciągnięty na ten cel.

Wykres 101. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, na ile osiągnięte efekty w ramach projektu można było osiągnąć przy wykorzystaniu innych instrumentów wsparcia (w %)

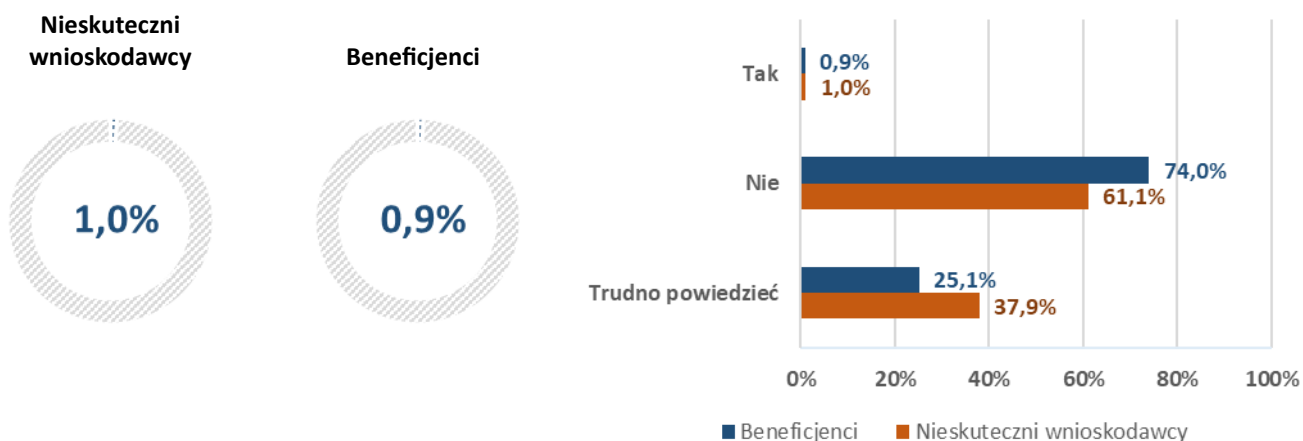

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 ($n = 1931$) oraz nieskutecznych wnioskodawców ($n = 1100$)

W jeszcze mniejszym stopniu zarówno beneficjenci (0,9%) jak i nieskuteczni wnioskodawcy (1%) uważają, że osiągnięte efekty projektu (lub zakładane w przypadku gdy projekt nie został

zrealizowany) można było wypracować przy przeznaczeniu niższych nakładów finansowych na ten cel. Można zatem powiedzieć, że efektywność realizacji RPO WD 2014-2020 była bardzo wysoka. Przy racjonalnych środkach osiągnięte zostały zakładane i oczekiwane efekty.

Wykres 102. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, na ile osiągnięte efekty w ramach projektu można było osiągnąć przy wykorzystaniu niższych nakładów finansowych (w %)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 (n = 1931) oraz nieskutecznych wnioskodawców (n = 1100)

Beneficjenci wskazujący na możliwość wykorzystania niższych nakładów finansowych wskazywali np. na długotrwały czas oceny wniosków o dofinansowanie. Przy krótszym terminie rozpatrzenia wniosków, ceny rynkowe usług byłyby niższe.

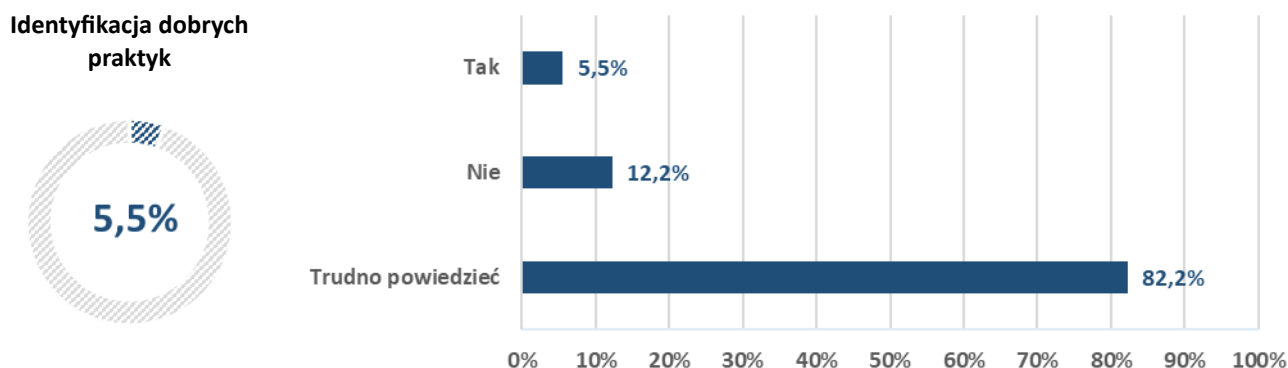
6.6. Identyfikacja dobrych praktyk dotyczących wdrażania RPO WD 2014-2020

Jakie można wskazać dobre praktyki dotyczące wdrażania RPO WD 2014-2020?

Realizacja każdego programu operacyjnego powinna stanowić naukę na przyszłość. Naukę zarówno dla instytucji, które dysponują środkami jak i ich beneficjentów. Ważne wówczas są nie tylko popełniane błędy czy identyfikowane bariery, ale również praktyki, które się wyróżniły, które warto powielać.

Badanie pokazało, że ok. 5,5% beneficjentów zidentyfikowało tego rodzaju praktyki podczas realizacji swoich projektów.

Wykres 103. Odsetek beneficjentów identyfikujących dobre praktyki, warte zastosowania w innych projektach (w % beneficjentów)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów RPO WD 2014-2020 ($n = 1931$)

Praktyki te stanowią szereg drobnych kwestii związanych z aplikowaniem, kontaktami z instytucją zarządzającą, szczegółami w realizowanych projektach. Wskazane zostały też praktyki, które warto przytoczyć.

Dobłą praktyką wartą naśladowania jest postawienie na autentyczne relacje z lokalną społecznością. Skutki klęski żywiołowej w postaci powodzi pokazały, że wsparta infrastruktura (np. żłobek) to nie tylko miejsce świadczenia usługi, ale centrum lokalnej wspólnoty. Zaangażowanie rodziców i pracowników w ratowanie i odbudowę placówki w Kłodzku udowodniło, że najwyższa jakość relacji budowana od początku projektu jest najlepszą gwarancją jego trwałości, pozwalającą przetrwać nawet najbardziej nieprzewidziane zdarzenia losowe.

W wielu projekcie wypracowano dobre praktyki, które mogą być z powodzeniem stosowane w innych inicjatywach. Jedną z nich było utworzenie i systematyczne prowadzenie bazy wolontariuszy, co umożliwiło sprawne dopasowanie ich kompetencji i dostępności do potrzeb uczestników projektu oraz zwiększyło zaangażowanie społeczne. Istotnym elementem była również aktywizacja społeczna oparta na budowaniu i wykorzystywaniu sieci kontaktów lokalnych, co wzmocniło współpracę i ułatwiło dostęp do różnorodnych form wsparcia. Dodatkowo stworzono bank specjalistów, czyli bazę ekspertów z różnych dziedzin, którzy byli angażowani elastycznie, w zależności od indywidualnych potrzeb uczestników. Takie połączenie wolontariatu, aktywizacji społecznej oraz profesjonalnego zaplecza eksperckiego przyczyniło się do zwiększenia skuteczności działań.

Za bardzo dobrą praktykę należy uznać łączenie działań twardych (budowlanych) z miękkimi (edukacyjnymi). Dla przykładu, termomodernizacja szkoły połączona z nauką o ekologii dla uczniów. Buduje to pełną wartość projektu.

W kwestii systemu realizacji Programu, wskazywano na elastyczność budżetu, czyli możliwość przesuwania przez beneficjenta środków z zadania na zadanie. Dobrą praktyką jest też wydłużanie przez instytucję zarządzającą okresów realizacji projektów.

Istotną kwestią jest profesjonalizacja doradztwa dla beneficjentów przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu, która bardzo pomaga w późniejszej jego realizacji. Dlatego dobrą praktyką było to, że instytucja zarządzająca i instytucja organizująca konkurs przeprowadzały szkolenia, które były dedykowane poszczególnym naborom. W obecnej perspektywie zrezygnowano z takich szkoleń co należy uznać, za stratę dla beneficjentów i dla skuteczności i efektywności realizacji Programu, gdyż wpływa to na jakość składanych wniosków o dofinansowanie.

Analiza benchmarkingowa pokazała, że czynnikiem, które wpływa na skuteczność realizacji programu operacyjnego jest dostosowanie zapisów Programu do specyfiki danego regionu.

„U nas to w kilku przypadkach się zadziało, fajnie się sprawdziło. Między innymi w gospodarce mieliśmy działanie, które nazywało się odtwarzanie gospodarczego dziedzictwa regionu. I w ramach niego udało nam się bardzo dużo środków przekazać przedsiębiorcom w dotacjach, na innowacyjne odtwarzanie takich różnych działalności, które u nas w regionie były i trzeba było je odtworzyć, jakimiś innowacyjnymi pomysłami wskrzesić. I to było takie bardzo, bardzo osadzone w realiach naszego województwa i się sprawdziło bardzo fajnie.” *(indywidualny wywiad pogłębiony)*

Pokazało to, że programy regionalne mają sens. Centralizacja planowania polityki spójności nikomu nie przyniesie nic dobrego. Tym bardziej, że i tak w ramach regionów jest zróżnicowanie sytuacji społeczno-gospodarczej i potrzeb rozwojowych.

Analiza benchmarkingowa pokazała również szereg ciekawych i skutecznych rozwiązań stosowanych w innych programach regionalnych. Takim przykładem są linie budżetowe Programu, które były dedykowane partnerstwom. Partnerstwa realizują swoje cele, które muszą być zapisane w strategiach ponadlokalnych. Wymusza to od partnerów myślenie ponadlokalne, strategiczne. Dla partnerstw wydzielone były działania z dedykowanymi liniami budżetowymi, lub dedykowany był tryb pozakonkursowy w wyborze projektów.

7. Wnioski i rekomendacje z badania

Badanie ewaluacyjne miało głównie charakter poznawczy. Zgodnie z celem badania dokonano podsumowania dotychczasowych efektów realizacji RPO WD 2014-2020. W ramach oceny sformułowano również wnioski, które skłoniły ewaluatora do wskazania rekomendowanych działań.

Działania te mają na celu zwiększenie skuteczności oraz efektywności realizacji kolejnych programów operacyjnych realizowanych w województwie dolnośląskim.

Zarówno wnioski jak i proponowane rekomendacje przedstawione zostały w poniższej Tabeli wdrażania rekomendacji. Obejmuje ona:

- Wniosek – odniesienie do konkretnej części raportu stanowiącej uzasadnienie sformułowania danej rekomendacji.
- Rekomendacja – sformułowana możliwie konkretnie i szczegółowo. W jasny sposób wskazuje co należy zmienić, aby osiągnąć pożądany efekt.
- Adresat rekomendacji – do każdej rekomendacji określono adresata do poziomu umożliwiającego poprawną jego identyfikację.
- Sposób wdrożenia – opis w jaki sposób należy wdrożyć rekomendację. Szczegółowo wskazywać jakie działania należy podjąć.
- Termin wdrożenia – w formie daty dziennej. W przypadku rekomendacji przewidzianych do wdrożenia w kolejnej perspektywie finansowej, zamiast daty dziennej wskazano kategorię „przyszła perspektywa finansowa”.
- Klasa rekomendacji – każdej rekomendacji przyznano jedną z następujących klas:
  - rekomendacja horyzontalna, rekomendacja programowa. W ramach klasy rekomendacji programowych wyróżnia się podklasy:
    - i. rekomendacja operacyjna – dotyczy bieżących, drobnych usprawnień procesu wdrażania programu,
    - ii. rekomendacja strategiczna – dotyczy kluczowych zmian programu, takich jak cele, priorytety, zakres działań programu, katalog wspieranych typów projektów, grupy docelowe itp.

Tabela 90. Tabela wdrażania rekomendacji programowych i horyzontalnych

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
1.	Dostosowanie zakresu wsparcia do potrzeb regionu wymaga systematycznego śledzenia trendów zachodzących w województwie. Zmiana trendu lub jego nasilenie może wpływać na to, że dane potrzeby są już nieaktualne, albo pojawiają się nowe. Trendy takie mogą zmieniać się w perspektywie krótkoterminowej, jak na przykład wzrost / spadek liczby osób bezrobotnych, co wymaga dostosowania wysokości lub rodzaju wsparcia nakierowanego na przeciwdziałaniu bezrobociu. Mogą się również zmieniać w perspektywie długoterminowej, jak na przykład następująca depopulacja. Wówczas dziś występujące potrzeby jak na przykład konieczność stworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego, za jakiś czas mogą być już nieaktualne. (str. 129-133)	Przy wyborze zakresu projektów, jakie mogą być wspierane w ramach programów regionalnych oraz wysokości środków na nie przeznaczane powinny być przeprowadzane analizy trendów społeczno-gospodarczych jakie mogą wystąpić w perspektywie krótko i długo terminowej. Stanowi to spełnienia zasady polityki opartej na dowodach. (str. 129-133)	IZ FEDS 2021-2027	Przy dokonywaniu przesunięć alokacji pomiędzy poszczególnymi działaniami / priorytetami FEDS 2021-2027 należy analizować trendy, które mogą wpływać na zainteresowanie udziałem w projektach lub korzystaniem z efektów projektów. Takie analizy powinny być również dokonywane przy tworzeniu zakresu wsparcia kolejnego programu regionalnego, tj. na lata po 2027 roku.	31.12.2029	Programowa strategiczna
2.	Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii przyniosło mniejszą trwałość funkcjonowania powstałych mikroprzedsiębiorstw w porównaniu z priorytetem 8i. W przypadku projektów Powiatowych Urzędów Pracy (8i) dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej zazwyczaj otrzymują osoby, które wykazują potencjał do samodzielnego prowadzenia firmy, nawet bez dodatkowego wsparcia pomostowego czy doradczego. Natomiast w projektach konkursowych (8iii) selekcja uczestników jest mniej restrykcyjna, choć z drugiej strony uczestnicy mogą	Wsparcie dotacyjne na tworzenie przedsiębiorstw i rozpoczynanie działalności gospodarczej powinno być oferowane z możliwością skorzystania kompleksowo z innego rodzaju wsparcia uzupełniającego. (str. 137)	IZ FEDS 2021-2027	W przypadku oferowania w ramach kolejnego programu regionalnego po roku 2027 wsparcia w zakresie tworzenia przedsiębiorstw i rozpoczynania działalności gospodarczej, należałoby dopuścić możliwość skorzystania z dodatkowego wsparcia np. wsparcia pomostowego, ze szkoleń przygotowujących do	31.12.2029	Programowa strategiczna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
	skorzystać z dodatkowego wsparcia przy zakładaniu przedsiębiorstwa, tj. – wsparcie pomostowe, obejmujące pomoc finansową wypłacaną co miesiąc w wysokości nieprzekraczającej minimalnego wynagrodzenia, przez 6 do 12 miesięcy od założenia działalności, – szkolenia (indywidualne i grupowe) przed rozpoczęciem działalności, które przygotowują do samodzielnego prowadzenia firmy, – specjalistyczne doradztwo indywidualne. W różnych województwach, w ramach PI 8iii na skuteczność wsparcia miała w dużej mierze wpływ jego kompleksowość zapewniająca poza wsparciem dotacyjnym, możliwość skorzystania ze wsparcia pomostowego i doradztwa przez 12 miesięcy po założeniu własnej firmy. Korzystanie z takiego wsparcia umożliwia beneficjentom lepsze przygotowanie swojego biznesu. (str. 137)			prowadzenia firmy oraz doradztwa.		
3.	Najczęstszą przyczyną niewykorzystywania TIK w nauczaniu była preferencja innych metod nauczania oraz opinia nauczyciela, że uczniowie uczą się równie dobrze bez takiego wsparcia. Z kolei przyczyną nieużywania TIK na lekcjach był najczęściej słaby dostęp do Internetu (lub jego brak) w salach lekcyjnych, a także brak odpowiedniego sprzętu w szkole (str. 139)	Oferowane wsparcie w zakresie TIK w edukacji powinno być ukierunkowane na wykorzystywanie TIK w nauczaniu. Należy dostarczyć nauczycielom odpowiedniej wiedzy odnośnie	IZ FEDS 2021-2027	W przypadku oferowania w ramach FEDS 2021-2027 lub kolejnego programu regionalnego po roku 2027 wsparcia w zakresie TIK w edukacji powinno być ono uzależnione od stopnia wykorzystywania TIK przez nauczycieli.	31.12.2029	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
		sposobów wykorzystania narzędzi TIK w programach nauczania. (str. 139)		Wsparcie infrastrukturalne powinno być uzupełniane działaniami w zakresie podniesienia wiedzy i kompetencji nauczycieli w zakresie sposobów wykorzystania narzędzi TIK w programach nauczania.		
4.	Pomimo występowania czynników negatywnie oddziałujących na realizację Programu, stosowanie narzędzia ZIT powinno być kontynuowane. Tego rodzaju instrumenty terytorialne są dobre, ponieważ bardziej są zorientowane na cele konkretnego obszaru. Przedstawiciele Związków ZIT lepiej znają problemy na swoim obszarze, wiedzą jakiego rodzaju inwestycje są niezbędne. (str. 187)	Kontynuacja stosowania instrumentu ZIT w województwie dolnośląskim. (str. 187)	IZ FEDS 2021-2027	W ramach programu regionalnego po roku 2027 powinno zostać zapewnione stosowanie instrumentu ZIT.	31.12.2029	Programowa operacyjna
5.	Obszar wsparcia z zastosowaniem instrumentu ZIT jest znacznie trudniejszy do wdrożenia, z uwagi na mnogość partnerów, przez co wydłuża się proces decyzyjny. Wydłużenia potęgują jeszcze procedury oraz podejście beneficjentów. Konieczna zatem jest praca z beneficjentami, tak aby w jak największym stopniu byli oni przygotowani do aplikowania o środki oraz realizacji projektów. Niezmiernie ważna jest efektywna współpraca na linii instytucja zarządzająca – lider związku ZIT – beneficjenci środków. Oczekiwane działania to spotkania informacyjne, szkolenia oraz przede wszystkim	Zapewnienie wsparcia dla Partnerów wchodzących w skład Związków ZIT w postaci spotkań informacyjnych i szkoleń. (str. 187)	IZ FEDS 2021-2027	Organizacja spotkań informacyjnych i szkoleń dedykowanych przedstawicielom Związków ZIT przede wszystkim w zakresie planowanych do ogłoszenia lub ogłoszonych naborów wniosków o dofinansowanie w ramach działań FEDS 2021-2027 dedykowanych ZIT-om.	31.12.2029	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
	wzmocnienie kompetencji lidera ZIT, który powinien wziąć na siebie ciężar koordynacji działań poszczególnych partnerów oraz wsparcie partnerów w podejmowanych działaniach. (str. 187)					
6.	Kluczowym w całym procesie jest etap identyfikacji projektów. Nie może powtarzać się sytuacja, w której w ramach Strategii ZIT zgłaszane są projekty, które nie do końca są przemyślane i realne do przygotowania i realizacji w określonej perspektywie czasowej. W takich sytuacjach wnioskodawcy wydłużają terminy składania wniosków o dofinansowanie lub całkowicie z nich rezygnują.	Identyfikacja projektów w ramach Strategii ZIT, których przygotowanie i realizacja jest możliwa w danej perspektywie finansowej UE. (str. 187)	Związki ZIT	W przypadku kolejnego programu regionalnego po roku 2027 ujęcie w Strategii ZIT projektów, które dają możliwość ich przygotowania w krótkim czasie i realizacji w danej perspektywie finansowej UE.	31.12.2029	Programowa strategiczna
7.	Wartym do przemyślenia jest wprowadzenie restrykcji utraty środków przez dany ZIT w sytuacji nie spełnienia określonych wymagań (np. niezłożenia wniosków o dofinansowania na określoną kwotę w odpowiedzi na np. dwukrotnie ogłaszany nabór). Określone typy konsekwencji dla beneficjentów muszą ich zmotywować do sprawnego przygotowania wniosku o dofinansowanie, a następnie realizacji projektu. (str. 187)	Rozważenie wprowadzenia zasady utraty części środków przez dany ZIT w sytuacji złożenia niewystarczającej liczby projektów w odpowiedzi na ogłaszane nabory. (str. 187)	IZ FEDS 2021-2027	W ramach poszczególnych naborów wniosków w ramach FEDS 2021-2027 lub kolejnego programu regionalnego po roku 2027 należy rozważyć wprowadzenie restrykcji utraty części środków przez dany ZIT w sytuacji nie złożenia wniosków o dofinansowania na określoną kwotę w odpowiedzi na dwukrotnie ogłaszany nabór. Działanie takie mogłoby być zastosowane, jeżeli	31.12.2029	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
				beneficjentom zapewniony zostanie odpowiedni czas na przygotowanie i złożenie wniosków o dofinansowanie.		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania

8. Spis tabel, wykresów i schematów

Spis tabel

Tabela 1. Struktura osi priorytetowych, działań i poddziałań RPO WD 2014-2020.....	19
Tabela 2. Podsumowanie naborów ogłoszonych w ramach RPO WD 2014-2020	28
Tabela 3. Podsumowanie projektów zrealizowanych w ramach RPO WD 2014-2020	29
Tabela 4. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej I.....	31
Tabela 5. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej I – priorytet inwestycyjny 1a	32
Tabela 6. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej I – priorytet inwestycyjny 1b	33
Tabela 7. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej I – priorytet inwestycyjny 3a	35
Tabela 8. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej I – priorytet inwestycyjny 3b	36
Tabela 9. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej I – priorytet inwestycyjny 3c.....	38
Tabela 10. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej II.....	40
Tabela 11. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej II – priorytet inwestycyjny 2c.....	41
Tabela 12. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej III.....	44
Tabela 13. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej III – priorytet inwestycyjny 4a	45
Tabela 14. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej III – priorytet inwestycyjny 4b	47
Tabela 15. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej III – priorytet inwestycyjny 4c.....	48
Tabela 16. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej III – priorytet inwestycyjny 4e	50
Tabela 17. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej III – priorytet inwestycyjny 4g	52
Tabela 18. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej IV.....	55
Tabela 19. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IV – priorytet inwestycyjny 6a	56
Tabela 20. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IV – priorytet inwestycyjny 6b	57
Tabela 21. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IV – priorytet inwestycyjny 6c.....	59
Tabela 22. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IV – priorytet inwestycyjny 6d	60
Tabela 23. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IV – priorytet inwestycyjny 5b	62

Tabela 24. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej V.....	64
Tabela 25. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej V – priorytet inwestycyjny 7b	65
Tabela 26. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej V – priorytet inwestycyjny 7d	66
Tabela 27. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej VI.....	69
Tabela 28. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VI – priorytet inwestycyjny 9a	70
Tabela 29. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VI – priorytet inwestycyjny 9b	72
Tabela 30. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej VII.....	74
Tabela 31. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VII – priorytet inwestycyjny 10a	75
Tabela 32. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej VIII.....	81
Tabela 33. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8i (wskaźniki produktu)	82
Tabela 34. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8i (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)	83
Tabela 35. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8iii (wskaźniki produktu)	85
Tabela 36. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8iii (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)	85
Tabela 37. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8iv (wskaźniki produktu)	86
Tabela 38. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8iv (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)	87
Tabela 39. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8v (wskaźniki produktu)	88
Tabela 40. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8v (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)	89
Tabela 41. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8vi (wskaźniki produktu)	90
Tabela 42. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej VIII – priorytet inwestycyjny 8vi (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)	90
Tabela 43. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej IX.....	92
Tabela 44. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IX – priorytet inwestycyjny 9i (wskaźniki produktu)	93
Tabela 45. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IX – priorytet inwestycyjny 9i (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)	94
Tabela 46. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IX – priorytet inwestycyjny 9iv (wskaźniki produktu)	95
Tabela 47. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IX – priorytet inwestycyjny 9iv (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)	95

Tabela 48. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IX – priorytet inwestycyjny 9v (wskaźniki produktu)	96
Tabela 49. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej IX – priorytet inwestycyjny 9v (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)	96
Tabela 50. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej X.....	98
Tabela 51. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej X – priorytet inwestycyjny 10i (wskaźniki produktu)	100
Tabela 52. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej X – priorytet inwestycyjny 10i (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)	101
Tabela 53. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej X – priorytet inwestycyjny 10iii (wskaźniki produktu)	102
Tabela 54. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej X – priorytet inwestycyjny 10iii (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)	102
Tabela 55. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej X – priorytet inwestycyjny 10iv (wskaźniki produktu)	103
Tabela 56. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej X – priorytet inwestycyjny 10iv (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)	104
Tabela 57. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej XI.....	106
Tabela 58. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej XI (wskaźniki produktu).....	107
Tabela 59. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej XI (wskaźniki rezultatu bezpośredniego i długoterminowego)	108
Tabela 60. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej XII.....	110
Tabela 61. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej XII – priorytet inwestycyjny 13i	111
Tabela 62. Podsumowanie postępu finansowego realizacji osi priorytetowej XIII	115
Tabela 63. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej XIII (wskaźniki produktu).....	116
Tabela 64. Skuteczność realizacji postępu rzeczowego w ramach osi priorytetowej XIII (wskaźniki rezultatu)	117
Tabela 65. Liczba celów z wysoką skutecznością ich realizacji w poszczególnych osiach priorytetowych	118
Tabela 66. Liczba celów z niską skutecznością ich realizacji w poszczególnych osiach priorytetowych	121
Tabela 67. Warunki realizacji ram wykonania RPO WD 2014-2020.....	145
Tabela 68. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej I	146
Tabela 69. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej II	146
Tabela 70. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej III	147
Tabela 71. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej IV	147
Tabela 72. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej V	148
Tabela 73. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej VI	149
Tabela 74. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej VII	149

Tabela 75. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej VIII	150
Tabela 76. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej IX	150
Tabela 77. Podsumowanie realizacji celów końcowych ram wykonania osi priorytetowej X	151
Tabela 78. Wykorzystanie alokacji RPO WD 2014-2020 w poszczególnych osiach priorytetowych	152
Tabela 79. Cele i wskaźniki Strategii Europa 2020	156
Tabela 80. Działania RPO WD 2014-2020 bezpośrednio realizujące cele Strategii Europa 2020	157
Tabela 81. Statystyka realizacji RPO WD 2014-2020 w ramach celu Strategii Europa 2020 - zatrudnienie.....	159
Tabela 82. Statystyka realizacji RPO WD 2014-2020 w ramach celu Strategii Europa 2020 – badania i rozwój	161
Tabela 83. Statystyka realizacji RPO WD 2014-2020 w ramach celu Strategii Europa 2020 – zmiana klimatu i zrównoważone wykorzystanie energii.....	163
Tabela 84. Statystyka realizacji RPO WD 2014-2020 w ramach celu Strategii Europa 2020 – Edukacja.....	167
Tabela 85. Statystyka realizacji RPO WD 2014-2020 w ramach celu Strategii Europa 2020 – Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym	170
Tabela 86. Podsumowanie realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 w ramach RPO WD 2014-2020	176
Tabela 87. Podsumowanie realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 w ramach RPO WD 2014-2020	177
Tabela 88. Przypisanie działań RPO WD 2014-2020 oraz planowanej alokacji do poszczególnych ZIT	182
Tabela 89. Średnia wartość dofinansowanie UE projektów ZIT w porównaniu z pozostałymi projektami	186
Tabela 90. Tabela wdrażania rekomendacji programowych i horyzontalnych	207

Spis wykresów

Wykres 1. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej I.....	31
Wykres 2. Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w województwie dolnośląskim (w %)	33
Wykres 3. Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (BERD) (w %)	34
Wykres 4. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (w %)	36
Wykres 5. Wartość eksportu ogółem (w mld euro).....	37
Wykres 6. Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych (w %)	39
Wykres 7. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej I (w %).....	40
Wykres 8. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej II.....	41
Wykres 9. Odsetek obywateli korzystających z e-administracji (w %).....	42
Wykres 10. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej II (w %)	43
Wykres 11. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej III.....	45

Wykres 12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem (w %)	46
Wykres 13. Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB (w GWh/zł)	48
Wykres 14. Średnioroczne stężenie pyłu PM10 w województwie dolnośląskim (w $\mu\text{g}/\text{m}^3$)	49
Wykres 15. Sprzedaż energii cieplnej na cele komunalno-bytowe (w GJ)	50
Wykres 16. Przewozy pasażerskie komunikacją miejską (w mln osób)	51
Wykres 17. Odsetek energii cieplnej produkowanej w skojarzeniu (kogeneracja) (w %)	53
Wykres 18. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej III (w %)	54
Wykres 19. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej IV	55
Wykres 20. Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych (w %)	57
Wykres 21. Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (w %)	58
Wykres 22. Liczba osób zwiedzających muzea i oddziały muzealne na 10 tys. mieszkańców (osoby)	60
Wykres 23. Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem (w %)	61
Wykres 24. Pojemność obiektów małej retencji wodnej na poziomie regionu (w dam^3)	62
Wykres 25. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej IV (w %)	63
Wykres 26. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej V	64
Wykres 27. Wskaźnik drogowej dostępności transportowej WDDT II (syntetyczna miara)	66
Wykres 28. Wskaźnik kolejowej dostępności transportowej WKDT II (syntetyczna miara)	67
Wykres 29. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej V (w %)	68
Wykres 30. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej VI	69
Wykres 31. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (w osobach)	71
Wykres 32. Liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadających na jednego mieszkańca (w szt.)	71
Wykres 33. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (w %)	73
Wykres 34. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej VI (w %)	73
Wykres 35. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej VII	75
Wykres 36. Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym (w %)	76
Wykres 37. Wyniki sprawdzianu kończącego szkołę podstawową (w %)	77
Wykres 38. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej z zakresu matematyki (w %)	77
Wykres 39. Zdawalność egzaminów maturalnych (w %)	78
Wykres 40. Wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (w %)	79
Wykres 41. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej VII (w %)	79
Wykres 42. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej VIII	81

Wykres 43. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej VIII (w %)	91
Wykres 44. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej IX.....	92
Wykres 45. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej IX (w %).....	97
Wykres 46. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej X.....	99
Wykres 47. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej X (w %).....	106
Wykres 48. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej XI.....	107
Wykres 49. Ocena beneficjentów realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej XI (w %).....	109
Wykres 50. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej XII.....	111
Wykres 51. Liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadających na jednego mieszkańca (w szt.)	113
Wykres 52. Średnioroczne stężenie pyłu PM10 w województwie dolnośląskim (w µg/m ³)	113
Wykres 53. Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym (w %).....	114
Wykres 54. Ocena beneficjentów i wnioskodawców realizacji projektów bez otrzymanego wsparcia w ramach osi priorytetowej XII (w %).....	115
Wykres 55. Poziom certyfikacji do Komisji Europejskiej środków osi priorytetowej XIII.....	116
Wykres 56. Czynniki wpływające pozytywnie na realizację celów projektów zdaniem ich beneficjentów (w %).....	119
Wykres 57. Ocena beneficjentów czy występowało zagrożenie nieosiągnięcia założonych w projekcie wartości docelowych wskaźników (w %).....	120
Wykres 58. Czynniki utrudniające realizację celów projektów zdaniem ich beneficjentów (w %).....	122
Wykres 59. Przyczyny braku otrzymania dofinansowania dla złożonych projektów (w %)	123
Wykres 60. Ocena beneficjentów czy pandemia COVID-19 wpłynęła na realizację celów projektu (w %)	124
Wykres 61. Ocena beneficjentów skutków pandemii COVID-19 wpływających na realizację celów projektu (w %)	125
Wykres 62. Ocena beneficjentów czy wojna na Ukrainie wpłynęła na realizację celów projektu (w %).....	127
Wykres 63. Ocena beneficjentów skutków wojny na Ukrainie wpływających na realizację celów projektu (w %)	128
Wykres 64. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, w jakim zakres projektu był zgodny z jego potrzebami w podziale na fundusze (w %)	130
Wykres 65. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, w jakim zakres projektu był zgodny z jego potrzebami w podziale na osie priorytetowe (w %).....	131
Wykres 66. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, w jakim osiągnięte efekty i rezultaty projektu były zgodne z jego potrzebami w podziale na fundusze (w %)	132
Wykres 67. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, w jakim osiągnięte efekty i rezultaty projektu były zgodne jego potrzebami w podziale na osie priorytetowe (w %).....	133

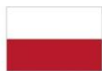
Wykres 68. Działania jakie według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców powinna podjąć Instytucja Zarządzająca, aby w pełni wykorzystać alokację przeznaczoną na realizację RPO WD 2014-2020 (w %)	154
Wykres 69. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata (w %)	160
Wykres 70. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zatrudnienia (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)	160
Wykres 71. Nakłady na B+R w relacji do PKB (w %)	161
Wykres 72. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie badań i rozwoju (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)	162
Wykres 73. Emisja gazów cieplarnianych (mln ton ekwiwalentu CO ₂) oraz redukcja emisji w stosunku do roku 1990 (w %)	163
Wykres 74. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)	164
Wykres 75. Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto (w %)	164
Wykres 76. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)	165
Wykres 77. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zwiększenia zużycia energii pierwotnej, tj. pozyskiwanej ze źródeł naturalnych - odnawialnych i nieodnawialnych (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)	166
Wykres 78. Poziom zużycia energii pierwotnej (w Mtoe)	166
Wykres 79. Udział młodzieży niekontynuującej nauki w ogólnej liczbie osób młodocianych (w %) ...	167
Wykres 80. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zwiększenia liczby młodych osób (młodzieży) kontynuującej naukę (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)	168
Wykres 81. Udział osób z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie osób w wieku 30-34 lata (w %)	168
Wykres 82. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zwiększenia liczby osób w wieku 30-34 lata posiadających wyższe wykształcenie (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)	169
Wykres 83. Spadek liczby osób zagrożonych ubóstwem po uwzględnieniu transferów społecznych (osoby)	170
Wykres 84. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)	171
Wykres 85. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu transferów społecznych (w %)	171
Wykres 86. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zmniejszenia liczby osób	

znajdujących się w sytuacji pogłębionej deprywacji materialnej (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10)	172
Wykres 87. Ocena beneficjentów i wnioskodawców na ile projekt przyczynił się lub mógł przyczynić do realizacji celu Strategii Europa 2020 w zakresie zmniejszenia liczby osób z gospodarstw domowych o niskiej intensywności pracy (w % respondentów oraz w skali od 0 do 10).....	173
Wykres 88. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, w jakim realizacja projektu była lub mogła by być zgodna z celami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (w %).....	174
Wykres 89. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, w jakim założenia projektów wpisywała się w cele zawarte w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (w %).....	175
Wykres 90. Ocena beneficjentów czy osiągnięto efekty, których nie zakładano przed rozpoczęciem realizacji projektu (w %)	180
Wykres 91. Średni poziom realizacji wartości docelowych wskaźników w obszarach wsparcia RPO WD 2014-2020 (w %).....	184
Wykres 92. Ocena beneficjentów czy osiągnięte w projekcie efekty są trwałe (w %)	189
Wykres 93. Ocena beneficjentów negatywnego wpływu powodzi, która wystąpiła we wrześniu 2024 roku, na efekty projektu (w %)	192
Wykres 94. Ocena beneficjentów poziomu odtworzenia efektów realizacji projektów znacznie lub całkowicie zniszczonych w wyniku powodzi (w % beneficjentów)	193
Wykres 95. Ocena beneficjentów poziomu odtworzenia efektów realizacji projektów w średnim lub niewielkim stopniu zniszczonych w wyniku powodzi (w % beneficjentów)	193
Wykres 96. Ocena beneficjentów negatywnego wpływu pandemii COVID-19 na trwałość efektów projektu (w %)	194
Wykres 97. Ocena beneficjentów negatywnego wpływu sytuacji wojennej w Ukrainie na trwałość efektów projektu (w %).....	196
Wykres 98. Czynniki jakie według beneficjentów wpływały na trwałość rezultatów osiągniętych w ramach RPO WD 2014-2020 (inne niż pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie i powódź we wrześniu 2024 roku) (w %)	199
Wykres 99. Czynniki jakie według beneficjentów wpływały na trwałość rezultatów osiągniętych w ramach RPO WD 2014-2020 (inne niż pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie i powódź we wrześniu 2024 roku) w podziale na fundusze (w %).....	199
Wykres 100. Kwestie jakie według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców są istotne przy wyborze formy finansowania projektów, o którą się ubiegają (dotacja czy instrumenty finansowe) (w %)	201
Wykres 101. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, na ile osiągnięte efekty w ramach projektu można było osiągnąć przy wykorzystaniu innych instrumentów wsparcia (w %).....	202
Wykres 102. Ocena beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców stopnia, na ile osiągnięte efekty w ramach projektu można było osiągnąć przy wykorzystaniu niższych nakładów finansowych (w %).....	203
Wykres 103. Odsetek beneficjentów identyfikujących dobre praktyki, warte zastosowania w innych projektach (w % beneficjentów)	204

Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

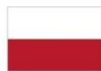
**DOLNY
ŚLĄSK**

Spis map

Mapa 1. Zasięg powodzi w województwie dolnośląskim we wrześniu 2024 roku.....	191

9. Wykaz skrótów użytych w raporcie

Skrót	Wyjaśnienie
B+R	Badania i rozwój
CATI	Wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo (z j. ang. Computer-Assisted Telephone Interview)
CAWI	Ankieta internetowa (z j. ang. Computer-Assisted Web Interview)
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FE	Fundusze Europejskie
FEDS 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska na lata 2021-2027
GUS	Główny Urząd Statystyczny
ICT	Technologie Informacyjno-Komunikacyjne (z j. ang. Information and Communications Technology)
IDI	Indywidualne wywiady pogłębione (z j. ang. Individual In-depth Interview)
IOB	Instytucja Otoczenia Biznesu
IP	Instytucja Pośrednicząca
IZ	Instytucja Zarządzająca
KE	Komisja Europejska
KM	Komitety Monitorujące
FGI	Zogniskowany wywiad grupowy
MMŚP	Mikro Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
Mtoe	Milion ton oleju ekwiwalentnego
MW	Mega waty
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PKB	Produkt Krajowy Brutto
RLM	Relatywna Liczba Mieszkańców
RPO WD 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny województwa dolnośląskiego na lata 2014-2020
TEN-T	Transeuropejska sieć transportowa
TIK	Technologie Informacyjno - Komunikacyjne
UE	Unia Europejska

Skrót	Wyjaśnienie
WDDT	Wskaźnik Drogowej Dostępności Transportowej
WKDT	Wskaźnik Kolejowej Dostępności Transportowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

10. Bibliografia

Przy realizacji badania ewaluacyjnego wykorzystano następujące źródła:

- 1) Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 z późn. zm.;
- 2) Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych RPO WD 2014-2020 wraz z załącznikami
- 3) Kontrakt Terytorialny dla Województwa Dolnośląskiego;
- 4) Umowa Partnerstwa na lata 2014-2020;
- 5) Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020;
- 6) Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030;
- 7) Strategia Europa 2020;
- 8) Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020;
- 9) Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego;
- 10) Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Jeleniogórskiej;
- 11) Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Wałbrzyskiej;
- 12) Wytyczne w zakresie monitorowania postępu rzeczowego programów operacyjnych na lata 2014-2020;
- 13) Wytyczne KE „Przewodnik po analizie kosztów i korzyści projektów inwestycyjnych Narzędzie analizy ekonomicznej polityki spójności 2014–2020” (m.in. w zakresie wskaźników ERR, ENPV, BCR).
- 14) Regulaminy prac Komisji Oceny Projektów;
- 15) Regulaminy konkursów;
- 16) Protokoły z posiedzeń KM RPO WD 2014-2020;
- 17) Sprawozdania roczne z realizacji RPO WD 2014-2020;
- 18) Metodologia szacowania wartości docelowych dla wskaźników wybranych do realizacji w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020;
- 19) Informacje na temat ustanowienia ram wykonania dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020;
- 20) Ocena wpływu działań podejmowanych w ramach Osi priorytetowej 3 Gospodarka niskoemisyjna RPO WD 2014-2020 na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i pyłów;
- 21) Ocena efektów inwestycji transportowych realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020;
- 22) Wpływ działań rewitalizacyjnych realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 na poprawę sytuacji obszarów zdegradowanych;
- 23) Wpływ inwestycji w zakresie usług społecznych i zdrowotnych na jakość życia, poziom wykluczenia społecznego i ubóstwa w województwie dolnośląskim;
- 24) Ocena wsparcia RPO WD 2014-2020 w zakresie opieki nad dzieckiem do lat 3 i usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6;

- 25) Ocena wpływu interwencji RPO WD 2014-2020 w zakresie wsparcia kształcenia ogólnego i zawodowego;
- 26) Ocena efektów ekologicznych, społecznych i gospodarczych inwestycji wspartych w ramach osi Środowisko i zasoby RPO WD 2014-2020;
- 27) Ewaluacja efektów wsparcia przedsiębiorstw (w tym MŚP) oraz ich innowacyjności i internacjonalizacji w województwie dolnośląskim w perspektywie 2014-2020;
- 28) Analiza ex-ante w zakresie możliwości zastosowania zwrotnych i mieszanych instrumentów finansowych w Województwie Dolnośląskim w okresie programowania UE 2014-2020;
- 29) Aktualizacja analizy ex-ante w zakresie możliwości zastosowania instrumentów finansowych w województwie dolnośląskim w okresie 2014-2020;
- 30) Ewaluacja on-going dot. wdrażania polityk horyzontalnych w Regionalnym Programie Operacyjnym 2014-2020;
- 31) Efekty wsparcia zastosowań TIK dla usług publicznych (e-administracja, e-kultura, e-zdrowie) w perspektywie 2014-2020;
- 32) Ewaluacja mid-term postępu rzeczowego RPO WD 2014-2020 dla potrzeb przeglądu śródkresowego, w tym realizacji zapisów ram i rezerwy wykonania;
- 33) Ocena wpływu wsparcia EFS na poprawę sytuacji pracowników i przedsiębiorstw województwa dolnośląskiego;
- 34) Ewaluacja bieżąca kryteriów i systemu wyboru projektów RPO WD 2014-2020;
- 35) Ewaluacja ex-ante Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020;
- 36) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006;
- 37) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006;
- 38) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006;
- 39) Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;
- 40) Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020;